

BK

2771-2

[Handwritten signature]

α ΑΡΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Ἡ «Ἀρεβέλκ» ἀρμενικὴ ἐφημερίς, ἐδημοσίευσεν ἐν τῷ φύλλῳ αὐτῆς τῆς δευτέρας τὸ κείμενον τοῦ ἀποσταλέντος ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων εἰς τὸ ἀρμενικὸν πατριαρχεῖον «τετκερές».

Ὁ τετκερές οὗτος περιλαμβάνει ἐπτὰ σημεία :

1ον. Ἡ ἀνάκλησις τῶν ἀρμενίων ἐπισκόπων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις θὰ γίνεταί συμφώνως πρὸς τὰς διατάξεις τῶν αὐτοκρατορικῶν φερμανίων ἕτινα ἐδόθησαν εἰς τοὺς πατριάρχας, ἐκτὸς τῆς περιπτώσεως ἐγκλήματος ἐπ' αὐτοφώρῳ.

2ον. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἱερεὺς τις προσκληθῆ νὰ ὀρκοδοτήσῃ ἐνώπιον πολιαιτικοῦ δικαστηρίου ἢ πλημμελιδικείου, τὴν διατύπωσιν ταύτην θὰ τελεῖ ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἢ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ.

3ον. Τὸ δικαίωμα τῶν καθορίσεων τῶν διατροφῶν ἐπιφυλάσσεται εἰς τὸ ἀρμενικὸν πατριαρχεῖον. Αἱ ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου λαμβανόμεναι ἀποφάσεις θὰ ἐκτελῶνται ὑπὸ τῶν ἐκτελεστικῶν δικαστηρίων, ἐὰν οἱ ἐνδιαφερόμενοι δὲν προβάλλουσιν ἀπίσταςί τινα. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἄλλο τι κώλυμα ἤϊελεν ἀναφυῆ, ἢ ἀπόφασις ἐπιστραφήσεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπερ ὀφείλῃ ν' ἀναθεωρήσῃ αὐτήν. Τῆς διατυπώσεως ταύτης ἐπιτελεσθείσης, ἢ ἀπόφασις καθίσταται ἐκτελεστική.

4ον) Ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα τῆς συλλήψεως τῶν ἱερέων, ὁ ἐν λόγῳ τετκερές λέγει ὅτι οἱ ἱερεῖς οὔτινες κατηγοροῦνται ἐπὶ ὀφειλαῖς, θὰ ἐξακολουθῶσι καθυπεργόμενοι ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἢ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ. Ἐὰν ἱερεὺς τις κατηγορεῖται ἐπὶ κακουργήματι, θὰ ἀνακρίνηται καὶ θὰ δικάζηται ὑπὸ τῶν δικαστηρίων. Ἡ πρόκλησις θ' ἀπευθύνηται εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ἐν Κων)πόλει, ἢ εἰς τὴν ἐπισκοπὴν, ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τὸ δὲ πατριαρχεῖον ἢ αἱ ἐπισκοπαὶ ὀφείλοισιν ἀμέσως

μετὰ τὴν λήψιν τοῦ ἐντάλματος, νὰ παραδίδωσι τὸν ἐνοχον ἱερέα εἰς τὴν δικαιοσύνην.

Ἐν περιπτώσει μὴ ἐκπληρώσεως τῆς διατάξεως ταύτης, κατὰ τοῦ κατηγορουμένου ἱερέως ἐφαρμοσθήσεται ὁ νόμος.

Μέχρι τῆς ἐκδόσεως τῆς ἀποφάσεως, ὁ ἱερεὺς δὲν θὰ φυλακίζηται ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς, ἀλλὰ θὰ φυλάττεται ἐν ἰδιαιτέρῳ θαλάμῳ ἀναλόγως τοῦ βεθμῶσαι τῆς τάξεώς του.

Ἐὰν ἡ ἐπίσημη ἀπόφασις, πρὸς ἐξέταξιν δὲ περιεργασθῆ ἢ ἄλλου πτασματος, ὅτινα δὲν εἶναι τοιαύτης φύσεως ὅστε νὰ στεοήσωσιν αὐτὸ τῷ ἱερατικῷ ἀξιώματι τούτου, θὰ ἐκτελεσθῇ τὴν καταδίκησιν αὐτοῦ ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἢ ἐν τῇ ἐπισκοπῇ.

Ἐὰν ἐκκλησιαστικὸς τις κατηγορεῖται ἐπὶ κακουργήματι, θὰ ἀποτίῃ τὴν πεινήν του ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς, ἀφοκαθαίρεθῇ τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος.

Ἐν περιπτώσει προκηρύξεως τοῦ στρατιωτικοῦ νόμου ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, οἱ ἱερεῖς θὰ δικάζωνται, ὡς καὶ οἱ ἄλλοι ἰδιώται, ὑπὸ τοῦ στρατοδικείου ὅπερ ὀφείλει νὰ ἐκπληροῖ διὰ τὴν κάθειρξιν τῶν ἱερέων, τοὺς προμνημονευθέντας κανόνας.

5ον. Τὰ ἱεροδικαστήρια διετάχθησαν ὅπως μὴ λαμβάνωσι ποτέ ἀποφάσεις ἐπὶ κληρονομικῶν ζητημάτων, χωρὶς προηγουμένως νὰ λαμβάνωσι τὴν γνώμην τοῦ ἀρμενικοῦ πατριαρχείου.

6ον. Διὰ τὰς συνεισφορὰς ὁ τετκερές λέγει ὅτι πρέπει προηγουμένως νὰ εἰδοποιῆται ἡ κυβέρνησις, ἣτις θὰ δ.δῇ τὴν ἀναγκαίαν ἀδειαν.

7ον. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις δὲν θὰ ἀπευθύνηται εἰς τὸ πατριαρχεῖον ὅπως λαμβάνῃ πληροφορίας περὶ τῶν ἐκκλησιῶν, σχολείων καὶ ἄλλων παρομοίων καθιδρυμάτων ἢ μόνον ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε διατυπωθῇ αἴτησις τις

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

Les journaux turcs publient aujourd'hui le texte du Tezkéré adressé par le ministère de la justice au Patriarcat arménien relativement aux privilèges ecclésiastiques. En voici la substance :

1° En vertu des Bérats octroyés au Patriarcat, les évêques diocésains ne peuvent être révoqués que par le Patriarche. Les destitutions n'avaient lieu jusqu'à présent qu'après un échange de correspondance avec le Patriarcat, qui prenait connaissance des motifs ayant rendu ces mesures nécessaires. Le même procédé sera suivi désormais à l'égard des évêques diocésains, à l'exception de ceux arrêtés à la suite d'un crime constaté.

2° La deuxième question est relative au mode d'emprisonnement des ecclésiastiques. S'il s'agit de dettes, ils seront, comme par le passé, écroués au Patriarcat. S'il s'agit d'une affaire pénale, les citations des juges d'instruction et des tribunaux seront communiquées aux prévenus par l'entremise du Patriarcat, à Constantinople, et de l'évêché, en province, qui seront alors tenus de livrer immédiatement aux autorités ecclésiastiques le prévenu ; dans le cas contraire, l'autorité aura recours à la force pour le faire comparaître. L'ecclésiastique prévenu sera, jusqu'à ce que sa culpabilité soit constatée et qu'une peine soit prononcée, retenu dans un local séparé conformément à sa dignité. Après la constatation de la culpabilité et le prononcé de la sentence, l'accusé, s'il est coupable de faute ou de délit, subira la peine d'emprisonnement au Patriarcat ou à l'évêché dont il relève. Mais s'il est accusé de crime, il sera également retenu dans un local séparé au ministère. Après la constatation du crime, on lui enlèvera le caractère ecclésiastique et il subira alors sa peine dans les prisons publiques.

Si l'état de siège est proclamé dans une partie de l'Empire, les conseils de guerre se conformeront à ce qui précède à l'égard des ecclésiastiques coupables.

Handwritten text, possibly a signature or date, written diagonally in the right margin.

3° La troisième partie du *tezhéré* est relative à la prestation de serment des prêtres. Le gouvernement offre une facilité à cet égard ; les ecclésiastiques appelés à témoigner prêteront serment au Patriarcat ou à l'évêché dont ils relèvent.

4° La quatrième partie est relative à l'exécution des décisions du Patriarcat concernant les pensions arrêtées à la suite des procès en séparation. Les bureaux exécutifs exécuteront, comme par le passé, les résolutions prises à ce sujet par le Patriarcat ou les évêchés. Dans le cas où les intéressés se plaindraient que la somme de la pension qu'ils doivent fournir est trop élevée, l'affaire sera renvoyée aux autorités ecclésiastiques et les bureaux exécutifs veilleront à l'exécution de la décision, quelle qu'elle soit, qui sera donnée par ces autorités.

5° La cinquième question est relative aux parts à fixer par le Patriarcat dans les affaires de succession réglées par les tribunaux du Chéri. On suivra à cet effet le procédé en vigueur, c'est-à-dire que les tribunaux du Chéri statueront sur les informations fournies par les autorités ecclésiastiques.

6° La sixième question est relative aux récépissés délivrés pour les souscriptions en faveur des établissements de bienfaisance. Les autorités religieuses doivent ouvrir ces sortes de souscription après avoir demandé et obtenu l'autorisation du gouvernement.

7° La septième question est relative à l'interdiction de construire, sans l'autorisation du gouvernement, des églises, des hôpitaux, écoles, etc. Les autorités ecclésiastiques devront demander et obtenir cette autorisation de la Sublime Porte.

LA COMMUNAUTÉ ARMÉNIENNE.

Nous avons dit hier que le grand-vézi-rat avait adressé au Patriarcat arménien une lettre vézirielle relative aux privilèges ecclésiastiques.

Le *Takvimi-Vakaï* donne aujourd'hui le texte de cette note adressée à la date du 21 Chaban 1308 et 19 mars 1307, aux gouverneurs-généraux et aux gouverneurs des mutessarifats indépendants.

En voici une traduction :

A la suite de l'examen et des délibérations qui ont eu lieu, sur une requête du Patriarcat arménien relative à la conservation de ses privilèges religieux, il a été décidé, ce qui suit, conformément aux résolutions prises pour assurer le maintien des privilèges accordés par *Bérat* impérial à ce Patriarcat.

Le firman accordé au Patriarcat prescrit que les autorités n'agiront à l'égard des délégués (*merhassa*) et des évêques contre lesquels seraient formulées des plaintes de nature à entraîner leur révocation ou leur bannissement, qu'après s'être adressées au Patriarcat pour constater le bien-fondé de ces plaintes. Ce procédé sera suivi comme par le passé à l'égard des *merhassas* et évêques, à l'exception des cas de flagrant délit.

Au cas où il serait nécessaire d'emprisonner et de juger les ecclésiastiques pour dettes, ils seront, comme par le passé, détenus au Patriarcat ou à l'évêché dont ils relèvent.

Dans les affaires pénales, voici comment il sera procédé à l'égard des ecclésiastiques : les juges d'instruction et les tribunaux communiqueront au prévenu la citation par l'intermédiaire du Patriarcat, à Constantinople, et des évêchés, en province. Le Patriarcat et les évêchés seront tenus, aussitôt qu'ils auront reçu la citation, de livrer à l'autorité l'ecclésiastique prévenu. Dans le cas contraire ou si ce dernier ne se conformait pas à la citation, l'autorité aura naturellement recours à

l'application de la loi pour la comparaison du prévenu. Jusqu'à la constatation de leur culpabilité et à la fixation de leurs peines les ecclésiastiques ne seront pas placés dans le local ordinaire ; ils seront détenus, au ministère, d'une façon conforme à leur dignité, c'est-à-dire dans une chambre destinée aux personnes considérées.

Après la constatation de leur culpabilité, si celle-ci appartient à la catégorie des délits n'entraînant pas la privation du caractère religieux, les ecclésiastiques subiront la peine de l'emprisonnement, qui serait prononcée à leur égard, au Patriarcat ou aux évêchés dont ils relèvent. Si la prévention est de la catégorie criminelle, jusqu'à la constatation et le prononcé du jugement, les ecclésiastiques seront détenus et interrogés également dans une chambre au ministère. Après la constatation de leur culpabilité et le prononcé du jugement, les ecclésiastiques, après avoir été dépouillés de leur caractère religieux, subiront leurs peines dans les prisons publiques. Au cas où l'état de siège serait déclaré sur un point de l'Empire après que l'ordre public y aurait été compromis, jusqu'à ce que les causes ayant motivé cette mesure disparaissent, tous délits et crimes seront jugés par le conseil de guerre qui devra se conformer aux procédés mentionnés ci-haut, au sujet de l'emprisonnement des ecclésiastiques.

Le refus opposé, depuis la mise en vigueur de la procédure pénale, à prêter le serment, comme les autres, par les ecclésiastiques cités en témoignage dans les affaires pénales entravant l'action des tribunaux, les autorités agiront conformément au nouveau paragraphe spécial portant que les ecclésiastiques devant prêter serment soit dans les affaires civiles soit dans les affaires pénales devront le faire, suivant leur rite, dans le Patriarcat ou les évêchés dont ils relèvent.

Comme les procès de pension alimentaire

13

résultant d'actes et d'annulation de mariages sont jugés *ab antiquo* au Patriarcat ou aux évêchés, on continuera aussi à suivre désormais ce procédé. On sait que les bureaux exécutifs appliquent *ab antiquo*, en cas de non opposition de ceux qui doivent payer la pension, les décisions ou les jugements rendus par le patriarcat ou les évêchés, relativement au montant de la pension. Si les intéressés se plaignent de ce que la pension fixée est au-dessous de leur ressource et déclarent, lors de l'application de cette mesure, qu'ils ne sont pas en état de payer, l'examen de ces plaintes sera désormais déféré au Patriarcat et les bureaux exécutifs appliqueront, sans avoir égard à aucune opposition, les décisions définitives que le Patriarcat, après examen, aurait rendues en modifiant ou en confirmant le montant de la pension alimentaire. Il sera en même temps donné avis aux tribunaux civils et du Chér'i à l'effet de suivre, à cet égard, le procédé appliqué aux autres débiteurs.

Les tribunaux du Chér'i dans les affaires de succession, ayant, *ab antiquo*, pour règle de demander au Patriarcat, des informations sur les héritiers, on continuera également à suivre désormais ce procédé.

Le gouvernement n'a fait jusqu'à présent aucune objection aux souscriptions volontaires en faveur de la construction, de la réparation et de l'entretien d'écoles et des autres établissements de la communauté, mais le fait d'imprimer, sous ce prétexte, des billets sans autorisation et de recueillir de l'argent étant contraire à la mesure adoptée par le gouvernement impérial, c'est-à-dire vu la nécessité pour le gouvernement de savoir les sommes d'argent à être recueillies sous ce prétexte, toutes les fois que les autorités ecclésiastiques arméniennes auront à imprimer des billets pour recueillir des secours en argent pour la construction, réparation ou entretien d'établissements de bienfaisance, elles devront s'adres-

ser au gouvernement impérial pour demander l'autorisation nécessaire en déclarant le but et le montant de la souscription.

L'article 46 du règlement du Patriarcat relatif aux attributions de la commission des établissements de la communauté porte clairement qu'on ne pourra construire ni réparer des églises, des écoles et d'autres établissements religieux analogues à Constantinople et dans la banlieue; de plus un paragraphe spécial du firman des réformes promulgué en l'an 1172 de l'hégire prescrit que pour la construction d'églises, d'hôpitaux, d'écoles et de cimetières les Patriarches ou les métropolitains devront en demander à la Sublime Porte l'autorisation nécessaire qui leur sera accordée, s'il n'y a pas un empêchement quelconque. La demande à cet égard des évêques des provinces, et particulièrement du Patriarche de Jérusalem, des catholicos de Sis et d'Ahtamar, ayant été agréée, ils devront aussi se conformer désormais à ce procédé pour ce qui concerne les diocèses dépendant de leur juridiction. En cas de demandes faites par les communautés des circonscriptions soumises à l'autorité du Patriarche de Constantinople, les autorités demanderont des informations au dit Patriarcat et agiront selon la réponse qu'elles en auront reçue.

Ces décisions, prises par le conseil des ministres, ont été sanctionnées par un iradé impérial, communiquées par le ministère de la justice et des cultes au Patriarcat arménien et des instructions ont été également données à qui de droit.

Votre Excellence est priée de veiller à ce que dans votre vilayet les actes relatifs aux questions ci-dessus soient conformes aux dites décisions.

L'iradé impérial concernant les décisions prises par le conseil des ministres relativement à la confirmation du maintien des

privilèges religieux dont jouissent, en vertu de Firmans impériaux, les Patriarcats oecuménique et arménien avait été communiqué à qui de droit par deux circulaires en date des 23 Djémazi-ul-Akhir et 21 Chaban 1308.

Les décisions relatives à la citation, l'interrogatoire, la détention et au besoin, au serment des ecclésiastiques dans les affaires civiles et pénales, aux procès de pensions alimentaires résultant d'actes et d'annulation de mariages et les procédés prescrits dans la dite circulaire concernant également les autres communautés non musulmanes, des instructions ont été envoyées à qui de droit pour agir en conformité des décisions ci-haut mentionnées.

Votre Excellence est priée également d'agir en conséquence.

23 Chaban 1308

21 mars 1307.

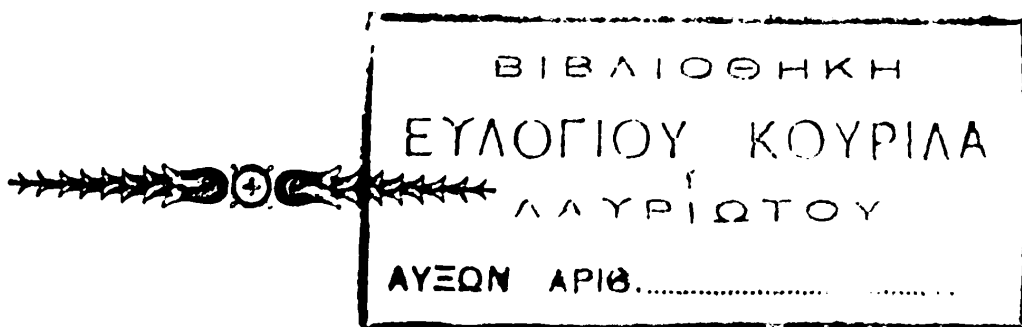

ΤΑ
ΚΑΤΑ ΤΟ ΖΗΤΗΜΑ
ΤΩΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ

ΑΠΟ ΤΗΣ 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1883

ΜΕΧΡΙ

ΤΗΣ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ.

ΕΝ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΙ

1884.

ΙΟΥΛΙΟΣ.

ΤΥΠΟΙΣ Σ. Ι. ΒΟΥΤΥΡΑ.

Αριθ. ερωτ. 131378

ΜΕΡΟΣ Α΄.

ΕΓΓΡΑΦΑ .

ΔΙΑΜΕΙΦΘΕΝΤΑ ΜΕΤΑΞΥ

ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΚΑΙ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ

ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ

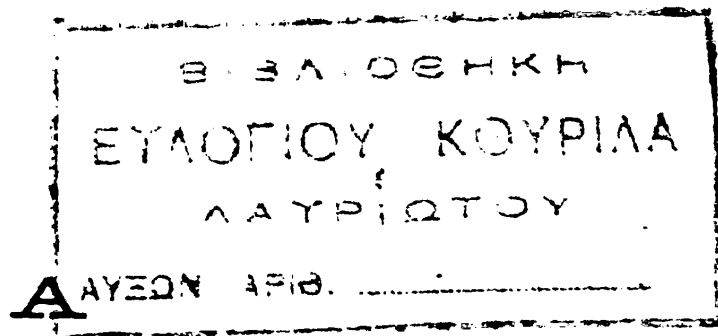
ΑΠΟ 19 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1883

ΜΕΧΡΙ

ΤΗΣ ΠΑΡΑΙΤΗΣΕΩΣ ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ

ΤΗ: 9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1883.

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἄριθ. πρωτ. 883.

Τῆ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ὅτε κατὰ θεϊαν πάντως βούλησιν ὁ μέγας τὸν τε νοῦν καὶ τὴν ψυχὴν, ἐν πᾶσι δὲ γενναίως σουλτάν Μεχμέτ ὁ κατακτητὴς κατέκτησε τὴν τῶν ῥωμαίων αὐτοκρατόρων πρωτεύουσαν ταύτην, ἐσπούδαζε νὰ πληροφορηθῆ ἐκ παντὸς τρόπου τί ἔρα γε θὰ ἱκανοποιεῖ τὸ γραικικὸν γένος κατὰ τὴν περίστασιν αὐτοῦ ταύτην. Σοφὸς ὢν κατὰ πάντα ὁ μέγας ἀνὴρ, ἐπισταμένως ἐμελέτησε πρὸς τοῖς ἄλλοις τὸ τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου ἐκκλησίας πολίτευμα καὶ τὰς τοῦ κλήρου δικαιοδοσίας καὶ προνομίας, βουλόμενος ἵνα σεβασθῆ τὴν θέσιν αὐτῆς. Ἐν ταῖς μελέταις αὐτοῦ ταύταις εὔρε κατὰ κανόνας θρησκευτικούς, καὶ νῦν ἐτι ὑφισταμένους, ὅτι τὰ δικάζοντα τοὺς κληρικούς διὰ πᾶσαν ὑπόθεσιν δικαστήρια ἦσαν τὰ ἐπισκοπικά, σπανιώτατα δὲ ἐπετρέπετο αὐτοῖς ἢ ἐνώπιον τῆς συγκλήτου τῆς ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος προεδρευομένης ἐμφάνις αὐτῶν. Ταῦτα πρὸς τοῖς ἄλλοις ὁ μεγάλθυμος ἐκεῖνος καὶ ἀείμνηστος βασιλεὺς μαθῶν, καὶ ταῦτα πρὸς τὰ συμφέροντα τοῦ ἀρτισυστάτου κράτους αὐτοῦ οὐχὶ ἀντικείμενα εὐρίων, προσέτι καὶ τὴν ἱερότητα

τῶν θρησκευτικῶν διατάξεων τῆς ἡμετέρας θρησκείας λαμβάνων ὑπ' ὄψιν, ἠδ' ὄκησεν ἵνα ἐν ταῖς ὑπ' αὐτοῦ βασιλικῶς χορηγηθείσαις τῇ ἡμετέρῃ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει προνομίαις κατατάξῃ καὶ τὰςδε τὰς διατάξεις τὰς περὶ δίκης πατριάρχου, μητροπολίτου, ἐπισκόπου καὶ ἄλλων κληρικῶν πραγματουμέναις·

α'] Αἱ ἀστικαὶ δίκαι τοῦ πατριάρχου, τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἀρχιεπισκόπων, τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ὑπαλλήλων αὐτῶν, οἳαιδήποτε κᾶν ᾧσι, μὴ λαμβανέσθωσαν ὑπ' ὄψει ἀλλαγῆς ἐκτὸς τῆς πρωτεύουσας μου.

β'] Ἐὰν δείξῃ δικαστικῶς (σέρεν) νὰ κρατηθῇ κληρικὸς ἱερεὺς, καλόγηρος καὶ καλογραῖα, οἱ τμοῦτοι δεόν νὰ κρατῶνται διὰ τοῦ πατριάρχου.

Αἱ διατάξεις δὲ αὗται συμπεριελήφθησαν καὶ ἐν τοῖς τοῦ γένους κανονισμοῖς τοῖς βασιλικῶς ἐπικυρωθεῖσι καὶ ὡς νόμος τοῦ κράτους θεωρουμένοις. Ταῦτα δὲ πάντα συλλήβδην, αἱ προνομίαι δηλονότι καὶ οἱ κανονισμοί, διὰ παντοίων ἐτέρων βασιλικῶν πράξεων ἐπεκυρώθησαν καὶ ἐκραταιώθησαν. Ἡ τῷ ἡμετέρῳ κλήρῳ βασιλικῶς σὺν ἄλλαις ἐπιδαψιλευθεῖσαι αὕτη προνομία, χάριτι θεῆς ἐπὶ πέντε αἰῶνας ὑπάρξασα, οὐδεμιᾶς ἐνοσχλήσεως πρόξενος ἐγένετο, οὐδ' ἐδόθη, ἐξ αὐτῆς ποτε ἀφορμὴ ὅπως ἀνησυχήσῃ ἢ σεβαστῇ κυβέρνησις. Τούτων οὕτως ἐχόντων, νῦν μετὰ λύπης πληροφροῦμαι μετὰ τῆς περὶ ἐμὲ ἱερᾶς συνόδου ὅτι ἡ ἱερὰ αὕτη προνομία, ἡ ἐπὶ πέντε αἰῶνας καλῶς κρατήσασα, οὐκ οἶδα διατί καὶ πῶς μετεποιήθη, λαβούσα γαρ αὐτῆρα ὅλως διάφορον, μετεπεποιήμενη δὲ κατεχωρίσθη ἐν τοῖς τελευταίοις ὑψηλοῖς βερατίοις ἀρχιερέων τινῶν νεωστὶ διορισθέντων.

Δὲν ἀποκρύπτω, ἐξοχώτατε, τὴν θλιβερὰν ἐντύπωσιν, ἣν ἐποίησεν ἡμῖν ἡ μεταποίησις τῆς προνομίας ταύτης, ὕστερον

μάλιστα ἀπὸ ἐπανειλημμένα διαβεβαιώσεις ὑψηλὰς ὅτι πάντα τὰ χορηγηθέντα προνόμια τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει ἡμῶν ἔσονται διὰ παντός ἱερὰ καὶ ἀπαράβιαστα· ἀλλ' ἐξ ἄλλου δὲν πιστεύω ὅτι ταῦτα ἐγένοντο ἐν γνώσει τοῦ θρησκευτικοῦ ἢ τοῦ ἄλλου αὐτῆς χαρακτηῆρος. Διὰ ταῦτα παρακαλῶ τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα νὰ διατρέξῃ ἐν εὐαρεσκείᾳ ἵνα ἐνεργηθῇ ὅ,τι πρέπον νὰ γείνη πρὸς ἐπὶ νόδον εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς, τὸ σεβαστὸν καθεστῶς τῶν πέντε αἰώνων, τὸ ὅποιον τοσοῦτοι ἀείμνηστοι σουλτάνοι, ὡς καὶ ὁ εὐκλεῶς νῦν βασιλεύων σουλτάν Ἀμπδὺλ Χαμίτ χάν γαζῆ αὐθέντης ἡμῶν, ἀλληλοδιαδόχως ἐπεκύρωσαν.

Ἐχων ἄπειρα καὶ τρανὰ δείγματα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς συνέσεως τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος, οὐδ' ὅλως ἀμφιβέλλω ὅτι θέλει εὐδοκήσει νὰ παραδεχθῇ καὶ ἐνεργήσῃ τὴν ταπεινὴν μου ταύτην περὶ τούτου αἴτησιν.

Τῆ 19 φεβρουαρίου 1298 (1883), 22 ρεβιζὺλ ἀγῆρ 1300.

(ὕπογρα.) ΙΩΑΚΕΙΜ.

B

Ἔπουργεῖον
τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἄριθ. 8

Πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον.

Ἐλαβον καὶ διῆλθον τὸ τακρίριον ὑμῶν, δι' οὗ ζητεῖτε ἵνα τὰ τῶν μητροπολιτῶν βεράτια, ἐν ταῖς περὶ δίκης διατάξεις τῶν ὑποίων ἐγένοντο παρὰ τῆς Ὑψηλῆς πύλης τροποποιήσεις, γράφονται ὡς καὶ πρότερον.

Εἰς ἀπάντησιν προέγομαι διὰ τοῦ παρόντος φιλικῶς τε σκερὲ νὰ δηλώσω ὑμῖν ὅτι, καθὼς καὶ προφορικῶς εἶπον ὑμῖν, ἐξετάσας ἔμαθον ὅτι αἱ διορθώσεις αὗται τῶν βερατίων προῆλθον ἐκ τῆς συνωδῆ τοῖς δικαστικοῖς διοργανισμοῖς καὶ μεταρρυθμίσεσι ληφθείσης τάξεως καὶ ὅτι καὶ τὰ βεράτια τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν λοιπῶν κοινοτήτων γράφονται ὁμοίως.

Τῆ 4 δεμαζή-οὐλ-ἀχῆρ 1300. (31 μαρτίου 1299=1883).

(ὑπογρ.) ΛΣΗΜ.

Γ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἄριθ. πρωτ. 1291.

Τῆ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ἐλαβον καὶ μετὰ τῆς δεούσης ἐπιστάσις διήλθον τὸν ἀπὸ τῆς 31 λήξαντος μηνὸς ὑψηλὸν τεσκερὲν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ τῆς 19 φεβρουαρίου ταπεινοῦ τακρῖρίου μου, τοῦ πραγμ.ατευομένου περὶ τῶν ἐν ἐσχάτοις ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων δύο ἐδαφίων τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου τοῦ βασιλικῶς διδομένου τοῖς ἀρχιερεῦσιν, ἀφορωσῶν δὲ εἰς τὸν τύπον καὶ τὸν τρόπον τῆς διαδικασίας αὐτῶν καὶ τῶν ὑπ' αὐτοῦς ἱερωμένων προσώπων, ὅσκις συμπέση νὰ κινηθῆ κατὰ τινος αὐτῶν δίκη.

Εἶδον ἐν τῷ μνησθέντι ὑψηλῷ τεσκερὲ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος τὸν ὃν αὕτη ἐπάγει λόγον τῆς τροποποιήσεως, ὅτι, δηλαδὴ, αἱ ἐπενεχθεῖσαι τροποποιήσεις αὗται προῆλθον «ἐκ τῆς συνωδῆ ταῖς δικαστικαῖς μεταρρυθμίσεσι ληφθείσης τάξεως». Ὁμολογῶ χάριτας μετὰ τῶν περὶ ἐμὲ δύο σωμάτων, τῆς ἱερᾶς συνόδου, δηλονότι, καὶ τοῦ ἐθνικοῦ ἰμικτοῦ συμβούλιου, τῆ ὑμετέρας ἐξοχότητι εὐαρεστηθείση γὰρ μοι δηλώσῃ τὸν λόγον, οὗ ἔνεκα ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις προέβη εἰς ταύτην τὴν τροποποίησιν· παρακαλῶ ὑμῶς αὐτὴν ὅπως ἐν τῷ φιλοδικίῳ

καὶ φιλονόμῳ φρονήματι αὐτῆς ἐπιτρέψῃ μοι νὰ παρατηρήσω ὅτι, κατὰ τὴν ἐμὴν καὶ τῶν περὶ ἐμὲ δύο σωμάτων ταπεινὴν γνῶμην, ὁ πρὸς δικαιολογίαν τῶν ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων ἐπαγόμενος λόγος τῆς νέας δικαστικῆς τάξεως οὐδεμίαν δύναται νὰ ἔχη δύνανμιν ἀπέναντι προνομίου πρὸ αἰώνων ἄθικτον ἔχοντος τὴν ἰσχύν. Κατὰ τὴν ἐκπαλαί παρ' ἡμῖν τοῖς ὀρθοδόξοις κρατήσασαν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν, ὁ εἰς πταισμά τι ἢ ἔγκλημα ὑποπίπτων ἀνθρωπίνως ἀρχιερεὺς δικάζεται ἐν ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ ἢ ἐν ἄλλῳ ἀνωτάτῳ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ τοῦ κράτους συγκροτούμένῳ, προφυλακίζεται δὲ οὐχὶ ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς· οἱ δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα ἱερωμένοι τε καὶ μοναχοὶ προσωποκρατοῦνται διὰ τοῦ κατὰ τὸπον ἀρχιερέως καὶ ἕως οὗ διεξαχθῶσι τὰ περὶ τῆς δίκης αὐτῶν φυλάττονται ἐν τῇ μητροπόλει. Αἱ διατάξεις αὗται, ἐξοχώτατε, ἀπετέλεσαν ἐκπαλαί τὸ νόμιμον καθεστῶς τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας, ὡς ἐν τῷ ἀπὸ τῆς 19 φεβρουαρίου ταπεινῷ μου τακρίῳ ἐδηλώθη καὶ ὡς φαίνεται ἐν τοῖς μέχρι ἐσχάτων ἐκδοθεῖσιν αὐτοκρατορικαῖς βερατίοις τῶν εἰς ἐπαρχίας διοριζομένων ἀρχιερέων. Ἡ ἀναγνώρισις τῆς τάξεως ταύτης ὑπὸ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἶναι τόσον παλαιά, ὡς γνωστὸν, ὅσον καὶ ἡ θεμελίωσις τοῦ ἐνδόξου θρόνου τῶν Ὀσμανιδῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει. Οἱ ὡς βίσις τῆς τάξεως ταύτης ὑποκείμενοι λόγοι εἶναι τόσον ἀδιαφιλονίκητοι, ὅσον ἀδιαφιλονίκητος εἶναι ἡ ἀποδεξαμένη καὶ κυρώσασα αὐτοὺς ὑψηλὴ συνέσις καὶ πολιτικὴ περίνοια τῶν ἀειμνήστων ἐνδόξων σουλτάνων ἀπὸ τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἤδη εὐκλεῶς βασιλεύοντος εὐμενεστάτου ἡμῶν ἀνακτος σουλτάν Χαμίτ ἐφένδου μας. Τὸ ἱερὸν τοῦτο καθεστῶς ἐθεωρήθη ἔγκυρον καὶ διέμεινεν ἄθικτον κατ' οὐσίαν καὶ μεθ' ὅλας τὰς ἀπὸ τῆς ἀλώσεως μέχρι ἐσχάτων ἐπελθούσας ἐν

τοῖς νόμοις καὶ ταῖς περὶ δικαστηρίων τοῦ κράτους διατάξεσι
διαφόρους τροποποιήσεις καὶ βελτιώσεις. Καὶ ἀληθῶς, ὅσον εἶ-
ναι φανερόν καὶ ἀναντίρρητον αἱ τοιαῦται ἀναδιοργανώσεις καὶ
βελτιώσεις, ὅσον εἶναι ἀδιαφιλονίκητος καὶ ἡ ἐν τοῖς τοιού-
τοις πρόοδος ἡ ἐπὶ πέντε ἡδὴ αἰῶνας τῆ ἐξόχῳ πρωτοβου-
λίᾳ καὶ συνέσει τῶν ἐνδόξων συνυπόδητων ἡμῶν καὶ τῶν περὶ
αὐτοῦς σεβαστῶν κυβερνήσεων γεννημένη ἐν τῷ κράτει, τόσον
ἐκείθεν εἶναι φανερόν καὶ ἀναντίρρητος ἡ καὶ μεθ' ὅλα ταῦτα
θρησκευτικῆ, οὕτως εἰπεῖν, διατήρησις τῶν ἡμετέρων προνο-
μιῶν ἐκ μέρους τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἥτις οὐ μόν-
ον δὲν ἐτροποποίησεν, ἀλλὰ καὶ ἐνίσχυσε καὶ ἐπεκύρωσεν αὐ-
τῆ. Κατόπιν τῶν ταπεινῶν τούτων παρατηρήσεων καὶ πεποι-
θήσεων ἐμοῦ τε καὶ τῶν περὶ ἐμὲ δύο σωμάτων εἶναι βεβαίως
περιττὸν νὰ εἰσέλθω ἔστω καὶ εἰς τὴν ἐλαχίστην ἀνάπτυξιν
τῆς ἀρτίως ἐπενεχθείσης τροποποιήσεως ἐν τοῖς σχετικαῖς ἐδα-
φίοις τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου, καθ' ἣν ὁ μητροπολίτης, ὁ ἀρχιε-
πίσκοπος, ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ἀρχιμανδρίτης, ὁ ἡγούμενος καὶ ὁ
ἱερεὺς παραπέμπονται εἰς τὰ κατὰ τόπους δικαστήρια τοῦ
σερὶ καθ' ἣν, τουτέστι, πρόκειται ἐν τῷ μουδουρλικίῳ, ἐν τῷ
καϊμακαυλικίῳ, ἐν τῷ μουτεσαρβλικίῳ ἢ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ
βαλιλικίῳ, δι' ἣν τυχόν αἰτίαν ἤθελεν ἐγκαλέσει τὸν ἀρχιερέα
τοῦ τυχόντος κακοβούλου ἢ ιδιοτροπίᾳ, νὰ παρουσιάζηται οὗ-
τος πολλαχίς ἴσως τῆς ἐβδομάδος ὡς ἐναγόμενος ἐνώπιον τοῦ
καδῆ ἢ τοῦ ναγιέ ναϊπῆ καὶ κατὰ τὸ σερὶ νὰ δικάζηται καὶ
νὰ καταδικάζηται συνεπῶς καὶ εἰς φυλάκισιν. εἶναι περιττὸν
ἐπίσης νὰ προσθέσω ὅτι ἡ τροποποίησις αὕτη δὲν φαίνεται
κατὰ πάντα συνάδουσα οὐδὲ πρὸς αὐτὴν τὴν νέαν δικαστικὴν
τάξιν, τὴν ὑποδεικνυομένην ὑπὸ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ὡς
ἐπαγαγοῖσαν τὴν κατάργησιν τοῦ προνομίου ἡμῶν. Πάντα
ταῦτα ἄρα παρατρέγων, λαμβάνω τὴν τολμὴν, ἐξοχώτατε,

νά δηλώσω καὶ αὐθις τῇ ὑμετέρῃ ἐξοχότητι καὶ δι' αὐτῆς τῇ σεβαστῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει ὅτι μὴ δυνάμενος νά ἐγκαταλείψω τὴν ἀπ' αἰώνων καλῶς καὶ ἄνευ βλάβης τινὸς τῆς δημοσίου ἐξουσίας ἢ τοῦ δημοσίου δικαίου κρατήσασαν τάξιν, καθικετεύω τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ὅπως εὐαρεστηθῇ νά διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου τοῦ ἡμετέρου προνομίου καθεστῶτος.

Τῇ 13 ἀπριλίου 1883 (1299), 18 ἔξαξή-ούλ-ἄχῆρ 1300.

(Ὑπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἀριθ. πρωτ. 1948.

Τῇ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Διὰ δύο ἡμετέρων ταπεινῶν ταχυρίων, τοῦ μὲν ἀπὸ τῆς 19 τοῦ παρελθόντος φεβρουαρίου, τοῦ δὲ ἀπὸ τῆς 13 ἀπριλίου εἰς ἀπάντησιν γενομένου πρὸς τὸ περιεχόμενον τοῦ ἀπὸ τῆς 31 μαρτίου ὑψηλοῦ ἀπαντητικῆς τεσκερῆ τῆς ὑμ. ἐξοχότητος, πραγματευομένων ἀμφοτέρων περὶ τῆς ἀπροσδοκίτου καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν πατριαρχείων ἐπελθούσης τροποποιήσεως δύο τοῦ

ὕψηλῳ αὐτοκρατορικῷ βερατίῳ τοῦ βασιλικῶς διδομένου τοῖς νεοεκλεγμένοις καὶ νεοδιοριζομένοις ἀρχιερεῦσιν ἐδαφίων, ἐξ ὧν τὸ μὲν ἀφ' ἑαυτῶν τὸν τόπον καὶ τὸ δικαστήριον τὸ ἀρμόδιον δικάζειν τὰς περὶ ἀστικῶν δικαίων δίκας αὐτῶν, τὸ δὲ ἄλλο δεικνύει τὸν τρόπον τῆς κλητεύσεως τῶν ἱερέων καὶ λοιπῶν κληρικῶν καὶ τὸν τρόπον τῆς προφυλακίσεως αὐτῶν· διὰ τῶν δύο τούτων, λέγομεν, ταχυρίων ἐδηλώθη τῇ ὑμετέρῃ ἐξοχότητι οἷαν ζωηρὰν ἔμπα καὶ θλιβεράν ἐνεποίησεν αἴσθησιν πᾶσιν ἡμῖν τοῖς ταπεινῶς ὑποφαινομένοις ἢ ἀπροσδόκητος αὕτη τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως πρᾶξις καὶ ὅποιον τὸ νομοταγὲς φρόνημα ἡμῶν περὶ τε τούτων τῶν δύο τροποποιήσεων καὶ περὶ τῶν λοιπῶν προνομίων καὶ δικαιοματίων, τῶν ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου κατακτητοῦ Μωάμεθ τοῦ Β' τῇ ἡμετέρῃ ὀρθοδόξῳ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ὑπὸ τὴν πνευματικὴν δικαιοδοσίαν αὐτῆς διατελοῦντι ῥωμαϊκῶ γενεὶ μετὰ τὴν κατάκτησιν ἀναγνωρισθέντων, κατὰ καιροῦς δὲ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων σουλτάνων διαδοχικῶς ἐπαυξηθέντων καὶ μέχρις ἐσχάτων ἐπὶ τῶν εὐκλεῶν βασιλικῶν ἡμερῶν τοῦ λαοφιλήτου ἡμῶν ἀνακτος σουλτάν 'Απτούλ Χαμίτ χάν ἐφένδου ἡμῶν κρατησάντων. Κατὰ συνέπειαν δὲ παρεκλήθη ἡ ὑμ. ἐξοχότης καὶ δι' αὐτῆς ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ὅπως εὐδοκήσῃ ἐν δικαιοσύνῃ νὰ ἐπαναγάγῃ τὰ δύο τροποποιηθέντα ταῦτα ἐδάφια εἰς τὴν προτέραν αὐτῶν κατάστασιν καὶ οὕτω διατηρηθῇ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων ἐν γενεὶ ἐκκλησιαστικῶν προνομίων καὶ δικαιοματίων τὸ καθεστῶς.

Ἄλλ' ὅμως, ἐξοχώτατε, μετὰ λύπης μὴ ἀποκρυπτομένης παρατηροῦμεν οἱ ὑποφαινόμενοι ὅτι καὶ περὶ τούτων θερμαὶ δεήσεις ἡμῶν πρὸς αὐτὴν καὶ δι' αὐτῆς πρὸς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν παρεωράθησαν, μεταγενέστεραι δὲ ἐνεργεῖαι προαγγέλλουσιν ἡμῖν δυσάρεστον φορὰν πραγμάτων τελουσαν εἰς κατάργησιν καὶ ἐτέρων ἡμετέρων προνομίων κα

δικαιωμάτων ἐκκλησιαστικῶν, μέγα σημαίνοντων ἐν τῷ βίῳ καθόλου καὶ τῇ ὑπάρξει τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους.

Ἐκτὸς τῆς τροποποιήσεως τῶν εἰρημένων δύο ἐδαφίων τοῦ βερατίου, ἐξοχώτατε, ἐκοινοποιήθη σπουδαία ἀλλοίωσις τοῦ δικαιώματος τῶν πατριαρχείων τοῦ δικάζειν αὐτὰ καὶ τὰς μητροπόλεις τὰς ἀπὸ τῶν διαθηκῶν τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀναφυγμένας διαφορὰς κατὰ τοὺς χριστιανικοὺς νόμους ἀνεκκλήτως. Ἐκοινοποιήθη νέος τρόπος διεκδιχάσεως καὶ διεκπεραιώσεως τῶν ἐκ τοῦ γάμου ἀπορρυσσῶν περὶ διατροφῆς συζύγων διαφορῶν, ὅπερ συνεπύχεται διατάραξιν ὅλου τοῦ δικαίου τοῦ ἀφορῶντος εἰς τὸν γάμον, μυστήριον ὄντα παρ' ἡμῖν. Ἐγνώσθη δι' ἐπισήμων γραμμῶν ὅτι τὸ ἄχρι τοῦδε καλῶς ἐπικρατήσαν δικαίωμα τοῦ ἐλευθέρως ἀνεγείρειν ἐκκλησίας, σχολεῖα καὶ ἄλλα δημόσια φιλανθρωπικὰ κτίρια, ὅπου ἂν αἱ περὶ τῶν τοιούτων ἀνάγκαι τῶν χριστιανῶν ἀπαιτήσωσιν, ὑποβάλλεται εἰς περιορισμοὺς ἡκιστα νομίμους καὶ συνάδοντας πρὸς τὴν ἀρχὴν τῆς ἐλευθερίας τῆς θρησκευτικῆς συνειδήσεως. Παρητηρήθη ἀλλοίωσις εἰς τὴν ἀρχαίαν νόμιμον τάξιν περὶ ἐκτελέσεως τῶν ὑπὸ τῶν πατριαρχείων ἐκδιδομένων ποινικῶν ἀποφάσεων τῶν ἀφορῶσιν τὴν ἐκκλησιαστικὴν τιμωρίαν ἀπειθῶν ἢ ἄλλως πως πταισάντων θρησκευτικῶς κληρικῶν, ὡς καὶ ἄλλων ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων σχετικῶν πρὸς τὴν διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας, ὧν ἡ ἐκτέλεσις ἀπαιτεῖ τὴν κυβερνητικὴν ἀρωγὴν. Ἐδηλώθησαν πολλαχῶς περιορισμοὶ εἰς τὴν ἐλευθέραν διεύθυνσιν τῶν ἡμετέρων κοινοτικῶν σχολείων, διεύθυνσιν γινομένην συνωδῶς τῇ ἀρχαίᾳ τάξει τῇ πανδημῶς ἀνομολογηθείσῃ ὑπὸ τῆς Σ αὐτοκρ. κυβερνήσεως καὶ ἐασκουμένην μεθ' ὅλου τοῦ σεβασμοῦ τῶν νομίμων δικαίων τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως.

Περὶ πάντων τούτων, ἐξοχώτατε, ἐν ἱκανῇ ἐκτάσει καὶ λε-

πτομερείχ γίνεται λόγος ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ, ἐν τοῖς ἐθνικοῖς κανονισμοῖς τοῖς ἔχουσι κῦρος νόμου τοῦ ὑψηλοῦ κράτους καὶ ἐν ἑτέροις διαφόρου φύσεως καὶ σημασίας ἐπισήμοις ἐγγράφοις, ὡς δικαιοματικῶς καὶ προνομιακῶς ἀνηκόντων τῇ δικαστικῇ καὶ διοικητικῇ ἀρμοδιότητι καὶ δικαιοδοσίᾳ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅπερ καὶ ἐν πολλαῖς τῶν σπουδαιοτάτων ἱστορικῶν περιστάσεων τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἀνωμολογήθη καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἐκυρώθη. Ταῦτα ἀποτελοῦσιν ἔκπαλαι τὴν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ ἡμῶν κατὰ τύπους κρατήσασαν τάξιν καὶ συνήθειαν. Ταῦτα, τέλος, μεγίστην συνήθειαν ἔχουσι μετὰ τῶν θρησκευτικῶν νόμων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας καὶ στενωῶς εἰσι μετ' αὐτῆς συνδεδεμένα εἰς τρόπον, ὥστε οὐδ' ὄλως συγχωρεῖται εἰς ἡμᾶς νὰ παραδεχθῶμεν ἐπέραν παρὰ τὴν ἤδη καθιερωθεῖσαν τάξιν. Ἐνεκα δὲ τῶν ἀνωτέρω καὶ ἄλλων πολλῶν λόγων καὶ αἰτίων ὁ κοινωνικὸς βίος τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ ἐν Τουρκίᾳ στενότατ' ἐστὶ συνδεδεμένος μετὰ τῆς θρησκείας καὶ ἐκκλησίας, ὥστε, ὑπὸ οἰανδήποτε ἐποψίν ἐξεταζομένων τῶν περὶ ὧν λόγος ζητημάτων, ἀνέφυκτος καθίσταται ἡ μετατροπὴ καὶ ἀλλοίωσις τοῦ καθεστῶτος, ὅπερ πάντοτε ἀνεγνώρισεν ἡ Σ. αὐτοκρ. κυβέρνησις. Καὶ τῷ ὄντι, ὅσάκις εἰς ἐν τῶν εἰρημένων προνομίων καὶ δικαιοματίων ἐλάβανεν χώραν ἐπέμβασις τις παρὰ τοῦ κατὰ τύπους ναίπη ἢ τῶν ἄλλων ἀρχῶν, τὸ πατριαρχεῖον πάντοτε ἀνεφέρετο πρὸς τὴν ὑψηλὴν κυβέρνησιν, ἥτις καὶ ἀναγνωρίζουσα τὰ δίκαια αὐτοῦ ἐξέδιδε σχετικὰ διατάγματα ἀπαγορεύοντα τῷ ναίπη καὶ ταῖς λοιπαῖς ἀρχαῖς τὴν οἰανδήποτε ἀνάμιξιν εἰς τοιαῦτα ζητήματα, ὡς θρησκευτικὰ καὶ κατὰ συνέπειαν τῆς ἀρμοδιότητος ὄντα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ἐὰ ἐπὶ τοῦτων κατὰ κρισὺς ἐκδοθέντα ὑψηλὰ

διατάγματα, ὡς γνωστὰ, θεωροῦμεν ὅλως, περιττόν ν' ἀπαριθμήσωμεν ἐνταῦθα.

Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ἐξοχώτατε, καὶ μὴ ὄντος δυνατοῦ ἄλλως γενέσθαι ἕνεκα τῶν προεκτεθέντων ἐν συνόψει θρησκευτικῶν, κοινωνικῶν καὶ προνομιακῶν λόγων, οἱ ὑποχρινόμενοι νόμιμοι ἀντιπρόσωποι τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ τοῦ γραικικοῦ γένους, θαρρούντως εἰς τὰς παρατηρήσεις ἐπὶ τῶν γενομένων καὶ τὰς διακηρύξεις ἐπὶ τῆς οὐσίας καὶ τῶν ἀρχῶν τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων προβαίνοντες, οὐδόλως ἀμφιβέλλομεν ὅτι ἡ ὑψηλὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις θέλει εὐαρεστηθῆναι νὰ λάβῃ ταῦτα ὑπὸ σπουδαίαν μελέτην καὶ σκέψιν καὶ θέλει εὐδοκήσῃ νὰ δείξῃ καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὴν εὐμένειαν καὶ δικαιοσύνην αὐτῆς, φιλῶντα ἐν ἀκεραιότητι καθεστῶς, θρησκευτικόν, πολιτικόν καὶ κοινωνικόν χαρακτῆρα φέρον, καθεστῶς, ὅπερ εὔρε καὶ ἐκύρωσεν ὁ μέγας καὶ ἐνδόξος κατακτητὴς καὶ ὅπερ πᾶν σοφῶς καὶ καταλλήλως ἐπεκυρώθη καὶ ἐνισχύθη ὕστερον. Τοῦτο ἔσεται ὑπὸ πᾶσαν ἐποψίν σπουδαιοτάτη ὑπηρεσία εἰς τὰ ἀληθῆ τοῦ ὑψηλοῦ κράτους συμφέροντα, μεγίστη δὲ εὐεργεσία πρὸς τὴν ὀρθόδοξον ἐκκλησίαν καὶ τὸν ὑπ' αὐτὴν πνευματικῶς διατελοῦντα λαόν, ὅστις μετ' αὐτῆς θέλει εὐχεταὶ πρὸς τὸν ὑψιστον Θεὸν ὑπὲρ τῆς υἰείας, εὐδαιμονίας καὶ μακροημερεύσεως τῆς Α. Α. Μ. τοῦ λαοφιλήτου ἡμῶν ἄνακτος σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ χάν ἐφένδου ἡμῶν καὶ ὑπὲρ τῆς ἀκλονήτου αὐτοῦ καὶ ἐπὶ μέγιστον ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου θρόνου τῶν ἐνδόξων προγόνων αὐτοῦ διαμονῆς.

Τῆ 27 μαΐου 1299 (1883), 3 σελίδων 1300.

(Ἐπονται αἱ σφραγίδες τῆς Α. Θ. Π., τῶν μελῶν τῆς Ι. συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου).

Ε

Ἰπουργεῖον

τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ὀρησκευτικῶν.

Πρὸς τὸ Ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον.

Τὸ τακρίμιον ὑμῶν, τὸ ἀφορῶν τὰ τροποποιηθέντα δύο περὶ διαδικασίας ἐδάφια τῶν τοῖς μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις διδομένων ὑψηλῶν βερατίων, λαβὼν ὑπέβαλον τῇ Μ. βεζιρείᾳ.

Ἐν τῷ τακρίμῳ τούτῳ λέγεται ὅτι, ἐνῶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα προνόμια ἀπαιτεῖται νὰ κρατῆται ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου ὁ ἐπίσκοπος, ὁ ἱερεὺς, ὁ καλόγηρος καὶ ἡ καλογραῖα, ὅταν ἤθελε δεήσει νὰ προσωποκρατηθῇ τις ἐξ αὐτῶν, τὸ ἐδάφιον τοῦτο ἐτροποποιήθη ὡς ἐξῆς, ἥτοι ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν ἐν τῶν εἰρημένων προσώπων ἤθελε κατηγορηθῆ ἐπὶ ἐγκλήματι, δέον νὰ προσωποκρατῆται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, ὅπως ὑποστῇ ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν, ἀφοῦ δὲ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχία του, ἐκτελεῖται ἡ ποινὴ αὐτοῦ ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ μετὰ τὴν ἀφάρεσιν τῆς ἱερωσύνης αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου· καὶ ὅτι ἐπίσης, ἐνῶ κατὰ τὰ ἀρχαῖα προνόμια αἱ ἀστικά δίκαια αὐτῶν τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπισκόπων ἢ τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν κληρικῶν θεωροῦνται ἐνώπιον τοῦ σείχ-οὐλ-ισλάμη, καὶ τὸ περὶ τούτου ἐδάφιον ἐτροποποιήθη ὡς ἐξῆς, ἥτοι ὅτι αἱ ἀστικά δίκαια δέον νὰ θεωρῶνται ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἐνώπιον τῶν ἱεροδικαστῶν. Καίτοι δὲ ἡ βία τοῦ διίσχυρισμοῦ τούτου στηρίζεται ἐπὶ τῶν παρὰ τοῦ προηγουμένου σουλτάν Μουχαμμέτ γάν δωρηθέντων προνομίων, ἀλλ' ὅμως ὁ διίσχυρισμὸς οὗτος δὲν ἔχει κῦρος, ὡς μὴ ἀπαντῶντος ση-

μειώματός τινος (κλίθ) ἢ τίτλου (σενέτ) περὶ ἀπονομῆς τοιοῦτου προνομίου. Μ' ὅλα ταῦτα, ἔαν κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας ἐδόθησαν μὲν προνομιά τινα, ἤθελεν ὁμως ἀποδειχθῆ ὅτι ταῦτα ἐπὶ τῶν ἡμερῶν ἡμῶν εἶναι ἀνεφάρμοστα ἢ ἀσυμβίβαστα πρὸς τοὺς γενικούς νόμους καὶ πρὸς τὰ διοικητικὰ δίκαια, φανερόν ὅτι ἐπιτρέπεται ἡ τροποποίησις αὐτῶν ἀναλόγως τῶν ἀπαιτήσεων τῶν περιστάσεων καὶ τῆς ἐποχῆς, δηλαδή ἀναμφηρίστως καὶ ἀναμφισβύτως δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ παραδεκτὸν τὸ ἕξῃς, ὅτι ἡ κυβέρνησις ὑποχρεοῦται νὰ διατηρήσῃ ἐκ παντὸς τρόπου τὰς ἀρχαίας παραχωρήσεις (μουςαδάτ) ἐν γένει καὶ ἀπολύτως, ὡς ἔχουσι. Πλὴν ἀλλὰ αἰ ὡς πρὸς τὰς ἀρχικὰς διατάξεις τῶν βερατίων διατεινόμεναι ἀλλοιώσεις δὲν εἶναι ἀληθεῖς· διότι ἡ περὶ τῆς ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου προσωποκρατήσεως ἐν ἀνάγκῃ ἐνὸς τῶν ἐπισκόπων, τῶν ἱερέων καὶ τῶν καλογραιῶν διάταξις τοῦ τοῖς μητροπολίταις διδομένου ὑψηλοῦ βερατίου ἀφορᾷ θρησκευτικὰς ὑποθέσεις, τὸ δὲ ἐν τῷ ἅμα προσωποκρατεῖν ἀνεξαιρέτως οἷονδ' ἕποτε πρόσωπον κατηγορούμενον ἐπὶ ἐγκλήματι, τὸ ἀνακρίνειν, δικάζειν καὶ ἐκτελεῖν τὰ ὑπὸ τοῦ νόμου διαγορευόμενα εἶναι ἐκ τῶν δικαιωμάτων τῆς ἀρχῆς. Ἐπειδὴ ὁμως ἀπὸ τινος ἐν τισὶ μέρεσι πνευματικοὶ ὑπάλληλοι, καταχρώμενοι τὴν διὰ θρησκευτικὰς ποινὰς ἐξειδικασμένην διάταξιν τῶν βερατίων καὶ διδόντες τῇ διατάξει ταύτῃ ἐρμηνείαν ἐκτὸς τῆς σαφοῦς καὶ φυσικῆς αὐτῆς σημασίας, προέβησαν νὰ δυσχυρισθῶσιν ὅτι ἡ προσωποκράτησις καὶ ἡ τιμωρία καὶ τῶν ἐπὶ ἐγκλήματι κατηγορουμένων ἱερέων ἀνήκει αὐτοῖς καὶ οὕτω νὰ ἐπεμβαίνωσιν εἰς τὰ δικαστικὰ καθήκοντα—διὰ ταῦτα ἀπλῶς πρὸς ἄρσιν τοιούτων καταχρήσεων καθωρίσθη ἐν τοῖς βερατίοις τὸ τῇ δικαστικῇ ἐξουσίᾳ ἀνήκον καθῆκον, τῆς διατάξεως ὁμως τῆς διαλαμβανούσης ἔτι οἱ

μητροπολίται θέλουσι προσωποκρατεῖ ἀπ' εὐθείας καὶ τιμωρεῖ τοὺς παρβαίνοντες τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας κληρικούς οὐδὲ ἐν γράμμα μετεβλήθη, ἀλλ' ἔμεινεν ὅπως εἶχεν, αἱ δὲ ἐξηγήσεις αὗται ἐγένοντο καὶ ἐν τοῖς βερατίοις τῶν ἀρχηγῶν τῶν λοιπῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὸ περὶ ἀρμοδίου δικαστηρίου τῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν ἐδάφιον, κατ' ἀρχάς τὰ ὑψηλὰ βεράτια τὰ διδόμενα τοῖς μητροπολίταις διελάμβανον ὅτι οἰαδήποτε δίκη τῶν μητροπολιτῶν πρέπει νὰ θεωρῆται ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ διβανίῳ καὶ οὐδαμοῦ ἀλλαχού· ἀκολούθως, ἐν ταῖς γενομέναις μεταρρυθμίσει (τανζιμάτ) καὶ ἐν τῇ καταργήσει τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου, ὁρισθέντος ἵνα αἱ συμβαίνουσαι δίκαι θεωρῶνται ἐνώπιον τοῦ σείχ-ούλ-ισλάμη, τὰ μετὰ τοῦτο ἐκδοθέντα ὑψηλὰ βεράτια διελάμβανον ὅτι αἱ δίκαι αὗται πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐνώπιον τοῦ σείχ-ούλ-ισλάμη· ἀλλ' ὅπως μὴ υποβάλλωνται οἱ ἐνδιαφερόμενοι εἰς τὸν κόπον τοῦ νὰ μεταβαίνωσι μέχρι Κωνσταντινουπόλεως, ἐσαφηνίσθη ὅτι αἱ τιαῦται ἀστικαὶ καὶ καθαρῶς τῆς δικαιοδοσίας τοῦ σερῆ δίκαι θέλουσι θεωρεῖσθαι ἐν τοῖς ἐπιτοπίοις ἱεροδικείοις, συμφώνως τῇ ἐν τοῖς εἰρημέναις ὑψηλοῖς βερατίοις διαλαμβανομένη βᾶσει. Ὡστε ἡ ἐξήγησις καὶ ἐρμηνεία αὕτη δὲν φαίνεται πῶς ἀντιστρατεύεται, ὡς διῆσχυρίζεσθε, εἰς τὰ ἀρχαῖα προνόμια καὶ πῶς προσβάλλει τὴν καθ' ἱεραρχικὴν τάξιν ἐξάρτησιν τῶν θρησκευτικῶν ὑπαλλήλων καὶ τὴν ἀρμοδιότητα, ἣν κέκτηνται, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐκτέλεσιν τῶν ἐκ καθαρῶς θρησκευτικῶν ζητημάτων προερχομένων ποινῶν καὶ λοιπῶν. Διὰ ταῦτα ἀποφάσει τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἡ Α. Υ. ὁ σαδραζάμης διέταξέ με ἀπαντητικῶς διὰ τεςκερέ νὰ δηλώσω ὑμῖν εἰς ἀπάντησιν ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ εἰς

τὸν ἐκ μέρους τῶν ὑμετέρων πατριαρχείων γενόμενον δισχυρισμόν.

Ἐφ' ᾧ λεπτομερῶς προέβην νὰ ἐκθέσω τὰ ἄνωτέρω.

Τῆ 2 σαπὰν 1300 (26 μαΐου 1299=1883).

(ὑπογρ.) ΑΣΗΜ.

ΣΤ

Ἰπουργεῖον

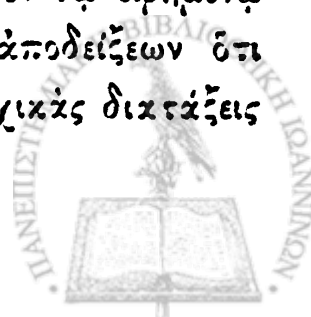
τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ὀργανικῶν.

Ἄριθ. 22.

Πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον.

Ἐλαβον γνῶσιν τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 27 μαΐου 1299 κοινοῦ τακρίου, ὅπερ ἐδώκατε ἀπὸ κοινοῦ μετὰ τῶν γνωστῶν προσώπων, τοῦ ἐπαναληπτικῶς διαλαμβάνοντος ὅτι ἐκ τοῦ βερατίου τῶν μητροπολιτῶν ἠλλοιώθησαν πρόνομιά τινα καὶ ἐξαιτουμένου ἅμα τὴν διατήρησιν αὐτῶν εἰς τὸ καθεστῶς.

Ἐκ τοῦ περιεχομένου αὐτοῦ ἐξάγεται ὅτι τὸ κοινὸν τοῦτο τακρίον ἐγγράφη πρὸ τῆς ἀφίξεως τοῦ ριλικῶ τεσκερέ μου, τοῦ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου εἰς ἀπάντησιν ἀποσταλέντος ὑπὸ χρονολογίαν 26 μαΐου 1299. Ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ εἰρημένῳ τεσκερέ δηλοῦται λεπτομερῶς δι' ἰδιαιτέρων ἀποδείξεων ὅτι δὲν ἐγένετο οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν ὡς πρὸς τὰς ἀρχικὰς διατάξεις

τῶν εἰρημένων ὑψηλῶν βερατίων, δὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἐκ τῆς ἀναγνώσεως αὐτοῦ θέλετε πεισθῆ. Μ' ὅλα ταῦτα ἐπὶ τῆ εὐκαιρίας ταύτῃ δίδονται προσέτι ἐξηγήσεις τινές.

Ἐν τοῖς τακρίοις τοῖς λησθεῖσι κατὰ πρῶτον καὶ τελευταῖον θέλετε νὰ παραστήσητε ὅτι δῆθεν τὰ πατριαρχεῖα καὶ αἱ μητροπόλεις ἀνέκαθεν ἔχουσιν ἰδιότητα ποινικοῦ δικαστηρίου ἐπὶ πολιτικῶν ἐγκλημάτων καὶ ὅτι ἡ ἰδιότης αὕτη ἦρθη ἤδη. Εἶναι φανερόν ὅμως ὅτι τοιοῦτό τι δὲν παρουσιάζεται ἐν μέσῳ καὶ ὅτι τοιοῦτο προνόμιον δὲν ὑπάρχει ἐν τῷ βερατίῳ. Τὸ πρῶτον τῶν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις περιεχομένων δύο ἐδαφίων διαλαμβάνει ὅτι, ὅταν οἱ ἐπίσκοποι, οἱ καλόγηροι, οἱ ἱερεῖς, αἱ καλογραῖαι καὶ οἱ ἡγούμενοι παίσωσι θρησκευτικῶς καὶ ὡς ἐκ τούτου ἤθελον σωφρονισθῆ ὑπὸ τῶν μητροπολιτῶν διὰ τῶν ἀπαιτουμένων ἐπιτιμῆσεων, δὲν πρέπει ἄλλος τις νὰ γίνηται κώλυμα· τὸ δὲ ἕτερον διαλαμβάνει ὅτι πάλιν διὰ τῶν μητροπολιτῶν συνωδῶ τοῖς θρησκευτικοῖς νομίμοις πρέπει νὰ σωφρονίζωνται οἱ τὰ νόμιμα ταῦτα ἀθετοῦντες ἀσκηταί, καλόγηροι καὶ ἱερεῖς. Ταῦτα ἐξακολουθοῦσι νὰ καταχωρίζωνται ἀπαραλλάκτως ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις, φανερόν δὲ ὅτι τὰ ἄρθρα ταῦτα, ἅτινα περιορίζονται εἰς τὴν θρησκευτικὴν κατηγορίαν τῶν ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν, δὲν ἀφορῶσι τὰ πολιτικὰ αὐτῶν ἐγκλήματα καὶ οὐ δὲν ὑπάρχει τὸ ἐλάχιστον στήριγμα, ἐξ οὗ δύναται τις νὰ ἀντιληφθῆ ὅπως διίσχυρισθῆ ὅτι τὰ ἐγκλήματα ταῦτα δικάζονται ἐν τοῖς πατριαρχείοις. Ἐκτός τούτου ὅτι τὰ εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν ἀναγόμενα παντοειδῆ ἐγκλήματα δέον κατὰ γενικὸν καὶ φυσικὸν κανόνα νὰ ἀνάγωνται εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ἀπ' εὐθείας καὶ ἀνεξαιρέτως, καθόσον πάντες εἰσὶν ἴσοι ἀπέναντι τοῦ νόμου, διὰ τῶν ἀρχείων τοῦ αὐτοκρατορικοῦ δικανίου ἀποδεικνύεται ὅτι ἡ κυβέρνησις ἀπὸ τῶν παρελθόντων

αίωνων τούτω τῷ κανόνι ἀκολουθεῖ φυσικῶ τῷ λόγῳ καί ὡς πρὸς τοὺς ἀρχηγούς τῶν θρησκευτικῶν κοινοτήτων, ὅτι ἐκτελεῖ ἀπ' εὐθείας τὴν καλογήροις τισὶν ἐπιβαλλομένην ποινήν καὶ ὅτι ἐκ τῆς τιμωρίας αὕτη συνεπήγαγε τὴν φυσικὴν παῦσιν τῶν μητροπολιτῶν καὶ τῶν παρομοίων θρησκευτικῶν ἀρχηγῶν ἀπὸ τῆς ὑπηρεσίας αὐτῶν, ἐδίδετο εἰδήσεις εἰς τὰ πατριαρχεῖα, μόνον ὅπως διορισθῆ ὁ διχόδοχος αὐτῶν. Ἐν τῷ προηγουμένῳ τακτικῷ ὑμῶν ὑποδεικνύετε τὴν σύστασιν δικαστηρίου συνισταμένου ἐκ κληρικῶν, ἢ ἐκτῆς δικαστηρίου ἐν Κωνσταντινουπόλει, καὶ ἡ ὑπόδειξις αὕτη δεικνύει ὅτι δὲν ὑπάρχει τοιοῦτον ἀρχαῖον προνόμιον, ἀλλ' ὅτι ζητεῖτε νέον τοιοῦτο προνόμιον. Ἐν τούτοις, ὡς γνωστὸν, ἄλλο ἢ αἴτησις ἐπέκτασως τῶν προνομιακῶν παραχωρήσεων, καὶ ὅλως διόλου ἄλλο ὁ δισχυρισμὸς ὅτι ὑπάρχει προνόμιον ἐν ἐνεργείᾳ καὶ ὅτι τοῦτο ἀκυροῦται. Ἐνῶ δὲ ἀφ' ἐνὸς γίνεται αἴτησις ὅλως διόλου πρόσφατος καὶ νέα, οἷον, ἐκ τῆς ἠθέλε συμβῆ ἐκ μέρους τῶν ἀρχηγῶν τῶν κοινοτήτων ἔγκλημα δημοσίου τάξεως, νὰ σχηματίζεται ἕκτακτον δικαστήριον καὶ ἐκεῖ νὰ θεωρηθῆ τούτο, ἀφ' ἑτέρου τὸ νὰ προβῆται εἰς μέσον ζήτημα ἐναντίον πρὸς τὴν ἀνωτέρω ἐκτεθειμένην ἀρχαῖαν τάξιν, οἷον ὅτι τὰ πολιτικὰ δικαστήρια δὲν εἶναι κεκλημένα νὰ δικάζωσι τοὺς εἰρημένους ἀρχηγούς, ὅτι καὶ τοῦτο εἶναι ἐκ τῶν ἀρχαίων προνομίων τοῦ πατριαρχείου καὶ ὅτι τὸ προνόμιον τοῦτο ἤδη κατηργήθη, τὸ πρῶτον τοῦτο φυσικῶς ἐνεποίησε λύπην. Κατὰ τὴν σκέψιν μου, ἡ ἀλήθεια τοῦ ζητήματος τούτου ἔχει οὕτω καὶ δὲν χρῆζει περισσοτέρων ἐξηγήσεων καὶ ἀποδείξεων.

Ὅσον ἀφορᾷ τὰς διαθήκας, τὴν διατροφήν καὶ τὰ παρόμοια, ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον προλαβόντως ἠρμήνευτε τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους καὶ τὸ ὁποῖον διεβίβασα ὑμῖν κοινοποιηθὲν παρὰ τῆς Ὑψ. πύλης εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῶν θρησκευτικῶν, εἶναι ὅτι ἐν

περιπτώσεις αιτήσεως ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἢ ἐνὸς μόνον ἐξ αὐτῶν, πρέπει τὰ δικαστήρια νὰ θεωρῶσι τοιαύτας ὑποθέσεις· τοῦτο δὲ συνάδει πληρέστατα πρὸς τὰς διατάξεις τῶν ὑψηλῶν διαταγμάτων. Μάλιστα τάξεις, στηριζομένη ἐπὶ τῶν εἰρημένων διαταγμάτων, καὶ ἐπαναλήψεως καὶ ἐξηγήσεως δὲν ἔχρηζε· τοῦτο δὲ ἐγένετο μόνον, διότι ἐζητήθησαν ἐξηγήσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Αἱ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις ῥηταὶ καὶ σαφεῖς περικοπαὶ, αἱ διαλαμβάνουσιν ὅτι τὰ τοῖς πτωχοῖς τῶν ἐκκλησιῶν καὶ τοῖς ἀγαθοεργοῖς καθιδρύμασιν, οἷον σχολείοις καὶ νοσοκομείοις, διὰ διαθήκης κληροδοτούμενα πράγματα λαμβάνονται παρὰ τῶν κληρονόμων διὰ τοῦ σερῆ· ὅτι, ὅταν οἱ χριστιανοὶ ὑπήκοοι ἤθελον διαθέσει τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν ὑπὲρ τοιούτων καθιδρυμάτων, ἐπίσης λαμβάνονται παρὰ τῶν κληρονόμων τῆ ἀδείᾳ τοῦ σερῆ, καὶ ὅτι ἡ διαθήκη τῶν ἀποθνησκόντων κληρικῶν ἢ ἐνὸς ιδιώτου λαμβάνεται ὑπ' ὄψιν κατὰ τὸ σερῆ· ἐπίσης ἡ ἐξέτασις καὶ ἐξακρίβωσις, ἣτις ἐν τῇ περὶ καταγραφῆς τῶν περιουσιῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 7 Σεφὲρ 1278 ἐγκυκλίῳ, τῇ ὑπὸ τῶν ὑμετέρων πατριαρχείων κοινοποιηθεῖσῃ πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ ἐπισκόποις, ὀρίζεται ὅτι θέλει γίνεσθαι ὑπὸ τῶν χακῆμιδων περὶ τῶν διὰ διαθήκης κληροδοτούμενων εἰς ἀγαθοεργοὺς σκοποὺς τριτημορίων περιουσίας— ταῦτα πάντα ἀρκοῦσι νὰ ἀποδείξωσι τρανῶς τὸν βαθμὸν τῆς δικαιοδοσίας τῶν δημοσίων δικαστηρίων ἐν ταῖς ὑποθέσει ταύταις.

Περὶ δὲ τῶν διατροφῶν θεωρῶ περιττὸν νὰ εἶπω ὅτι ἐν τοῖς ὑψηλοῖς διατάγμασι δὲν ὑπάρχει προνομίον τι. Μ' ὅλα ταῦτα ἡ Σ. κυβέρνησις δὲν προτίθεται νὰ περιορίσῃ τὴν περὶ τῶν πραγμάτων τούτων σήμερον ὑφισταμένην τάξιν· προϋφύλαξε καὶ ὑπέμνησε τὸ ὑπάρχον καὶ ἐνεργὸν δικαίωμα αὐτῆς τοῦ παραπέμπειν εἰς τὰ δικαστήρια τὰς ὑπὸ τῶν πατριαρχείων ἐπὶ

τοιούτων διαφορῶν διδομένας ἀποφάσεις ἐν περιπτώσει αἰτήσεως τῶν ἐνδιαφερομένων· τοῦτο δὲ προῆλθεν ἐκ τούτου ὅτι, ἐπειδὴ τινες τῶν ἐνδιαφερομένων ἐζήτησαν νὰ ἰξετασθῶσιν αἱ αἰτήσεις αὐτῶν, τὸ συμβούλιον τοῦ κράτους κατὰ καθῆκον ἠρμήνευσε τὰς κειμένας διατάξεις.

Καθὼς ἀπεδείχθη διὰ τῶν ἀνωτέρω ἐξηγήσεων, εἶναι βέβαιον ὅτι δὲν ἐπῆλθε βλάβη εἰς τὰ ὑπάρχοντα προνόμια· τοῦτο καὶ διὰ τοῦ προηγουμένου τεσχερέ μου ἐδηλώθη. Ὡστε τὸ νὰ θελήσῃ τὸ πατριαρχεῖον νὰ ἐπαναλάβῃ τὸν διισχυρισμὸν τοῦτον διὰ τοῦ εἰρημένου κοινοῦ τακτρίου προὔκλεσε τὴν προσοχὴν τῆς Ὑψηλῆς πύλης, καὶ θέλουσιν ἐπὶ τούτῳ ζητηθῆ διασαφήσεις· ἀλλ' ἐπειδὴ, ἐὰν τὰ διὰ τὰ ἀντικείμενα ταῦτα προεαλλόμενα προνόμια ὑφίστανται, πρέπει νὰ στηρίζωνται ἐπὶ ῥητῶν διατάξεων ὑψηλῶν διαταγμάτων· ἐπίσης ἐπειδὴ καὶ ἡ κατάργησις αὐτῶν πρέπει νὰ ἀποδειχθῇ, ὑποδεικνυμένων τῶν καταργηθεισῶν διατάξεων τῶν ὑψηλῶν διαταγμάτων παρακαλῶ, ἐὰν δὲν ἠθέλετε πεισθῆ ἐκ τῶν δοθεισῶν ἐξηγήσεων, διότι νομίζω ὅτι δι' αὐτῶν ἀπεδείχθη ὅτι δὲν ὑπάρχει μῆτε τὸ ἐν μῆτε τὸ ἄλλο, νὰ εὐαρεστηθῆτε νὰ μοι δηλώσητε εἰς τίνα ἐδάφια τίνων διαταγμάτων καὶ τίτλων ἐμπεριέχονται τὰ ἐν λόγῳ προνόμια καὶ νὰ δείξητε ὅτι τὰ ἐδάφια ταῦτα καταργήθησαν καὶ παρελείφθησαν.

Τῆ 7 σαπὰν 1300, 31 μαΐου 1299 (1883).

(ὕπογ.) Λ Σ Η Μ.

Ζ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἄριθ. πρωτ. 2127.

Τῆς Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ἐλήφθησαν μετὰ τοῦ δέοντος σεβάσμου καὶ ἐμελετήθησαν ὑπ' ἐμοῦ καὶ τῶν περὶ ἐμὲ δύο σωμάτων τοῦ οἴκουμ. πατριαρχείου, ἡτοὶ τῆς Ἱ. συνόδου καὶ τοῦ Δ. Ε. Μ. συμβουλίου, ἐν κοινῇ συνεδριάσει μετὰ τῆς δεύσης προσοχῆς καὶ ἐπιστασίας οἱ ἀπὸ 26 καὶ 31 λήξαντος μηνὸς τεσκερέδες τῆς ὑμ. εὐμενεστάτης ἡμῖν ἐξοχότητος, ἀπαντητικοὶ ὁ μὲν εἰς τὸ ἀπὸ 13 ἀπριλίου 1299 (1883) ἡμέτερον ταπεινὸν τακρίριον, ὁ δὲ εἰς τὸ ἀπὸ 27 τοῦ λήξαντος μαίου κοινοσφράγιστον ἡμῶν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς δύο σωμάτων ἄρξ. μαχσάριον, ἀμφότεροι δὲ πραγματευόμενοι περὶ τινῶν μόνον ἐκ τῶν γνωστῶν ζητημάτων τῶν ἐσχάτως μεταξὺ τῶν πατριαρχείων καὶ τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀναφυνέντων περὶ τῶν προνομίων καὶ δικαιοματίων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Ἐξοχώτατε ἐν πρώτοις ἐκφράζομεν τὰς εὐχαριστίας ἡμῶν ἐπὶ τῷ ἐν τῷ ἀπὸ τῆς 31 μαίου ὑψηλῷ γράμματι αὐτῆς δηλουμένῳ συμπεράσματι, ὅτι, δηλονότι, ἡ ὑμ. ἐξοχότης προθύμως ἔχει νὰ ἀκούσῃ ὅσας τὸ οἴκουμ. πατριαρχεῖον ἔχει αὐθεντικῶς ἀντιρρήσεις πρὸς ἐμπέδωσιν τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος περὶ τῶν δικαίων αὐτοῦ. Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καίτοι μεθ' ἱκανῆς, ὡς

φρονοῦμεν, ἐκτάσεως ἐσημείωσεν ἐν τῷ τελευταίῳ κοινοσφραγίστῳ αὐτοῦ μαχσαρίῳ τοὺς λόγους, οὓς ἔχει συντηγοροῦντας ὑπὲρ τῶν ὑπὸ συζήτησιν ἐσχάτως τεθέντων προνομίων καὶ δικαιωμάτων αὐτοῦ, οὐχ ἦττον ἄσμενοι ὑπείκοντες τῇ ἐντολῇ τῆς σεβαστῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, θέλομεν ἐφεξῆς καθυποβάλλει αὐτῇ ἐν ἰδίῳ ὑπομνήματι ὅσας περὶ τούτων ζητεῖ πληροφορίας.

Σὺν τούτοις δὲν δυνάμεθα, ἐξοχώτατε, νὰ μὴ ἐκδηλώσωμεν συγχρόνως τὴν ἐνδόμυχον θλίψιν, ἣν ἐνεποίησαν ἡμῖν καὶ τοῖς περὶ ἡμᾶς δυοῖν σώμασι φράσεις τινὲς τοῦ ἀπὸ τῆς 31 μαΐου ὑψηλοῦ αὐτῆς γράμματος, οἷαί εἰσιν ἡ φράσις «τῶν γνωστῶν προσώπων», ἡ ἀναγομένη εἰς τὰ δύο περὶ ἡμᾶς νομίμως ὑφιστάμενα σώματα, ἧτοι τὴν Ἰ. σύνοδον καὶ τὸ Δ. ἔθνικόν μικτόν συμβούλιον, καὶ ἡ ἑτέρα ὅτι «θέλουσι ζητηθῆ ἐξηγήσεις καὶ διασαφήσεις περὶ τοῦ κοινῆς τούτου διαβήματος», τουτέστι περὶ τῆς ἀποστολῆς ἄρξ-μαχσαρίου. Ἀνεξήγητον ἡμῖν ἀποβαίνει πῶς ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης διέβημα ὅλως νόμιμον καὶ σύνηθες ἐκ παλαιῶν χρόνων θεωρεῖ ὡς μέτρον τι τρόπον τινὰ ἐνοχοποιητικὸν καὶ ἄξιον κατὰ συνέπειαν ἐρεύνης καὶ ἐξετάσεως· ἐπίσης δ' ἀνεξήγητον ἡμῖν ἀποβαίνει πῶς σώματα ἐπίσημον καὶ νόμιμον κατέχοντα θέσιν ἀπεκλήθησαν διὰ τῆς φράσεως «γνωστὰ πρόσωπα». Τὰς κοινὰς ταύτας ἐντυπώσεις καὶ τὴν λύπην ἡμῶν καὶ τῶν περὶ ἡμᾶς δύο σωμάτων ἐπὶ ταῖς σοβαραῖς ταύταις ἐκφράσεσιν ὑποβάλλοντες τῇ ὑμ. ἐξοχότητι, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι θέλει εὐαρεστηθῆ νὰ παράσχη ἡμῖν τὰς δεούσας ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω φράσεων καθησυχαστικὰς αὐτῆς διαβεβαιώσεις.

Τῆ 8 ἰουνίου 1299 (1883), 15 σπαὺν 1300

(ὕπογρα.) **ΙΩΑΚΕΙΝ.**

Η

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Τῆ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ἐπανελημμένως ὑπέβαλον ἤδη τῆ ὑμ. ἐξοχότητι ὅτι αἱ ἀποφάσεις αἱ ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τῶν πατριαρχείων δικαστηρίου ἐκδιδόμεναι κατὰ τὰς μεταξὺ χριστιανῶν περὶ γάμου ἀναφυομένης διαφοράς ὡς πρὸς τὴν διατροφήν τὴν παρεχομένην ἐκ μέρους τοῦ συζύγου πρὸς διατήρησιν τῆς συζύγου καὶ τῶν ἐκ τοῦ γάμου τέκνων, ἐὰν ὑπάρχῃ, δὲν ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῆς ἐκτελεστικῆς ἀρχῆς ἐπὶ τῷ λόγῳ ὅτι τὸ πατριαρχεῖον δὲν δικαιοῦται νὰ ὑρίξῃ διατροφήν.

Ἐπειδὴ εἰσέτι αἱ ἀποφάσεις ἐκεῖναι δὲν ἐξετελέσθησαν, τοῦτο δὲ ἀφ' ἑνὸς μὲν προσβάλλει τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐναργῆ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου, ἀφ' ἑτέρου δὲ θίγον τὰ δίκαια τῶν λαβόντων τοιαύτας ἀποφάσεις γεννητὰ παρὰ τὸν νόμον, παρακαλῶ τὴν ὑμ. ἐξοχότητα ἵνα μοι ἐπιτρέψῃ ὅπως δῶ διασαφήσεις τινὰς πρὸς ὑπόδειξιν κατὰ πόσον τὸ πατριαρχεῖον εἶναι ἐν τῇ ὑποθέσει τυχὴν ἀρμόδιον.

Ὡς γνωστὸν τῆ ὑμ. ἐξοχότητι, τὸ δικαίωμα τοῦ συνάπτειν καὶ διαλύειν τὸν γάμον ἀνέκαθεν, ἦτοι ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, ἀνεγνωρίσθη ὡς δικαίωμα ἀποκλειστικῶς τῷ πατριαρχεῖῳ ἀνήκον καὶ οὕτω κατεχωρίσθη καὶ ἐν τοῖς ἀπονεμομένοις ὑψηλοῖς βερβάνταις. Ὁ λόγος δὲ τούτου εἶναι ὅτι ὁ γάμος κατὰ τὰς δικτάξεις τῆς ὀρθοδόξου θρησκείας, εἶναι ἐν τῶν μεγάλων

θρησκευτικῶν μυστηρίων· ἐπομένως, ὡς διὰ τὸ θρησκευτικῶς ἔγκυρον ἀπαιτεῖται ἀπαραιτήτως ἵνα ἐκτελεῖται κατὰ τὰ θρησκευτικὰ νόμιμα καὶ δικτυπώσεις διὰ τῶν πνευματικῶν λειτουργῶν, οὕτω δὲν ἐπιτρέπεται ἡ διάλυσις αὐτοῦ ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ καὶ προφάσει, ἐκτὸς τῶν θρησκευτικῶς παραδεδεγμένων νομίμων λόγων· ἐπειδὴ δὲ ἡ ἐξέτασις τῶν λόγων τούτων ἀνήκει τοῖς πνευματικοῖς λειτουργοῖς καὶ ἐπειδὴ δὲν θέλει εἶναι δυνατὸν ἵνα πράξις, τελεσθεῖσα ὑπ' αὐτῶν καὶ ἀποτελοῦσα μίαν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν, διαλυθῇ ὑπὸ λαϊκοῦ, διὰ τοῦτο καὶ ἡ διάλυσις τοῦ γάμου ἀποκλειστικῶς τοῖς πνευματικοῖς λειτουργοῖς ἀνήκει.

Ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ὑποβληθέντων ἐξάγεται τὸ μὲν ὅτι ἡ σύναψις καὶ ἡ διάλυσις τοῦ γάμου ἀνήκει καθ' ὀλοκληρίαν τοῖς πνευματικοῖς ἀρχηγοῖς, τὸ δὲ καὶ τίς ἐστὶν ὁ λόγος τούτου· Ἐπειδὴ δὲ συγκρότησις καὶ διάλυσις μιᾶς οἰκοσδήποτε πράξεως καὶ τὸ σύνολον τῶν τῇ πράξει ταύτῃ συνδεομένων ζητημάτων καὶ περιπτώσεων εἶναι ταυτόσημον, καὶ ἐπειδὴ, τούτου οὕτως ἔχοντος, καὶ ἡ συγκρότησις καὶ ἡ διάλυσις τοῦ γάμου φυσικῶ τῷ λόγῳ περιλαμβάνει πάντα τὰ ἐκ τοῦ γάμου ἀπορρέοντα ζητήματα, ἥτοι πάσας τὰς μεταξὺ χριστιανῶν ἀναφυομένας περὶ γάμου διαφορὰς, διὰ ταῦτα ἀνάκαθεν τὸ ἀρμόδιον μέρος, εἰς ὃ ἀναφέρονται τὰ τοιαῦτα ζητήματα καὶ αἱ διαφοραὶ, εἶναι ἐν μὲν τῇ πρωτευσίῃ τὸ πατριαρχεῖον, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ αἱ μητροπόλεις. Τοῦ δὲ πατριαρχείου καὶ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ τῶν μητροπόλεων τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελε παρουσιασθῇ τοιαύτη τις δίκη, ἐξετάζοντα κατὰ πόσον τὰ γινόμενα παράπονα συνεπάγονται κατὰ τὰς θρησκευτικὰς δικτάξεις τὴν διάλυσιν τοῦ γάμου, ἀποφασίζουσιν ἀναλόγως τὴν ἀπόρριψιν τῶν παραπόνων τούτων ἢ τὴν παραδοχὴν αὐτῶν καὶ τὴν διάλυσιν τοῦ

γάμου. Ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐπειδὴ ὁ γάμος, ὡς εἴρηται, εἶναι ἐν τῶν μυστηρίων τῆς ἡμετέρας θρησκείας καὶ ἐπομένως δὲν ἐπιτρέπεται ἡ διάλυσις αὐτοῦ τόσον εὐκόλως, ὡς ἐπὶ τὸ πλείστον πρὸ τῆς διαλύσεως λαμβάνεται τὸ μέτρον τῆς προσωρινῆς ἐπὶ ὠρισμένῳ χρόνῳ διαστάσεως τῶν συζύγων ἀπ' ἀλλήλων. Τὸ μέτρον τοῦτο λαμβάνει ἐπὶ τῇ προσδοκίᾳ ὅτι διὰ τῆς προσωρινῆς διαστάσεως δυνατὸν ἵνα ἐπιτευχθῇ ὁ συμβιβασμός· ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὸ διάστημα τῆς προσωρινῆς διαστάσεως ὑφίσταται ὁ γαμικὸς δεσμός, φανερόν ὅτι διαρκούσης ταύτης ὑφίλει ὁ σύζυγος νὰ διατηρῇ τὴν σύζυγον καὶ τὰ τέκνα του, ἐὰν ἔχη. Οὕτω λοιπὸν κατὰ τὴν λήψιν τοιοῦτου μέτρου προσδιορίζεται ἡ ὑπὸ τοῦ συζύγου πρὸς διατήρησιν τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ, ἐὰν ἔχη, διατροφή, ἣτις ἐστὶ βεβαίως ἀνάλογος πάντοτε πρὸς τὴν οἰκονομικὴν κατῆστασιν τοῦ συζύγου καὶ πρὸς τὰς ἀληθεῖς ἀνάγκας τῆς συζύγου καὶ τῶν τέκνων αὐτοῦ· ὥστε πρόδηλον ὅτι ἀποτελεῖ ἐν τῶν συστατικῶν μερῶν τῆς συζυγικῆς λεγομένης διαφορᾶς καὶ ὅτι τὰ μέρη ταῦτα συνδέονται στενῶς πρὸς ἄλληλα, λαμβανόμενων ὑπ' ὄψιν τῶν θρησκευτικῶς ἰδιαίχοντων ὄρων καὶ τῶν λοιπῶν περιπτώσεων, ὑφ' ἃς ὁ γάμος συνήθη. Διὰ ταῦτα πασῶν τῶν εἰς τὸν γάμον ἀναπερομένων τοιοῦτου εἴδους διαφορῶν ἀνέκαθεν ἡ δικίτησις καὶ διαδικασία ἐξακολουθεῖ γινομένη ὑπὸ τῶν πνευματικῶν λειτουργῶν· διὰ ταῦτα μέχρι τοῦδε μυρία ὅσκι τοιαῦται ἀποφάσεις ἐξεδόθησαν καὶ ἐξετελέσθησαν· διὰ ταῦτα ἡ ἀρμοδιότης τοῦ πατριαρχείου ἐπὶ τοιούτων ζητημάτων διετρανώθη ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις καὶ ἐν τοῖς δυνάμει αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος λειτουργοῦσιν ἐθνικοῖς κανονισμοῖς· διὰ ταῦτα ἡ ἐπέμβασις ἄλλων ἢ τῶν πνευματικῶν λειτουργῶν ἀυστηρῶς ἐκωλύθη διὰ τοσοῦτων ὑψηλῶν διαταγμάτων.

Μετὰ τῆς ἐξηγήσεως ταύτης πιστεύω ὅτι ἡ ὑμετέρα φιλοδί-
καιος ἐξοχότης θέλει ἀναγνωρίσει ὅτι καὶ ἡ διατροφή, ἣτις
κατὰ τῆς μετὰ τῶν χριστιανῶν περὶ γάμου διαφορᾶς ἐν ἀ-
νάγκῃ προσδιορίζεται, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν θρησκευ-
τικῶν διατάξεων καὶ τῶν ἰδιαζόντων ὄρων καὶ περιπτώσεων,
ἀποτελεῖ μέρος τοῦ συνόλου τῶν κατὰ τὸν γάμον, ὄντα μυ-
στήριον τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν θρησκείας καὶ οὐτινος ἢ συγκρό-
τησις καὶ ἡ διήλυσίς ἀνήκει εἰς τὸ πατριαρχεῖον. Πρακαλῶ
δ' Αὐτὴν ὅπως εὐαρεστουμένη διατάξη οἷς δεῖ τὴν ἐκτέλεσιν
τῶν ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἐν ταῖς πατριαρχείαις δικαστη-
ρίου ἐκδοθεισῶν μὲν, ἀπὸ τινος ὁμως καιροῦ ἐπὶ λόγῳ ἀναρ-
μοδιότητος μὴ ἐκτελεσθεισῶν τοιούτων ἀπορρήσεων, ἀμα μὲν
τὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου οὕτω προασπίζουσα, ἀμα δὲ
καὶ τὰ παράπονα τῶν λαβόντων τοιαύτας ἀποφάσεις προ-
λαμβάνουσα.

Διατελῶ δὲ, κτλ.

Τῆ 21 ἀπριλίου 1883 (1299), 26 ὄζεμαζή οὐλ-ἀχῆρ 1300.

(ὕπογ .) ΙΩΑΚΕΙΜ.

Ἰππουργεῖον

τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευτικῶν.

Ἀριθ. 19.

Πρὸς τὸ ῥωμαϊκὸν πατριαρχεῖον.

Ἐλαβον καὶ διῆλθον τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 26 ὄζεμαζή-οὐλ-
ἀχῆρ 1300 τακρίριον ὑμῶν τὸ διαλαμβάνον ἐπαναληπτικῶς

ὅτι δὲν ἐκτελοῦνται αἱ περὶ διατροφῆς (ναφακᾶ) ἀποφάσεις τοῦ πνευματικοῦ δικαστηρίου τῶν πατριαρχείων καὶ ὅτι τοῦτο προσβάλλει τὰ δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου καὶ διεγείρει παράπονα τῶν ἐνδιαφερομένων.

Ἐν τῷ τακτικῷ τούτῳ ζητεῖτε νὰ παραστήσητε τὸ ζήτημα τοῦ ὀρίζειν τὴν διατροφήν ὡς ἐν ἐκ τῶν καθικόντων τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, καθὸ σχετιζόμενον πρὸς τὴν διέκλυσιν τοῦ γάμου.

Ἐπειδὴ ὁμως εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ περὶ διατροφῆς διαφοραὶ ἐθεωροῦντο ἀνέκαθεν ἐν τοῖς ἱεροδικείοις καὶ ἐπειδὴ μετὰ τῶν ἀρχαίων προνομίων δὲν ἔχουσιν οἱ πνευματικὴ ἀρχηγοὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ὀρίζειν τὴν διατροφήν, διὰ ταῦτα δὲν χρήζει ἀναπτύξεως ὅτι δὲν ὑπάρχει ἀφορμὴ παραπόνου ὅτι ἐγένετο προσβολὴ εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου δικαιώματα τοῦ πατριαρχείου.

Μεθ' ὅλα ταῦτα ἐκ τῶν μέχρι τοῦδε ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης γενομένων ἐξετάσεων, ὡς καὶ τῆς μετὰ τῆς Ὑψηλῆς πύλης ἀλληλογραφίας, ἐγνώσθη ὅτι πρέπει αἱ παρὰ τῶν πατριαρχείων καὶ τῶν ἀρχιερατικῶν περὶ διορισμοῦ διατροφῆς ἀποφάσεις νὰ ὦσιν ἐκτελεσταί, ἐφ' ὅσον δὲν ἤθελον προσβληθῆν, ἐὰν ὁμως ἤθελε γείνει ἐνστάσις κατ' αὐτῶν, ὅτι πρέπει νὰ θεωρῶνται ἐν τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις.

Ἐπειδὴ δὲ, συνωδᾶ τεσκερὲ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου τῆς Α. Υ. τοῦ σαδραζάμη, ἐδόθησαν τοῖς δικαστικοῖς ὑπαλλήλοις αἱ δέουσαι ὁδηγίαι, πρὸς δῆλωσιν ἐγράφη ὁ παρῶν φιλικὸς τεσκερὲς.

Τῆ 29 ῥεδζέπ 1300, 23 μαΐου 1299 (1883).

(ὕπογρ.) ΑΣΗΜ.

I

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἄριθ. πρωτ. 2,686.

Τῆ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ἐπόμενος τῆ ἐν τῷ ἀπὸ 31 μαΐου ὀδεύοντος ἔτους ὑψηλῶ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος γράμματι πᾶντι εὐμενῶς ἐκδηλουμένη ἐπιθυμίᾳ, προάγομαι, καθὼ καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 8 ἰουνίου οἰλικῶ μου τακτικῶ ἐπηγγελιάμην, ὑποβαλεῖν Αὐτῇ καὶ δι' Αὐτῆς τῆ σεβαστῆ αὐτοκρατορικῆ κυβερνήσει λεπτομερεῖς πληροφορίας περὶ τῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας αἰτιώσεων ἐπὶ ταῖς ἀρτίως γενομέναις ἀλλοιώτεσι, μᾶλλον δ' ἀνατ.οπῆ, οὐσιωδестаτων αὐτῆς προνομίων.

Ἄλλὰ πρὶν ἢ προθῶ εἰς τὴν καθ' ἕκαστα ἔρευναν, ἐξ ἧς κατὰ δὴλον γενήσεται ὅτι προνομίαι τῆς ἐκκλησίας, πᾶν τὸ κῦρος περιβεβλημένοι καὶ σεβασταί, ἡλλοιώθησαν ἐν τοῖς ἐσχάτοις χρόνοις καιροῖς καὶ ἀνετράπησαν, ἐπιτραπήτω μοι ἐν πρώτοις λόγον ποιήσασθαι περὶ σπουδαιοτάτων τινῶν ἀρχῶν, ἀπαντωσῶν ἐν ταῖς ὑψηλοῖς Αὐτῆς ἐγγράφοις, ἄμεσον δὲ σχέσιν πρὸς αὐτὰς τὰς προνομίας ἐχουσῶν. Ἐὰν γὰρ μὴ προσηκόντως αἱ ἀρχαὶ αὗται ἐξετασθῶσι καὶ διευκρινηθῶσιν, ἄσκοπον καὶ μάστιγον ἀποβαίνει τὸ διὰ τῆς καθ' ἕκαστα ἐρεύνης ἀποδείξαι ὅτι ἡ τοιαύδε ἢ τοιαύδε προνομία ἡλλοίωται καὶ ἀνατέτραπται.

Ἐν τοῖς πρὸς τὸ οἰκουμένικόν πατριαρχεῖον περὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος ἀποσταλείσιν ὑψηλοῖς ὑπουργικοῖς ἐγγράφοις προβάλλονται ἀρχαὶ γενικαὶ τοσοῦτω μᾶλλον μελέτης ἀξίαι, ὅσω, καθὰ ἐκ τῶν γενομένων ἐξάγεται, ἐπὶ τούτων ἐρειδομένη ἡ Σ. Α. κυβέρνησις καὶ εὐκαιρον καὶ νόμιμον καὶ δίκαιον ἠγήσατο ἀλλοιωῖσαι καὶ ἀνατρέψαι ἐν πολλοῖς τὸ πανάρχαιον καὶ σεβαστὸν ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἀπὸ τῆς 31 μαρτίου ὑψηλῷ Αὐτῆς γράμματι ἡ ὑμ. ἐξοχότης, συνομολογοῦσα ὅτι πράγματι προνομίαι τῆς ἐκκλησίας ἠλλοιώθησαν, δῆλον ποιεῖται ὅτι αἱ ἀλλοιώσεις ἐγένοντο τῶν δικαστικῶν διοργανώσεων καὶ μεταρρυθμίσεων ἕνεκεν· ἐν δὲ τῷ ἀπὸ 26 μαΐου ἡ ὑμ. ἐξοχότης, ὑποστηρίζουσα ὅτι οὐδεμία ἀλλοίωσις ἐγένετο καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησία οὐκ ἀπήλαυσε ποτε τῶν ἄρτι ἀνατραπεισῶν προνομιῶν, γνωστοποιεῖ ὅτι, καὶ ἐν ποτε ἐδαψιλεύθησαν τῇ ἐκκλησίᾳ προνομίαι, ἡ Σ. Α. κυβέρνησις δύναται ἀλλοιωῖσαι καὶ ἀνατρέψαι ταύτας κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ ὅτε οὐδαμῶς ὑποχρεοῦται διατηρῆσαι αὐτάς, παραχωρήσεις (μουςαδάτ) ἀποκαλουμένας.

Καθῆκον λογιζομαι ὑποβαλεῖν τῇ ὑμ. ἐξοχότητι ὅτι αἱ νῦν πρῶτον διατρανούμεναι αὗται ἀρχαί, προδήλως εἰς ἀνατροπὴν τοῦ καθεστῶτος τείνουσαι, οὔτε ταῖς εὐεργετικαῖς προθέσεσι τῆς κραταιᾶς βασιλείας, οὔτε ταῖς ἐπισημοτάταις αὐτῆς ὑποσχέσεσι καὶ ὑποχρεώσεσιν, οὔτε τῷ δικαίῳ συνᾶδουσιν. Ἡ ὑμ. ἐξοχότης, ἐπὶ γνώσει βαθείᾳ τῶν πολιτικῶν καὶ ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων διακρινομένη, εὖ οἶδεν ὅτι ἡ ἐκκλησία ἀνέκαθεν ἀπολαύει τῶν προνομιῶν αὐτῆς. Ἴνα δὲ παραλίπω τὰ πρότερον, ὑπομιμνήσκω ὅτι, ἀλούσης τῆς βασιλευούσης ταύτης πόλεως, ὁ ἔνδοξος σουλτάν Μεχμέτ χάν ὁ πορθητῆς ἐκ τῶν πρωτίστων αὐτοῦ ἔργων ἐποιήσατο τὰ κατὰ τὴν ἐκκλησίαν, βεβαιώσας καὶ κυρώσας τὰς προνομίας καὶ

ἀτελείας αὐτῆς, τὸ καθεστῶς δηλονοῦν. Τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τότε χηρεύοντος, κελεύσας ἐκλεγεῖναι πατριάρχην, τιμῇ πολλῇ ἐδέξατο τὸν κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας μικρόν μετὰ τὴν ἀλωσιν προβληθέντα Γεννάδιον τὸν Σχολάριον καὶ ἰδίαις βασιλικαῖς χερσὶ δούς αὐτῷ τὴν ποιμαντικὴν ῥάβδον, ἐπέειπε καὶ τὰ ἀξιωματικόμενευτα τάδε· «Πατριάρχευε ἐν πείρῃνῃ καὶ ἔχε τὴν ριλιάν ἡμῶν ἐν οἷς ἂν χρῆζοις, ἀπολαύων ἡπασῶν τῶν προνομιῶν τῶν προκατόχων σου». Ὅτι δὲ ὑπὸ τοῦ ἐνδόξου πορθητοῦ ἐκυρώθη καὶ ἐβεβαιώθη τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς καὶ ἐκρατύνθησαν αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι, μαρτυρεῖ μὲν ἡ σύγχρονος ἀψευδῆς ἱστορία, ἡ τῇ προδήλῳ γνώσει τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου βασιλέως γραφεῖσα, μαρτυροῦσι δὲ καὶ ὑψηλὰ αὐτοκρατορικὰ ἔγγραφα, ἐν ἐπιστημοτάταις ὥραις τοῦ βίου τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐκδοθέντα, γνωστὰ δὲ παντὶ μὲν τῷ ὑπηκόῳ, παντὶ δὲ τῷ πεπολιτισμένῳ κόσμῳ. Τοῖς σοφῶς καὶ εὐεργετικῶς ὑπὸ τοῦ εὐκλεοῦς αὐτῶν προπάτορος τεθείσι στοιχοῦντες καὶ οἱ ἐνδοξοὶ αὐτοῦ διάδοχοι καὶ λυσιτελέστατον τῇ πολιτείᾳ τὸ πρᾶγμα δικαίως κρίναντες, προσεβεβαίωσαν καὶ προσεπεκύρωσαν τὰς τῆς Ἐκκλησίας προνομίας καὶ ἀτελείας. Ὡς δὲ πρὸ τοῦ πανζιματίου, οὕτω καὶ τούτου κτηρυχθέντος, ὅπερ δικαίως λογίζεται ἡ πηγὴ, ἐξ ἧς ἐξέρρευσαν καὶ ἐκρέουσι τὰ εὐεργετήματα τῶν ὑπὸ τὴν αὐτοκρατορικὴν αἰγίδα τελουμένων μεταρρυθμίσεων, ἡ κραταιὰ βασιλεία οὐχὶ μόνον ἐβεβαίωσε καὶ ἐκύρωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἅπαντας διεκέρυξεν ὅτι, σπουδαίων καὶ εὐεργετικῶν μεταρρυθμίσεων ἐπιτελουμένων, καὶ εὐκαιρῶν καὶ δίκαιον καὶ ἐπωφελέστατον τῷ ὑψηλῷ κράτει ἐστὶ κρατῦναι καὶ αὐθις τὰς τῆς ἐκκλησίας προνομίας, ἧ στενότατα καὶ ἀναποσπᾶστος συνδέεται καὶ τὸ ὀρθόδοξον γένος. Μεταρρυθμίσεις ἄρα καὶ βεβαίωσις καὶ κύρωσις τῶν

προνομιῶν ἐθεωρήθησαν ἀείποτε ὡς ἐν τῶν κυριωδεστέρων θεμελίων τῆς ἰσχύος, τῆς εὐδαιμονίας καὶ τῆς ἀπροσκόπτου καὶ εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως τῆς εὐρείας ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Οὕτω, μεγάλῃς τινὸς μεταρρυθμίσεως κηρυττομένης, συνεκηρύττετο καὶ τὸ σεβαστὸν καὶ ἀπαραβίαστον τῶν προνομιῶν τούτων. Καὶ ἐν μὲν τῷ κατὰ μῆνα σαπᾶν 1269 (1853) ὑψηλῷ φερμανίῳ, πρὸς τὸν ἀοίδιμον πατριάρχην Γερμανὸν ἀπευθυνόμενῳ, τάδε βεβαιοῖ ὁ ἀείμνηστος τοῦ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύοντος πατῆρ· «Διακαῶς ἐπιθυμῶ ἵνα αἱ ἰδιαιτέραι θρησκευτικαὶ »προνομίαι, αἱ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μου τοῖς κληρικοῖς »τῶν Ῥωμαίων πιστῶν ὑπηκόων μου δαψιλευθεῖσαι, ἐπικυρωθεῖσαι δὲ καὶ παρ' ἐμοῦ, αἱ ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ μου ἐκκλησίαι καὶ »μοναὶ καὶ αἱ ταύταις προσηρτημέναι γαῖαι, κτήματα καὶ λοι- »πὰ θρησκευτικὰ καθιδρύματα, αἱ ἀσυδοσίαι καὶ τὰ δικαιώ- »ματα τῶν τοιούτων εὐκτηρίων καὶ τῶν κληρικῶν, συνε- »λόντι δ' εἰπεῖν, αἱ τοιαῦται προνομίαι καὶ παραχωρήσεις, αἱ »φερόμεναι ἐν τοῖς βερατίοις τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπο- »λιτῶν, τοῖς περιέχουσι τὰς παλαιὰς διατάξεις, ὧσιν ἀείποτε »ἀπρόσβλητοι». Ἐν δὲ τῷ 2ῳ ἄρθρῳ τοῦ χᾶτι-χουμαγιούν τοιάδε τινὰ ἔριζονται· «Πᾶσαι αἱ πνευματικαὶ προνομίαι καὶ »ἀτέλειαι αἱ ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προγόνων μας καὶ μετ' αὐτοὺς »χορηγηθεῖσαι εἰς πάσας τὰς χριστιανικὰς ἢ ἄλλας μὴ μου- »σουλμανικὰς κοινότητας ἐνοικούσας ἐν τῷ κράτει Μου, ὑπὸ »τὴν προστατίδα αἰγίδα Μου, ἀναγνωρίζονται καὶ διατηροῦν- »ται ἐν ἰσχύϊ». Ἐν δὲ τῷ ἀπὸ 13 ζιλκαδὲ 1292 (30 νοεμβρ. 1875) αὐτοκρατορικῷ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίῳ τάδε ὀρίζονται· «Προσεπιβεβαιουῦμεν καὶ προσεπικυροῦμεν τὴν ἐξουσίαν, »ἣν περιβέβληνται οἱ πατριάρχαι καὶ λοιποὶ πνευματικοὶ ἄρ- »χηγοὶ, ἕκαστος ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τῆς ἑαυτοῦ κοινότητος, »συνωδᾶταις προνομίαις καὶ ταῖς ὑπαρχούσαις ἀτελείαις τῶν

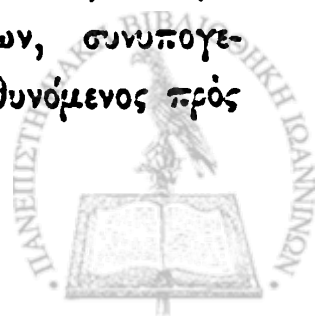
κείρημένων κοινοτήτων». Τῷ ἐπιζήλω παραδείγματι τῶν ἐνδόξων αὐτοῦ προκατόχων ἐπόμενος καὶ ὁ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύων εὐεργετικώτατος ἡμῶν ἀναξ σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ χάν ἐπεβεβαίωσε καὶ προσεπεκύρωσε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς. Καὶ τοῦτο ἀριθ'ήλως ἀποδείκνυται ἀπὸ τε τοῦ 11 ἄρθρου τοῦ Συντάγματος διακελευομένου· «Τὸ κράτος προστατεύει . . . » τὴν, ὡς μέχρι τοῦδε, τήρησιν τῶν εἰς τὰς διαφόρους κοινότητας χορηγηθέντων προνομίων»· καὶ ἀπὸ τῶν διατάξεων τῶν μέχρι πρὸ τῶν τελευταίων ἐπενεχθεισῶν βελτιώσεων ἐκδοθέντων παρὰ τῆς Α. Α. Μ. ὑψηλῶν βερατιῶν, ἐν οἷς ἅπασαι αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι παρόμοιοι ταῖς ἀρχαίαις καὶ σεβασταὶ φέρονται. Ταῖς εὐεργετικαῖς βασιλικαῖς ταύταις ἐπαγγελίαις καὶ βεβαιώσεσιν ἐπομένη καὶ ἡ Ὑψηλὴ πύλη καὶ τὰς ἐπιτελουμένας μεταρρυθμίσεις ἀχωρίστους τῆς διατηρήσεως τῶν προνομιῶν τούτων δικαίως κρίνουσα, ἐβεβαίωσε μὲν τὴν ἰσχὺν ἢ καὶ τὸ διηνεκές κῦρος αὐτῶν, ἐπηγγείλατο δὲ, μαρτυρα τὸν κόσμον σύμπαντα προσλαβοῦσα, οὐχὶ ἀλλοίωσιν ἢ ἀνατροπὴν τινα, ἀλλ' ἐπαύξησιν αὐτῶν. Καὶ ἐν μὲν τῷ ἀπὸ 13 μαΐου 1855 ὑπομνήματι πρὸς τὰς μεγάλας δυνάμεις, τὴν ὑπογραφὴν διασήμου πολιτικοῦ ἀνδρός, τοῦ μακαρίτου Ἀαλή πασσᾶ, φέροντι, δῆλον γίγνεται ὅτι «Ἐλευθέρως » ἐπ' αὐτῆς ταύτης τῆς ἀλώσεως κατέχοντες ἀνεπηρέαστως » τὴν ἑπληρεστάτην αὐτῶν ἐξουσίαν οἱ Σουλτάνοι, πιστοὶ » εἰς τὸ τῆς φιλάνθρωπίας αἴσθημα καὶ εἰς αὐτὸ τὸ τοῦ ἰσλαμισμού πνεῦμα, ἐχορήγησαν τοῖς χριστιανοῖς τῆς ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας τὰ πρῶτα αὐτῶν προνόμια. . . Διὰ τῶν » πράξεων αὐτῆς ἐν τῷ παρελθόντι, διὰ τῶν σαφειστάτων ἀν » τῆς διακηρύξεων ἐν τῷ παρόντι, διὰ τῆς γνώσεως τῶν δια » καεστέρων αὐτῆς συμφερόντων ἐν τῷ μέλλοντι, ἡ Ὑψηλὴ » πύλη παρουσιάζει ἐγγυήσεις ἀποχρώσας περὶ τῆς τηρήσεως

»καὶ τοῦ σεβασμοῦ τῶν θρησκευτικῶν προνομίων τῶν χριστιανῶν τῆς αὐτοκρατορίας ὑπηκόων. . . Οἱ πατριάρχαι
»συνενοῦσι τοιαύτην δέσμην ἀστικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαίων, ὥστε δύναται τις ἀληθῶς εἶπειν ὅτι, ἐξαιρέσει τῆς
»πολιτικῆς ἐξουσίας, ἣν μόνη ἡ μουσουλμανικὴ κυβέρνησις ἐξασκεῖ, οἱ χριστιανοὶ διοικοῦνται, δικάζονται καὶ διευθύνονται μᾶλλον ὑπὸ χριστιανικῆς ἢ ὑπὸ μουσουλμανικῆς ἀρχῆς». Διὰ δὲ τοῦ ἐπὶ πολιτικῇ δεινότητι περιωνύμου ἐπιστο-
»λης μακαρίτου Φουάτ πασσᾶ, ἐν ὑπομνήματι χρονολογουμένῳ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 καὶ ἀποσταλέντι πρὸς τοὺς ἐν Λονδί-
»νῳ, Παρισίοις, Βιέννῃ, Βερολίνῳ, Πετρούπολει καὶ Φλωρεντίᾳ πρεσβευτὰς τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, ἐντελλομένους γνωστοποιῆσαι αὐτὸ τοῖς παρ' οἷς ἦσαν διαπεπιστευμένοι ἀνακτο-
»βουλίοις, τάδε ἐδήλου καὶ ἐβεβαίον ἡ Ὑψ. πύλη· «Αἱ προ-
»νομίαι καὶ ἀτέλεια, αἱ ἐπιδαψιλευθεῖσαι ἔκπαλαι πρὸς τὰς
»μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας, διετέλεσαν αἰετοτε σεβασταί, οὐδεὶς δὲ ποτε ἐμέμψατο ἡμᾶς ὅτι παρεβλάψαμεν κα-
»τὰ τι τὰ δικαιώματα τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν κοινοτήτων τούτων. Καὶ μείζον δὲ τι ἔπραξεν ἡ αὐτοκρατορικὴ
»κυβέρνησις· ὅσακις γὰρ αἱ κοινότητες αὐταὶ ἐξεδήλωσαν πτῆν ἐπιθυμίαν πρὸς ἐπαύξησιν τῶν προνομῶν τούτων,
»πηνεργαίως συνέδραμε πρὸς τοῦτο». Συνωδῶν ταῖς ἐπισημοτάταις ταύταις βεβαιώσεσι καὶ διεθνήσιν ὑποχρεώσεσιν, ἡ Σ. Α. κυβέρνηση, ἀπὸ τῆς τοῦ χῆτι-χουμαγιούν ἐκδόσεως μέχρι ἐσχάτων σπουδαίαν τινὰ δικαστικὴν ἢ διοικητικὴν μεταρρύθμισιν ἐπιτελοῦσα, προύνοει αἰετοτε θεσπίσαι τὸ σεβαστὸν καὶ ἀναλλοίωτον τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος καὶ ὅτι οὐκ ἔξεστι τοῖς τῷ κοινῷ δικαίῳ ἐπομένοις πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἀπτεσθαι ἢ ἀναμίγνυσθαι ἐν πράγμασιν ἀπὸ τῶν θρησκευτικῶν νόμων ἐξαρτωμένοις, ὅτι δὲ αἱ μὲν μεταξύ μουσουλ-

μύνων τοιαῦται δίκαι ὑπόκεινται τῷ σερεῖ, αἱ δὲ μεταξὺ χρι-
στιανῶν διεξάγονται ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ εἰδι-
κοῦ δικαστηρίου. Καὶ ταῦτα κατὰ δὴλα γίνονται ἀπὸ τε τῶν
σαφεστῶν διατάξεων τῶν ἄρθρων 20^{ου} 40^{ου} καὶ 50^{ου} τοῦ
περὶ βιλαετίων νόμου, ἀπὸ τοῦ 4^{ου} ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 30 δεκεμ-
βρίου (τέλος σελῶν 1288) περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων
νόμου, ἐξαιρουῦντος ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστη-
ρίων καὶ πᾶσαν διαφορὰν ὑπαγομένην κατ' ἔθος ταῖς θρησκευτι-
καῖς ἀρχαῖς, καὶ ἀπὸ τοῦ 2^{ου} ἄρθρου τοῦ ἀπὸ 8 Ἰουλίου 1284
ὀργανικοῦ κανονισμοῦ τοῦ διβάνι-ἀγκι-ἀμ-ἀδλιέ. Τὰς δὲ τῆς
ἐκκλησίας προνομίας καὶ ἀτελείας προσεπεβεβαίωσαν καὶ οἱ τῆ
ὑψηλῆ τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως ἀδείχ καὶ ἐγκρίσει συνταχθέντες
ὑπὸ τῶν ἀντιπροσώπων τῆς τε ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὑπ' αὐτῆς
ποιματινομένου λαοῦ ἐθνικοὶ κανονισμοί, οἵτινες, ὑπὸ τῆς Ἰ. Ὑ. πύ-
λης κατ' ἄρθρον ἐξετασθέντες, περιεβόλοντο τὸ αὐτοκρατορικὸν
κῆρος τῷ ἔτει 1862, καὶ νέα σύμβασίς εἰσι, κανονίζουσα τὰς
σχέσεις πολιτείας καὶ ἐκκλησίας. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἡ σύμ-
βασίς αὕτη οὐδεμιᾶς ἀλλοιώσεως ἢ ἀνατροπῆς ἐπιδεκτικὴ
ἐστὶν ἄνευ τῆς συναινέσεως καὶ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρ-
θοδόξου γένους, ἅτινα τὸ ἐν τῶν συμβαλλομένων μερῶν τυγ-
χάνουσι, τοσούτῳ μᾶλλον ὅσῳ ἀπὸ τοῦ χῆτι-χουμαγιούν
(ἄρθ. 3) ἀπορρέουσα καὶ διεθνῆ φέρει χαρακτῆρα. Καθεστῶς
ἄρα, ταῖς βασιλικαῖς καὶ ταῖς τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως δημο-
σίαις καὶ ἐπισημοτάταις βεβαιώσεσι καὶ ἐγγυήσεσιν ἰσφα-
λισμένον καὶ περιπεφρουρημένον, σεβαστὸν καὶ ἀπαραβίαστον
διατελεῖ. Ἄλλ' ὡς εἰ μὴ ἦρκουν αἱ τοσαῦται καὶ τηλικαῦται
παρὰ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἐγγυήσεις, αἱ τῆς ἐκκλησίας
προνομία καὶ ἐτέρωθεν μέγα τὸ κῆρος πεμβέβληνται, ἅτε βε-
βαιωθείσαι ὑπὸ ἐπισημοτάτων διεθνῶν πράξεων, συνυπογε-
γραμμένων καὶ ὑπὸ τῆς Α. κυβερνήσεως. Ἀπευθυνόμενος πρὸς

τὴν ὑμ. ἐξοχότητα, καταλεγομένην ἐν τῇ χορείᾳ τῶν ἐμπειροτέρων πολιτικῶν τῆς αὐτοκρατορίας ἀνδρῶν, περιττὸν πάντη λογίζομαι μνεῖαν ἰδίαν ποιήσασθαι τῶν σχετικῶν διατάξεων ἐκέστης τῶν διεθνῶν τούτων πράξεων. Ἐπειδὴ οὖν οὔτε τοιᾶς δε ἢ τοιᾶςδε μεταρρυθμίσεως ἔνεκεν δυνατὸν καὶ ἐπ' ἐλάχιστον ἀλλοιωῶσαι τὰς τῆς ἐκκλησίας προνομίας (ὡς γὰρ προεβρέθη καὶ συνωδᾶ ἐπισημοτάταις βεβαιώσεσι καὶ πράξεσι διεθνέσιν, αἱ μεταρρυθμίσεις συμβαδίζουσι τῷ ἀναλλοιώτῳ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος), μᾶλλον δέ, κατὰ τὰ ἐπηγγελμένα ἐπισήμως, ἐπαύξεισι αὐτῶν προσαπαιτεῖται, καὶ ἐπειδὴ ἀνεκαθεν ἡ ἀγκραιφνῆς αὐτῶν τήρησις σωστικὴ καὶ λυσιτελεστάτη τῷ ὑψηλῷ κράτει ἀνωμολογήθη ὑπὸ τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως, πέποιθα ὅτι ἡ ὑμ. ἐξοχότης, εὐαρεστομένη, ἀποδώσει δίκαιον καὶ ἐμοὶ καὶ τοῖς περὶ ἐμέ δυοὶ σώμασι, συνόδῳ δηλονοῦν μητροπολιτῶν καὶ ἐθνικῷ συμβουλίῳ. Θάρρος ἀπὸ τῶν ἀρίστων τούτων τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως φρονημάτων ἀρυσάμενος καὶ τῇ ιδέᾳ αὐτῆς στοιχῶν ὅτι αἱ μεταρρυθμίσεις ἀχώριστοι τοῦ σεβασμοῦ τῶν τῆς ἐκκλησίας προνομιῶν καὶ τοῦ ἀναλλοιώτου τοῦ καθεστῶτος καὶ ὅτι καὶ λυσιτελέστατον τῇ κραταιᾷ βασιλείᾳ τὸ πρᾶγμα, ἅτε τείνον πρὸς ἐμπέδωσιν τῆς ἰσχύος, τοῦ μεγαλείου καὶ τῆς ὁμαλῆς καὶ εἰρηνικῆς ἀναπτύξεως τῆς εὐρείας ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας, ἐδήλωσα καὶ ἄλλοτε διὰ φιλικοῦ μου τακριρίου, χρονολογουμένου ἀπὸ 19 νοεμβρίου 1295 (1879), τὴν στερρὰν πεποίθησιν, ὅτι οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον μειωθήσεται ἡ ἀπὸ τῶν πρώτων τῆς κατακτήσεως ἡμερῶν χορήγηθεῖσα τῇ ὀρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ αὐτοδιοίκησις σὺν πᾶσι τοῖς συμπαραμοαρτοῦσι προνομίοις καὶ ὅτι ἡ ἐκκλησίᾳ, συνωδᾶ ταῖς προνομίαις καὶ νόμοις αὐτῆς, ἔσεται καὶ τοῦ λοιποῦ ἐλευθέρα ἐν ταῖς ἐνεργείαις καὶ ἀποφάσεσιν αὐτῆς, ὅσον ἀφορᾷ πρὸς τὸν κλῆρον καὶ τὰς ἀπολαβὰς αὐτοῦ, τὰς ἐκκλη-

σίας, τὰ μοναστήρια, τὰ σχολεῖα, τὰ φιλανθρωπικά καθιδρύματα καὶ τὴν ἀκίνητον περιουσίαν αὐτῶν, τὸν γάμον, τὸ διαζύγιον, τὴν διαθήκην, τὴν ὀργανικὴν περιουσίαν καὶ τὸ δικαίωμα τοῦ ἐδρεύειν τὸν ἀρχιερέα ἐν τοῖς κατὰ τόπους συμβουλίοις, ἐπὶ πᾶσι τούτοις τῆς βοήθειας τῆς Α. κυβερνήσεως ἀπολαύουσα. Τοῦ μὲν δὲ ὑπομνήσαι ὅτι ἐν τῇ προκειμένῃ περιπτώσει οὐ πρόκειται περὶ ἀστικοῦ τινος νόμου, ἀλλ' ὡς προερρήθη, περὶ πολλῶν σοβαρωτέρων πραγμάτων ἀπαραιτήτων εἰς τὴν ἐλευθέραν ἐνέργειαν τῆς ἐκκλησίας ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ καὶ τὸν θρησκευτικὸν κοινοτικὸν βίον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένου λαοῦ. Καὶ ὡς πρὸς ταῦτα οὐδεμίαν ἀλλοίωσιν, οὐδεμίαν τροποποίησιν εἰσχωρεῖ. Ἄλλως τε καὶ ἀποδέδεικται ὅτι αἱ προνομίαι καὶ ἀτέλειαι, ὑποσχέσεις, βεβαιώσεις καὶ ἐγγυήσεις ἐπισημοτάταις τῆς κραταιᾶς βασιλείας περιπεφρουρημένοι, σεβασταὶ καὶ ἀπαραβίαστοι εἰσι. Καὶ τὰ φιλοδίκαια δὲ αἰσθήματα τοῦ φιλολάου ἡμῶν ἀνακτος οὐδαμῶς ἐπιτρέπουσιν ὅπως ἀθετηθῶσιν ὑποχρεώσεις ἐπίσημοι καὶ διεθνεῖς καὶ ἀνατραπῆ καθεστῶς εἰς τὸ ἀναλλοίωτον δημόσιον δίκαιον ἀναγόμενον, κῆρος δὲ καὶ ἰσχὺν διεθνῆ περιβεβλημένον καὶ τῆς διπλῆς αὐτοῦ ταύτης ἐγγυήσεως ἕνεκεν ἀπρόσβλητον καὶ ἀμετάτρεπτον διατελοῦν εἰς τὸ διηνεκές.

Τούτων οὕτω διευκρινηθέντων, ἰκετεύω νῦν τὴν ὑμ. ἐξοχότητα ἵνα ἐπιτρέψῃ μοι προβῆναι εἰς τὴν καθ' ἕκαστα ἔρευναν, ἐξ ἧς καὶ αὐθις ἀποδειχθήσεται ὅτι μέγιστα τῆς ἐκκλησίας προνομίαι ἠλλοιωθήσαν, μᾶλλον δ' ἀνετράπησαν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις τούτοις καιροῖς.

Πρῶτον. Ἐν βερατίοις ἀρχιερέων, [ἄρτι ὑπὸ τοῦ ἰοικουμενικοῦ πατριαρχείου χειροτονηθέντων καὶ ὑπὸ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ὑψηλοῖς αὐτοκρατορικοῖς βερατίοις ἐφοδιασθέντων,

ἀντί τῶν τέως ἰσχυουσῶν παναρχαίων περί δίκης κληρικῶν διατάξεων παρεισήχθησαν·

Ὡς πρὸς μὲν τὰς ἀστικὰς δίκας τάδε·

«Αἱ ἀστικαὶ δίκαι τῶν μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων θεωρεῖσθωσαν ἐπιτοπίως ἐν τοῖς ἀρμοδίοις ἱεροδικείοις»·

Ὡς πρὸς δὲ τὰς ποινικὰς τάδε·

«Ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων, καλο-
»γραϊῶν κατηγορηθῆ ἐπὶ ἐγκλήματι, προσωποκρατεῖσθω ὑπὸ
»τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν· ἀποδεικνυμένης
»δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελεῖσθω ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυβερνη-
»τικῇ φυλακῇ ἢ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη ποινῇ, ἀφοῦ
»ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρεθῆ ἢ ἱερωσύνη αὐτοῦ».

Ἐξετάσωμεν νῦν εἰ αἱ νέα αὗται διατάξεις συνῆδουσι τῷ πρὸ τῶν ἀλλοιώσεων τούτων νομίμῳ καθεστῶτι.

Ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς βερατίοις τάδε τέως ἔθεσπιζοντο περί ἀστικῶν δικῶν κληρικῶν·

«Πᾶσα δὴποτε ἀστικὴ δίκη τοῦ πατριάρχου, ἢ μητροπο-
»λιτῶν, ἢ ἐπισκόπων, ἢ ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν δὲν
»δύναται νὰ ἐκδικασθῆ ἀλλαχόσε εἰμὴ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ
»Μου» (ἐνώπιον τοῦ ἀρμοδίου δικαστηρίου).

Πρόδηλον ἔρα ὅτι ἡ νέα περί ἀστικῶν δικῶν κληρικῶν διά-
ταξις καὶ οὐσιωδῶς διαφέρει τῆς παλαιᾶς καὶ πρὸς τὸ γράμμα
καὶ τὸ πνεῦμα αὐτῆς ἀντιστρατεύεται. Παραβιάζεται πρῶτον
τὸ γράμμα τῆς ἀρχαίας, καθότι ἐν μὲν ταύτῃ σαφῶς ὀρίζεται
ὅτι αἱ ἀστικαὶ δίκαι τῶν ἐν αὐτῇ μνημονευομένων κληρικῶν
οὐδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἢ ἐν τῇ βασιλευούσῃ πόλει ἐκδικάζον-
ται, ἐν δὲ τῇ νέᾳ φέρεται ὅτι αἱ δίκαι αὗται διεξάγονται ἐν τῷ
τόπῳ, ἐνθα ἐδρεύουσιν οἱ ἀστικῶς ἐναγόμενοι μητροπολίτης,
ἀρχιεπίσκοπος, ἢ ἐπίσκοπος. Ἐν μὲν τῇ ἀρχαίᾳ θεσπίζεται

ὅτι αἱ δίκαι αὗται διεξάγονται ὑπὸ τοῦ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἀρμοδίου δικαστηρίου, ἐν δὲ τῇ νέῃ δικαστῆς ὀρίζεται ὁ κατὰ τύπους καθῆς. Ἀντιστρατεύεται δεύτερον ἢ νέα δικάταξις πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἀρχαίας, καθότι διὰ ταύτης μὲν σοφῶς ἐξησφαλίζετο ἀπὸ πύσης τοπικῆς προσβολῆς καὶ ἐπηρείας καὶ περιφρουρεῖτο ἐνώπιον τοῦ ποιμνίου τὸ σεβαστὸν θρησκευτικὸν τῶν ἀρχιερέων ἀξίωμα, δικαζομένων μόνον ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων, διὰ δὲ τῶν ἄρτι παρειαχθέντων οἱ τῆς ἐκκλησίας ἀνώτατοι οὗτοι ἀξιωματικοὶ παραδίδονται τῷ ἐν τῇ ἑδρᾷ τῆς νομαρχίας ἢ τῆς διοικήσεως ἢ τῆς ὑποδιοικήσεως καθῆ, ὅστις, δικαστῆς αὐτῶν οὕτως ἀναγορευόμενος, ἔχει κατὰ συνέπειαν καὶ ἐξουσίαν φυλακίσει αὐτούς. Τοιαύτης δὲ προδήλου οὔσης τῆς ἀναμέσον τῆς τέως κρατούσης καὶ τῆς νέας τάξεως διαφορᾶς, πέποιθα ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης εὐδοκήσει συνομολογῆσαι ὅτι πάντῃ ἠλλοίωται κατὰ τοῦτο τὸ ἀρχαῖον καὶ σεβαστὸν καθεστῶς.

Καὶ τὰ περὶ ποινικῶν δὲ δικῶν κληρικῶν ἄρτίως ἐν βερατίοις ἀρχιερέων παρειαχθέντα ἄρδην ἀνατρέπουσι τὸ μέχρι τοῦδε καθεστῶς.

Καὶ πρῶτον, κατὰ τὰς νέας διατάξεις, ὁ τρόπος τῆς κλητεύσεως, προφυλακίσεως καὶ κρατήσεως αὐτῶν πάντῃ διαφέρει τῆς μέχρι τοῦδε κρατησῆς τάξεως. Συνωδὰ ταῖς ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς βερατίοις σχετικαῖς διατάξεσιν, ἀπαιτεῖται ὅπως, ἐάν ποτε δεῆσῃ ἵνα κληρικοὶ φυλακισθῶσιν, ἢ προφυλάκισις καὶ κράτησις αὐτῶν γένωνται διὰ τοῦ πατριαρχείου, ἢ τοῦ μητροπολίτου ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Καὶ περὶ μὲν τῆς κρατήσεως μητροπολιτῶν τάδε διακελεύεται τὸ πατριαρχικὸν βεράτιον· «Ἐάν δικαστικῶς γένηται χρεῖα ὅπως »συλληθῆ τῶν μητροπολιτῶν τις ἢ μοναχῶν, ἢ κράτησις »ἐνεργεῖται διὰ τοῦ πατριαρχείου». Περὶ δὲ τῆς κρατήσεως

κληρικῶν, ἀμέσως ὑποκειμένων μητροπολίτη, τάδε διαγορεύονται ἐν τοῖς μητροπολιτικοῖς βερατίοις· «Ὅταν δεήσῃ ὅπως »κρατηθῆ ἑπίσκοπος, ἱερεὺς, καλόγηρος ἢ καλογραία, κρατεῖσθω »διὰ τοῦ μητροπολίτου». Κατὰ τὰς διατάξεις ταύτας, αἱ τῶν κληρικῶν κρατήσεις διὰ τοῦ πατριαρχείου ἢ τῶν μητροπολιτῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις γίνονται, καθὼς μαρτυροῦσι πλεῖστα τῆς Ὑψ. πύλης ἔγγραφα πρὸς τὸ πατριαρχεῖον, ἐν τοῖς ἀρχείοις ἀμφοτέρων εὑρισκόμενα καὶ περὶ τῆς προφυλακίσεως καὶ κρατήσεως κληρικῶν πραγματευόμενα, καὶ ἡ ἀπὸ 14 ζιλκαδὲ 1297 (6 ὀκτωβρίου 1880) ἐγκύκλιος τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν εἰσαγγελεῖς, ἐντελλομένους ὅπως, προκειμένου περὶ κλητεῦσεως καὶ κρατήσεως κληρικῶν, ἀκολουθῶσι ταῖς διατάξεις τῶν πατριαρχικῶν καὶ μητροπολιτικῶν βερατίων καὶ τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν, κλητεύοντες τοὺς κληρικούς διὰ τοῦ μητροπολίτου, δι' οὗ δέον ὅπως καὶ ἡ προφυλάκισις καὶ ἡ κράτησις γίνωνται. Καὶ αἱ μὲν περὶ κρατήσεως κληρικῶν ἀρχαῖαι καὶ σεβασταὶ διατάξεις, πρὸς τὸ θρησκευτικὸν ἀξίωμα τοῦ τυχόν κατηγορουμένου ἀποβλέπουσαι, ἐξησφάλιζον αὐτὸν καὶ ἀπὸ πάσης ταπεινώσεως καὶ ἀπὸ πάσης τυχόν κακοβούλου προσβολῆς καὶ κατηγορίας· ἀλλ' αἱ ἄρτι ἐν βερατίοις εἰσχωρήσασαι τείνουσιν εἰς πρόδηλον τοῦ καθεστῶτος ἀνατροπὴν, ἅτε δὴ ἐξουσίαν παρέχουσαι τῇ ἀρχῇ, παντὶ ἄρα οἰωδῆτινι ὑπαλλήλῳ, προσωποκρατεῖν τοὺς κληρικούς, καὶ τοῦτο ἄνευ τῆς προτέρας γνώσεως τῆς οἰκείας ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, οὐ σμικρὸν δὲ συμβάλλουσιν εἰς ταπεινώσιν καὶ ἐξευτελισμὸν τῶν λειτουργῶν τῆς θρησκείας καὶ τὰ μᾶλα προσκρούουσι τοῖς θρησκευτικοῖς αἰσθήμασι τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανικοῦ πληρώματος.

Δεύτερον δὲ, προκειμένου περὶ δίκης ἀρχιερέων, κατηγορουμένων τυχόν ἐπὶ ἐγκλήματι, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ περὶ αὐτὸν

σύνοδος ἐξετάζουσι πρῶτον, ἐξακριβοῦσι καὶ βεβαιοῦσι, συνωδᾶταις διατάξεις τῶν βεραιτίων καὶ τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν καὶ τῇ κρατησάσῃ τάξει, τὴν ἐπὶ ἐγκλήματι κατ' αὐτῶν κατηγορίαν. Καὶ πράγματι· ἡ προτέρα αὕτη ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου ἐξακρίβωσις, ἐξέτασις καὶ ἐπιβεβαίωσις τῆς κατηγορίας ἀποδίδει τῶν ὧν οὐκ ἔνευ, τοῦ θρησκευτικοῦ τοῦ τυχόν κατηγορουμένου ἀξιωματός ἐνεκεν. Κατὰ τὴν σχετικὴν τοῦ πατριαρχικοῦ βεραιτίου διτάξιν, «Οὐδεμία αἴτησις πασῶν, καθ' ἣν νάπη, σκοπὸν ἔχουσα κατηγορίαν κατὰ μητροπολίτου, ἢ τὴν παῦσιν καὶ ἐξορίαν αὐτοῦ, γίνεται δεκτὴ, ἢ ἐὰν μὴ πρότερον ἐξακριβωθῇ καὶ ἐπιβεβαιωθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου· καὶ ἐὰν τυχόν, δι' οἴουδ' ἴποτε τρόπου, ἐπιτευχθῇ ἢ ἔκδοσις φερμανίου, μὴ προηγηθῆσιν ἐσφραγισμένων ἀναφορῶν τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, τὰ τοιαῦτα φερμάνια οἰανδ' ἴποτε ἡμερομηνίαν καὶ ἢν φέρωσι, λογισθῆσονται πάντῃ ἄκυρα καὶ μὴ γενόμενα». Εὐνόητον δὲ ὅτι ἐν τῇ διατάξει ταύτῃ πρόκειται περὶ κατηγοριῶν ἐπὶ πολιτικοῖς ἢ ἀστικοῖς ἐγκλήμασι, καθότι τοιαῦτα μόνον συνεπάγονται τὴν ποινὴν τῆς παύσεως, μάλιστα δὲ τὴν τῆς ἐξορίας. Κατὰ δὲ τοὺς ἐθν. κανονισμοὺς (ἄρθ. 8 τοῦ ἐιδικοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων νόμου), «Ἐὰν χριστιανοὶ ἐπαρρηχίας τινὸς ἐναγάγωσι τὸν ἀρχιερέα αὐτῶν, ἢ περὶ τὸν πατριάρχην σύνοδος, μετὰ τὰς διαλλακτικὰς ἀποπείρας, μεταπέμπεται εἰς βασιλεῦσαν· καὶ εἰ μὲν τὰ προτεινόμενα ἐγκλήματα εἰσι πνευματικὰ, οὐδεὶς ἕτερος, κατὰ τοὺς κείρους κανόνας καὶ τὰς ἐν τοῖς βεραιτίοις διατάξεις, πλὴν τῆς συνόδου ἀναμίγνυται· εἰ δὲ τὰ ἐγκλήματα εἰσι κοσμικὰ, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος διορίζει μικτὴν ἐξ ἀρχιερέων καὶ λαϊκῶν τοῦ συμβουλίου μελῶν ἐπιτροπὴν, ἣτις, ἢ ἀνακρίνασα τοὺς διαδίκους, διὰ μαζπατᾶ ὑποβάλλει τὴν ἐ-

»αυτῆς γνώμην τῷ πατριάρχῃ· εἶτα δὲ ὀρίζονται, συμφώνως
»τοῖς νόμοις τῆς Σ. κυβερνήσεως, αἱ ἀναγκαῖαι ποιναί, καὶ
»ἀναφέρεται τὸ πρᾶγμα εἰς τὴν Ὑψ. πύλιν· καὶ ἐάν τὸ ἔγ-
»κλημα τοῦ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ἢ ἐκ τῶν κακουργη-
»μάτων, ἀφ’ οὗ πρῶτον τὸ πατριαρχεῖον ἀφαιρέσῃ τὸν πνευ-
»ματικὸν αὐτοῦ τίτλον, τιμωρηθήσεται καὶ κατὰ τοὺς ποινι-
»νικοὺς νόμους». Κατὰ δὲ τὸ ἄρθρον 13 τοῦ περὶ Μικτοῦ
συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου, «Ἐάν μέλος τι τοῦ συμβουλίου
»κατηγορηθῇ ἐπὶ δωροδοκίᾳ, εἰ μὲν ἀρχιερεὺς, ἐνεργεῖται τὸ
»ὑγδοον ἄρθρον τοῦ περὶ ἀρχιερέων κανονισμοῦ· εἰ δὲ λαϊκός,
»τὸ πρᾶγμα ἀναγγέλλεται τῇ Ὑψηλῇ πύλῃ, ἵνα δικασθῇ καὶ
»ἐπενεχθῇ ἢ ἀπόφασις κατὰ τὸν βασιλικὸν ποινικὸν κώδικα». Καὶ
κατὰ τὸ γράμμα ἔρα καὶ τὸ πνεῦμα τῶν περὶ τούτου ἐν
τοῖς πατριαρχικοῖς βερατίοις καὶ τοῖς ἐθνικοῖς κανονισμοῖς
διατάξεων, αἱ κατὰ μητροπολίτου ἢ ἐπισκόπου ἐπὶ ἐγκλήμασι
κατηγορίαι, ἢ ὑπ’ ἀρχῶν ἢ ὑπὸ ἰδιωτῶν γιγνόμεναι, ἐξετάζον-
ται πρῶτον καὶ ἐξακριβοῦνται καὶ ἐπιβεβαιοῦνται ὑπὸ τοῦ
πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου. Καὶ ἐκ τούτων καταφανὲς γί-
γνεται ὅτι ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐ δύναται ποτε
νομίμως προβῆναι οἰκείᾳ γνώμῃ εἰς τὴν παῦσιν ἀρχιερέως τι-
νός, καθὼ φαίνεται ὑποδηλούμενον ἐν τῷ ἀπὸ 26 μαΐου ὑψηλῷ
αὐτῆς τεσεκερέ, ἀλλὰ τῷ πατριάρχῃ σὺν τῇ περὶ αὐτὸν συνό-
δῳ ἀπόκειται ἐξετάσαι τὸ βάσιμον ἢ ἀβάσιμον τῆς κατηγο-
ρίας καὶ παῦσαι, τιμωρῆσαι ἢ ἀθωῶσαι τὸν κατηγορούμενον·
διὰ τοῦτο δὲ, καὶ ἐάν ποτε κατηγορεῖ ἀρχιερέως τινός ἡ Ὑψ.
πύλη, πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἀπετείνετο ζητοῦσα τὴν παῦσιν ἢ
μετάθεσιν αὐτοῦ, ὅπερ, εἰ μὲν ἔκρινεν ἀναγκαῖον, ἢ ἔπαυεν ἢ
μετετίθει, εἰ δὲ μὴ, ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτοῦ διετῆρει. Συνωδᾶ
τοῖς νομίμοις τούτοις πολιτευομένη ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυ-
βέρνησις, πᾶσαν τυχὸν κατὰ ἀρχιερέως κατηγορίαν παρέπεμπε

καὶ παραπέμπει εἰς τὸ πατριαρχεῖον, ὅπερ ἐξετάζει καὶ ἐξακριβοῖ καὶ ἐπιβεβαιοῖ τὸ βέβαιον ἢ ἀβέβαιον τῶν κατηγοριῶν, τοῦτο δὲ μαρτυροῦσι τὰ ἀρχεῖα τῆς τε Ὑψ. πύλης καὶ τοῦ πατριαρχείου.

Καὶ ὅμως, καίπερ τοσοῦτον σαφῶν οὐσῶν τῶν περὶ τοῦ προκειμένου διατάξεων, ἐπεχειρήθη ἐσχάτως ὅπως ἀνατραπῆ τὸ καθεστῶς. Ἡ ὑμ. ἐξοχότης, πρὸς ἣν ἀνηνέχθη ἰκετεύων ἵνα μὴ παρασαλευθῆ τὸ καθεστῶς, εὐηρεστήθη ἀπαντῆσαι μοι τῇ 31 μαρτίου ὁδεύοντος ἔτους ὅτι τοῦτο παρεσαλεύθη καὶ ἠλλοιώθη, τῶν δικαστικῶν διοργανώσεων καὶ μεταρρυθμίσεων ἔνεκεν. Ἄλλ' ἐπιτραπήτω μοι δηλῶσαι ὅτι ἡ αἰτιολογία αὐτῆ ἐν πολλῇ ἀπορίᾳ ἐνέριψε καὶ ἐμὲ καὶ τὰ περὶ ἐμὲ δύο σώματα τῶν ἐξῆς λόγων ἔνεκεν. Αἱ ἀπὸ τοῦ τανζιματίου ἀρξάμεναι μεταρρυθμίσεις, διοικητικαὶ ἢ δικαστικαί, συνεβίβισαν αἰεποτε καὶ συμβαδίζουσι, συνωδὰ ταῖς ἐπισημοτάταις αὐτοκρατορικαῖς καὶ κυβερνητικαῖς βεβαιώσεσι καὶ ταῖς διεθνεσί τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως ὑποχρεώσεσι, τῇ στηρίξει, τηρήσει καὶ ἐπαυξήσει τῶν τῆς ἐκκλησίας προνομιῶν, καθὰ προαπεδείχθη, οὐχὶ δὲ τῇ ἀλλοιώσει καὶ ἀνατροπῇ αὐτῶν. Ὅτι δὲ τὴν ἀλλοίωσιν ταύτην τῶν περὶ τοῦ προκειμένου διατάξεων τῶν βερατίων οὐκ ἀπαιτοῦσι καὶ αἱ προβαλλόμεναι νῦν δικαστικαὶ μεταρρυθμίσεις, κατὰ δῆλον γίνεταί ἐκ τοῦ ὅτι διὰ τῶν ἀρτίως γενομένων ἀλλοιώσεων αἱ τῶν κληρικῶν δίκαι ἀνατίθενται εἰς τὰ τοῦ σερῆ δικαστήρια. Διπλῶς ἄρα ἀποδείκνυται ὅτι αἱ δικαστικαὶ μεταρρυθμίσεις οὔτε ἐπὶ ἠνεγκον, οὔτε ἰδυνατὸν ὅπως ἐπενέγκωσι τὴν ἀλλοίωσιν τοῦ καθεστῶτος καὶ τὴν ἀνατροπὴν αὐτοῦ καὶ τῶν εἰδικῶν τῆς ἐκκλησίας δικαστικῶν προνομιῶν τοσοῦτω μᾶλλον, ὅσω καὶ αὐτὸς ὁ περὶ δικαστηρίων ὀργανισμὸς ἐν ἄρθρῳ 4 ρητῶς ἐξήρεσε τὰς δίκας ἐκεῖνας, ἅς μόνη ἡ ἐκκλησία δύναται διεξαγαγεῖν.

Δεύτερον. Ἡ κραταιὰ βασιλεία, καθὰ σαφῶς ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς βερατίοις φέρεται, ἐβεβαίωσε καὶ ἐκύρωσε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας, ὅπως συνφθὰ τοῖς ἱεροῖς κανόσι τιμωρῇ τοὺς ὑποκειμένους αὐτῇ κληρικούς, ἐάν ποτε θρησκευτικῶς πταιίσωσι. «Μηδεὶς — ὀρίζεται ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ — μηδεὶς ἐπεμβαίνετω ὡσάκισ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος »τῶν μητροπολιτῶν τιμωρήσῃσι κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς »κανόνας ἐπὶ παραβιάσει αὐτῶν τινὰ τῶν ὑπὸ τὸν πατριάρχην »διατελούντων μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων, ἐπισκόπων, »ἡγουμένων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν». Χάριτας ὁμολογῶ τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι εὐαρεστηθείσῃ βεβαιῶσαι καὶ αὐτοῖς ἐν τινι ἀρτίως ἀποσταλέντι ὑψηλῷ Αὐτῆς γράμματι ὅτι ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀπαραβίαστον φυλάττει τὴν ἐξουσίαν ταύτην τῆς ἐκκλησίας. Ἄλλ' ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης οὐκ ἀγνοεῖ ὅτι ἡ ἐκκλησία, τοῦ προορισμοῦ αὐτῆς ἕνεκεν, δεῖται καὶ τῆς ἀρωγῆς τῆς πολιτείας πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῆς. Τοῦτο δ' ἔστιν εἰς τῶν ὄρων τοῦ δικαίου, τοῦ κανονίζοντος τὰς σχέσεις πολιτείας καὶ ἐκκλησίας. Τούτῳ στοιχοῦσα καὶ ἡ κραταιὰ βασιλεία ἠδύκησεν ἀείποτε χορηγήσαι τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν ἀναγκαίαν καὶ κατὰ τοῦτο βοήθειαν, καθὰ φέρεται καὶ ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ. «Αἱ διὰ τῆς κοινῆς τοῦ »τε πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν σφραγίδος ἐσφραγισμέναι ἀναφοραὶ δέον ὅπως ὧσιν ἰσχυραὶ, καὶ »περὶ οἰουδ' ἅτινος θρησκευτικοῦ ἀντικειμένου ἤθελον οὔτοι κά- »μει αἵτησιν ἢ ἰλάμιον, δέον ταῦτα νὰ λαμβάνωνται ὑπ' ὄψει »καὶ ἐκτελῶνται». Ἀλλὰ θλίψει πολλῇ συνεσχέθημεν, ἰδόντες ἐσχάτως ὅτι αἰτήσεις τοῦ πατριαρχείου, παρακαλοῦντος ὅπως χορηγηθῇ ἡ ἀναγκαία συνδρομὴ πρὸς ἐκτέλεσιν ἐκκλησιαστικῶν ἀποφάσεων κατὰ κληρικῶν θρησκευτικῶς πταισάντων, πάντα παρεωράθησαν. Πρόδηλον δὲ ὅτι ἐκ τούτου σφόδρα παραβλάπτει-

ται τὸ τῆς ἐκκλησίας ἀξίωμα καὶ δεινῶς σαλεύεται τὸ τῆς ἐκκλησιαστικῆς πειθαρχίας οἰκοδόμημα.

Τρίτον. Αἱ ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς καὶ μητροπολιτικοῖς βερατίοις περὶ γάμου τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν διατάξεις σαφέσταται εἰσιν, ἐκτενέστατα καὶ λεπτομερέστατα καθορίζουσαι ὅτι μόνη ἡ ἐκκλησία ἔχει τὴν ἐξουσίαν συζευγνύειν καὶ διαζευγνύειν καὶ διεξάγειν πᾶσαν ἀπὸ τοῦ γάμου διαφορὰν. «Μόνος ὁ »πατριάρχης—ὀρίζεται ἐν τῷ πατριαρχικῷ βερατίῳ—ἢ οἱ τε »ταγμένοι ὑπ' αὐτοῦ ἐπίτροποι ἔχουσι τὴν ἐξουσίαν, κατὰ τὴν »θρησκείαν αὐτῶν, συζευγνύειν ἄτομα ἀνήκοντα τῷ γένει αὐτῶν »καὶ λύειν τοὺς γαμικοὺς δεσμοὺς», καὶ «Οὐδεὶς καθ' ἧς ἢ »ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἢ ἕτερός τις δύναται, παρὰ τὰ ἀρχαῖα »ἔθιμα, ὅπως ἀναμιγνύηται, ἐπιφέρῃ κωλύματα, ἐπιβόλλη »πρόστιμον ἢ ἀπευθύνῃ ἐπιπλήξεις ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν, »συνωδᾶ τοῖς θρησκευτικοῖς αὐτῶν νόμοις, οἱ μητροπολίται, οἱ »ἀρχιεπίσκοποι, ἐπίσκοποι ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ἐπιλαμ- »βάνονται τῶν διαφορῶν δύο λαϊκῶν, ἀποβλεπουσῶν πρὸς τὸν »γάμον, τὸ διαζύγιον ἢ ἄλλο τι». Ἐχει δὲ τελείαν καὶ ἀπόλυτον ἐν τοῖς περὶ γάμου ἐξουσίαν ἡ ἐκκλησία, καθότι ὁ γάμος μυστήριον παρ' ἡμῖν ἐστὶ. Πᾶσα οὖν διαφορὰ ἀπορρέουσα ἢ ἀπὸ τῆς μνηστείας, ἥτις κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένην νομοθεσίαν, οἶονεὶ ἢ προεισαγωγικὴ εἰς γάμον πρᾶξις λογίζεται, ἢ ἀπὸ τοῦ διαζυγίου, προικῶα, δηλαδὴ, ἢ καὶ ἐξ ὑπαιτιότητος θατέρου τῶν συζύγων, ἐξετάζεται καὶ ἐκδικάζεται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ἥτις ἀνέκαθεν καὶ ἐν τούτῳ οὐ μόνον δικαστικὴν, ἀλλὰ καὶ νομοθετικὴν ἐξουσίαν ἐξασκεῖ ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ. Διαφορὰ ἀπορρέουσα ἀπὸ τοῦ γάμου ἐστὶ καὶ ἡ περὶ διατροφῆς, περὶ ἧς ἐπιτραπήτω μοι ἰδίᾳ πραγματευθῆναι, ἅτε καὶ ἐν τούτῳ τοῦ καθεστῶτος ἀνατρεπομένου. Κατὰ τὴν παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ ἰσχύουσαν νομοθεσίαν, ἐάν

συμβῆ ἕρις τις ἀναμέσον τῶν συζύγων, γίνεται πρῶτον ἐκκλησιαστικῶς ἀπόπειρα πρὸς διαλλαγὴν αὐτῶν· ταύτης δ' ἀποτυγχανούσης, τὸ ἐκκλησιαστικὸν δικαστήριον ἀποφασίζει τὴν πρόσκαιρον τοπικὴν τῶν συζύγων διέστασιν, τὴν ἐν τῷ κανονικῷ δικαίῳ γνωστὴν ὑπὸ τὴν προσηγορίαν «χωρισμὸς ἀπὸ τραπέζης καὶ κοίτης». Τοῦτο δὲ ἐνομοθετήθη ἵνα, τῇ τοῦ χρόνου ἐπιρροῇ ἐκποδῶν γιγνομένων τῶν αἰτίων, ὧν ἕνεκα ἡ ἕρις προῦκυψε, καὶ τῶν ἀμοιβαίων παθῶν κατευναζομένων, ἀναζωπυρηθῆ ἐν ταῖς καρδίαις τῶν ἐρισάντων συζύγων ἢ πρὸς εἰρήνευσιν καὶ συμβίωσιν ἐπιθυμία τοσοῦτον μᾶλλον, ὅσῳ τὴν διάζευξιν ἐπὶ ὀλιγίστοις μόνον σπουδαιότητοις αἰτίοις ἐπιτρέπει ὁ νόμος. Ἡ πρόσκαιρος τοπικὴ τῶν συζύγων διέστασις συνεπύχεται λογικῶς καὶ νομικῶς καὶ τὸ δαπάναις τοῦ μήπω διεζευγμένου ἀνδρὸς ζήτημα τῆς διατροφῆς τῆς συζύγου, κυρίως δ' εἶπειν διέστασις τοπικὴ καὶ διατροφή ἀλληλένδετα καὶ ἀχώριστα· διὰ τοῦτο δὲ καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, περὶ τοπικῆς διαστάσεως ἀποφαινόμενα, ἐξ ἀνάγκης λογικῆς καὶ νομικῆς καὶ περὶ διατροφῆς συναποφαινόμενα. Ἴνα δὲ ὀρισθῆ διατροφή, προαπαιτεῖται ὅπως διευκρινηθῆ ἡ ὑπαιτιότης ἢ μὴ τοῦ ἀνδρὸς καὶ κατὰ δῆλον οὕτω γένηται τὸ δικαίωμα τῆς συζύγου πρὸς διατροφήν, συνελόντι δ' εἶπειν τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα στενότερα συνδέεται τῇ θρησκευτικῇ τοῦ γάμου οὐσίᾳ. Ἐκ τούτων δῆλον γίνεται ὅτι, ἵνα τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ἀποφαίνηται περὶ διατροφῆς, ἀνατρέχει εἰς τὴν ἔρευναν οὐσιωδιστάτων ἀντικειμένων, ἐξ αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἀπορρεόντων. Συνωδᾷ τῇ ἀνέκαθεν κραιούσῃ ταύτῃ τάξει, ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις προθύμως μέχρι τοῦδε διέταττε τὴν ἐκτέλεσιν τῶν περὶ διατροφῆς ἀποφάσεων τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἅτινα καὶ μόνον ἀρμόδιά εἰσιν. Ἀλλὰ τὰ ἀρτίως θεσπισθέντα

καὶ περὶ τούτου εἰς πρόδηλον τοῦ καθεστῶτος ἀνατροπὴν τείνουσι, καθὰ ἐξάγεται ἐκ τῶν διὰ τοῦ ἀπὸ 23 μαΐου 1299 (1883) ὑψηλοῦ ἀπαντητικοῦ αὐτῆς γράμματος γνωστοποιηθέντων μοι καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ ἔτους σχετικῆς ἐγκυκλίου τῆς ὑμετέρας ἐξουχότητος πρὸς τοὺς ἀνὰ τὴν ἐπικράτειαν δικαστικούς ἐλεγκτάς. Ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ ἡ ὑμετέρα ἐξουχότης τὰδε αὐταῖς λέξεσιν ἐντέλλεται: «Αἱ παρὰ »τῶν πατριαρχείων περὶ διατροφῆς ἐκδιδόμεναι ἀποφάσεις εἰς »μὲν ἐκτελεσται, ἐὰν μὴ προσβληθῶσιν, ἀλλ' ἐὰν γένηται ἐν- »στασις ἐπὶ τῆς βάσεως καὶ τοῦ ποσοῦ τῆς διατροφῆς, δέον »ὅπως ἡ ὑπόθεσις θεωρῆται ἐνώπιον τῶν δημοσίων δικαστη- »ρίων». Ἐπεταὶ ἄρα ἐκ τούτων ὅτι ἡ αὐτοκρ. κυβέρνησις τὰς τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων περὶ διατροφῆς ἀποφάσεις οὐχ ὑπολαμβάνει τελεσιδίκους· ἐπεταὶ ὅτι, ἐξουσίαν χορηγοῦσα τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις ἐξετάζειν ἐν περιπτώσει ἐνστάσεως καὶ τὴν βᾶσιν καὶ τὸ ποσὸν τῆς διατροφῆς καὶ περὶ τούτων δικάζειν, προτίθεται καὶ ὡς πρὸς τὸ κῦρος τοῦ γάμου καὶ ὡς πρὸς τὴν τοπικὴν διάστασιν καὶ ὡς πρὸς τὴν ταύτῃ συνδεδεμένην διατροφὴν καταργῆσαι τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων καὶ ταύτην ἀναθέσθαι τοῖς πολιτικοῖς. Ἄλλὰ κατὰ τῖνα νόμον τὰ πολιτικὰ ταῦτα δικαστήρια δικάσουσι τὰς ἀπὸ τοῦ γάμου ὀρθοδόξων χριστιανῶν ἀπορρευούσας διαφορὰς καὶ τίνι τρόπῳ κρινούσι περὶ τοῦ βασίμου ἢ ἀβασίμου τῆς τοπικῆς διαστάσεως καὶ τῆς ταύτῃ ἐπομένης διατροφῆς; Νόμος γὰρ τοιοῦτος κοινὸς τοῖς πᾶσιν οὔτε ὑπάρχει, οὔτε δυνατόν· ποτε ὅπως τεθῆ ἐνταῦθα. Ἄλλως τε, πρόδηλον ὅτι πᾶσα δὴποτε περὶ γάμου διαφορὰ θρησκευτικὴ τὴν οὐσίαν ἐστίν, ὑπὸ θρησκευτικῶν ἄρα νόμων διέπεται καὶ μόνον ὑπὸ τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐκδικάζεται, μηδενὸς ἐτέρου δυναμένου ἀναμιχθῆναι. Διὰ

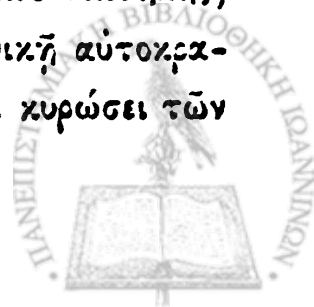

τοῦτο καὶ αἱ ἀπὸ γάμου διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆ παραπέμπονται ὑπὸ τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἅτε δὲ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι· διὰ τοῦτο ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, καθὰ διαγορεύεται ἐν τοῖς ὀργανικοῖς αὐτονόμων καὶ προνομιούχων τινῶν ἐπαρχιῶν νόμοις, προὐνόησεν ὅπως αἱ ἀπὸ γάμου διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων, ἅτε θρησκευτικαὶ τὴν οὐσίαν, μὴ ὑποβάλλωνται τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις, ἀλλὰ διεξάγωνται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους μουσουλμανικῶν θρησκευτικῶν ἀρχῶν· διὰ τοῦτο καὶ οἱ τοῦ κράτους νόμοι ἐξήρσαν τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων τὰς ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπομένας διαφοράς· διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ὑψηλὴ πύλη ἐν τῷ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματι αὐτῆς πρὸς τὰς μεγάλαις δυνάμεις σαφέστατα τὰδ' ἐδήλωσεν· «Αἱ δίκαι, αἱ ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι καὶ ἐν αἷς, τῆς φύσεως αὐτῶν ἕνεκεν, δίκαι· δίκαι εἰσὶν ἢ μουσουλμάνοι πρὸς μουσουλμάνους ἢ χριστιανοὶ πρὸς χριστιανούς, δικαζόνται κατὰ τὰ ἀνέκχθεν κρατήσαντα καὶ μὲν μεταξὺ μουσουλμάνων ὑπὸ τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ, καὶ δὲ μεταξὺ χριστιανῶν ὑπὸ τῶν κοινοτικῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, ἅτινα εἰδικὰ ὄντα δικαστήρια ἀκολουθοῦσι νόμοις καὶ κανονισμοῖς εἰδικοῖς».

Τέταρτον. Κατὰ τὰ ἀρτίως θεσπισθέντα καὶ ὑπὸ τῆς ἡμετέρας ἐξοχότητος γνωστοποιηθέντα, «ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, τῇ αἰτήσει ἀμφοτέρων τῶν διαδίκων ἢ καὶ τοῦ ἑνὸς αὐτῶν, παραπέμπει τὰς ἀπὸ διαθηκῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν διαφοράς εἰς τὰ δικαστήρια». Ὡς ἄρα ἐν τῷ περὶ διατροφῆς, οὕτω καὶ ἐν τούτῳ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐκ ἀναγνωρίζει τελεσιδίκους τὰς ἀποφάσεις τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων. Ἀλλὰ τίνα τὰ δικαστήρια, ἅτινα κατὰ δεύτερον βαθμὸν δικάζουσι τὰς ἀπὸ διαθηκῶν ὀρθοδόξων δια-

φορᾶς ; Ἐάν τὰ τοῦ σερῆ, ἢ σύγγχσις πρόδηλος· οὐ γὰρ πρόκειται περὶ διαφορᾶς ἀπὸ διαθήκης μουσουλμάνου, ἐν ἣ διαδικοί εἰσι μουσουλμάνοι καὶ ἦτις ὑπάγεται τῷ μουσουλμανικῷ νόμῳ, ἀλλὰ περὶ διαφορᾶς ἀπὸ διαθήκης χριστιανοῦ ὀρθόδοξου, ἐν ἣ χριστιανοὶ ὀρθόδοξοὶ εἰσιν οἱ διάδικοι. Καί, ἐπειδὴ ἡ διαθήκη τοῦ χριστιανοῦ ὀρθόδοξου συντάσσεται κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένην σχετικὴν νομοθεσίαν, ἐπεταί φυσικῶ τῷ λόγῳ ὅτι καὶ πᾶσα ἀπὸ τῆς διαθήκης ταύτης διαφορὰ τῷ ἐκκλησιαστικῷ νόμῳ ὑπόκειται. Ἐάν ἡ κατὰ δεύτερον βαθμὸν ἐκδίκασις τοιούτων διαφορῶν ἀνατεθῆ τοῖς πολιτικοῖς δικαστηρίοις, τίνι νόμῳ καὶ ταῦτα ἀκολουθήσουσι, μηδενὸς τοιούτου ὑπάρχοντος, μηδὲ δυνατοῦ ὄντος ὅπως τοιοῦτός τις κοινὸς τεθῆ ; Ἀλλ' ὁμολογούμενον ὅτι τοιαῦται διαφοραὶ, ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι καὶ ἐν αἷς οἱ διάδικοι μιᾶ καὶ τῇ αὐτῇ θρησκείᾳ ἀκολουθοῦσιν, ὑπάρχονται τοῖς ἀρμοδίοις εἰδικοῖς δικαστηρίοις. Διὰ τοῦτο καὶ ὁ περὶ ὀργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων νόμος ἐν ἀρθρῷ 4 ἐξήρρεσεν αὐτάς ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν κοινῶν δικαστηρίων διὰ τοῦτο καὶ ἡ Ὑψ. πύλη ἐν τῇ προμνησθείσῃ παραγράφῳ τοῦ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματος αὐτῆς ἐβεβαίωσε τὰ παραπλήσια· διὰ τοῦτο καὶ προκειμένου περὶ δωρεῶν καὶ κληροδοτημάτων ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν ἐδήλωσε ταῖς ἐνταῦθα πρεσβείαις τῶν δυνάμεων διὰ τῆς ἀπὸ 18 μαρτίου 1878 ἀνυπογράφου διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ τὰδε· «Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λαμβάνει πτὴν τιμὴν γνωστοποιῆσαι τῇ πρεσβείᾳ τῆς Α. Μ. . . ὅτι, συνηφδὰ γνωμοδοτήσῃ τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἡ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης, ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, κείμενα ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αυτοκρατορίᾳ, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαίωσει καὶ κυρώσει τῶν

»δικαστηρίων τοῦ σερῆ, ἐκτὸς ἐὰν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν συνετάχθησαν κατὰ τὰς διατυπώσεις, τὰς περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἐγγυωμένως, οἷαί εἰσιν ἡ παρουσία τῶν τοῦ ἔθνους προκρίτων καὶ ἡ πιστοποίησις τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ μητροπολίτου. Ὅτι δὲ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ ὄροι οὗτοι ἐπληρώθησαν καὶ πᾶσα ὑπόνοια δόλου ἢ κακῆς πίστεως οὐτως ἐξέλιπεν, αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα αὐτοδικαίως κἄν ἐξαίρουνται ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν τοῦ σερῆ δικαστηρίων, τὰ δὲ ἀκίνητα, ἅτινά εἰσι τὸ ἀντικείμενον τῆς δωρεᾶς ἢ τοῦ κληροδοτήματος, μεταβιβάζονται εἰς τοὺς δωρεοδόχους καὶ κληροδόχους, μηδαμῶς ὑποβαλλομένους τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ σερῆ». Ἐπειδὴ δὲ τὰ ἡμέτερα ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια εἰδικῶ νόμῳ ἀκολουθοῦσιν, ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας παραδεδεγμένῳ, εἰδικὰ δὲ εἰσι καὶ ἀνέκαθεν τοιαῦτα ὑπὸ τῆς κραταιᾶς βασιλείας ἀναγνωρίζονται, ἔπεται ὅτι ἡ λειτουργία αὐτῶν οὐδαμῶς παραβλάπτει τὴν τῶν κοινῶν δικαστηρίων. Καὶ ἡ λειτουργία δὲ τῶν τοῦ σερῆ, εἰδικῶν ὄντων καὶ ὑπὸ εἰδικοῦ νόμου διεπομένων, οὐδαμῶς παρακωλύει τὴν τῶν κοινῶν δικαστηρίων, ἐνεργούντων ἐν τοῖς ὁρίοις τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν, οὔτε πρὸς τοὺς νόμους τοῦ κράτους ἀντιστρατεύεται.

Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀνέκαθεν ἀνωμολόγησεν ὅτι αἱ ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν ὀρθοδόξων διαφορὰι ὀρησκευτικαὶ εἰσιν, ἅτε ὑπὸ ὀρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι, ὅτι ἄρα ὑπάγονται τοῖς ἐκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις. Τούτου ἕνεκεν καὶ πᾶσα ἀνάμιξις ἄλλων δικαστικῶν ἀρχῶν ἀείποτε ἀπηγορεύθη, ἐὰν δὲ ποτε καδῆς ἢ ναίπης τις ἀνεμίγνυτο, ἡ Ὑψ. πύλη τῇ αἰτήσῃ τοῦ πατριαρχείου ἀπηγόρευε τὴν τοιαύτην ἀνάμιξιν. Καὶ τοῦτο δῆλον γίνεταί ἐκ πολλῶν σχετικῶν ἐγγράφων, εὐρισκομένων ἐν τοῖς ἀρχείοις τῆς τε Ὑψ. πύλης καὶ τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐπίσης δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀπὸ 4 ῥεδζέπ

1285 (8 ὀκτωβρίου 1868) βεζιρικῆς ἐγκυκλίου πρὸς τοὺς γενικοὺς διοικητὰς, ὡς ἑξῆς δ' ἐχούσης·

«Τὸ τῶν Ρωμαίων πατριαρχεῖον διὰ τακρίου ἀνήγγειλεν ὅτι τινὲς τῶν καθ' ἡδὼν ἐπεμβαινουσιν εἰς ὑποθέσεις ἀποβλεπούσας εἰς τὴν θρησκείαν, οἷον διαθήκας, προικοσύμφωνα, συνοικέσια καὶ τὰ παρόμοια, καὶ ἐζήτησεν ὅπως ἡ ἐπέμβασις αὕτη ἀπαγορευθῆ. Ἐπειδὴ, κατὰ τὸν ὑπάρχοντα κανονισμόν, ἡ διεξαγωγή τῶν τοιούτων θρησκευτικῶν ὑποθέσεων γίνεται παρὰ τῆς μητροπόλεως καὶ ἐμποδίζεται ἡ τῶν ἄλλων δικαστηρίων ἐπέμβασις, διετράχη δι' ὑψηλοῦ διατάγματος ὅπως πρὸς ἐκτέλεσιν αὐτῶν δοθῶσιν αἱ ἀναγκαῖαι παραγγελίαι εἰς τοὺς εἰρημένους καθ' ἡδὲς. Συστηθείσης δὲ τῆς ὑποθέσεως καὶ κεῖς τὰ ἄλλα μέρη, παρακαλεῖσθε καὶ ὑμεῖς ὅπως ἐκτελέσητε τὴν ὑψηλὴν ταύτην ἀπόφασιν».

Ὅτι δὲ αἰετοτε ἡ ἐπὶ τούτου δικαστικὴ εἰδικὴ ἐξουσία τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν μητροπόλεων ἐν ταῖς ἐπαρχίαις ἀνωμολογήθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, τρανὸν τεκμήριον πρόκεινται πολλὰ τῆς Ἰψ. πύλης πρὸς τὸ πατριαρχεῖον ἔγγραφα, ἐπιθυμούσης πληροφορηθῆναι, εἰ ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε διαθήκη ἔγκυρος ἢ ἄκυρος. Ἀναγκαῖον δὲ νομίζω ὑπομνησθαι ὅτι τὸ ἀποφαίνεσθαι ἀρχὴν τινά, ὡς τὰ πατριαρχεῖα κατὰ τὴν προκειμένην περίπτωσιν, περὶ τοῦ ἐγκύρου ἢ ἀκύρου διαθήκης δικαστικὴν διεξαγωγὴν προϋποτίθησιν· ἀνευ γὰρ δίκης καὶ δικαστικῆς ἀποφάσεως οὐκ ἔξεστιν ἀρχῇ τινὶ ἀποφαίνεσθαι ὅτι ἡ τοιάδε ἢ τοιάδε διαθήκη ἔγκυρος ἢ ἄκυρος. Καὶ κατὰ τοὺς ἐθνικοὺς δὲ κανονισμοὺς αἱ ἀπὸ διαθηκῶν διαφοραὶ, εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις ἀναγόμεναι, διεξάγονται καὶ ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ ἐν τοῖς πατριαρχείοις μικτοῦ συμβουλίου, καθὰ ὀρίζεται ἐν τῷ 3 ἄρθρῳ τοῦ 6' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τῶν μελῶν τοῦ συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου. Πασίγνωστον

δὲ ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος συμβούλιον ἀνωμολογήθη καὶ ἀνεγνωρίσθη ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως εἰδικὴν δικαστικὴν ἐξουσίαν ἔχον ἐπὶ θρησκευτικῶν ὑποθέσεων, οἷαι αἱ ἀπὸ προικὸς, διαθηκῶν καὶ λοιπαί, καθὰ δῆλον γίγνεται καὶ ἐκ πολλῶν ἄλλων ἄρθρων καὶ τοῦ 14 ἄρθρου τοῦ εἰδικοῦ περὶ τοῦ συμβουλίου τούτου νόμου, τὰδε διαγορεύοντος· «Οἱ κένχοντες εἰς δίκην, οἷαι ἐν τῷ τρίτῳ ἄρθρῳ ὠρίσθησαν» (δίκαι δηλ. ἀπὸ προικὸς, διαθηκῶν κ.τ.λ.), ὀφείλουσι πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῆς διαδικασίας νὰ δίδωσιν ἐγγύησιν διὰ τὰ ἐν τῇ διαρκείᾳ αὐτῶν προκύφοντα ἔξοδα». Συνωδᾶταις διατάξεσι ταύταις, τὸ συμβούλιον τοῦτο πλείστας ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ διαφορὰς ἀπὸ διαθηκῶν ἐξεδίκασε καὶ πρωτοδίκως καὶ κατ' ἔφεσιν τὰς ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν, τῆς Ὑψ. πύλης προθύμως αἰείποτε διαταξάσης τὴν ἐκτέλεσιν τῶν σχετικῶν αὐτοῦ ἀποφάσεων, εἰ ἠττώμενός τις ἐδυστρόπει· οὕτω δὲ καὶ τὰ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μητροπολιτικὰ δικαστήρια ἐδίκαζον καὶ δικάζουσι πρωτοδίκως τὰς τοιαύτας διαφορὰς. Καθὰ δὲ ἐξάγεται καὶ ἐκ τῆς τελευταίας τῆς Ὑψ. πύλης ἐγκυκλίου, δι' ἧς ἐπεχειρήθη ὅπως καὶ κατὰ τοῦτο ἀλλοιωθῆ τὸ καθεστῶς, καὶ ἡ πλειονοψηφία τοῦ νομοθετικοῦ τμήματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ὅπερ, συνωδᾶ τῷ 3 ἄρθρῳ τοῦ ἀπὸ 8 ζιλιχιδζέ 1284 ὀργανικοῦ αὐτοῦ κανονισμοῦ, μόνον ἀρμόδιόν ἐστιν ἀποφάνεσθαι ἐν περιπτώσει συγκρούσεως ἀρμοδιότητος δικαστηρίων «ποῖον τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον», ἀπεφάνηνατο ὅτι ἐν ταῖς ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν προκυπτούσαις δίκαις ἀρμόδιά εἰσι τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, κατὰ τὸν κανονισμὸν τῶν πατριαρχείων. Τὴν εἰδικὴν τέλος ἀρμοδιότητα τῶν ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐν ταῖς προκειμέναις διαφοραῖς ἀνωμολόγησε καὶ ἐβεβαίωσε καὶ ἡ σταθερὰ νομολογία τοῦ ἀνωτάτου τῆς αὐτοκρατορίας δικαστηρίου, τοῦ ἀκυρωτι-

κοῦ, καθὼς μαρτυρεῖ σὺν ἄλλαις καὶ ἡ ἀπὸ 28 ζιλιχιδζέ 1297 ἀπόφασις αὐτοῦ.

Πέμπτον. Πρώτη καὶ ἄμεσος ἀπόρροια τοῦ ὑπὸ τοῦ πορθητοῦ βεβαιωθέντος καὶ κυρωθέντος ἐκκλησιαστικοῦ καθεστῶτος ὁμολογουμένως ἐστὶν ἡ τοῦ θρησκευματος ἡμῶν ἐλευθερία ἐξέσκησις, ἣν ἀείποτε ἐβεβαίωσεν ἡ κραταιὰ βασιλεία. Ἄλλ' ἵνα τὸ θρησκεῦμα ἐλευθέρως ἐξασκῆται, προσαπαιτεῖται καὶ ἡ ἐλευθερία τῆς ἐπισκευῆς παλαιῶν καὶ ἀνεγέρσεως νέων ἱερῶν ἐκκλησιῶν. Τὴν ἐλευθερίαν ταύτην καὶ πρότερον μὲν ἡ Σ. κυβέρνησις ἐβεβαίωσε, μετὰ δὲ τὸ τανζιμάτιον καὶ ἐπεξέτεινε. Καὶ ταῦτα διατρανοῦνται ἐν τῷ χάτι-χουμαγιούν ἀπὸ 18 φεβρουαρίου 1856 (11 δζεμαζή-ούλ-άχῆρ 1272), ἐν τῷ ἀπὸ 30 νοεμβρίου 1875 (13 ζηλκαδέ 1292) περὶ μεταρρυθμίσεων αὐτοκρατορικῶ φερμανίῳ καὶ τῷ ἀπὸ 15 μαΐου 1867 ὑπομνήματι τῆς Ὑψηλῆς πύλης, ἐνθα τάδε δηλοῦνται· «Οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται εἰς τὴν οἰκοδομὴν νέων ἐκκλησιῶν ἢ τὴν ἐπισκευὴν παλαιῶν, οὐ μόνον δὲ οὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται, ἀλλ' ὁ ἄναξ καὶ ἡ κυβέρνησις συνε» γῶς βοηθοῦσι πρὸς οἰκοδομὴν τῶν ἱερῶν τούτων ἰδρυμάτων, κῆτε γήπεδα δωρούμενοι, εἴτε χρήματα χορηγοῦντες». Καὶ πράγματι μέχρι ἐσχάτων ἡ πρὸς ἀνέγερσιν ἱερῶν ἐκκλησιῶν ἄδεια ἐχορηγεῖτο ἅμα τῇ τοῦ πατριάρχου αἰτήσει πρὸς τὴν Ὑψ. πύλην. Ἀλλὰ τελευταῖον θλίψει πολλῇ συνεσχέθημεν παρατηρήσαντες ὅτι αἰτήσεις νόμιμοι τοῦ πατριαρχείου πάντη παρεωράθησαν, προβαλλομένων λόγων, οἵτινες καὶ τῷ νόμῳ ἄγνωστοί εἰσι καὶ πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς τέως κρατησάσης τάξεως ἀντιστρατεύονται καὶ μονοноῦ τὴν βεβαιωθείσαν ἐλευθερίαν περιορίζουσιν.

Ἑκτον. Καὶ ἐν τῇ ἀνεγέρσει δὲ σχολῶν παρετηρήθη ἐσχάτως ὅτι παρεμβάλλονται κωλύματα παρὰ τὰ ἀνάκαθεν

κρατήσαντα. Καὶ ταῦτα παρὰ τὰς ὑψηλὰς αὐτοκρατορικὰς διατάξεις καὶ τὰς τῆς Ὑψ. πύλης διαβεβαιώσεις ὅτι ἡ οἰκοδομὴ ἐκπαιδευτικῶν καταστημάτων παντὶ τρόπῳ εὐκολυνθήσεται, καθὼς δῆλον γίγνεται ἐκ ῥητῶν διατάξεων τοῦ χάρτι-χουμαγιούν καὶ τοῦ ἀπὸ 30 νοεμβρίου 1875 αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου, τὰδε ὀρίζοντος· «Χορηγηθήσονται πᾶσαι αἱ εὐκο-»
»λῆαι πρὸς ἴδρυσιν καὶ κατασκευὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολ-»
»λείων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν αὐτῶν ἰδρυμάτων». Ἄλλὰ καὶ παρεμβάσεις παρετηρήθησαν ἐσχάτως ἐν τῇ τακτικῇ καὶ κανονικῇ πορείᾳ τῶν σχολῶν ἡμῶν, ἥμισυ συνζήδουσαι τῇ ἀνέκαθεν τάξει. Ὡς γνωστὸν τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβέρνησει, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἀνέκαθεν ἐξασκεῖ τὴν εἰδικὴν αὐτοῦ ἐπὶ τῶν σχολῶν τοῦ ὀρθοδόξου γένους, κοινοτικῶν ἢ ἐθνικῶν, ἐποπτεῖαν ἐν Κωνσταντινουπόλει, οἱ δὲ μητροπολίται ἐν ταῖς ἐπαρχίαις. Τὰ ἐκπαιδευτικὰ δὲ ἡμῶν καταστήματα εἰσιν ἐξαρτήματα, μᾶλλον δὲ προσαρτήματα τῶν κατὰ τύπους ἱερῶν ἐκκλησιῶν, καὶ ἀνεγείρονται καὶ συντηροῦνται πόροις ἐκκλησιαστικοῖς καὶ τοῖς ἀπὸ τῶν ἐμβατοικίων τῶν ἱερέων καὶ ἀπὸ τῶν δίσκων συλλεγομένοις χρήμασιν, οἷς ἐνίοτε προστίθενται καὶ προαιρετικαὶ φιλομούσων συνδρομαί. Προσαρτήματα δ' ὄντα τὰ σχολεῖα τῶν ἐκκλησιῶν, διευθύνονται συνήθως καὶ ἐποπτεύονται ὑπὸ τῶν ἐπιτροπῶν τῶν ἱερῶν ναῶν, αἵτινες καὶ κατὰ τοῦτο ὑπόκεινται τῷ ἐν τοῖς πατριαρχείοις μικτῷ συμβουλίῳ, ὅπερ τὴν ἐπὶ τῶν σχολῶν ἐποπτεῖαν ἐξασκεῖ τῇ ἀνωτάτῃ τοῦ πατριάρχου ἐγκρίσει διὰ τῆς κεντρικῆς ἐκπαιδευτικῆς ἐπιτροπῆς, πολλῆς ἀείποτε φροντίδος γιγνομένης ὅπως καὶ διδάσκαλοι πολιτεύονται καὶ διδασκαλία γίγνηται κατὰ τρόπον μὴ ἀπῆχοντα πρὸς τὸ θρησκευτικὸν καὶ πολιτικὸν καθεστῶς. Ὅτι δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐπόπτην τῶν σχολῶν ἀνέκαθεν ἀνεγνώρισε τὸ πατριαρχεῖον,

δηλον γίνεται καὶ ἐκ τοῦ ὅτι πᾶσα πρὸς ἀνέγερσιν αὐτῶν ἄδεια τῇ αἰτήσει τοῦ πατριάρχου χορηγεῖται καὶ ἐκ σαφειστάτων σχετικῶν ἄρθρων τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν. Καὶ ἐν μὲν τῷ 19 ἄρθρῳ (τιτλ. 3) τοῦ εἰδικοῦ περὶ τῆς ἱεραῆς συνόδου νόμου τάδε ὀρίζονται· «Ἐν τῶν οὐσιωδῶν καθηκόντων τῆς ἱεραῆς συνόδου καὶ τῶν προκρίτων τοῦ ἔθνους ὑπάρχει τὸ νὰ «λάβωσι πρόνοιαν περὶ συστάσεως καταλλήλου ἐθνικοῦ παρεναγωγείου, εἰς ὅποιον μέρος ἐγκριθῆ, ὑπὸ τῆν ἐποπτείαν τοῦ πατριάρχου, τῆς ἱεραῆς συνόδου καὶ τοῦ Μ. συμβουλίου». Ἐν δὲ τῷ 20 τοῦ αὐτοῦ νόμου τάδε· «Ἐπίσης θέλει καταβῆλλεσθαι ἡ δέουσα πρόνοια περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐθνικῶν κοινωφελῶν καταστημάτων, ἡγουν τῶν νοσοκομείων, τῆς ἐν Φαναρίῳ ἐθνικῆς σχολῆς, τῶν ἐπαρχιακῶν καὶ ἐνοριακῶν σχολείων καὶ λοιπῶν, εἰς τὰ ὅποια ἡ διδασκαλία «πρέπει νὰ γίνηται ὁμοιόμορφος». Ἐν δὲ τῷ 3 ἄρθρῳ τοῦ β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τοῦ Μ. συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου τάδε ὀρίζονται· «Τὸ συμβούλιον ἐπιτηρεῖ καὶ ἐποπτεύει εἰς τὴν «καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων «καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν ἐθνικῶν καταστημάτων». Καὶ ἐν τῷ 5 ἄρθρῳ τοῦ αὐτοῦ νόμου τάδε· «Πρὸς διεύθυνσιν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν καταστημάτων τὸ «συμβούλιον διορίζει ἐπιτρόπους καὶ ἐφόρους τῇ γνώμῃ καὶ πᾶσι τοῦ πατριάρχου». Ἐκ τῶν νόμων τούτων κατὰ δὴλον γίνεται ὅτι ἡ κραταιὰ βασιλεία ἐβεβαίωσε καὶ ἀνωμολόγησε τὴν ἐξουσίαν τῆς ἐκκλησίας ὅπως ἐποπτεύῃ ἐπὶ τῶν ἐθνικῶν καὶ κοινοτικῶν ἡμῶν σχολῶν.

Πιστεύω ὅτι διὰ τῆς προηγηθείσης λεπτομεροῦς ἀναπτύξεως τρυφῶς ἀποδέδεικται ὅτι ὁ πορθητῆς, ἐνεκα λόγων μεγίστης πολιτικῆς σπουδαιότητος, εἰς τὸ μεγαλεῖον καὶ τὴν συντήρησιν τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἀφορώντων, ἐκύρωσε καὶ ἐβεβαίωσε

τὸ ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς· ὅτι ταῖς ἀρχαῖς ταύταις ἠκολούθησαν πάντες οἱ ἔνδοξοι αὐτοῦ διδόχοι, ἀείποτε ἀνομολογηθέντος ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ὅτι αἱ τῆς ἐκκλησίας προνομίαι καὶ ἡ ἀκραιφνῆς τοῦ καθεστῶτος τούτου τήρησις σωτήριοί εἰσι καὶ τῷ ὑψηλῷ κράτει καὶ τοῖς λαοῖς· ὅτι τὸ καθεστῶς τοῦτο καὶ ἀπαραβίαστον καὶ μηδὲ μιᾶς ἀλλοιώσεως ἐπιδεκτικόν ἐστίν, ἅτε ἔνθεν μὲν περιπεφρουρημένον δημοσίαις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως βεβαιώσεσι καὶ ἐγγυήσεσιν, ἔνθεν δὲ τὸ ἀπὸ ἐπισημοτάτων διεθνῶν πράξεων κῦρος περιβεβλημένον· ὅτι πάντα τὰ ζητήματα, περὶ ὧν ἐπραγματεύθη, ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διέπονται καὶ θρησκευτικῶν εἰσι, διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἀναμφισβήτητος ἡ εἰδικὴ ἐπὶ τούτων δικαστικὴ τῆς ἐκκλησίας ἐξουσία· ὅτι ἡ ἀρχὴ αὕτη, καθ' ἣν δέον ὅπως αἱ μὲν μεταξὺ μουσουλμάνων διαφοραὶ αἱ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι δικάζονται κατὰ τὸ σερῆ, αἱ δὲ μεταξὺ χριστιανῶν τοιαῦται διεζάγωνται ὑπὸ τῆς ἐκκλησίας, ὡς καὶ αἱ κατ' ἔθος, ἀνωμολογήθη ἀνέκαθεν ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, καὶ ταύτη κῦρος διεθνῆς περιβεβλημένη ἠκολούθησεν ἐσχάτως καὶ πάλιν, προνοήσασα ὅπως αἱ μουσουλμάνων οἰκούντων ἐν αὐτονόμοις ἢ προνομιούχοις ἐπαρχίαις διαφοραὶ μεταξὺ μουσουλμάνων, αἱ ὑπὸ θρησκευτικῶν νόμων διεπόμεναι, δικάζονται κατὰ τὸ σερῆ· καὶ ὅτι παρὰ πάντα ταῦτα ἐπεχειρήθη ἐσχάτως ὅπως ἀλλοιωθῆ καὶ ἀνατραπῆ τὸ καθεστῶς, ἀπαραίτητον ὑπάρχον εἰς τὴν ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ἐλευθέραν τῆς ἐκκλησίας ἐνέργειαν καὶ εἰς τὸν θρησκευτικὸν κοινοτικὸν βίον τοῦ ὑπ' αὐτῆς ποιμαινομένου λαοῦ.

Πεῖραν πολλάκις λαβόντες τῆς ὑπὲρ τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ὀρθοδόξου γένους μερίμνης τοῦ μεγαλειοτάτου καὶ φιλολάου ἡμῶν ἀνακτος· ἐρειδόμενοι ἐπὶ τὰ φιλοδίκαια αἰσθήματα τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος καὶ στερρῶς ἀντεχόμενοι τῶν εὐμε-

νείη πολλῇ πολλαχῆς δοθεισῶν δημοσίων ἐπισημοτήτων βασιλικῶν καὶ κυβερνητικῶν ὑποσχέσεων καὶ βεβαιώσεων, πεποιθασμεν ὅτι ἡ κραταιὰ βασιλεία εὐδοκήσει ἐμπεδῶσαι καὶ αὐθις τὸ ἄρτι σφόδρα σαλευθὲν ἐκκλησιαστικὸν καθεστῶς. Καὶ ἐγὼ δὲ καὶ τὰ περὶ ἐμέ δύο σώματα, νομίμως ἀντιπροσωπεύοντες τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸν ὑπ' αὐτῆς ποιμαινόμενον λαόν, οὐ παυσόμεθα δεόμενοι ὑπὲρ τῆς ἀμεταπτώτου ὑγείας τοῦ εὐεργετικωτάτου καὶ κραταιοτάτου ἡμῶν ἄνακτος καὶ τῆς ἐπὶ μήκιστον διατηρήσεως ἐπὶ τὸν λαμπρὸν καὶ ἔνδοξον θρόνον Αὐτοῦ.

Τῆ 14 ἰουλίου 1883, 22 βμαζῶν 1300.

(ὕπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

ΙΑ

Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον.

Ἀριθ. πρωτ. 4400.

Τῆ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Συνεπεία ὑψηλοῦ τεσκερέ τῆς Α. ὑψηλότητος τοῦ μεγάλου βεζίρου πρὸς τὴν ὑμετέραν εὐμενῆ καὶ προσηνῆ μοι ἐξοχότητα, εὐηρεστήθη αὕτη κατὰ τὴν προπαρελθοῦσαν τετάρτην, 2 τοῦ ὀδεύοντος μηνός, ἵνα μετακαλεσαμένη με παρ' ἑαυτῆ διακοινώσῃ μοι τὴν διὰ τοῦ ῥηθέντος ὑψηλοῦ τεσκερέ διαβασθεῖσαν Αὐτῆ ὑψηλὴν γνώμην τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ τῆς 13 Σεπτεμβρίου ταπεινοῦ τακριρίου μου, δι' οὗ ἐξητούμην ὅπως χορηγηθῆ μοι τὸ τῆς πατριαρχείας ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν βεράτιον, ἀπαράλλακτον καὶ σύμφωνον καθ' ὅλα τῷ τοῦ ἀειμνήστου προκατόχου μου. Κατὰ τὴν διακοινωθεῖσάν μοι ὑψηλὴν ταύτην γνώμην, ἡ Σ. αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις φρονεῖ ὅτι δὲν δύναται νὰ προσχωρή-

ση εἰς τὴν αἴτησίν μου τοῦ χορηγήσαί μοι ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν βεράτιον, οἷον τὸ τοῦ προκατόχου μου,]δίχα, δηλονότι, τῶν ὑπὸ τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τελευταίως ἐπὶ δύο ἐδαφίων αὐτοῦ ἐπενεχθεισῶν τροποποιήσεων. Ἀχροσάμενος ταῦτα, ὑπέβαλον μετὰ τῆς δεούσης εὐλαβοῦς παρρησίας τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι ὅτι προτιμῶ μᾶλλον ν' ἀποχωρήσω τῶν τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου πραγμάτων καὶ ἐτέρας ἔτι θυσίας νὰ ὑποστῶ, ἢ νὰ ἀποδεχθῶ τὴν γνώμην ταύτην τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Καὶ ταῦτα μὲν, προσεθέμην, ὑποβάλλω κατὰ τὸ ἐμὸν φρόνημα· ἐπεφυλάχθην δὲ νὰ ὑποβάλλω τὰ διακοινωθέντα μοι καὶ τοῖς περὶ ἐμέ δυοὶ νομίμοις καὶ κανονικοῖς σώμασι, τῇ ἱερᾷ, δηλονότι, συνόδῳ καὶ τῷ Δ. Ε. Μ. συμβουλίῳ, καθ' ὃ ἐπιβάλλεται μοι καθήκον. Μετὰ τοῦτο δὲ παρεκάλεσα τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα νὰ δηλώσῃ μοι εἴ γε ἕτερόν τι ἔχει, ἐξ ὑψηλῆς ἀποφάσεως ἀπορρέον, ὡς πρὸς τὰ ἕτερα τῶν προνομίων τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου τὰ ἐν τῷ τῆς 14 ἰουλίου ἐ. ἔ. ὑπομνήματι συλλήβδην περιληφθέντα. Εἰς τὴν ἐρώτησίν μου ταύτην ἀπαντῶσα ἡ ὑμ. ἐξοχότης μετ' ἀπορίας τινὸς διεπυθάνετο ὅποια ἂν εἴεν ἄρα τὰ ζητήματα ταῦτα· διὸ ἔσπευσα, ὑποβοηθῶν τὴν μνήμην αὐτῆς, νὰ ἀπαριθμήσω τινὰ αὐτῶν, οἷον τὸ περὶ διαθηκῶν, τὸ περὶ διατροφῆς καὶ τὸ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς ἱερᾶς συνόδου περὶ τῶν καταδικαζομένων δι' ἀπείθειαν κληρικῶν. Ἐπὶ τούτων δὲ ἀπαντῶσα ἡ ὑμ. ἐξ. καὶ περὶ ἐνὸς ἐκάστου τὰς κρίσεις αὐτῆς ἐπιφέρουσα, ἐδήλου ὅτι ταῦτα διατρέχουσιν ἐν τῇ ἐκτελέσει τὴν νόμιμον καὶ φυσικὴν πορείαν αὐτῶν, ὥστε οὐδὲν ὑπάρχει κατ' αὐτὴν τὸ συζητήσιμον ὡς ἀντιστρατεύμενον. Μεθ' ὃ ἀντέταξα τὰ προσήκοντα εἰς ἀνασκευὴν τῶν σχέσεων αὐτῆς τούτων, δηλώσας συνάμα ὅτι ἐκ διαμέτρου ἀντίκειται τὸ περὶ τούτων φρόνημα τῶν πατριαρχείων πρὸς τὸ φρόνημα τῆς Υ. Π.

Τὴν συνδιάλεξιν ταύτην, ἐξοχώτατε, ὡς εἶχον καθῆκον, διεκοίνωσα εἰς τὰ περὶ ἐμὲ δύο σώματα, ἅτινα συνεσχέθησαν ὑπὸ λύπης· μετὰ ὠριμον δὲ καὶ νομοταγῇ σκέψιν συναπεφάνθησαν μετ' ἐμοῦ ὅτι ὀφείλομεν κατὰ ἱερὸν καθῆκον, ὅπερ ἔχομεν ἀπέναντι τῆς Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ θρόνου τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος διατελούντων ὀρθοδόξων χριστιανῶν, νὰ δηλώσωμεν ταπεινῶς τῇ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι καὶ δι' Αὐτῆς τῆ Σ. αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσει ὅτι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποστῶμεν τῶν ἐν τῷ ὑπομνήματι τῆς 14 ἰουλίου ἐκτιθεμένων δικαίων τῶν πατριαρχείων, ἅτινα συναπαρτίζουσι συνθήκην ἱεράν, τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔχουσαν ἀπὸ τὸν καιρὸν τῆς ἀλώσεως.

Μηδύλως ἀμφιβαλλέτω ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης περὶ τῆς καιρίας λύπης, ἣν αἰσθανόμεθα πάντες ἐπὶ ταῖς γεννηθείσαις ταύταις δυσχερείαις, καὶ περὶ τῆς διακαοῦς ἐπιθυμίας πάντων τοῦ ν' ἀρθῶσιν αὐταί. Ἐμμένοντες δὲ εἰς τὰ διὰ τοῦ ὑπομνήματος τῆς 14 ἰουλίου προδηλωμένα, ἐκτελοῦμεν ἔργον ἱερὸν, ἐξυπηρετοῦμεν αὐτὰ τὰ ἀληθῆ συμφέροντα τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως καὶ διατηροῦμεν τὸν σύνδεσμον ἐκεῖνον, τὸν ἱερὸν καὶ ἐπωφελῆ, τὸν συνδέοντα τοὺς ὀρθοδόξους χριστιανοὺς μετὰ τῶν πατριαρχείων καὶ ταῦτα μετὰ τῆς Σ. Α. κυβερνήσεως.

Εὐελπιστῶ τοίνυν ὅτι ἡ ὑμ. ἐξοχότης σταθμίζουσα πάντα διὰ τῆς στάθμης τῆς δικαιοσύνης θέλει εὐάρεστηθῆ νὰ διενεργήσῃ τὸ πέρας πάντων τούτων, ἀποδιδούσα ἡμῖν δικαιοσύνην, πρὸς δόξαν τοῦ ὀνόματος τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν ἀνακτος σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ χάν ἐφένδου ἡμῶν, οὗ τὰ ἔτη εἶησαν πάμπολλα καὶ εὐδαίμονα.

Τῆ 23 μουχαρρέμ 1301, 12 νοεμβρίου 1883 (1299).

(ὕπογρα.) ΙΩΑΚΕΙΜ.

ΜΕΡΟΣ Β΄.

ΤΑ

ΚΑΤΑ ΤΑΣ ΣΧΕΣΕΙΣ,

ΠΡΑΞΕΙΣ ΚΑΙ ΑΠΟΦΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΥΨΗΛΗΣ ΠΥΛΗΣ,

ΤΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΙΩΑΚΕΙΜ ΚΑΙ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ

ΚΑΙ ΤΑ ΔΙΑΜΕΙΦΘΕΝΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΑΥΤΩΝ ΕΓΓΡΑΦΑ

ΑΠΟ ΤΗΣ 9 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1883

ΜΕΧΡΙ

ΤΗΣ ΕΠΙΒΡΑΒΕΥΣΕΩΣ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΚΑΘΕΣΤΩΤΟΣ

ΤΗΣ 12 ΜΑΙΟΥ 1884.

Α'.

ΠΡΩΤΗ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.

Ἄριθ. πρωτ. 4,788.

Τῆ Α. Ἐξ. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Πολλάκις καὶ κατ' ἐπανάληψιν ἔλαβον τὴν τιμὴν γραπτῶς τε καὶ προφορικῶς νὰ ποιήσωμαι λόγον τῆ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι περὶ τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὡς καὶ ἐτέρων αὐτοῦ κανονικῶν δικαίων, ἅτινα ἀπ' αἰώνων καλῶς καὶ νομίμως ἐκράτησαν, ἀπό τινος δὲ καιροῦ διεσαλεύθησαν. Ἡ μετέωρος τούτου κατάστασις καὶ αἰ ὡς ἐκ ταύτης καθ' ἐκχέστην ἀναφύομεναι δυσχέρειαι, ὧν τὴν εὐθύνην οὐδ' ὄλως ἐπιθυμῶ νὰ φέρω, ἠνάγκασάν με σήμερον νὰ δώσω ἀμετακλήτως εἰς τὰ δύο ἐν τοῖς πατριαρχείοις νόμιμα σώματα, ἧτοι τὴν ἱεράν σύνοδον καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον, τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως παραίτησίν μου· ἀναγγέλλων δὲ τοῦτο τῆ ὑμετέρᾳ ἐξοχότητι καὶ δι' αὐτῆς τῆ σεβ. αὐτ. κυβερνήτει, δέομαι ἐκ μέσης καρδίας τοῦ παναγάθου Θεοῦ, ὅπως ὑπὸ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ σκέπη διαφυλάττη τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα, παρ' οὔ ἄπειρα ἔλαβον δείγματα εὐεργετικῆς καὶ ἐμπιστοσύνης καὶ οὔτινος διὰ παντὸς τοῦ βίου μου ἔσομαι πιστὸς καὶ ἀφωσιωμένος εὐχέτης καὶ ὑπήκοος.

Τῆ 9 δεκεμβρίου 1883 = 1299.

Ὁ εὐχέτης ὑμῶν
(ὑπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

Β'.

ΜΑΖΒΑΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ.

Τῆς Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Ἐν τῇ σημερινῇ κοινῇ τῆς Ἱ. συνόδου καὶ τοῦ Ε. Μ. συμβουλίου συνεδριάσει ἡ Α. Θ. Π., ὁ δημοφιλῆς πατριάρχης ἡμῶν κὺρ Ἰωακείμ, δηλώσας ὅτι, ἔνεκα τοῦ σημείου, εἰς ὃ περιῆλθε τὸ περὶ τῶν προνομίων τοῦ πατριαρχείου ζήτημα μεταξὺ Ὑψ. πύλης καὶ τούτου, δὲν δύναται νὰ πατριαρχεῦσῃ καὶ δοῦς τὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἀπεσύρθη. Καί τοι δὲ τὰ δύο σώματα παρεκάλεσαν τὴν Α. Θ. Παναγιότητα νὰ ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησιν Αὐτῆς, ἐπειδὴ ὁμως Αὕτη ἐπέμεινε καὶ ἐπειδὴ πρόδηλον ὅτι ἡ παραίτησις αὕτη οὐδαμῶς συμφέρει τόσον τῇ αὐτ. κυβερνήσει, ὅσον καὶ τῇ ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ γένει ἡμῶν, διὰ ταῦτα τολμῶμεν νὰ ὑποβάλωμεν ὡς ἐπιθυμίαν καὶ εὐχὴν τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας νὰ μὴ γένηται ἡ παραίτησις αὐτῆ δεκτὴ, ἀλλ' ὑποχρεωθῇ ἡ Α. Θ. Π. ν' ἀναλάβῃ τὰ καθήκοντα Αὐτῆς.

Διατελοῦμεν κτλ.

21 σαφὲρ 1301, 9 δεκεμβρίου 1299 (1883)

(Ἐπονται αἱ σφραγίδες τῶν μελῶν τῆς Ἱ. συνόδου καὶ τοῦ Ε. Μ. συμβουλίου).

Γ'.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ.

Διεύθυνσις τῶν θρησκευτικῶν.

Ἄριθ. Πρωτ. 4816.

Πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Ἐβλήθη τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 Σεφὲρ 1301 ὑψηλὸν Αὐ-
τῆς τακρίμιον τὸ διαλαμβάνον ὅτι ἡ σύνοδος τῶν μητροπολι-
τῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον ἠνάγκασαν τὴν εὐγένειαν Αὐ-
τῆς νὰ παραιτηθῆ ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ ὑπουργήματος, ὡς
καὶ τοὺς λόγους τούτου. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ἡ σύνοδος μετὰ τοῦ
συμβουλίου ἐπέδωκαν μαζβατᾶν, παρακαλοῦντα ἵνα ἡ παραι-
τησις ὑμῶν μὴ γένηται δεκτὴ παρὰ τῆς ὑψ. κυβερνήσεως, τὰ
ἐγγραφα ταῦτα ὑπέβαλον τῇ Ὑψ. πύλῃ. Ἡ ὑψ. κυβέρνησις,
ἐνεκὰ τοῦ σταθεροῦ αὐτῆς σεβασμοῦ καὶ τῆς ὑπολήψεως πρὸς
τὸ ὑψηλὸν ἄτομον ὑμῶν, ἐλυπήθη διότι ἐπιθυμεῖτε ἵνα ἀπο-
συρθῆτε τοῦ σπουδαίου τῆς πατριαρχείας ὑπουργήματος· ἐπει-
δὴ δὲ ἔχω πλήρη πεποίθησιν ὅτι αἱ κοινοποιήσεις καὶ διακοι-
νώσεις, ἃς ἰδιαιτέρως θέλει ποιήσῃ τὸ ὑπουργεῖον ὡς πρὸς
τοὺς προκειμένους λόγους καὶ τὴν κατ᾽στάσιν, δύνανται ἐκ
νέου νὰ ἀποδείξωσιν ἀρκούντως τὴν εὐστόθειαν καὶ τὰ ὑψηλὰ
φρονήματα τῆς κυβερνήσεως, διὰ ταῦτα παρακαλῶ ἵνα εὐαρε-
στηθέντες ἐξακολουθῆτε ἐκτελοῦντες τὰ καθήκοντα τῆς ὑψηλῆς
ὑμῶν θέσεως καὶ διαβεβαιῶ τὰ εὐλικρινῆ μου σεβάσματα.

Τῇ 27 Σεφὲρ 1301, 15 Δεκεμβρίου 1299 (1883).

(Ὑπογ.) ΑΣΙΜ.

Δ'.

ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.

Ἄριθ. πρωτ. 4817.

Τῆ Α. Θ. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Εἰς ἀπάντησιν τοῦ ἀπὸ τῆς 9 τοῦ νῦν μεσοῦντος μηνὸς ταπεινοῦ τακριρίου μου τοῦ ἐξαγγελτικοῦ τῆς ὀριστικῆς καὶ ἀμετακλήτου παραιτήσεώς μου ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκου-
μενικοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως ἔσχον τὴν τιμὴν νὰ λάβω τὸν ἀπὸ 27 σεφέρ ὑψηλὸν τεσκερὲν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος, δι' οὗ εὐηρεστήθη νὰ μοι ἀγγείλῃ τὴν τῆς σεβαστῆς αὐτ. κυβερνήσεως ὑψηλὴν ἀπόφασιν περὶ τῆς μὴ ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεώς μου.

Ἐν τῷ εἰρημένῳ ὑψηλῷ τεσκερὲ, ἐξοχώτατε, παρατηρεῖται σπουδαῖόν τι λάθος, ἐκ παροράσεως πάντως προελθόν, δηλοῦν ὅτι ἠναγκάσθη δῆθεν παρὰ τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ ἐθνικοῦ μικτοῦ συμβουλίου, τῶν δύο τούτων ἐν τοῖς πατριαρχείοις νομίμων σωμάτων, νὰ δώσω τὴν ἀπὸ τοῦ πατριαρχικοῦ οἰκου-
μενικοῦ θρόνου παραίτησίν μου· οὐχί, ἐξοχώτατε· οἱ λόγοι οἱ εἰς παραίτησιν ἐξαναγκάσαντές με λέγονται καὶ φαίνονται σαφῶς ἐν τῷ μνησθέντι ταπεινῷ τακριρίῳ μου, εἰσὶ δὲ οὗτοι οἱ περὶ τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου ὡς καὶ ἐτέρων κανονικῶν δικαίων αὐτοῦ, ἅτινα ἀπ' αἰῶνων νομίμως καὶ καλῶς ἐκράτησαν, ἀπὸ τινος δὲ καιροῦ διεσαλεύθησαν, πρὸς δὲ ἢ περὶ τούτων μετέωρος κατάστασις καὶ αἰ

ἐκ ταύτης γεννηθεῖσαι δυσχέρειαί. Ταῦτα καὶ οὐχὶ ἐξανόγκασις τῶν δύο σωμάτων τὴν ἀνάγκην τῆς παραιτήσεως, πρὸς ἀποφυγὴν πάσης εὐθύνης, παρήγαγον. Εὐγνωμονῶ τῇ ὑμ. ἐξοχότητι καὶ δι' Αὐτῆς τῇ σεβαστῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει διὰ τοὺς ὑπὲρ ἐμοῦ τοῦ ταπεινοῦ εὐγενεῖς λόγους, μεθ' ὧν συνοδεύει τὴν ἀπάντησιν Αὐτῆς· ἀλλ' ἐπιτρεψάτω μοι ἵνα αὐθις δηλώσω ὅτι δέδωκα τὴν παραίτησίν μου ἀμετακλήτως, ἱερώτατα δὲ καθήκοντα πρὸς τὴν θρησκείαν καὶ τὴν ἐκκλησίαν μου, πρὸς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν καὶ πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον ὀρθοδόξους χριστιανοὺς ἐπιβήλλουσί μοι νὰ ἐμμένω εἰς τὴν ἀμετάκλητον παραίτησίν μου. Διὸ καὶ αὐθις παρακαλῶ τὴν ὑμ. ἐξοχότητα καὶ δι' αὐτῆς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ὅπως ἀπαλλάξῃ με τῶν βαρέων τῆς πατριαρχείας καθηκόντων.

Τῇ 16 δεκεμβρίου 1883.

(Ὑπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

Ε'.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ

ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΩΝ.

Ἀριθ. πρωτ. 4826.

Πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 σεφὲρ 1301 ταχυρίφ ὑμῶν πρὸς τὸ ὑπουργεῖον ἐδηλώθη ὅτι ἡ διάρκεια τῆς μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ πατριαρχείου ἔνεκα τῶν γνωστῶν πραγμάτων ὑπαρχούσης διαφωνίας προξενεῖ δυσχερείας καὶ ὅτι

διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον ἠνάγκασαν ὑμᾶς εἰς παραίτησιν.

Καίτοι ἡ παραίτησις ὑμῶν συνεπέφερε χηρείαν τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου, διότι διορίζονται μὲν κατὰ τὸ ὕψ. βεράτιον οἱ πατριάρχαι ἰσοβίως, ἐπιτρέπεται ὁμως ἐν ὠρισμέναις περιπτώσεσιν ἢ ἐν περιπτώσει παραιτήσεως ἢ ἀλλαγῆ· καίτοι τὸ πρῶτον ἄρθρον τοῦ περὶ ἐκλογῆς κανονισμοῦ διαλαμβάνει ὅτι, ἐν περιπτώσει χηρείας τοῦ πατριαρχικοῦ θρόνου Κωνσταντινουπόλεως, ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον συνεργόμενα καὶ ἐκλέγοντα ὡς τοποτηρητὴν ἓνα τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει μητροπολιτῶν, κεκτημένον τὰ ἀπαιτούμενα προσόντα, ὑποβάλλουσι διὰ μαζβατᾶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸ τῆς ἐκλογῆς τοῦ τοποτηρητοῦ, συνωδᾶ δὲ τῷ ἐκδοθησομένῳ αὐτοκρατορικῷ διατάγματι ἀποστέλλεται διάταγμα (βουγιουρουλδῆ), διατάττον τὸν τε διορισμὸν τοῦ τοποτηρητοῦ καὶ τὴν συμφώνως τῷ κανονισμῷ ἐκλογὴν πατριάρχου· ἐν τούτοις, ἐπειδὴ τὸ ὄμοῦ μετὰ τῆς ὑμετέρας παραιτήσεως ληφθὲν τακρίριον τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου παρεκάλει τὴν μὴ παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως, ἡ Ὑ. πύλη, ἀφ' ἐνὸς διατεθειμένη ἵνα ὑποστηρίξῃ πᾶσας τὰς νομίμους εὐχὰς τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, καὶ ἀφ' ἑτέρου σεβομένη τὸ ἄτομον καὶ τὸ ἀξίωμα ὑμῶν, δὲν ἐθεώρησεν ἐπάναγκες νὰ σπεύσῃ προσκαλοῦσα τὴν σύνοδον τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον εἰς ἐκτέλεσιν τῆς διατάξεως τοῦ ῥηθέντος ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ, ἀπ' ἐναντίας προὔτιμησε καὶ ἐπέσπευσε τὴν ὑποστήριξιν τῆς γενομένης παρακλήσεως. Ἐπειδὴ ὁμως καὶ ἐν τῇ ἡδῆ ληφθείσῃ ἀπαντήσῃ ὑμῶν ἐπαναλαμβάνεται τοῦτο μὲν ὁ λόγος ὅτι ἡ ὑφισταμένη διαφωνία ἐξασθενίζει καὶ παραβλάπτει τὰ προνόμια τοῦ πατριαρχείου, τοῦτο δὲ ἡ περὶ παραιτήσεως αἰ-

τησις· καὶ ἐπειδὴ ὅσον τὸ κράτος περὶ πολλοῦ ποιεῖται τὸ ἐμμεῖναι ἐν τῇ διατηρήσει τῶν διατάξεων τῶν τεθεμελιωμένων παραχωρήσεων, τόσον τὸ καθήκον αὐτοῦ ἀπαιτεῖ νὰ φροντίσῃ εἰς διόρθωσιν τῶν περὶ τοῦ ἐναντίου φρονημάτων, ἅτινα αἰσθάνεται παρουσιαζόμενα· τέλος ἐπειδὴ ἡ ἀνάπτυξις αὐθις τοῦ ὑψηλοῦ συντηρητικοῦ πνεύματος τοῦ κράτους φαίνεται ἀναγκαιοτάτη πρὸς ἄρσιν τῶν ἐν τῷ τακρίφ ὑμῶν διαλαμβανομένων δυσχερειῶν καὶ πρὸς ἐπίτευξιν τῆς ποθητῆς συνεννοήσεως· διὰ ταῦτα προάγομαι νὰ δώσω διασαφήσεις τινάς.

Ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 ῥαμαζάν 1300 ἐκτενεῖ τακρίφ τοῦ πατριαρχείου καὶ ἐν ταῖς πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτὸ γενομέναις συνεντεύξεσι καὶ συνομιλίαις, ἐλέχθη ὅτι τὰ αἰτήματά εἰσιν ἕξ καὶ ὅτι, τούτων εἰσκακουμένων, τὰ ἐπὶ ὑψηλῶν βερατίων ἐστηριγμένα προνόμια θέλουσιν ἐπανέλθει εἰς τὴν ἀρχικὴν αὐτῶν κατὰστασιν· ὡς ἐκ τούτου ἐδέησε κατὰ πρῶτον νὰ ὀρισθῇ καὶ ἐπαληθεύσῃ κεφαλαιωδῶς καὶ πρὸ πάντων τὸ ἐξῆς : Αἱ αἰτήσεις αὗται συνᾶδουσι ταῖς διατάξεσι τῶν ὑψηλῶν βερατίων, ἢ μήπως ἡ παραδοχὴ αὐτῶν θέλει προσθέσει εἰς τὰ προνόμια, ἅτινα κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἅτινα καὶ τὸ κράτος μέχρι σήμερον διετήρησε, νέας ἄλλας παραχωρήσεις, καὶ οὕτω θέλει προξενήσει τὴν παραχώρησιν εἰς τὸ πατριαρχεῖον νέων ἄλλων προνομίων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων παραχωρήσεων ; Ἡ ἀλήθεια αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς αὐτοψίας τῶν ῥηθέντων βερατίων καὶ τῆς ἀντιπαραθέσεως αὐτῶν μετὰ τῶν παρόντων αἰτημάτων. Δι' ὃ ἀποστέλλω ἐπισυνημμένως τῷ παρόντι τεσκερὲ ἴσον ἐπίσημον τοῦ πρακτικοῦ τοῦ τὸν σκοπὸν τοῦτον πραγματοποιήσαντος ὑπουργικοῦ συμβουλίου, συνοδευόμενον ὑπὸ ἰκανῶν ἐντύπων ἀντιτύπων ἀνεπισήμου μεταφράσεως αὐτοῦ.

Τὸ πρῶτον τῶν αἰτημάτων τοῦ πατριαρχείου περιστρέ-

ρεται εἰς τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν, τῶν ἀφορωσῶν μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους. Μὴ ἐξετάζων ἐν τίνι δικαστηρίῳ τοῦ κράτους καὶ πῶς θέλει εἶναι σύμφωνον τῇ τάξει νὰ δικάζωνται αἱ δίκαι αὗται, ἀρκούμαι ὑπομιμνήσκων ὅτι ἡ περικοπὴ, ἣν τὸ πατριαρχεῖον κατὰ πρῶτον θεωρεῖ συζητήσιμον, δὲν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων, ἅτινα οὕτως ἀπ' αἰῶνων καταχωρίζονται ἐν τοῖς βερατίοις, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν διατάξεις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν τετράκις ἐτροποποιήθησαν.

Τὸ δεῦτερον εἶναι ἔνστασις κατὰ τῆς ἐκδικάσεως τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων ἐν τοῖς ποινικοῖς δικαστηρίοις. Ὡς γνωστὸν, αἱ περὶ ποινικῶν ἀντικειμένων κατὰ πνευματικῶν ἀρχηγῶν ποινικαὶ ἀγωγαὶ διαίρουνται εἰς τρεῖς κατηγορίας. Ἡ πρώτη περιλαμβάνει τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα, περὶ ὧν τὸ ὑψηλὸν βεράτιον διαλαμβάνει ὅτι, ἐὰν πταίσωσι θρησκευτικῶς οἱ ἐπίσκοποι, οἱ καλόγηροι, οἱ ἱερεῖς, αἱ καλογραῖαι καὶ οἱ ἡγούμενοι, σωφρονίζονται διὰ καταλλήλων ἐπιτιμήσεων. Ἡ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐξουσία καὶ δικαιοδοσία τοῦ πατριαρχείου εἶναι πληρέστατα ἐν ἐνεργείᾳ. Ἡ δευτέρα εἶναι ἡ ποινὴ ἢ προερχομένη ἐκ παραπόνων τοῦ λαοῦ κατὰ τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐπισκόπων περὶ πραγμάτων ἀφορώντων εἰς τὴν θέσιν αὐτῶν. Κατὰ τὸ 8 ἄρθρον τοῦ περὶ ἐπισκόπων κανονισμοῦ, ἐὰν οἱ χριστιανοὶ κάτοικοι τόπου τινὸς ἐγείρωσι παράπονα κατὰ τῶν ἐπισκόπων, δὲν ἦναι δὲ δυνατὸς ὁ συμβιβασμὸς διὰ συνδιαλλαχτικῶν μέσων, πρέπει, ἐὰν μὲν τὰ παράπονα περιστρέφονται εἰς πνευματικὰ ἀντικείμενα, ὁ κατηγορούμενος νὰ δικασθῇ ὑπὸ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ ἐν περιπτώσει ἀποδείξεως τῶν παραπόνων νὰ τιμωρηθῇ κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικοὺς κανόνας· ἐὰν δὲ τὰ παράπονα περιστρέφονται εἰς κοινὰ πράγματα, πρέπει ἡ διαικδικασία νὰ τε-

λῆται ὑπὸ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου συνωδὰ τοῖς νόμοις τοῦ κράτους· ἐάν δὲ ἡ κατηγορία ἀποτελῇ κακούργημα, ἐπειδὴ θέλει ἀφαιρεῖσθαι τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα τοῦ κακούργου, τούτου γενομένου, πρέπει νὰ τιμωρῆται κατὰ τοὺς κειμένους ποινικοὺς νόμους· εἶναι δὲ γνωστὸν ὑμῖν ὅτι ἡ Σ. κυβέρνησις οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον παρενέβαλε πρόσκομμα εἰς τὴν ὅσον ἀφορᾷ τοὺς ἐπισκόπους πλήρη ἐφαρμογὴν τῆς ἐξουσίας καὶ τῆς δικαιοδοσίας ταύτης, οἷαν ὁ ῥηθεὶς κανονισμὸς ἐχορήγησε τῷ πατριαρχεῖῳ. Ἡ τρίτη κατηγορία δὲν ἀποβλέπει μῆτε εἰς τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα, μῆτε εἰς τὸ τῆς θέσεως αὐτῶν, ἀλλ' εἶναι πράγματα θεωρούμενα καθαρῶς προσωπικὰ ἐγκλήματα. Τοῦτο δὲ εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον τὸ πατριαρχεῖον ἐπ' ἐσχάτων ἠθέλησεν ἵνα ἐξειδικασθῇ αὐτῷ καὶ τὸ ὁποῖον τὸ κράτος δικαίως φυσικῶ τῷ λόγῳ δὲν θέλει ἵνα παραχωρήσῃ· ἐπειδὴ δὲ, καθὼς εἶναι ἐμπειπιστευμένον τοῖς πνευματικοῖς ἀρχηγοῖς τὸ δικάζειν καὶ τιμωρεῖν τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα, οὕτως εἶναι δικαίωμα τοῦ κράτους, ὅπερ εἶναι ὁ φύλαξ τοῦ δημοσίου δικαίου, τὸ καταδιώκειν τὰ ἐκ τοῦ δημοσίου δικαίου θεωρούμενα προσωπικὰ ἐγκλήματα, τὸ ἐγείρειν ἀγωγὴν κατὰ τῶν διαπραξάντων τοιαῦτα πλημμελήματα καὶ κακουργήματα καὶ τὸ τιμωρεῖν αὐτούς, διὰ τοῦτο εἶναι πρόδηλον ὅτι δὲν θέλει εἶναι δυνατόν νὰ παραχωρήσῃ τὸ ἀρχαῖον καὶ φυσικὸν τοῦτο δικαίωμα καὶ ὅτι τὸ κράτος ἔχει λόγους διὰ νὰ μὴ παραδεχθῇ τὴν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου αἴτησιν.

Τὸ τρίτον τῶν αἰτημάτων ἀφορᾷ τὰς διαθήκας. Τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου διαλαμβάνει ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐξετάζει καὶ ἐξομαλίζει τὰς περὶ εἰσοδημάτων τῶν τῷ πατριαρχικῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προσηρητημένων μονῶν καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωμάτων, τραχωμάτων καὶ προικὸς διενέξεις· ἐν περιπτώσει

ὁμως, καθ' ἣν ἤθελον ἀναφυῆ ζητήματα θίγοντα τοὺς περὶ ἐβ-
καρρίων καὶ γαιῶν νόμους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινούς θεσμούς,
ταῦτα φυσικῶς θεωροῦνται, ὡς καὶ πρότερον, ἐν τοῖς ἀρμοδίοις
τοῦ κράτους δικαστηρίοις καὶ συμβουλίοις. Ἐν δὲ τῷ 11 αὐτοῦ
ἄρθρῳ περιέχεται ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο θεωρεῖ ἰδιαζούσας
δίκας, οἷαι αἰ μεταξὺ δύο χριστιανῶν κληρονομικαί, ὅταν
κατ' αἵτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνατεθῶσι τῷ πατριαρχείῳ.
Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ καταγραφῆς περιουσίας καὶ διαθηκῶν τηρη-
τέοι κανόνες καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἱεροδικῶν ἐμπεριλαμβά-
νονται ἐν τῇ προλαβόντως παρὰ τῆς Ὑψ. πύλης πρὸς τοὺς
ὑπαλλήλους τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους ἀποσταλείσῃ ἐγκυκλίῳ,
ταύτης δὲ αἰ διατάξεις ἐγνωστοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ πατριαρ-
χείου πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς ἐπισκόποις, διὰ ταῦ-
τα εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ Σ. κυβέρνησις ἤδη δὲν ἐθέσπισέ τι
ἐκτὸς εἴτε τῶν εἰρημένων τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρων, εἴτε τῆς
διατάξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου.

Τὸ τέταρτον τῶν ἐν τῷ ἐκτενεῖ τακτικῷ μεταξὺ τῶν
ὡς ἀντικείμενον παραπόνου συγκαταριθμηθέντων εἶναι τὸ ζή-
τημα τοῦ γάμου καὶ τοῦ διαζυγίου· εἶναι δὲ ἄγνωστος ἡ αἰ-
τία, δι' ἣν ἔγεινε τοῦτο ἀντικείμενον λόγου, ἐνῶ, προκειμένου
περὶ συζεύξεως καὶ διαζεύξεως, οὐδ' ἡ ἐλάχιστη προσβολὴ ἐ-
πηνέχθη εἰς τὴν ἐξουσίαν καὶ δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν
ἀρχηγῶν. Ὅσον ἀφορᾷ τὰς περὶ διατροφῆς ἀγωγὰς, ὡς
γνωστὸν ὑμῖν καὶ ὡς ἐν τοῖς προλαβόντως τε καὶ ἐσχάτως
γραφείσι φιλικοῖς μου γράμμασιν ἐδηλώθη, οὐδεὶς λόγος
ἢ διατάξεις ἀπαντᾷ, οὔτε ἐν τοῖς βερατίοις, οὔτε ἐν τῷ
κανονισμῷ, ὅτι ἡ ἐκδίκασις τῶν περὶ διατροφῆς ἀγωγῶν
εἶναι ἐκ τῶν προνομιῶν τοῦ πατριαρχείου. Τούτων οὐ-
τως ἐχόντων, ἐνῶ ἡ κυβέρνησις δὲν ἐκώλυσε τὸ πα-
τριαρχεῖον καὶ τὰς μητροπόλεις ἀπὸ τοῦ νὰ θεωρῶσι τοιαύ-

τας άγωγάς· ένῶ ἡ κυβέρνησις δέν λέγει μέν τι διά τας περί διατροφῆς δίκας τās τῆ συγκαταθέσει τῶν διαφορομένων έν τῷ πατριαρχείῳ καί ταίς μητροπόλεσι διαλυομένας, έπειδῆ ὅμως ἄλλο ὁ γάμος καί τὸ διαζύγιον, καί ἄλλο ἡ έκ τοῦ διαζυγίου άπορρέουσα περί διατροφῆς άγωγή, καθὸ τοῦ κοινῶ δικαίου, καί έπειδῆ, έν τις τῶν διαφορομένων, θεωρῶν έαυτὸν ζημιούμενον έκ τινος άποφάσεως, ἦν τὸ πατριαρχεῖον ἢ ἡ μητρόπολις έξέδωκεν έπί τοῦ άντικειμένου τούτου, καταφύγη είς τήν άρχήν καί ζητήσῃ ίνα ἡ δίκη αὐτοῦ θεωρηθῆ έν τινι κυβερνητικῷ δικαστηρίῳ, ἡ κυβέρνησις δέν δύναται νά κλείσῃ τοίς τοιούτοις τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους καί νά βιάσῃ αὐτούς έχόντας άκοντας είς τήν έκτέλεσιν τῆς καθ' ἧς παραπονοῦνται άποφάσεως, τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν είσθαι παραγνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθήκοντος, διά ταῦτα προλαβόντως τὸ μέν ύπουργεῖον έσκέφθη νά ὀρίσῃ τρόπον τινά έξετάσεως τῶν τοιούτων άποφάσεων έν περιπτώσει τοιαύτης αίτήσεως ένός τῶν διαδίκων, τὸ δέ συμβούλιον τῆς έπικρατείας νά θεσπίσῃ τάξιν τινά παρεμφερῆ καί τέλος, ένῶ τὸ πρᾶγμα τοῦτο είχε κοινοποιηθῆ ὑμῖν, έν τούτοις γίνεται ένστασις έπί τοῦ άντικειμένου τούτου, ζητεῖται ίνα αἱ περί διατροφῆς άγωγαί δικάζωνται καί κατ' έφεσιν έν τῷ πατριαρχείῳ, ζητεῖται προνόμιον έκτός τοῦ ύψηλοῦ φερμανίου.

Τὸ πέμπτον τῶν αίτημάτων είναι περί άνεγέρσεως έκκλησιῶν. Είναι πάντῃ περιττὸν νά είπῃ τις πόσον πρόθυμον δείκνυται τὸ κράτος προκειμένου περί ίδρύσεως ναῶν. Καθὰ διαγορεύει τὸ έν έτει 1272 έκδοθέν καί δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου κοσμηθέν ύψηλὸν περί μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, ὅταν δεήσῃ ἡ έκ νέου άνέγερσις εὐκτηρίων οἰκων, πρέπει νά υποβάλληται τῆ Ὑψ. πύλῃ τὸ σχέδιον καί ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, πρέπει οἱ πατριάρχαι καί οἱ μητροπολίται νά έξαιτω-

ται τὴν ἀπαιτουμένην ἄδειαν καί, μὴ ὑπάρχοντος κυβερνητικοῦ τινος κωλύματος, νὰ παραχωρῆται ἡ ὑψηλὴ ἄδεια. Καὶ ἡ σημερινὴ δὲ πορεία τῆς Σ. κυβερνήσεως, ὅσον ἀφορᾷ τὰς τοιαύτας οἰκοδομὰς, οὐδαμῶς ἀντιβαίνει πρὸς τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, ἀλλ' εἶναι ἀκριβῶς καὶ κατὰ γράμμα σύμφωνος πρὸς αὐτό.

Ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐποπτεῖαν τῶν σχολείων, ὅπερ ὄν τὸ ἕκτον τῶν αἰτημάτων ὑποστηρίζεται μετ' ἰδιαιτέρου ἐνδιαφέροντος ἐν τῷ ἔκτεναι τακτικῶν, περικοπὴ τις τοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων ὑψηλοῦ φερμανίου ὀρίζει ἵνα τὸ ἐν τοῖς δημοσίοις σχολείοις διδακτικὸν σύστημα καὶ ἡ ἐκλογή τῶν διδασκάλων αὐτῶν ἢ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ ἐξέλεγχιν μικτοῦ συμβουλίου τῆς παιδείας, οὗτινος τὰ μέλη διορίζονται παρὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος. Ἐπομένως τὸ δικαίωμα τῆς Σ. κυβερνήσεως ἐν τῇ ἐποπτεῖᾳ τῶν σχολείων εἶναι ἑναργές, καὶ οὐδὲν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἐκαινοτομήθη.

Πιστεύω ὅτι, συνωδᾷ τῇ ὁμολογουμένως διακεκριμένη συνέσει καὶ ὀρθοφροσύνῃ ὑμῶν, θέλετε ὁμολογήσει ὅτι, συμφώνως τῇ εὐσταθεῖ πορείᾳ, ἣν ἡ Σ. κυβέρνησις βαδίζει, καὶ τοῖς πανθομολογουμένοις ὑψηλοῖς περὶ διατηρήσεως τῶν θρησκευτικῶν προνομίων τῶν διαφόρων τάξεων τῶν ὑπηκόων προστατευτικοῖς φρονήμασιν αὐτῆς, οὐδέ κ' ἂν τῆς διανοίας αὐτῆς διήλθε νὰ παραβλάβῃ κ' ἂν κατ' ἐλάχιστον τὰ προνόμια, ὧν ἀπολαύει τὸ πατριαρχεῖον, καὶ ὅτι ἡ παραδεδεγμένη τῆς Σ. κυβερνήσεως πορεία εἶναι τὸ ἐνεργεῖν συνωδᾷ ταῖς διατάξεσι τῶν ὑψηλῶν βερατίων καὶ τοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου. Πιστεύω ὅτι τὰς ἐξηγήσεις καὶ διασαφήσεις μου ταύτας θέλετε θέσει ἐν τῇ πλάστιγγι τῆς ἐκτιμῆσεως.

Ἐπαναλαμβάνω δὲ νὰ δηλώσω ὅτι θέλει προξενήσει εὐχα-

ρίστησιν, ἔάν ἡ ὑμετέρα Παναγιότης εὐαρεστηθῆ νὰ ἀναλάβῃ
ὡς καὶ πρότερον τὰ σπουδαῖα ὑψηλὰ Αὐτῆς καθήκοντα.

1 βεδιούλ-ἔββέλ 1301, 19 δεκεμβρίου 1883 (1299).

(ὑπογρ.) ΑΣΗΝ.

(Προσάρτημα)

ΠΡΑΚΤΙΚΟΝ

τῆς κατὰ τὴν 18 σεφὲρ 1301 συνεδριάσεως

ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΙΟΥ

Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, ἐν τῇ συνεδριάσει αὐτοῦ τῇ 13
βεδζέπ 1300, λαθὼν ὑπ' ὄψιν τὸ παρὰ τοῦ ὑπουργείου τῆς δι-
καιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων διαβιβάσθην τακρίριον τοῦ
πατριαρχείου, τὸ ἀφορῶν περικοπὰς τινὰς τῶν εἰς τοὺς μη-
τροπολίτας καὶ ἐπισκόπους διδομένων βερατίων, ἀφοῦ ἐξή-
τασε καὶ συνέζήτησε τὴν ὑπόθεσιν, εἶχεν ἀποφασίσει ὅπως
γραφῆ τῷ ῥηθέντι ὑπουργεῖῳ ἵνα κοινοποιήσῃ εἰς τὸ πατριαρ-
χεῖον ὅτι, ἐπειδὴ ὁ περὶ καταργήσεως τῶν ἀρχαίων προνομίων
ἰσχυρισμὸς εἶναι ἀβάσιμος, αἱ ἐν τῷ εἰρημένῳ πατριαρχικῷ
τακρίριῳ αἰτήσεις καὶ παρατηρήσεις μένουσιν ἄνευ ἀντικει-
μένου.

Τοῦ ῥηθέντος ὑπουργείου, διαβιβάσαντος ἤδη διὰ τεσκερὲ
αὐτοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 8 σεβάλ 1300, περιέχοντος καὶ τὰς
σχετικὰς αὐτοῦ κρίσεις, τὸ ὑπὸ τοῦ εἰρημένου πατριαρχείου
εἰς ἀπάντησιν τῆς ὡς ἀνωτέρω κοινοποιήσεως ἀποσταλέν τα-
κρίριον, ταῦτα ὁμοῦ μετὰ τῶν παρὰ τοῦ γραφείου τοῦ αὐτο-
κρατορικοῦ διδανίου ἐπικεκυρωμένων δύο ἐγγράφων ἐμελετή-
θησαν.

Ὡς ἐκ τῶν εἰρημένων ἐγγράφων ἐξάγεται, τρία εἰσὶν ἐκεῖνα, δι' ἃ παραπενοεῖται τὸ πατριαρχεῖον· α') τὸ ἐν τοῖς βεραιίοις περιεχόμενον ἄρθρον περὶ ἐκδίκασεως τῶν κοινῶν ἐγκλημάτων παρὰ τῶν ποινικῶν δικαστηρίων· β') τὸ ἐν τοῖς αὐτοῖς ἄρθροις περὶ ἐκδίκασεως τῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν καὶ λοιπῶν κληρικῶν παρὰ τῶν τοῦ σερῆ δικαστηρίων· καὶ γ) ἡ περὶ διαθηκῶν καὶ διατροφῶν ἀπόρρισις τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους.

Διὰ τῶν δύο προμνημονευθέντων ἐγγράφων, τῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου ὡς περιεχόντων τοὺς ὑπὸ συζήτησιν ὅρους δοθέντων καὶ ἐν τῷ τοῦ ὑπουργείου τεσκερῆ ἐπισυναρθέντων, ὡς καὶ διὰ τῶν ἐν τῷ τεσκερῆ διδομένων λεπτομερειῶν, ἀποδεικνύεται καὶ ἐμπειδοῦται ὅτι ὁ περὶ καταργήσεως τῶν ἐν τοῖς ἀνωτέρω ἀντικειμένοις ἀρχαίων προνομιῶν διυσχυρισμὸς εἶναι οὐχὶ ἀληθής. Διότι τὰ θρησκευτικὰ ἐγκλήματα καὶ τὰ κοινὰ εἰσι δύο πράγματα ὅλως διάφορα ἀλλήλων· εἰς τοὺς πνευματικούς ἀρχηγούς δὲν παρεχωρήθη εἰμὴ τὸ δικαίωμα τοῦ τιμωρεῖν ἀπ' εὐθείας τοὺς παραβαίνοντας τοὺς θρησκευτικούς κανόνας· ἐὰν δὲ ἤθελε συμβῆ προσωπικὸν ἐγκλημα καὶ κακούρημα τῶν κληρικῶν μηδεμίαν σχέσιν ἔχον πρὸς τὸν θρησκευτικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα, ἢ ἐκδίκασις τούτου, συμφῶνως πρὸς τοὺς γενικούς νόμους τοῦ κράτους, ἐν τοῖς κοινῶν δικαστηρίοις ἀποτελεῖ δικαίωμα τοῦ κράτους· ἐπομένως ἢ ἐξουσία, ἣν ἐκέκτηντο τὸ πατριαρχεῖον καὶ οἱ ἀρχιερεῖς τοῦ τιμωρεῖν τοὺς ῥωμαίους ἱερεῖς ἐνεκα θρησκευτικῶν παραπτωμάτων, οὐδόλως ἠλλοιώθη, διότι ὁ ἐν τοῖς αὐτοκρατορικοῖς βεραιίοις ὑπάρχων ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀρχαῖος ὅρος, ὅστις ἔχει ὡς ἐξῆς· ἀσάκισ τιμωροῦνται καὶ τὰς δεούσας ἐπιτιμήσεις ἀρχιερεῖς, ἱερεῖς, μοναχοὶ, μοναχαὶ καὶ ἡγούμενοι ἐνεκα θρησκευτικῶν παραπτωμάτων, μη-

»δείς κωλύετω τὴν τιμωρίαν τούτων, μηδὲ ἀναμιγνυέσθω, »τιμωρείτωσαν δὲ τοὺς ἱερεῖς ἢ τοὺς ἐπιτρόπους αὐτῶν, οἵτι- »νες ἤθελον συνάψει παρανόμους γάμους ἄνευ τῆς ἀδείας τῶν »μητροπολιτῶν», ἐγγράφεται εἰσέτι ἀπαραλλάκτως καὶ καθ' ὀλοκληρίαν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις.

Ἔτερος ἀρχαῖος ὄρος τῶν βερατίων ἐστὶν ὁ ἐξῆς·
»Ὅταν τινὲς τῶν χριστιανῶν καταλείπωσι διὰ διαθήκης »τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτῶν εἰς ἐκκλησίαν ἢ εἰς μο- »νήν ἢ εἰς πατριάρχην ἢ εἰς μητροπολίτην ἢ εἰς ἐπίσκοπον »ἢ εἰς σχολὴν ἢ εἰς νοσοκομεῖον αὐτῶν, τὸ κληροδότημα »λαμβανέσθω ἀδείχ τοῦ σερῆ, Ἰζνι-σέρ-ιλὲ, παρὰ τῶν κληρονό- »μων καὶ παραδιδόσθω. Ὅταν ἀδείχ τοῦ σερῆ δεήσῃ προσω- »ποκρατηθῆναι ἐπίσκοπόν τινα, ἱερέα, μοναχὸν ἢ μοναχὴν, »κρατεῖσθω ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου. Ὅταν θεωρῶσι τοὺς λογα- »ριασμοὺς τῶν ἐπιτρόπων τῶν μονῶν καὶ ἐκκλησιῶν τῶν κα- »ταχρωμένων τὰ εἰσοδήματα αὐτῶν καὶ ὅταν παύωσι καὶ »διορίζωσι τοὺς ἐπιτρόπους τούτους, μηδεὶς ἐναντιούσθω». Ἐν ᾧ ὡς ἐκ τῆς περικοπῆς ταύτης γίνεται καταφανὲς ὅτι διὰ τὴν ἔνεκα ἀστικῆς δίκης προσωποκράτησιν τῶν ἐπισκόπων καὶ τῶν ἱερέων ἄλλοτε ἐχρειάζετο ἀναποφεύκτως ἀδειχ τοῦ σερί, ἢ λέξις Ἰζνι-σέρ-ιλὲ ἀφηρέθη τῇ 14 μουχαρρέμ. τοῦ 1290, καθὼς λέγει ὁ μουζακερὲς τοῦ αὐτοκρατορικοῦ διβανίου. Οὕτω δὲ οὐ μόνον ἡ ἀρχαία προνομία δὲν κατηργήθη, ἀλλὰ τὸναντίον καὶ εἰς ἓνα ὄρον, ἀπὸ αἰώνων ἐν ἰσχύϊ διατελοῦντα καὶ μίαν τῶν ἀληθῶν βάσεων τῶν βερατίων ἀποτελοῦντα, ἐδόθη ὀπωσδήποτε πρὸ δέκα ἐτῶν πλείων ἐπέκτασις.

ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ ἡ περικοπὴ, ἣτις ἐν εἴδει ἐπεξη- γήσεως προσετέθη ὑπὸ ἡμερομηνίαν 9 ρεβι-ούλ-έββέλ 1296 εἰς τὰ βεράτια, ἔχουσα ὡς ἐξῆς·

αὐτὸν τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλο-

πγκραιῶν κατηγορηθῆ ἐπὶ κακουργίᾳ, κρατείσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν· ἀποδειχθείσθαι δὲ τῆς κενόχῃς αὐτοῦ, ἐκτελείσθω ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυβερνητικῇ συνουσίᾳ ἢ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένῃ αὐτῷ ποινῇ, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀραιεθῆ ἢ ἐρωσύνῃ αὐτοῦ. Ἡ προσθήκη αὕτη ἐγένετο ἐπὶ τῷ σκοπῷ τοῦ ἀποκροῦσαι ἀξιώσεις τινάς, ἐγερθείσας παρὰ τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν μερῶν τινῶν, οἵτινες ἠθέλησαν νὰ παρουσιάσωσιν ἑαυτοὺς ὡς ἔχοντας ἀρμοδιότητα ἵνα δικάζωσι κοινὰ ἐγκλήματα, ἀναγόμενα εἰς τὴν ὑπὸ τὴν ἐγγύτησιν τῶν νόμων τοῦ κράτους κειμένην δτιμοσίαν τάξιιν. Δι' ὃ πρόδηλον ὅτι ἡ ἐπεξηγηματικὴ αὕτη περικοπὴ οὐδεμίαν ἔχει σχέσιν πρὸς τὰς ἀρχαίας προνομίας.

Τὸ ἀπαλλοτριῶσαι τὰ δικαστήρια τοῦ δικαιοῦματος τοῦ δικάζειν τὰ προσωπικὰ ἐγκλήματα, ἀναθέσαι δὲ τὸ καθήκον τοῦτο εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἠθέλεν ἀποτελέσει τὸν σχηματισμὸν κράτους ἐν κράτει, πρῶγμα ὅπερ ὁλως παράνομόν ἐστι καὶ εἰς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δικαίου ἀντίκειται. Ἀλλὰ καὶ τούτου κατὰ μέρος τεθέντος, ἔκ τε τῆς πράξεως καὶ ἐκ τῶν ἐπιστήμων ἀρχείων ἀποδεικνύεται ὅτι, ὅσκις ἐδέησε νὰ ληφθῆ μέτρον τι κυβερνητικὸν ἢ νὰ ἐφαρμοσθῆ διάταξις τις τοῦ νόμου κατὰ πνευματικῶν ἀρχηγῶν καὶ κληρικῶν, ἐκ παλαιτάτων χρόνων ἢ λήψις τοῦ μέτρου καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ νόμου ἐγένετο πάντοτε ἀπ' εὐθείας ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, μετὰ πόσης δὲ ὑποταγῆς καὶ πειθησιότητος ἀνεγνώριζε τὸ πατριαρχεῖον τὴν πλήρη ἐλευθερίαν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως περὶ τὸ ἐξετάζειν τὰ εἰς τοὺς κληρικούς ἀποδιδόμενα ἐγκλήματα, τὰ ἄσχετα πρὸς τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα, καὶ τιμωρεῖν αὐτούς, τρανῶς καταφαίνεται καὶ ἐκ τῆς ἐξῆς ἀλληλογραφίας. Τὴν 19 δ'εμαζῆ-οὐλ-ἐββ'εὶλ 1283, τὸ πατριαρχεῖον, πληροφορηθὲν ὅτι πνευματικοὶ τινες ὑπέλληλοι προσε-

κλήθησαν εἰς τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἀστυνομίας καὶ ἐξωρίσθησαν ἐν ἀγνοίᾳ αὐτοῦ, ἐπέδωκεν ἐπίσημον τακρίριον, δι' οὗ ἐξήτειτο ἵνα εἰς τὸ ἐξῆς, ὅσκις ἔνεκα παρομοίων ἐγκλημάτων ἤθελον κρατηθῆ καὶ τιμωρηθῆ κληρικοὶ, γνωστοποιῆται τὸ τοιοῦτον εἰς τὸ πατριαρχεῖον, διὰ νὰ ἐκλέγωνται ἄλλοι εἰς τὰς θέσεις των, τὸ δὲ ὑπουργεῖον τῶν ἐξωτερικῶν, ὃ διηύθυνε τότε ὁ μακαρίτης Ἀαλῆ πασσᾶς καὶ εἰς ὃ ὑπήγοντο εἰσέτι αἱ θρησκευτικαὶ ὑποθέσεις, ἀπήντησεν εἰς τὸ πατριαρχικὸν τακρίριον διὰ τεσκερὲ ὅτι τὸ ὑπουργεῖον τῆς ἀστυνομίας διετάχθη ἵνα ἐνεργῆ συμφώνως πρὸς τὴν αἴτησιν τοῦ πατριαρχείου.

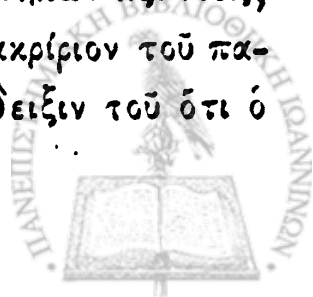
Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς ἀστικὰς δίκας, ἐν ᾧ ὁ ἀρχαῖος ὄρος εἶχεν οὕτω· «πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλὰ παραπεμπέσθω εἰς τὸ αὐτοκρατορικὸν διβάνιον, ἵνα θεωρῆται ἐνώπιον τῶν »περιφανῶν βεζίριδων καὶ καζασκέριδων», μετὰ τὴν προκήρυξιν τοῦ τανζιματίου περὶ τὰ μέσα τοῦ δζεμαζή-ούλ-ἀχῆρ 1256 ἐτροποποιήθη ὡς ἐξῆς· «πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν »μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν »ἐπισκόπων μηδαμοῦ ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ »σεῖχ-ούλ-ισλάμη παραπεμπέσθω πρὸς ἐκδίκασιν· ἐν ᾧ δὲ γρόνω »ἡ ὑπόθεσις ἐκδικάζεται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ, μὴ κλητευέσθω »εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ μηδεὶς κωλυέτω τοὺς ἱερεῖς, οἵτινες διωρίσθησαν εἰς τὴν θέσιν αὐτοῦ». Ἐξ οὗ ἐξάγεται, ὅπως ὑποδεικνύει τοῦτο ὁ τεσκερὲς τοῦ ὑπουργείου, ὅτι ἐπετρέπη ἵνα αἱ δίκαι αἱ μὴ παραπεμπόμεναι ἐνώπιον τοῦ σεῖχ-ούλ-ισλάμη θεωρῶνται ἐπιτοπίως. Μετὰ δὲ τὴν σύστασιν τοῦ διβάνι ἀχικίμη ἀδλιγέ, τὴν 18 ζηλχιτζέ 1289, ἡ περικοπὴ αὕτη τῶν βερατίων ἐτροποποιήθη ὡς ἔπεται· «πᾶσα ἀστικὴ δίκη τῶν »μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ

»τῶν ἐπισκόπων παραπεμπέσθω εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἵνα θεω-
»ρῆται ἐν τῷ ἀρμοδίῳδικαστηρίῳ». κατὰ δὲ τὴν 19 ῥεβι-ούλ-
έββέλ 1296 ἡ περικοπὴ αὕτη διωρθώθη ὡς ἐξῆς· «πᾶσα ἀστι-
»κὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώ-
»πων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων θεωρεῖσθω ἐπιτοπίως ἐν τοῖς
»ἀρμοδίῳ δικαστηρίοις τοῦ σερῆη.

Ἐκ τῶν κατὰ διαφόρους ἐποχὰς γενομένων τροποποιήσεων
συνάγονται τὰ ἐπόμενα· ὅτι εἶναι ἀβέβαιος ὁ διισχυρισμὸς
ὅτι ἤδη ἐτροποποιήθησαν οἱ ὅροι οὗτοι, ἐν ᾧ ἐξηκολούθουν ἀ-
ναγραφόμενοι ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις καθ' ὃν τρόπον καὶ
ἀπ' αἰώνων· δεύτερον ἡ ἀρχὴ ὅτι, προκειμένου περὶ νόμων
καὶ γενικῶν διατάξεων, δεόν ἵνα λαμβάνωνται ὑπ' ὄψιν αἱ ἀ-
παιτήσεις τῆς ἐποχῆς ἐφαρμόζεται καὶ ἐπὶ τῶν θρησκευτικῶν
προνομιῶν, τοῦθ' ὕπερ καὶ αὐτὸ τὸ πατριαρχεῖον πληρέστατα
παρεδέξατο, κατὰ συνέπειαν δὲ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀρχῆς τῶν
τροποποιήσεων τετράκις κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους ἐτροπο-
ποιήθη ἢ εἰς τὰς ἀστικὰς δίκας ἀφορῶσα περικοπὴ τῶν βε-
ρατίων. Ἐνῶ δὲ ἡ τελευταία τροποποίησις σκοπὸν προὔτιθε-
το τὸ ἀπαλλάξαι τοὺς διαδίκους τοῦ κόπου τοῦ μεταβαίνειν
ἀπὸ τῶν ἐπαρχιῶν εἰς τὴν πρωτεύουσαν, ἐνεκα τῆς ἐσχάτως
καὶ ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆη γενομένης παραδοχῆς τοῦ συ-
στήματος τῆς ἐφέσεως καὶ ἀκυρώσεως ἐκ τῆς τροποποιήσεως
ταύτης προὔκυψε καὶ ἕτερον ἀγαθόν, ἦτοι τὸ νὰ ἀπολαμβάνω-
σιν οἱ διχάδικοι καὶ τὰς ὠφελείας τοῦ συστήματος τούτου· δι-
ὅτι ἂν αἱ τοιαῦται δίκαι ἐδικάζοντο πρωτοδίκως ἐνώπιον τοῦ
σεῖχ-ούλ-ισλάμη, οἱ διχάδικοι θὰ ἐστεροῦντο τοῦ δικαιώματος
τῆς ἀκυρώσεως καὶ τῆς ἐφέσεως.

Καθ' ὅσον ἀφορᾷ τὰς περὶ διατροφῶν καὶ διαθηκῶν ἀξιώσεις,
τὸ ὑπουργεῖον παρ᾿ αὐτῆς ὅτι τὸ τελευταῖον τακρίριον τοῦ πα-
τριαρχοῦ ἀφιεροῖ μὲν σελίδας τιὰς πρὸς ἀπόδειξιν τοῦ ὅτι ὁ

ὄρισμός διατροφῶν καὶ τὰ κατὰ τὰς διαθήκας ἀποτελοῦσι μέρος τῶν προνομιῶν τοῦ πατριαρχείου, ἀλλ' ἐν τοῖς βερατίοις οὐδεὶς ὄρος καὶ λόγος περὶ διατροφῆς ἀπαντᾷ· ἐξ ἐναντίας περὶ τῶν διαθηκῶν ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ διατάξεις, ἐκτὸς τῶν βερατίων, ὀρίζουσαι σαφῶς ὅτι αὐταὶ εἰσι τῆς ἀρμοδιότητος τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ. Καὶ πράγματι, περὶ διαθηκῶν οὐ μόνον ὑπάρχουσιν εἰδικαὶ σαφεῖς διατάξεις, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς βερατίοις εἰς τρία μέρη μνημονεύεται σαφῶς ὅτι τὰ τῶν διαθηκῶν κανονίζονται διὰ τῶν δικαστηρίων τοῦ σερῆ. Ἡ πρώτη σχετικὴ περικοπὴ τῶν βερατίων ἔχει ὡς ἀκολούθως· «ὅταν κληρικὸς ἢ λαϊκὸς τις ἀποθνήσκων διαθέσῃ τι ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, ἢ τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν ἐπισκόπων, ἢ διαθήκῃ αὐτοῦ ἔστω ἔγκυρος, καὶ ἐπὶ τούτου ἀκουέσθωσαν ἐν τοῖς δικαστηρίοις τοῦ σερῆ ῥωμαῖοι μάρτυρες»· ἢ δὲ δευτέρα οὕτω· «ὅταν ἢ τινὲς τῶν ῥωμαίων ζῶντες διαθέσωσι τι ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπισκόπων, τῶν πτωχῶν ἢ τῶν ἐκκλησιῶν αὐτῶν, ἢ τῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων αὐτῶν, λαμβανέσθω μετὰ τὸν θάνατον αὐτῶν τὸ διατεθὲν διὰ τοῦ σερῆ καὶ παραδιδόσθω»· ἢ δὲ τρίτη ἔχει ὧδε· «ὅταν τινὲς τῶν χριστιανῶν διαθέσωσι τὸ τρίτον τῆς περιουσίας των ὑπὲρ ἐκκλησίας ἢ μονῆς τινος αὐτῶν, ἢ ὑπὲρ τοῦ πατριάρχου, ἢ ὑπὲρ τῶν μητροπολιτῶν, ἢ τῶν ἐπισκόπων, ἢ ὑπὲρ τῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων αὐτῶν, λαμβανέσθω τὸ διατεθὲν τῇ ἀδείᾳ τοῦ σερῆ καὶ παραδιδόσθω».

Ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτεθέντων ἐπισήμων τίτλων καὶ ἀκαταμαχίτων ἀποδείξεων στηριζόμενον τὸ συμβούλιον παραδέχεται παμφηφεί τὴν ἐν τῇ ἐπιστολῇ τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευμάτων ἐκπεφρασμένην γνώμην ὅτι οἱ ἰσχυρισμοὶ, οὓς τὸ πατριαρχεῖον ἀνταπατώμενον προβάλλει, εἰσὶν ἀβάσιμοι, καὶ

ἀποφασίζει ὅπως ἀνατεθῆ εἰς τὸ εἰρημένον ὑπουργεῖον ἵνα ἐξή-
γήσῃ καλῶ τρόπῳ τὰ ἀνωτέρω εἰς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥω-
μαίων.

Ἔπονται αἱ σφραγίδες τῶν ὑπουργῶν

Σαῖδ, Ἀχμὲτ-Ἐσοῦδ, Ἐτχέμ, Ἀαριφῆ, Ὀσμὰν, Χασὰν, Ἀκῆφ,
Ἀσῆμ, Ἀλῆ-Σαῖθ, Μουρήρ, Σουπχῆ, Κιαμίλ, Μουσταφᾶ,
Χασὰν-Φεχμῆ.

ΣΤ'.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ

ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 26 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1883.

Τὰ δύο σώματα, λαβόντα γνῶσιν τοῦ τελευταίου
ὑπὸ χθεσινῆν ἡμερομηνίαν τακτικῶν τῆς Α. Θ. Πα-
ναγιότητος εἰς τὴν Ὑψ. πύλην, δι' οὗ ἡ Α. Θ. Πανα-
γιότης ἐμμένει εἰς τὴν παραίτησιν τῆς διὰ τοὺς λό-
γους, οἵτινες ἀναφέρονται ἐν τοῖς ἀπὸ 9 καὶ 16 ἐ.
μ. τακτικῶν αὐτῆς· ἐπειδὴ ταῦτα ἀπ' ἀρχῆς ἀπε-
φάνθησαν ὅτι δὲν δύνανται ἐπ' οὐδενὶ λόγῳ τὰ πα-
ραδεχθῶσι τὴν παραίτησιν τῆς καὶ ἐπειδὴ τόσον ἐκ
τοῦ κειμένου τοῦ τελευταίου τούτου τακτικῶν αὐτῆς,
ὅσον καὶ ἐκ τῶν ἀνταλλαγισῶν σκέψεων μεταξὺ
τῶν προσώπων, ἅτινα μετέβησαν παρὰ τῆ Α. Θ. Πα-
ναγιότητι, ἐβεβαιώθη ὅτι ἐξακολουθοῦσιν ὑφιστάμε-
νοι οἱ λόγοι, οἵτινες προῦκάλεσαν τὴν παραίτησιν
τῆς, διὰ ταῦτα ἐμμένουσιν εἰς τὰ προαποφασισθέντα,
ἧτοι ὅπως μὴ δύνανται ἵνα ἀποχωρισθῶσι τοῦ νομι-
μοῦ καὶ κανονικοῦ αὐτῶν πατριάρχου.

Ζ'.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (ΧΟΥΣΟΥΣΙΑ)
ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Α'.

Πατριαρχικόν βεράτιον
(Κείμενον τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου).

Ὅσακις τις τῶν μητροπολιτῶν ἢ καλογήρων πρόκειται γὰρ κρατηθῆ, ἢ κράτησις του θέλει ἐνεργεῖσθαι διὰ τοῦ εἰρημέ-
του πατριάρχου.

(Προσθήκη).

Ὅταν τις τῶν ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατη-
γορηθῆ ἐπὶ ἐγκλήματι, προσωποκρατεῖσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς τῆ
καὶ τοῦ πατριάρχου γνώσει πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν·
ἀποδεικνυομένης δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελεῖσθω ἀπ' εὐθείας
ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ ἢ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη
ποινῇ, ἀφοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρεθῆ ἢ ἱερωσύνη αὐτοῦ.

Ἀρχιερατικόν βεράτιον.

Ὅταν δεήσῃ ὅπως κρατηθῆ ἐπίσκοπος, ἱερεὺς, καλόγηρος
ἢ καλογραῖα κρατεῖσθω διὰ τοῦ μητροπολίτου.

(Προσθήκη ὡς ἀνωτέρω)

. . . . τῆ καὶ τοῦ μητροπολίτου γνώσει

Β'.

Εὐαρεστηθῆτω ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις γὰρ
μακροθυμῆσῃ καὶ ἐπιρεύσῃ εἰς παραδοχὴν τῶν ἐξῆς σημείων
πρὸς λύσιν τῶν διαφορῶν, ἐπισπῶσα τὴν κοινὴν ἐγκάρδιον
εὐγνωμοσύνην πάντων τῶν ὀρθοδόξων χριστιανῶν καὶ τὸν
θαυμασμὸν παντὸς τοῦ πεφωτισμένου κόσμου.

Διὰ μὲν τὰς διαφορὰς, τὰς ἐκ τῶν διαθηκῶν τῶν ὀρθοδό-
ξων χριστιανῶν προκλυπούσας, αἱ μὲν κατὰ τόπους μητροπό-

λεις καὶ ἐπισκοπαὶ γὰ θεωρῶνται ὡς καὶ εἶναι πρωτοδικεῖα, τὸ δὲ ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐθνικὸν μίχτον συμβούλιον ἐφετεῖον· διὰ δὲ τὰς ἐκ τῆς πρωτενούσης τρία τῶν μελῶν αὐτοῦ ὡς πρωτοδικεῖον, ὡς καὶ ἄλλοτε ἐπὶ ἔτη μετὰ τὴν σύστασιν τοῦ μίχτου συμβουλίου ἐγίνετο, τὸ δὲ σύνολον ὡς ἐφετεῖον. Ἡ θεωρία αὕτη ἴσως φαρήσεται ὡς καιροτομία, ἀλλὰ δὲν εἶναι τιαύτη· εἶναι μᾶλλον τακτοποιήσις, διότι τὰ περὶ τελεσιδικίου διεκδικάσεως τῶν ἐκ τῆς διαθήκης κληρονομικῶν διαφορῶν ἀπὸ τῆς συστάσεως τοῦ ἐθνικοῦ μίχτου συμβουλίου οὕτω διεξήγοντο.

Τὸ περὶ προσκαίρου διατροπῆς σιζύγου καὶ τέχνων, προερχομένης ἔνεκα προσκαίρου χωρισμοῦ ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης, ἐστὶ ζήτημα δικαστικόν, ἀναποσπάστως συνδεδεμένον μετὰ τοῦ ζητήματος τῆς διαζεύξεως· ἀδύνατον λοιπὸν νομικῶς τε καὶ ἱσχυρῶς γὰ θεωρηθῆ ἔνταῦθα ὑπὸ ἐτέρου οἰοῦντο ποτε δικαστηρίου, ἢ ἐκείνου, ὅπερ δικάζει πάσας τὰς περὶ διαζυγίου περιπτώσεις. Ἐπομένως καὶ τοιοῦτων δικῶν αἱ μὲν ἐν τῷ ἐξωτερικῷ ἀναφρόμεναι γὰ θεωρῶνται ὡς καὶ πρότερον πρωτοδικῶς μὲν ἐν ταῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς, κατ' ἔφεσιν δὲ ἐν τοῖς πατριαρχείοις, αἱ δὲ ἐν Κωνσταντινουπόλει ἀναφρόμεναι πρωτοδικῶς μὲν ἐν τῷ ἐκκλησιαστικῷ δικαστηρίῳ, κατ' ἔφεσιν δὲ ἐν τῇ ἱερᾷ συνόδῳ.

Τὸ περὶ ἐκτελέσεως ἀναμφισβητήτου τῶν ποινικῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου, τῶν ἀφορῶσων τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα τῶν ἀρχιερέων, ἱερέων, μοναχῶν καὶ καλογραιῶν οὐδεμίαν ἐπιδέχεται ἀντίρρησιν.

Τὸ γὰρ παρέχονται πᾶσαι αἰ-ἐνχο.λίαι εἰς τὴν ὅσῳ τὸ δυνατόν ταχύτεραν παραχώρησιν ἀδείας πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, αἰτήσῃ ἐγγράφῳ τοῦ πατριαρχείου, ἐξαιρέσει τῆς μοναδικῆς περιπτώσεως τῆς ὑπάρξεως κινδερ-

ρητικῶν οὐσιωδῶν λόγων, εἶναι ἐκ τῶν τὰ μάλα ἐπιθυμη-
τῶν καὶ δικαίων.

Τὸ γὰρ ἐφορεύονται καὶ ἐποπτεύονται τὰ σχολεῖα ἀμέσως
ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν μητροπόλεων εἶναι ὑπὸ πολ-
λὰς ἐπόψεις ὠφέλιμον τῇ σεβαστῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει,
εἰς ἣν θὰ ὑποβάλληται τὸ ἐτήσιον πρόγραμμα αὐτῶν, ὅπως
αἴρωνται αἱ ὑπόνοιαι αἱ δίδουσαι ἀφορμὰς εἰς παρεξηγήσεις
καὶ παράπονα.

"*Ἄν ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀγαθυνθῇ τοῦτο
μὲν γὰρ ἐκδώσῃ τὸ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον, τοῦτο δὲ γὰρ δη-
λώσῃ διὰ τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργείου, ὡς ἂν κριθῇ κάλλιον, τὰ
ἠνωτέρω, ἐγκάρδιον θὰ ἀποσπάσῃ εὐγνωμοσύνην ἀπὸ τὰς
καρδίας ὄλων ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τοῦ λαοποθή-
του ἡμῶν ἄνακτος καὶ τῆς κυβερνήσεως αὐτοῦ.*

Η'.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 29 ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΥ 1883.

Κατόπιν τῆς διακοινώσεως, ἣτις ἐγένετο ἰδιωτικῶς
ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παραγιότητος εἰς τὰ δύο σώματα, ταῦτα
ἐνδελεχίσαντα ἐπὶ τῆς προτάσεως ταύτης κατέληξαν
εἰς τὸ ἐξῆς συμπέρασμα· 1) ὅτι ὀφείλεται ἀπάντησις
εἰς τὸν τελευταῖον ἀπὸ 19 δεκεμβρίου ε. ε. τεσκερὲν
τῆς Ὑψηλῆς πύλης· 2) ὅτι ἡ ἀπάντησις αὕτη γενή-
σεται ὑπὸ τῆς Α. Θ. Παραγιότητος ἐδραζομένης ἐπὶ
τῶν λόγων, οἵτινες συμπερικλείουσι τὸ ὅλον τῆς προα-
σπίσεως τῶν ἡμετέρων προνομίων καὶ δι' οὗς ἡ Α. Θ.
Παραγιότης προέβη εἰς τὴν παρατήρησίν της.

Θ'.

ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.

Πρὸς τὸ αὐτ. ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευμάτων.

Ἐλαβον καὶ διήλθον τὸν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 δεκεμβρίου 1299 (1883) τεσκερὲν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος μετὰ τῶν ἐπισυνημμένων αὐτῷ ἐγγράφων, τὸν ἀφορῶντα τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραίτησίν μου. Ἐν δὺσι τακρίοις μου περὶ τῶν προνομιῶν τοῦ πατριαρχείου, ἦτοι ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 15 ἰουλίου 1299 (1883) ἔκτενεί τακρίῳ μου καὶ ἐν τῷ μετὰ τὴν συνέντευξίν μου μετὰ τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος ὑπὸ ἡμερομηνίαν 12 νοεμβρίου 1299 (1883) ὑποβληθέντι τακρίῳ μου, ἔχω δώσει ἐντελεῖς ἐξηγήσεις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου. Ἐν δὲ τοῖς δὺσι τακρίοις μου τῆς 9 καὶ 16 τρέχοντος ἐδήλωσα σαφῶς τοὺς λόγους τῆς ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραιτήσεώς μου· ὥστε τῶν ἐξηγήσεων καὶ τῶν λόγων τούτων ὑφισταμένων, ἀποφεύγω ἀπὸ τοῦ νὰ ἐνοχλήσω τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα εἰσερχόμενος ἐνταῦθα αὐθις εἰς ἐξηγήσεις. Ἐρ' ὧ καὶ τολμῶ νὰ παρακαλέσω τὴν Σ. κυβέρνησιν διὰ τῆς ὑμ. ἐξοχότητος ὅπως, ὑφισταμένων τῶν εἰρημένων λόγων καὶ αἰτίων, δεχθῆ τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραίτησιν, ὡς εἶχον ἤδη ζητήσῃ τοῦτο διὰ τῶν εἰρημένων δύο τακρίων μου τῆς 9 καὶ 16 τρέχοντος.

Διατελῶ δὲ κτλ.

Τῆ 29 δεκεμβρίου 1883 (1299).

(ὕπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

Γ.

ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Τῆ Α. Ε. τῷ Μαυρογένει πασσῶ.

Ἐν τῇ ἐπιστολῇ, ἣν ἡ ὑμ. ἐξοχότης ἐπέστειλέ μοι εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 τρέχοντος σημειώματός μου, εὐηρεστήθη γὰρ μοι συστήσῃ διὰ γλώσσης εὐγενοῦς καὶ πωρ ἐπιτιμητικῆς ἵνα ἀδιαφορῶ πρὸς τὰς κυκλοφορούσας φήμας καὶ ἄγω ἡσυχίαν, προσθεῖσα ὅτι δὲν εἶναι ἀνάγκη γὰρ μεταδώσω τῇ ὑμ. ἐξοχότητι εἰδήσεις γνωστὰς αὐτῇ. Καίτοι ἐν-ροῶ ἐκ τῆς ἀπαντήσεως αὐτῆς ὅτι παρερμηνεύθησαν οἱ λόγοι μου, οὐχ ἥττον ὅμως ἐπόμενος ταῖς συστάσεσιν αὐτῆς ἰδοὺ ἄγω ἡσυχίαν. Ἐν τούτοις, καίτοι ἀκριβῶς ἐξ παρῆλθον ἡμέραι, συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς σήμερον, οὐδὲν ὅμως ἀποτέλεσμα κατωρθώθη γὰρ ἐπιτευχθῆ ἐκ τῶν γενομένων διαπραγματεύσεων τῆς (Ρ. .), ἐκ τῶν προσπαθειῶν τῆς ὁποίας ἠλπίζετο γὰρ ἐπιτευχθῆ ἡ συγκατάθεσις τῶν πατριαρχείων καὶ ἡ σχετικὴ τῆς Ἰψ. πύλης ἐπιτυχία, ἀπ' ἐναντίας ἕνεκα λόγων ἀρρήτων τὰ πράγματα ἔτι μᾶλλον περιεπλέχθησαν. Τὸ ἐπ' ἐμοί, θεωρῶ ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐπωφελὲς γὰρ δοθῆ, ὡς παρὰ πάντων προσδοκᾶται, τέρμα τι εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην παρὰ τῆς Α. Α. Μ., ἥτοι γ' ἀπονεμηθῆ βεράτιον ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ Ἰωακείμ τοῦ Β', τηρηθῆ δὲ τὸ ἀρχαίον καθεστῶς ἐν τοῖς ἄλλοις ζητήμασι. Ἄλλως ἢ Α. Α. Μεγαλειότης εὐδοκησάτω γ' ἀποδεχθῆ τὴν παραίτησίν μου. Ἐγὼ ἀπαλλάσσομαι πάσης εὐθύνης, τὰ δὲ πράγματα μένουσιν εἰς τὴν θείαν πρόνοιαν. Ὅπως ποτ' ἔιν ἡ, παρακαλῶ τὴν ὑμ. ἐξοχότητα ἵνα εὐαρεστουμένη ἐνεργήσῃ ὅ,τι δυνατὸν ὅπως δοθῆ τέρμα τι εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην. Ἀπορέμων δ' αὐτῇ τὰς πατρικὰς εὐχὰς μου διατελῶ κτ.λ.

11 ἰανουαρίου 1884.

ΙΑ΄.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ 12 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ.

Τὰ δύο σώματα ἀπεφώνησαν ὅτι δεόν ἵνα συνέρχονται τακτικῶς δις ἢ ἅπαξ τῆς ἐβδομάδος διὰ τὰ ἀνταλλάσσωσι τὰς ιδέας των καὶ ἐργάζονται χωρὶς τὰ ἐνεργῶσι, διὰ τὰ ὡσι προητομασιμένα καθ' ἣν στιγμήν ἤθελε ζητηθῆ ἀπάντησις εἰς τὰ δύο ἔγγραφα τῆς κυβερνήσεως καὶ διὰ τὰ παύση ἐπίσης πᾶσα μορομερῆς ἐνέργεια, ἥτις εἶναι βλαβερὰ, καὶ συγχρόνως διατηρῆται ἢ μέχρι τοῦδε ἐνότης καὶ σύμπροια τῶν μελῶν.

ΙΒ΄.

ΑΠΟΦΑΣΙΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ 13 ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΥ.

Ἡ συνέλευσις κηρύττει αἰθίς ὅτι πᾶσα μορομερῆς ἐνέργεια ἐπὶ τοῦ ζητήματος εἶναι ὀλεθρία καὶ ἐπιβλαβῆς καὶ ὅτι ἅπαντες ἐμμένουσιν ἀδιασπάστως συνηρωμένοι μετὰ πεποιθήσεως ὅτι ἄνευ τῶν προνομίων δὴν δύναται τὰ ὑπάρξη ἐκκλησία καὶ ἔθνος καὶ ὅτι εἰς οὐδεμίαν δύναται τὰ δύο σώματα τὰ προβῶσιν ἐπίσημον ἐργασίαν ἕως οὐ ἀφελῶσιν ἄθικτα τὰ προνόμια ἡμῶν.

ΙΓ΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ ΤΩ Σ. ΑΓΙΩ ΕΦΕΣΟΥ.

Σεβάσμιε ἐν Χριστῷ ἀδελφε. Τὴν ὑμετέραν προτινοτάτην ἀγάπην ἐν Χριστῷ κατασπλζόμενοι φιλαδελφῶς προσχγορεύο-

μεν. Ἐνεκα λόγων τινῶν διαμνηθέντων ὑμῖν ἀρμοδίως, ἐθεωρήσαμεν καλὸν καὶ λυσιτελές ὅπως γράψωμεν τὴν ἐν ἀντιγράφῳ καὶ ἐπὶ ἐπιστροφῇ ᾧδε ἐπισυναπτομένην ἐπιστολὴν πρὸς τὴν Αὐτοῦ ἐξοχότητα τὸν Μαυρογένην πασσᾶν, τὸν ἀξιόγαστον τοῦτον υἱὸν τῆς ἐκκλησίας, ὅστις μετὰ τὴν ἀρμοδίαν ἐπὶ ταύτης ἐνέργειαν διαδήλοῖ ἡμῖν ὅτι, ὅσον οὐπω, δίδεται λύσις εἰς τὸ ἡμέτερον ζήτημα ἀνακτορικῶς συνωδᾷ ταῖς εὐχαῖς τῆς ἐκκλησίας. Ἦν εἶδῃσιν ταύτην, ὡς τὴν μᾶλλον νεωτέραν, διακοινοῦντες τῇ ποθεινῇ ὑμῖν Αὐτῆς ἀγάπῃ ἀξιοῦμεν ὅπως μεταδώσῃ, εἴτε ὅλοις τοῖς μέλεσι τῶν δύο νομίμων σωμάτων, εἴτε τισὶν ἐξ αὐτῶν, ὡς κάλλιον καὶ λυσιτελές κρίνει αὐτῇ, τοῦτο δὲ ἐν ἐμπιστευτικότητι, καὶ ἐπιφυλάξει διὰ τε τὸ ἀκροσφαλές καὶ κρίσιμον τῶν πραγμάτων καὶ ἵνα μὴ αὐθις λάθωσι χώραν αἱ παρεξηγήσεις καὶ συκοφανταίαι περὶ μονομερῶν καὶ ὑπισθοβούλων ἐνεργειῶν, τεινουσῶν τάχα πρὸς μείωσιν τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους δικαίων καὶ κατὰ συνέπειαν πρὸς ἐξυπηρέτησιν προσωπικῶν χθαμαλῶν συμφερόντων. Ἔιστω ἐν ἀκριβείᾳ γνωστὸν τῇ ἀγάπῃ Αὐτῆς ὡς καὶ πᾶσι τοῖς λοιποῖς ὅτι οὐδὲν οἴκοθεν διενηργήσαμεν ἢ ἐπράξαμεν, ἀλλὰ πάντοτε καταλλήλως προκαλούμενοι ἐδήλώσαμεν τὴν ἀτομικὴν γνώμην ἡμῶν, χωρὶς οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἠ' ἀποστῶμεν τῆς ἐπισήμως ἐπισήμου διαχαραχθείσης ὁδοῦ τῆς μητρὸς ἐκκλησίας. Εἴθε ὁ πολυέλαιος Θεὸς ἐν τῷ ἀπείρῳ θείῳ αὐτοῦ ἐλέει ἐπιστέψαι τοὺς ἱερούς ἀγῶνας τῆς ἐκκλησίας αὐτοῦ τῷ στεφάνῳ τῆς πλήρους καὶ σωστικῆς ἐπιτυχίας.

Βογιατζι-κιοί, τῇ λα' ἰανουαρίου ,αωπδ'.

† Ὁ πρ. Κων/πόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

(Προσάρτημα)

ΕΜΠΙΣΤΕΥΤΙΚΟΝ.

Ἐξοχώτατε,

Εὐγνωμονῶ ἐκ βάθους ψυχῆς τῇ *A. A. M.*, τῷ λαοφιλεῖ καὶ φιλοδικαίῳ ἄραχτι ἡμῶν σου. *Itan* Ἀβδούλ Χαμίτ χὰν ἐρένδη ἡμῶν, ἐπὶ τοῖς ἀγαθοῖς, φιλοδικαίοις καὶ ὄντως πατρικοῖς αἰσθήμασιν αὐτοῦ ὑπὲρ ἐμοῦ, τοῦ ταπεινοτάτου εὐχέτου αὐτοῦ, καὶ τοῦ ταπεινοῦ τῶν *Ρωμαίων* πατριαρχείου, οὐτινος ὁ μόνος προστάτης ἐστίν. Ἐστω βεβαία ἡ *A. A. M.* ὅτι ἡ πίστις καὶ ἀφοσίωσις ἡμῶν εἰς τὸ ἱερὸν πρόσωπον αὐτοῦ καὶ τὰ ἱερὰ δίκαια αὐτοῦ ἐστὶν ἐγκάρδιος καὶ ἀναλλοιώτος, ὅτι δὲ οὐδὲν ἕτερον ἐπιποθοῦμεν, εἰ μὴ γὰρ διατελέσωμεν πιστῶς ὑπὸ τὰ αὐτοκρατορικὰ σχῆπτρα αὐτοῦ, ἔχοντες τὰ προνόμια καὶ τὰ δικαιώματα, ἅτινα οἱ ἀείμνηστοι προπάτορες καὶ προκάτοχοι αὐτοῦ ἐπεδαψίλευσαν ἡμῖν καὶ τῶν ὁποίων ἡ ὑπαρξίς καὶ διατήρησις οὐδόλως παραβλάπτει τὰ ἱερὰ δίκαια αὐτοῦ, οὔτε τὰ τοῦ ὑψηλοῦ κράτους αὐτοῦ.

Ἐχορήγησις λοιπὸν τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου τῆς πατριαρχείας ἀναλλοιώτου καὶ ἀπαραλλάχτου, οἷον οἱ ἀείμνηστοι ἔνδοξοι προπάτορες αὐτοῦ ἐχορήγουν τοῖς προκατόχοις ἐμοῦ, καὶ ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ καθεστῶς, ὃ ἡ Ἰ. Ὑ. πύλη το. *μω* εἰπεῖν αὐθαιρέτως καὶ ἄνευ αὐτοκρατορικοῦ ὁρισμοῦ διεσάλευσαν, ἀφθιτον δόξαν θέλει περιβάλλει τὴν *A. A. M.* καὶ πάντων τὴν εὐγνωμοσύνην θέλει ἀποσπάσει, προσέτι δὲ θέλει ἐπιφέρει καὶ τὴν γαλήνην.

Ἐν Βογιατζίκιοι, τῇ 26 ἰανουαρίου 1884.

Τῆς ὑμετέρας περισπουδάζτου ἐξοχότητος
διάπυρος πρὸς θεὸν εὐχέτης

καὶ ὄλως πρόθυμος

Ὁ Πρ. Κων/πόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**.

Υ. Γ. Ἀτυχῶς τὰ πρωτότυπα βεράτια τοῦ Γρηγορίου καὶ Ἀρθίμου, τῶν δύο τελευταίων ἀειμνήστων προκατόχων Ἰωακείμ τοῦ Β', δὲν εὐρέθησαν· μόνον τοῦ πρώτου ἀντίγραφον εὐρίσκεται ἐν τοῖς κώδιξιν· ἔρευνα γίνεται μὲν πρὸς εὐρεσίαν, ἵνα ὅμως ἐπείγῃ, δυνάμεθα γὰρ πέμψωμεν ἀντίγραφον πιστὸν καὶ βέβαιον.

ΙΔ'.

ΑΠΟΡΡΗΤΟΣ ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Μαυρογένην πασᾶν.

Ἀπαρτῶν εἰς τὸ ὑπὸ χθεσινῆς ἡμερομηνίας γράμμα τῆς Ὑμ. ἐξοχότητος δὲν δύναμαι γὰρ κρύψω ὅτι ἔχω σταθερὰν ἀπόφασιν γὰρ παραιτηθῶ ὅπως τὸ ὑπόλοιπον τοῦ βίου μου διέλθω ἀσκητικῶς· τὸ ἀπεριόριστον ὅμως σέβας μου πρὸς τὸ ἱερὸν πρόσωπον τῆς Α. Α. Μ. καὶ ἡ ἄκρα μου ἀφοσιώσις ἀναγκάζουσί με γὰρ ἐξακολουθήσω ὑπηρετῶν καὶ προσφέρων τὸν φόρον τῆς ἀφοσιώσεώς μου ὅπως μὴ θεωρηθῶ ἀθετῶν τὰ ὑψηλὰ αὐτοκρ. περὶ τούτου διατάγματα.

Τὰ πράγματα μοιραίως, φαίνεται, κατήντησαν εἰς τὸ σημεῖον τῆς παραιτήσεως. Ἐπὶ ἐν καὶ ἡμῖσιν ἔτιος δίκην ἐπαίτου περιερχόμενος τὰς οἰκίας τῶν ὑπουργῶν, ἐξελιπάρουν ἵνα ἀφελθῶσι τὰ γνωστὰ ζητήματα ἐν ἡ καταστάσει ἀπὸ πέντε ἡδὴ αἰώνων διετέλουν. Ἀφ' ἐτέρου τὸ ἔθνος ἀπῆται παρ' ἐμοῦ ἐπιτακτικῶς τὴν ἐπίσταντον τοῦ διαταραχθέντος καθεστῶτος. Τούτων οὕτως ἐχόντων, οὐδέν μοι ὑπελείπετο ἀπέναντι τῆς περιφρονήσεως τῶν ὑπουργῶν καὶ τῆς ἐξαναγκάσεως ἐκ μέρους τοῦ ἔθνους μου ἢ γὰρ παραιτηθῶ ὅπως ἀπῆται ἡ ὑπόληψίς μου. Πολλά, ἄπειρα ἐλέχθησαν τῇ Α. Α. Μ. περὶ ἐμοῦ· ἀλλὰ,

μάρτυς μου ὁ Θεός, ἡ ἀφοσίωσίς μου πρὸς τὸ πρόσωπον τῆς Α.Α.Μ. εἶναι εὐκρινὴς καὶ ἄδολος. Ἐὰν ἡ Α.Α.Μ. ἦς γνωστὰ τὰ πρὸς τὸ πιστὸν γραικικὸν ἔθνος εὐμενῆ αἰσθήματα καὶ τὸ φιλοδίκαιον, εὐδοκῆσῃ ἢ ἀπορείμῃ τῷ ταπεινῷ ἰκέτῃ Αὐτῆς βεράτιον ὅμοιον τῷ τοῦ Β' Ἰωακείμ, διατάξῃ δὲ τὴν ἐπάροδον εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς τῆς τάξεως τῆς ἀρέκαθεν μὲν ἰσχυρόσης ὡς πρὸς τὰς διαθήκας καὶ τὰς ἐκ γαμικῶν διαφορῶν διατροφὰς, ἐσχάτως ὅμως ἄνευ αὐτοκρ. διατάγματος μεταβληθείσης ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, τότε ὑπέιχων ἀμέσως τῷ αὐτοκρ. κελεύσματι θέλω σπεύσει ἢ ἀκαλέσω τὴν παραίτησίν μου καὶ ἢ καταβάλω πᾶσαν προσπάθειαν πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ καθήκοντός μου πιστῶς καὶ ἀφωσιωμένως ὡς καὶ πρότερον. Ἄλλως ὅμως οὐδαμῶς ἤθελε μοὶ εἶσθαι δυνατὸν ἢ ὑπηρετήσω.

Διατελῶ κ.λ.

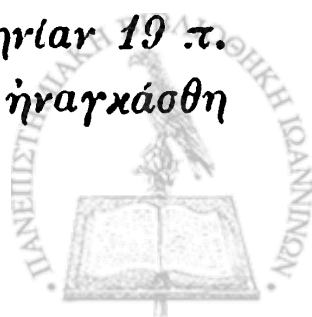
10 φεβρουαρίου 1884.

ΙΕ΄.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ 15 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1884.

Ἐλήφθη τῇ 17^ῃ φεβρ. ἀωπδ'. (σημ. πατριάρχου).

Ἡ συνέλευσις τῶν δύο σωμάτων ἐρέκρινεν ἵνα διὰ διδασθῆ τῇ Α. Θ. Παραγιότητι τὸ ἐξῆς πρακτικόν·
« Ἀπὸ τῆς 29 τοῦ προ. παρελθόντος μηνός, καθ' ἣν ἡ Α. Θ. Παραγιότης, ἀπαρτιῶσα εἰς τὸν τεσκερὲν τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 π. δεκεμβρίου, ἐπαρέλαβε τοὺς λόγους, δι' οὓς ἠναγκάσθη

τὰ δώση τῆν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραίτη-
σιν Αὐτῆς, συνάμα δὲ προσέθετεν ὅτι ἐν ὅσῳ οἱ λόγοι
οὗτοι ὑφίστανται ἐμμένει εἰς τὴν ἀμετάκλητον Αὐτῆς
παραίτησιν, οὐδεμίᾳ μέχρι σήμερον ἐδόθη ἐκ μέρους
τῆς Ἰψ. πύλης ἀπάντησις, καθ' ὅλον δὲ τὸ διάστη-
μα τοῦτο μολονότι τὰ δύο ἐν τοῖς πατριαρχείοις σώ-
ματα νομοταγῶς καὶ μετὰ μεγάλης περισκέψεως φε-
ρόμενα προσεπάθησαν καὶ προσπαθοῦσι πρὸς ἀνα-
στολὴν τῆς ἀκατασχέτου φορᾶς τῶν πραγμάτων,
οὐχ ἥττον αισθάνονται ὅτι ἡ εὐθύρη αὐτῶν ἀπέραντι
τῆς τε Σ. κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἔθνους ἀφίκετο εἰς
σημεῖον προξενούν εἰς αὐτὰ μεγίστην ἀρησυχίαν.

Ἐπειδὴ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξ ὄλων τῶν ἐ-
παρχιῶν ἦλθον ἀναφοραὶ κοιναὶ ὑπογεγραμμέναι
ὑπὸ τε τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν χριστιανῶν·

Ἐπειδὴ δι' ὄλων τούτων τῶν ἀναφορῶν οἱ τε χρι-
στιανοὶ καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν δηλοῦσιν ὅτι ἡ ἀπὸ
τοῦ καιροῦ τῆς κατακτήσεως μέχρις ἐσχάτων ὑπαρ-
ξίς τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἐν τῶν
οὐσιωδεστάτων στοιχείων τῆς ὑπάρξεως καὶ συντη-
ρήσεως αὐτῆς, πρὸς δὲ ὅτι ἔνεκα τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐ-
πελθούσης παρασαλεύσεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος
ἔπαυσεν ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς τῆς ἐκκλησίας
τοῦ λειτουργεῖν, καὶ ὡς ἐκ τούτου διακυβεύονται τὰ
συμφέροντα τῶν χριστιανῶν·

Ἐπειδὴ ἔνεκα τούτου καὶ ἔνεκα τῆς παρατεινομέ-
νης σιωπῆς τῆς Πύλης ἡ πνευματικὴ ἰσυχία καὶ γα-

λήγη τῶν χριστιανῶν ἐκλονίσθη καὶ τὰ πνεύματα διατελοῦσιν ἐν ἀνησυχίᾳ ὅλον ἐν αὐξούσῃ

Ἐπειδὴ τὰ δύο σώματα μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Α. Θ. Παραγιότητος δὲν δύναται ἐπὶ π.λέον γὰ φέρωσι τὴν ἐκ τῆς ἀνωμάλου ταύτης καταστάσεως μεγίστην εὐθύνην οὔτε ἀπέναντι τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος ἡμῶν, οὔτε ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, οὔτινος ἐντολοδόχοι εἰσιν·

Ἐπειδὴ πρὸς τούτοις τὰ δύο σώματα, ἅτινα ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Α. Θ. Παραγιότητος δὲν ἔλειψαν τοῖς συνέρχεσθαι καὶ τακτικῶς ἀνταλλάσσειν τὰς ἑαυτῶν ιδέας πρὸς θεραπείαν τῆς λυπηρᾶς ταύτης καταστάσεως τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων, συνέταξαν καὶ ἔγγραφον, ὅπερ ἀναλυτικῶς ἀναιρεῖ τὰ ἐπιχειρήματα τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὰ ἀναφερόμενα ἐν τοῖς ἐγγράφοις αὐτῆς ὑπὸ ἡμερομηνίας 19 δεκεμβρίου π. ἔ. καὶ ὅπερ ἐπισυνάπτουσιν ὧδε γὰ χρησιμεύσῃ τῇ Α.Θ. Παραγιότητι πρὸς ἀναίρεσιν τῶν παρὰ τῆς Σ. κυβερνήσεως προβαλλομένων ἐνστάσεων·

Διὰ ταῦτα, τὰ δύο σώματα ἀποφασίζουσι γὰ γνωρίσωσι τῇ Α. Θ. Παραγιότητι τὰς ἀνταλλαγείσας μέχρι τοῦδε σκέψεις των ἀναφορικῶς τῆς ἀναλυτικῆς ἀπαρτήσεως πρὸς τὰ δύο ἔγγραφα τῆς Ὑψ. πύ.λης τῆς 19 π. δεκεμβρίου, συνάμα δὲ γὰ δηλώσωσιν αὐτῇ ὅτι δὲν δύναται τοῦ λοιποῦ γὰ βαστάσωσι τὴν εὐθύνην τῆς καταστάσεως ταύτης, ἥτις δὲν δύναται

να θεραπευθῆ ἄλλως εἰ μὴ διὰ τῆς ἐπαγόδου τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἀπαραμειώτου.

Ὅτι ἀκριβῆς ἀντίγραφον

Ἐν τοῖς πατριαρχείοις τῇ 17 φεβρουαρ. 1884.

Ὁ Α' γραμματεὺς

Δ. ΞΑΝΘΟΠΟΥΛΟΣ.

ΙΣΤ'.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ.*

Μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας καὶ μετὰ τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ ἐπιστάσις ἐμελετήθησαν ὁ τε ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 (1 ρεβι-οὐλ-έββέλ 1301) ὑψηλὸς τεσκερὲς τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν, ὁ ἀπαντῶν εἰς τὸ ἀπὸ 21 σαφέρ 1301 πατριαρχικὸν τακρίον, καὶ ἡ ἐπισυνημμένη αὐτῷ ἀνεπίσημος μετᾶφρασις τοῦ πρακτικοῦ τῆς κατὰ τὴν 18 σαφέρ 1301 συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου.

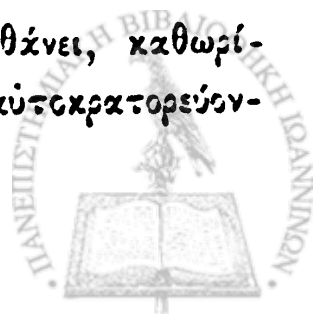
Ἐν ἀμφοτέροις τοῖς σπουδαιοτάτοις τούτοις ἐγγράφοις τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον κατείδε καὶ αὐθις τὴν μεγάλην καὶ πατροπαράδοτον πολιτικὴν τῶν περιδύξων σουλτάνων ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ, πολιτικὴν συνισταμένην εἰς τὴν ἀκλόνητον ἐμμονὴν ἐν τῇ διατηρήσει τῶν διατάξεων τῶν προνομίων, ἀπερ ἐκεῖνος κατεκύρου εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ εἰς τὸ ἔθνος τῶν Ῥωμίων ἐν τῷ προσώπῳ Γενναδίου τοῦ Σχολαρίου, τοῦ πρώτου μετὰ τὴν ἄλωσιν πατριάρχου, πολιτικὴν, ἣν ὁ

* Δημοσιεύεται ὡς διωρθώθη· ἴδε κατωτέρω: Ἀπόσπασμα πρακτικῶν τῆς συνεδριάσεως τῆς 26 φεβρουαρίου.

αυτοκράτορας πατήρ του νυν ευκλεως αυτοκρατορευοντος, ο σουλτάνος Αβδούλ Μεδζήτ χάν, αυτοθούλως ηυδοκει ου μόνον κατακυρωσαι τοις ιδίοις αυτου υπηκόοις, αλλά και ενώπιον πάσης της Ευρώπης άπραβίαστον του λοιπου και αναλλοιωτον ανακηρύξει και άποτελοῦσαν την άσάλευτον βάσιν του δημοσίου δικαίου της αυτοκρατορίας αυτου. Το ύψηλόν αυτου περι μεταρρυθμίσεων ορισμάνιον, το δι' αυτοκρατορικού χατίου κεκοσμημένον, ὅπερ άνακοινωθέν υπό των άντιπροσώπων της Υψ. πύλης ελήθη υπό σημείωσιν εν τῷ παρισινῷ συνεδρίῳ του 1856, άνεκήρυσσεν επί λέξει τάδε· «Πάντα τά πνευματικά προνόμια και δικαιώματα τά άνέκαθεν παρὰ των προγόνων μου και κατά μεταγενεστέρας έποχάς χορηγηθέντα εις πάσας τάς χριστιανικάς ή άλλας μή μουσουλμανικάς κοινότητες, τάς εν τῷ κράτει μου υπό την προστατευτικήν μου αίγίδα εγκατεστημένας, επικυρουῦνται και διατηρουῦνται». Συνωδῶ δέ τη ύψηλῇ αυτου θελήσει και ταις γενναίαις και πατρικαίς αυτου προθέσεσιν, έκάστη χριστιανική κοινότης προέβη εντός ωρισμένης προθεσμίας τη συμπράξει έθνικῆς άντιπροσωπείας, καταρτισθείσης επί τούτω εν τοις πατριαρχείοις τη ύψηλῇ επιδοκίμασίῃ της Υψ. πύλης, εις την εξέτασιν των προνομίων και δικαίων αυτης, συνεζήτησε και υπέβαλεν εις την Υψ. πύλην τάς υπό της προόδου των ρώτων και του χρόνου απαιτούμενας μεταρρυθμίσεις και οὔτως έθηκεν εν άρμονία τάς χορηγηθείσας υπό του σουλτάνου Μωάμεθ του Β' και των διαδόχων αυτου εις τους πατριάρχας και επισκόπους των χριστιανικῶν κοινοτήτων έξουσίας μετά της νέας θέσεως, ην αί γενναίαι και ευμενείς προθέσεις του σουλτάνου Αβδούλ Μεδζήτ έξησφάλιζον του λοιπου εις τάς κοινότητας τούτας.

Τούτω τῷ τρόπῳ, ὡς ουδένα βεβαίως λανθάνει, καθωρίσθη υπό του ένδόξου πατρός του νυν ευκλεως αυτοκρατορευον-

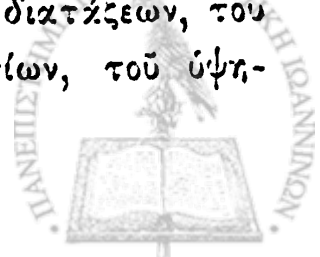
τος τὸ πρὸς τῆς χριστιανικῆς κοινότητος δημόσιον δίκαιον τῆς αὐτοκρατορίας καὶ καθωρίσθη οὕτω πρὸς ἐπίτευξιν καταστάσεως πραγμάτων, ὡς ἔλεγεν ἐν τῷ ὑψηλῷ αὐτοῦ γράτι χουμαγιούν, «συμφώνου πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὕτη κατέχει μεταξύ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων», καὶ πρὸς ἐγκαινισιν νέας ἐποχῆς ἐσωτερικῆς εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ, ἐποχῆς, ἥτις ἦν ἡ φυσικὴ συνέπεια «τῆς κυρώσεως τῶν δικαίων τοῦ κράτους, ἣν ταῦτα ἔλαβον ἐκ τοῦ ἐξωτερικοῦ διὰ τῆς πίστεως καὶ τῶν ἀξιεπαίνων ἀγώνων πάντων αὐτοῦ τῶν ὑπηκόων καὶ διὰ τῆς εὐμενοῦς καὶ φιλικῆς συμπεριζέως τῶν μεγάλων δυνάμεων».

Ὁ τεσχερὴς τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος καὶ ἡ ἐπισυντημμένη ἀνεπίσημος μετᾶφρασις τοῦ πρακτικοῦ τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου καταδεικνύουσιν ἀριδῆλως ὅτι ἡ κυβέρνησις τῆς Α. Α. Μ τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν ἄνακτος, ἀξίου υἱοῦ ἐνδόξου πατρὸς, ἐξακολουθεῖ πάντοτε ἐμφορομένη τοῦ πνεύματος, ὅπερ ὑπηγόρευεν ἐκείνῳ τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, καὶ πιστῆ εἰς τὰς πανδήμους ἐκείνου ἐπαγγελίας οὐδὲ κἄν διανοεῖται, καθὼς ὁμολογεῖ, νὰ παραβλάψῃ ἔστω καὶ κατ' ἐλάχιστον τὰ προνόμια, ὧν ἀπολαύει τὸ πατριαρχεῖον, προνόμια, ὧν βᾶτεις ἀσπλεύτους θεωρεῖ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ὡς καὶ ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, τὰς διακελεύσεις τῶν ὑψηλῶν βερατίων, τὰς διατάξεις τοῦ δι' αὐτοκρατορικοῦ χαιτίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου (τοῦ γράτι χουμαγιούν τοῦ 1272) καὶ τοὺς ἐπὶ τῇ βᾶσει τούτου κατ' ἐντολὴν συνταγέντας ὑπὸ ἐθνικῆς συνελεύσεως καταρτισθείσης ἐπὶ τούτῳ ἐν τοῖς πατριαρχείοις καὶ ἐπικυρωθέντας δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰραδέ κανονισμοῦς. Καθῆκον ἐπὶ τούτῳ ἀπαρχίτητον ἡγείται τὸ

πατριαρχεῖον νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου διὰ τῆς Αὐτοῦ ἐξουχότητος τοῦ ἀρχιεπισκόπου ὑπουργοῦ τὰς εὐχρηστίας αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφωτισμένου ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ἐπὶ τῇ ἀνακηρύξει ταύτῃ τῆς σεβαστῆς Αὐτοῦ κυβερνήσεως, ἀνακηρύξει, ἣν θεωρεῖ ὡς ἀσφαλέςτατον ἐχέγγυον ὅτι εὐδοκήσει πάντως νὰ διατάξῃ τὴν ἀμεικτον τήρησιν τοῦ ἀρχαίου καθεστώτους.

Ἡ Α. Ἐξ. κατανοεῖ βεβαίως ὅτι, ὡς προκύπτει ἐξ αὐτοῦ τοῦ γράμματος καὶ τοῦ πνεύματος τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι' αὐτοκρατορικῆς χάριτος, καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βῆσει τούτου συνταθέντων ἐθνικῶν κανονισμῶν, οὐδ' ὅπως ἐπιτρέπεται εἰς τὸ πατριαρχεῖον οὔτε περὶ τῆς φύσεως τῶν προνομίων συζητῆσαι, οὔτε προβῆναι εἰς τὴν ἐξέτασιν αὐτῶν, οὔτε κρίναι περὶ τῶν ὑπὸ τῆς προόδου τῶν φώτων καὶ τοῦ χρόνου ἀπαιτουμένων μεταρρυθμίσεων. Τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανιον ἔθηκεν ἀπαρσαλεύτως τὴν ἀρχὴν ὅτι πᾶσα τοιαύτη συζήτησις, πᾶσα πρωτοβουλία καὶ πρότασις ὅπως τεθῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ αἱ χορηγηθεῖσαι ὑπὸ τῶν σουλτάνων τοῖς πατριάρχαις καὶ ἐπισκόποις τῶν χριστιανικῶν κοινοτήτων ἐξουσίαι μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν κί εὐμενεῖς καὶ γενναῖαι προθέσεις τῶν σουλτάνων ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὰς κοινότητας ταύτας, ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς καὶ μόνον εἰς ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἐπὶ τούτῳ ἐκλεγομένην καὶ ὑποβάλλουσαν εἰς τὴν ἔγκρισιν τῆς Ὑψ. πύλης τὰς περὶ τούτου ἀποφάσεις αὐτῆς. Ἡ ἀρχὴ δ' αὕτη νέας ἔτυχε κυρώσεως, συνεπινευόντων τῶν ἀντιπροσώπων τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου, διὰ τῆς ἐν τῷ 63 άρθρῳ τῆς βερολινείου συνθήκης διατάξεως. Τὸ δὲ πατριαρχεῖον, ὑφιστάμενον καὶ ἐνεργοῦν νομίμως ἐπὶ τῇ βῆσει τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἀδιακόπου ἐθίμου, τῶν διατάξεων τῶν βερατίων, τοῦ ὑψη-

λοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου καὶ τῶν κανονισμῶν, μίαν μόνην παρὰ τοῦ ἔθνους ἐντολήν ἔχει καὶ ἐν ἀπαράγραπτον πρὸς τὴν κυβέρνησιν καθήκον, τὴν ἀπαρασάλευτον καὶ ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἀναγεγραμμένων ἐν τούτοις περὶ τῶν προνομίων διατάξεων, οἷα ὑφίσταντο καὶ κανονικῶς ἐλειτούργουν, ἄνευ τῆς ἐλαχίστης αὐτῶν εἴτε ἐν τῷ γράμματι εἴτε ἐν τῷ πνεύματι παραλλαγῆς, καὶ ῥητῇ ἐδόθη αὐτῷ ὑπὸ τοῦ αἰδίου σουλτάν Ἀβδούλ Μεδζήδ διαταγή, διὰ τοῦ πρὸς τὸν πατριάρχην Γερμανὸν κατὰ μῆνα σαβάν 1269 αὐτοκρατορικοῦ φερμανίου αὐτοῦ, ὅπως ἀποστέργον πᾶσαν αὐτῶν ἀλλοίωσιν καταγγέλλη πᾶσαν τοιαύτην εἰς τὸν αὐτοκρατορικὸν αὐτοῦ θρόνον. Ἐὰν ἔρα πρόκηται περὶ τοῦ δέοντος τῆς ὑπάρξεως ἢ τῆς τροποποιήσεως τῶν προνομίων ἢ περὶ εἰσαγωγῆς νέων περὶ τούτων διατάξεων, ὅπως τεθῶσιν ἐν ἀρμονίᾳ μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν αἱ εὐμενεῖς καὶ γενναῖαι προθέσεις τοῦ σουλτάνου ἐξασφαλίζουσιν εἰς τὴν χριστιανικὴν κοινότητα, τοῦτο, ὡς κατανοεῖ καὶ ἡ Σ. αὐτοκρ. κυβέρνησις, εἶναι ἔργον ἐθνικῆς συνεισφοράς, συγκαλουμένης νομίμως διὰ τῶν πατριαρχείων ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου. Τοιαύτης ὁμῶς ἀνάγκης μὴ ὑπαρχούσης, τό γε νῦν, τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, πιστὸν εἰς τε τὴν ἐντολήν καὶ εἰς τὴν εὐθύνην αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς τε αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφοσιωμένου αὐτῇ ἔθνους τῶν Ῥωμαίων, προσεπέθησεν ἐπὶ ἐν ἡδὴ ἔτος νὰ διαφωτίσῃ τὴν Ὑψ. πύλιν περὶ τοῦ ἀπαράβητου τούτου καθήκοντος καὶ νὰ καταδείξῃ αὐτῇ ὅτι πᾶσα παρὰ τοὺς κειμένους νόμους καὶ διατάξεις καὶ τὴν μέτροι τοῦδε ἐφαρμογὴν αὐτῶν νέα διάταξις, εἰσαγομένη παρὰ τὸν νόμιμον τύπον τὸν ὑπὸ τοῦ χάλι-χουμαγιούν τοῦ 1272 διατυπωθέντα, ἦτοι τὸν διὰ τῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, περίσθησι τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν τῆς ἐκκλησίας εἰς

τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀμετάθετον ἀνάγκην τοῦ νῦν παύσει ἢ κανονικὴ λειτουργία τῆς ἐκκλησίας· καθόσον, τῶν νομίμων βάσεων τῆς σχέσεως τῆς ἐκκλησίας πρὸς τὴν πολιτείαν μεταβαλλομένων, ἢ συνωδῶν ταύταις ἐκλεγείσα ἀντιπροσωπεία τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους δὲν εἶχε πλέον λόγον ὑπάρξεως, οὔτε ἠδύνατο ἐνεργεῖν ἐντὸς τῶν νομίμων ὁρίων τῆς δικαιοδοσίας αὐτῆς. Ἄτυχως οἱ λόγοι καὶ τὰ ἐπιχειρήματα αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθησαν νῦν πείσωσι τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, καὶ ἐπῆλθεν οὕτως ἡ ἐνεστῶσα οἰκτρὰ κατὰστασις, ἐφ' ἣ βεβαίως λυπεῖται καὶ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, ἣτις ἔσπευσε μὲν διὰ τοῦ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς Α. ἐξοχ. τοῦ ἀρμοδίου ὑπουργοῦ νῦν δηλώσει ἐπίσημως ὅτι οὔτε κἄν διανοεῖται κατ' ἐλάχιστον ν' ἀλλοιώσει ἢ νῦν μειώσει τὰ τῶν πατριαρχείων προνόμια, καὶ ν' ἀνακηρύξει ὅτι τρεῖς ὑπάρχουσι βάσεις αὐτῶν, αἱ διατάξεις τῶν βερατίων καὶ τοῦ χῆτι-χουμαχίου καὶ τῶν κανονισμῶν τῶν πατριαρχείων, ἀλλ' ἀφ' ἑτέρου ἐθεώρησεν ὅτι «ἡ ἀποδοχὴ τῶν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς τακτοῖσι καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 22 βραμαζᾶν 1301 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι αἰτήσεων θέλει προσθέσει εἰς τὰ προνόμια, ἃ περ κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἃ περ τὸ κράτος διετήρησε μέχρι σήμερον, νέας ἄλλας παραχωρήσεις καὶ οὕτω θέλει προξενήσει τὴν εἰς τὸ πατριαρχεῖον παραχώρησιν νέων ἄλλων προνομίων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων παραχωρήσεων».

Ἡ ἐν τῷ ὑψηλῷ τεσκερὲ αὕτη φράσις προάγει τὸ πατριαρχεῖον νῦν εἰκόσει ὅτι πρόκειται ἀπλῶς περὶ παρεννοήσεως ἀπλῆς μὲν καθ' ἑαυτὴν, ἐχούσης ὅμως ὡς συνέπειαν τὴν ἐκδοσιν διαφόρων διαταγμάτων, δι' ὧν ἐπῆλθεν ἡ διατάραξις τῆς καθεστῶσης τάξεως καὶ σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία, ἣτις ἐκώλυσε τὴν νόμιμον λειτουργίαν αὐτοῦ, καὶ δυναμένης νῦν ἔχει ὀλεθρίας συνεπείας δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξιν τῆς ἐν Τουρκίᾳ ὀρθοδοξοῦ ἀνατολ. ἐκκλησίας. Ἐκ τῆς φράσεως ταύτης προάγεται νῦν πιστεύσει

ὅτι ἡ Υψ. Πύλη, πειθομένη ὅτι δὲν πρόκειται περὶ παραχωρήσεως εἰς τὸ πατριαρχεῖον νέων ἄλλων ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων προνομίων—τουῦθ' ὅπερ, ἄλλως, ὁ ἄξιος υἱὸς τοῦ ἐνδόξου σουλτάνου Ἀβδούλ Μεδζήτ δὲν θὰ ἤρνεϊτο, νομίζομεν, ἐὰν ἡ εὐημερία τῶν χριστιανῶν αὐτοῦ ὑπηκόων ἀπῆται τοῦτο,—ἀλλ' ἀπλῶς περὶ διατηρήσεως ἀθίκτων τῶν ἤδη ὑφισταμένων καὶ κακονικῶς λειτουργούντων, θέλει εὐδοκήσει ἐξ ἅπαντος νὰ διατάξῃ τὴν ἀπλήν καὶ καθαρὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς ἐπέκδοτον.

Ἐπιτραπήτω ἄρα ἡ διὰ βραχέων ἐξέτασις τοῦ ζητήματος ἐκ μόνης τῆς ἀπόψεως ἐὰν τὰ ἐν τῷ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι τῆς 22 ῥαμαζῶν 1300 αἰτήματα συνεπέχωνται τὴν προσθήκην νέων προνομίων εἰς τὰ ἤδη κεχορηγημένα, ἢ ἐὰν ἀπλῶς ἐρείδωνται ἐπὶ τῆς ἀνχλλοιώτου τηρήσεως τῶν ἤδη ὑφεστώτων καὶ νενομοθετημένων. Καὶ γενικώτερον μὲν περὶ τούτου ἐξέστω παρατηρῆσαι ὅτι οὐδ' ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀρνεῖται ὅτι αἱ πρὸ ὀλίγου εἰσαχθεῖσαι νέαι ἐρμηνευτικαὶ διατάξεις τέμνουσιν ἐν πολλαῖς νέαν ὁδὸν εἰς τὴν μέχρι τοῦδε ἐφαρμογὴν τῶν ἀνέκαθεν καθιερωμένων νόμων καὶ διατάξεων, καὶ ὅτι ὡς μόνον ἐπιχείρημα πρὸς τοῦτο προβάλλεται ἀρχαιοτέρας τροποποιήσεις, ὧν τινες μὲν ἐπῆλθον πρὸ τοῦ χύτι-χουμαγιούν, ὅπερ θεωρεῖται καὶ εἶναι ὁ χάρτης τῆς ἰσότητος καὶ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν δικαίων πάντων τῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, τινὲς δ' ἐπὶ τῇ βίβσει τῶν σωτηρίων ἐκείνου ἀρχῶν, αἵτινες διευτυπώθησαν ἐν τοῖς νόμοις κατὰ τὸ β' ἄρθρον τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἐγγράφου· ἐπισκοπηθήτω δ' ἐκαστον τῶν ἐν τῷ πατριαρχικῷ ὑπομνήματι αἰτημάτων ἵνα ἐκδηλότερον καταδειχθῇ ὅτι οὐδὲν ἕτερον ἢ ἡ καθιερωμένη ἐφαρμογὴ τῶν κειμένων νόμων καὶ διατάξεων ζητεῖται.

Α'. Προκειμένου περὶ τῶν ἀστικῶν δικῶν, τῶν ἀφορωσῶν

μητροπολίτας καὶ ἐπισκόπους, ὁ τερκερὲς τῆς Αὐτοῦ ἐξοχότητος ἀρκεῖται ὑπομνηστικῶς ὅτι ἡ περικοπή, ἣν τὸ πατριαρχεῖον κατὰ πρῶτον θεωρεῖ συζητήσιμον δὲν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων, ἅτινα οὕτως ἀπ' αἰώνων καταχωρίζονται ἐν τοῖς βερατίοις, καὶ ὅτι αἱ περὶ τῶν συνήθων ἀστικῶν δικῶν διατάξεις ἀπὸ τεσσαράκοντα καὶ πέντε ἤδη ἐτῶν τετράκις ἐτροποποιήθησαν. Ἐν δὲ τῇ ἐπισυνημμένῃ ἀνεπισήμῳ μεταφράσει τοῦ πρακτικῶ τῆς ἀπὸ 18 σφεῖρ 1301 συνεδριάσεως τοῦ ὑπουργικῶ συμβουλίου ἀναγινώσκεται ὅτι ὁ ἀρχαῖος περὶ τούτου τύπος ἐτροποποιήθη κατὰ τὰ μέσα τοῦ δ'ζεμαζή-οὐλ-ἀχῆρ τοῦ 1256, τὴν 18 ζιλχιτζέ τοῦ 1289 μετὰ τὴν ἀνακηρύξιν τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου καὶ τελευταίην κατὰ τὴν 19 βεβι οὐλ-έββέλ 1296. Τὸ πατριαρχεῖον, οὐδ'ὄλως ἐπιτρέπον ἑαυτῷ τὴν ἐξέτασιν τῶν λόγων, ἐξ ὧν προέκυψεν ἡ πρώτη τροποποίησις, ἦτοι ἡ τοῦ δ'ζεμαζή-οὐλ-ἀχῆρ 1256, πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως, δηλονότι, τοῦ χάτι-χουμαγιούν, οὐδὲ κατὰ πόσον ἦτο δεδικαιολογημένη, παρατηρεῖ ἀπλῶς ὅτι ἐν τε τῇ τροποποιήσει τοῦ δ'ζεμαζή-οὐλ-ἀχῆρ 1256 καὶ ἐν τῇ τοῦ ζιλχιτζέ 1289, ἡ τροποποίησις, οὐδαμῶς θίγουσα τὸ ἀρχαῖον μέρος τοῦ προνομίου, ὃπερ ἐστὶν ἡ ἐν τῇ πρωτεύουσῃ ἐκδίκασις τῶν ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων, ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν—τοῦθ' ὃπερ ῥητῶς ἐν ἀμφοτέραις ταῖς τροποποιήσεσι λέγεται—, ἀναφέρεται εἰς τὴν ἀρμοδιότητα τοῦ ἐκδικάσοντος δικαστηρίου. Περὶ δὲ τῆς ἀρμοδιότητος ταύτης προκειμένου, παρατηρητέον ὅτι ἡ τροποποίησις τῆς 18 ζιλχιτζέ 1289 προῆλθεν ἀκριβῶς ἐκ τῆς ἀνακηρύξεως τῆς μεγάλῃς ἀρχῆς, ἣν ἔθηκε τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, ἀρχῆς ἀποτελούσης νέον προνόμιον ἢ μᾶλλον τὸ ἐγγύθιον τῆς ἐγκαινισθείσης ἰσότητος, καθὸ ἐπιβαλλούσης τὴν ἄρσιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἱερῶν ἰσλαμικῶν δικαστηρίων

ἐπὶ τῶν μὴ μουσουλμάνων ὑπηκόων τοῦ κράτους, ὑπαγομέ-
νων τοῦ λοιποῦ διὰ μὲν τὰς ἐκ τῶν θρησκευτικῶν νόμων ἀπορ-
ρευούσας καὶ ἐνδιαφερούσας ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν χριστιανούς
πρὸς ἀλλήλους δίκας εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ αὐτῶν δικαστήρια,
διὰ δὲ πάσας τὰς λοιπὰς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν μικτῶν
πολιτικῶν δικαστηρίων (χάτι-χουμαγιούν τοῦ 1856 ἄρθρ.
11, 13, 14· ὑπόμνημα Φουάτ πασσᾶ . περὶ τοῦ χάτι-χουμα-
γιούν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13/25 μαΐου 1867, ἄρθρ. 11 καὶ 12).
Τὴν ἀρχὴν ταύτην καθώρισεν ὁ ζείμνηστος σουλτάνος Ἀβδούλ
Ἀζίζ διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 ζιλκαδέ 1292 (12 δεκεμ-
βρίου 1875) αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ πρὸς τὸν μέγαν βεζύρη
Μαχμούτ-Νεχδīm πασσᾶν, ῥητῶς ἀνακηρύσσοντος τὴν κατάρ-
γησιν τῆς δικαιοδοσίας τῶν ἰσλαμικῶν ἱεροδικείων ἐφ' οὐσιασδή-
ποτε ὑποθέσεως χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ μουσουλμάνων
πρὸς χριστιανούς. Συνωδᾶ τῇ ἀρχῇ ταύτῃ ὁ τύπος, ὅστις
κατὰ μῆνα δζεμαζή-ούλ-ἄχῆρ τοῦ 1256 διετυπώθη οὕτω·
«πᾶσα σχετικὴ πρὸς τὸ σερῆ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν
ἐπιτρόπων καὶ ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων μηδαμοῦ
ἀλλαχοῦ ἀκουέσθω, ἀλλ' ἐνώπιον τοῦ σεῖχ-ούλ-ἰσλάμη παρα-
πεμπέσθω πρὸς ἐκδίκασιν· ἐν ᾧ δὲ χρόνῳ ἢ ὑπόθεσις ἐκδικά-
ζεται ἐν τῇ πρωτεύουσῃ μὴ κλητευέσθω εἰς τὸν τύπον αὐτοῦ
καὶ μηδεὶς κωλύετω τοὺς ἱερεῖς οἵτινες διωρίσθησαν εἰς τὴν θέ-
σιν αὐτοῦ», ἐτροποποιήθη μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ χάτι-χου-
μαγιούν τοῦ 1272, τῇ 18 ζιλχιτζέ 1289, ὡς ἐπεταί· «πᾶσα
ἀστικὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν, τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀν-
θρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐπισκόπων παραπεμπέσθω εἰς τὴν
πρωτεύουσαν ἵνα θεωρῆται ἐν τῷ ἀρμοδίῳ δικαστηρίῳ». Ἐκ
τῶν δύο τούτων τροποποιήσεων ἐξάγεται πασιφανῶς, νομίζο-
μεν, ὅτι ἢ μὲν εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπή, ἢ τις ἀπαρ-
τίζει τὸ ἀρχαῖον πρὸς διατήρησιν τοῦ γοήτρου τοῦ κλήρου

προνόμιον, τηρείται ἄθικτος καὶ ἀπαράλλακτος, συνωδὰ δὲ τῆ γενικῆ ἀρχῆ περὶ καταργήσεως τῆς δικαιοδοσίας τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων, ἀρχῆ, ἣτις ἀπαρτίζει νέον προνόμιον, ἀναγεγραμμένον ὑπὸ τοῦ χῆτι-χουμαγιούν τοῦ 1272, αἰ ἀστικαὶ δίκαι τοῦ κλήρου παραπέμπονται οὐχὶ πλέον εἰς τὸ σεῖχουλισλαμάτον, ἀλλ' εἰς τὸ ἄρμύδιον δικαστήριον. Ἄλλ' ἡ τροποποιήσις, ἣτις ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα βεράτια οὐχὶ τῆ 19 ῤεβι-ούλ-ἔββέλ 1296, ἀλλὰ πολλῶ ὕστερον ἐγένετο, ἄμα δὲ ἐγνώσθη οὐδαμῶς ἐγένετο δεκτὴ, ἡ τροποποιήσις, λέγομεν, αὐτῆ οὐ μόνον αἶρει τὸ πανάρχαιον καὶ οὐδέποτε τροποποιηθὲν προνόμιον τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου, ἀλλὰ καὶ ἐπαναφέρει τὴν καταργηθεῖσαν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν ὑπηκόων τοῦ κρῆτους.

Ἐπιτραπήτω ἄρα εἰς τὸ πατριαρχεῖον νὰ παρατηρήσῃ ὅτι ἡ τροποποιήσις αὕτη· α) ἀνατρέπει ἄρδην τὴν ἐν τοῖς ὑψηλοῖς βερατίοις ἀναγεγραμμένην καὶ οὐδέποτε τροποποιηθεῖσαν δικάζιν τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου· β) ἀντίκειται πασιφανῶς πρὸς τὸ χῆτι-χουμαγιούν τοῦ 1272, πρὸς τὸ σχολιαστικὸν αὐτοῦ ὑπόμνημα τοῦ Φουάτ πασσᾶ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13/25 μαῆου 1867 καὶ πρὸς τὸν ἀπὸ 13 ζιλκαδὲ 1292 αὐτοκρατορικὸν ἰραδὲν τοῦ σουλτάνου Ἀβδούλ Ἀζήζ, καθὸ ἐγκαινίζουσα καὶ αὐθις τὴν ὑπ' αὐτῶν καταργηθεῖσαν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν—καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχηγῶν—. Ἐπομένως πέποιθεν ὅτι, καθὸ ἀπαρτίζουσα διὰ τοὺς λόγους τούτους προφανῆ ἀλλοίωσιν, ἢ μᾶλλον ἀνατροπὴν τοῦ προνομίου τῆς εἰς τὴν πρωτεύουσαν παραπομπῆς τῶν ἀστικῶν δικῶν τοῦ κλήρου, προνομίου ἐφ' οὗ οὐδέποτε ἐγένετο ἀποδεκτὴ ἡ ἀρχὴ τῆς τροποποιήσεως, πρὸς δὲ ἀθέτησιν γενικῆς ἀρχῆς

τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς αὐτοκρατορίας, καταδικαστέα κριθήσεται ὑπ' αὐτῆς τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, διαταττούσης τὴν καθαρὴν καὶ ἀπλὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς ἐπάνοδον.

Β'. Περὶ τῶν ποινικῶν δικῶν τῶν μητροπολιτῶν, ἐπισκόπων καὶ κληρικῶν ἐν γένει προκειμένου, τὸ ζήτημα ἀποβαίνει ἴσως σοβαρώτερον καὶ θίγον τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ἐκκλησίας, καθόσον, ὡς γνωστὸν, ἡ ἱερωσύνη ἐστὶ παρ' ἡμῖν μυστήριον, καὶ τὸ ἀξίωμα τὸ ἱερατικόν, οὗ ἡ προαφαίρεσις καθορίζεται ἐν τοῖς ἀλλοιωθεῖσι βερατίοις, ὅπως ὁ ἔνοχος ἐπὶ κακουργήματι ἢ πλημμελήματι κληρικός ὑποστῆ ἐν ταῖς φυλακαῖς τοῦ κράτους τὴν ὑπὸ τῶν νόμων ὠρισμένην ποινὴν, δὲν δύναται νὰ ἀφαιρεθῆ, εἰμὴ τῆ ἀποφύξει ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου, συνωδῶ πρὸς τοὺς περὶ τούτου κειμένους ἀποστολικούς καὶ συνδικούς κανόνας. Τοῦτο κατανοοῦντες οἱ ἀείμνηστοὶ σουλτάνοι, ἀπὸ Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος, οὐδέποτε καὶ ἐν οὐδεμιᾷ περιπτώσει ἐπέτρεψαν τὴν καὶ κατ'ἐλάχιστον παραλλαγὴν τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου σπουδαιωτάτων ἀληθῶς ἐν τοῖς βερατίοις διατάξεων, αἵτινες ἀπαρτίζουσι πολυτιμώτατον προνόμιον ἢ μᾶλλον ἐχέγγυον τοῦ ἀπαραβιάζου τῆς κανονικῆς νομοθεσίας τῆς ἐκκλησίας. Ἀλλὰ καὶ ὑψηλότεροι ἠθικοὶ, κοινωνικοὶ καὶ πολιτικοὶ λόγοι ἔπεισαν τοὺς τε βυζαντινοὺς αὐτοκράτορας χορηγήσαι καὶ τοὺς ἀειμνήστους σουλτάνους κυρῶσαι ἐξαιρετικόν τινα διαδικασίας τύπον τῷ κλήρω, ὅστις, καθὸ φυσικὸς τῶν χριστιανῶν διδάσκαλος τῶν πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τῶν πρὸς τὴν πολιτείαν καθηκόντων αὐτῶν, μέχρι καὶ τοῦ διδόναι εὐθύνην ἐπὶ τούτῳ, φυσικὸς δ' αὐτῶν προστάτης πρὸς τὴν πολιτείαν κατὰ πάσης αὐτοδικίας τῶν ὑποδεεστέρων ἀρχῶν, ἔδει νὰ ἔχη ἐχέγγυά τινα τῆς τε εὐθύνης αὐτοῦ πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τοῦ ἠθικοῦ

αὐτοῦ κύρους παρὰ τοῖς χριστιανοῖς. Ὁ τύπος οὗτος τῆς ἐξαιρετικῆς διαδικασίας, οὐδαμῶς παραβλάπτων τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, οὐδὲ δημιουργῶν κράτος ἐν κράτει, ἐξισορροῦσε μόνον τὸ ἠθικὸν κύρος τοῦ κλήρου καὶ τὸ ἀπαρξίαστον τῆς κανονικῆς νομοθεσίας τῆς ἐκκλησίας, παρέχων τῇ προϋσταμένη πνευματικῇ αὐτοῦ ἀρχῇ τὸ δικαίωμα τῆς προκαταρκτικῆς ἐξετάσεως, μέχρις οὗ καταδειχθῶσιν αἱ ἀπαιτούμεναι διὰ τὴν εἰς δίκην παραπομπὴν αὐτοῦ ἀποδείξεις ἢ ἐνδείξεις. Παραπλήσιοι τύποι ἐξαιρετικῆς διαδικασίας, καὶ μείζονες ἔτι, διὰ τὰς πολιτῶν ὑψηλότερα πρὸς τὴν πολιτείαν καὶ τὴν κοινωνίαν ἐχούσας καθήκοντα ἀπαντῶσιν ἐν πάσαις σχεδὸν ταῖς νομοθεσίαις τῶν πεπολιτισμένων ἐθνῶν καὶ δὴ καὶ ἐν τῇ τῆς αὐτοκρατορίας τῆς Ἑγκαινισθείσης ὑπὸ τὴν ὑψηλὴν αἰγίδα τοῦ γαληνοτάτου ἡμῶν ἀνακτορος, ἀφορῶντες δημοσίους ὑπαλλήλους καὶ ἄλλας τινὰς τάξεις ὑπηκόων.

Τούτων τεθέντων, λοιπὸν ἐστὶν ἐξετάσαι ἐὰν ἡ οὐσιώδης τροποποιήσις, ἥτις, ὡς ἐξάγεται ἐκ τῆς σιωπηρᾶς ὁμολογίας τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, πρώτην ταύτην φορὴν εἰσάγεται εἰς τὸ σχετικὸν τοῦ βερατίου ἄρθρον, συνάδῃ ἢ ἀνατρέπει ἄρδην τὰς σχετικὰς διατάξεις τῶν βερατίων, τῶν ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ χῆτι-χουμαγιού κανονισμῶν τῶν πατριαρχείων, αὐτῆς τέλος τῆς νομοθεσίας τοῦ κράτους. Ἡ νεωστὶ εἰσαχθεῖσα εἰς τὰ ἀρχιερατικὰ βεράτια τροποποιήσις ἔχει οὕτως· «Ὅταν τις τῶν ἐπισκόπων, ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατηγορηθῇ ἐπὶ κακουργήματι, κρατεῖσθω ὑπὸ τῆς ἀρχῆς πρὸς ἀνάκρισιν καὶ διαδικασίαν· ἀποδειχθεῖσθαι δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἐκτελεῖσθω ἀπ' εὐθείας ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ ἢ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη αὐτῷ ποινὴ, ἀροῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου ἀφαιρηθῇ ἢ ἱερωσύνη αὐτοῦ». Ἡ τροποποιήσις αὕτη

θείγουσα, ὡς εἴρηται, τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ἐκκλησίας, καθὼ ἐπιβάλλουσα τὴν ἐκδοσιν ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς δύναμι ἀποφάσεως πολιτικοῦ δικαστηρίου καὶ δημιουργοῦσα ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ κράτος ἐν κράτει, ἀνατρέπει ἄρδην·

α) Τὴν διτάξιν τοῦ 36 ἄρθρου τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου ἔχοντος οὕτω· «Ὅσκις τις τῶν μητροπολιτῶν ἢ τῶν καλογήρων πρόκειται νὰ κρατηθῆ, ἢ κράτησῆς του θέλει ἐνεργεῖσθαι διὰ τοῦ εἰρημένου πατριάρχου».

β) Τὴν τοῦ 23 ἄρθρου τοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου, ἔχοντος οὕτως· «Ὅσκις πασσάδες ἢ κριταὶ ἢ ναίπιδες καταγγείλωσι τινα τῶν ὑπὸ τὸν ρηθέντα πατριάρχην διατελούντων μητροπολιτῶν ἢ ἀρχιεπισκόπων ἢ ἐπισκόπων καὶ ζητήσωσι τὴν παῦσιν ἢ ἐξορίαν του, ἢ αἰτήσεις των δὲν εἰσακούεται, πρὶν ἢ ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν ἀνακαλύψωσι τὴν ἀλήθειαν. Περὶ δὲ τούτου καὶ ἂν ἀκόμη ἤθελεν ἐκδοθῆ ὡπωςδῆποτε ὑψηλωνυμὸν μου φερμάνιον ἄνευ ἐνσφραγίστου ἀναφορᾶς τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, τοῦτο μηδεμίαν ἐχέτω ἰσχὺν, οἰανδῆποτε καὶ ἂν φέρῃ ἡμερομηνίαν, παλαιάν ἢ νέαν».

γ) Τὸ ὕγδουον ἄρθρον τοῦ εἰδικοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων νόμου ἐν τοῖς κανονισμοῖς τῶν πατριαρχείων, ἄρθρον ἐρμηνεῦον σαφῶς καὶ καθωρισμένως τὰς ἀνωτέρω διατάξεις καὶ ὀρίζον τὰ δικαστήρια, εἰς ἃ παραπέμπονται οἱ κληρικοὶ διὰ τὰς αἰτίσεις τὰς ἀναφερομένας εἰς τὰς τρεῖς τῶν ἐγκλημάτων τάξεις, εἰς τὰς πνευματικὰς, τὰς κοσμικὰς καὶ τὰς τοῦ κοινου δικαίου. Τὸ ἄρθρον τοῦτο παρετέθη ἤδη ἐν τῷ ἀπὸ 22 ῥαμαζάν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι, ἔχει δὲ οὕτω· «Καθὰ ἐν τῷ 5. ἄρθρῳ εἴρηται, ἕκαστος τῶν ἐνεργείῃ ἀρχιερέων εἶναι ἰσὺβιος εἰς ἣν ἐκλήθη ἐπαρχίαν· ἀλλ' ἂν χριστιανοὶ ἐπαρχίας τινὸς παρουσιάσωσιν ἀγωγὴν κατὰ τοῦ ἀρχιερέως των,

τότε ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν, ἀφοῦ μετέλθη πρότερον ὅ-
λους τοὺς διαλλακτικούς τρόπους μέχρι εὐλόγου τινὸς δια-
στήματος καὶ διὰ τῶν πλησιοχώρων ἀρχιερέων ἐξετάσασα τὸ
πρᾶγμα φροντίσῃ κατὰ τὸ δέον ὑπὲρ τῆς εἰρηνοποιήσεως, ἐάν
οἱ κινήσαντες τὴν ἀγωγὴν ἐπιμείνωσιν ἀπαιτοῦντες τὴν δια-
δικασίαν, τότε θέλει μετακλείσθαι ἐνταῦθα ὁ ἐγκαλούμενος
ἀρχιερεύς· καὶ ἂν τὰ προτεινόμενα ἐγκλήματα ᾖναι πνευματι-
κὰ, ἡ δίκη θέλει γίνεσθαι ὑπὸ μόνῃς τῆς συνόδου τῶν μητρο-
πολιτῶν, κατὰ τοὺς ἐκκλησιαστικούς κανόνας· ἐάν δὲ περι-
στρέφωνται εἰς ἀντικείμενα κοσμικὰ, τότε ὁ πατριάρχης μετὰ
τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν διορίζει ἐπιτροπὴν συγκειμέ-
νην ἐξ ὀκτώ μελῶν τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, τῶν τεσσάρων
ἀρχιερατικῶν καὶ τῶν τεσσάρων λαϊκῶν. Ἡ ἐπιτροπὴ δὲ αὕτη,
ἐξετάσασα τὰς καταθέσεις ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, θέλει σχη-
ματίσει γνώμην καὶ θέλει ἀναφέρει ἐγγράφως (διὰ μαζβατᾶ)
πρὸς τὸν πατριάρχην τὰς ἐξαχθείσας παρατηρήσεις, καὶ τότε
θέλουν προσδιορίζεσθαι αἱ ἀναγκαῖαι ποιναὶ, συμφώνως πρὸς
τοὺς νόμους τῆς κραταιᾶς κυβέρνησεως, καὶ θέλουσιν ἀναφέρε-
σθαι εἰς τὴν Ὑψ. πύλην· καὶ ἂν τὸ ἐγκλημα τοῦ μητροπολί-
του ἢ ἐπισκόπου ᾖναι ἐκ τῶν κακουργημάτων, ἀφοῦ πρῶτον
τὸ πατριαρχεῖον τοῦ ἀφαιρέσῃ, κατὰ φυσικὸν λόγον, τὸν πνευ-
ματικὸν τίτλον τὸν ὁποῖον φέρει, θέλει τιμωρεῖσθαι καὶ κατὰ
τοὺς θεσπισθέντας ποινικούς νόμους».

δ') Τὴν νομολογίαν τοῦ κράτους, οἷα διετυπώθη ὑπὸ τῆς
ἀπὸ 14 ζιλκαδὲ 1297 (6 ἀπριλίου 1880) ἐγκυκλίου τοῦ ὑ-
πουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν πρὸς τὸν γε-
νικὸν εἰσαγγελέα τῆς νομαρχίας τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου πε-
λάγους, καθ' ἣν τὸ αὐτοκρατορικὸν διβάνιον ἐπερωτηθὲν ἐπὶ
τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἀπεφάνητο ἐπισήμως ὅτι, «καθὰ ἐξά-
γεται ἐκ τῶν καϊδίων, εἰς ἃ ἀνέδραμε, τὸ μὲν ὑψηλὸν βεράτιον

τὸ ἀπονεμηθὲν εἰς τοὺς μητροπολίτας διαλαμβάνει ὅτι, ἂν δεήσῃ νὰ κρατηθῇ ἐπίσκοπος, καλόγηρός ἢ καλογραῖα, κρατεῖται ἐν τῇ μητροπόλει, τὸ δὲ ὕψος ἄρθρον τοῦ περὶ προσόντων τῶν ἐκλεξιμῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκλογῆς αὐτῶν κανονισμοῦ διαγορεύει ὅτι, ἐν μητροπολίτι ἢ ἐπίσκοπος κατηγορεῖται ἐπὶ κακουργήματι, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν ἀπὸ τῶν τοιούτων τοῦ πνευματικοῦ ἀξιώματός των, θέλουσιν ὑφίστασθαι τὴν ὑπὸ τοῦ ποινικοῦ νόμου ὀριζομένην ποινὴν».

Ἀποδεικνυομένου ἄρα τρανῶς ἐκ τῶν ἄνωτέρω ὅτι ἡ τροποποίησις ἢ εἰσαχθεῖσα τὸ πρῶτον τῇ 9 ῥεβι-ούλ-ἔββέλ 1296 ἀνατρέπει μὲν ἄρδην τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰς διατάξεις τῶν ὑψηλῶν βερατίων, θίγει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν κανονικὴν νομοθεσίαν τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας, ἐπιβάλλουσα τὴν ἐκδοσιν ἐκκλησιαστικῆς ποινῆς διὰ μόνης τῆς ἀποφάσεως πολιτικοῦ δικαστηρίου, τὸ πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει πάντως νὰ διατάξῃ τὴν ἐνέργειαν καὶ ἐφαρμογὴν τῶν περὶ τούτου ῥητῶν νόμων καὶ διατάξεων τῶν βερατίων.

Γ' Προκειμένου περὶ διατροφῶν, ἡ Α. ἐξοχότης ὡς μόνον λόγον τῆς εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια ἀπονομῆς τοῦ δικιῶματος τοῦ κατ' ἔφεσιν δικάζειν ἐπὶ τούτων ἐπάγεται ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ Αὐτῆς ὅτι οὐδεὶς λόγος ἢ διάταξις ἀπαντᾷ οὔτε ἐν τῶν βερατίοις, οὔτε ἐν τῷ κανονισμῷ, ὅτι ἡ ἐκδίκασις τῶν περὶ διατροφῶν ἀγωγῶν εἶναι ἐκ τῶν προνομίων τοῦ πατριάρχου. Τούτου οὕτως ἔχοντος, λέγει ἡ Α. ἐξοχότης, ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις οὐδὲν μὲν λέγει διὰ τὰς περὶ διατροφῆς δίκας τὰς τῇ συγκαταθέσει τῶν διαφερομένων ἐν τῷ πατριαρχείῳ καὶ ταῖς μητροπόλεσι διαλυομένας, ἐπειδὴ ὁμῶς ἄλλο ὁ γάμος καὶ τὸ διαζύγιον καὶ ἄλλο ἢ ἐκ τοῦ δια-

ζυγίου ἀπορρέουσα περὶ διατροφῆς ἀγωγή, καθὸ τοῦ κοινοῦ δικαίου, δὲν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τοὺς ποιουμένους ἔξῃς τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους καὶ νὰ βιάσῃ αὐτοὺς ἄκοντας εἰς τὴν ἐκτέλεσιν τῆς καθ' ἧς πρᾶπονοῦνται ἀποφάσεως.

Κἄν τοῦτο ἀληθὲς ᾖν, κἄν οὐδόλως ἐκ τῶν κειμένων νόμων καὶ διατάξεων τὸ ἀναμφισβήτητον δικαίωμα τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων εἰς τὸ δικάζειν τὰς τῶν διατροφῶν δίκας προέκυπτεν, ἐπειδὴ οὐδ' ἐν τῷ ἁστικῷ κώδικι τοῦ κράτους ὁ ἐλάχιστος γίνεται λόγος εἴτε ἐγγύθεν εἴτε πόρρωθεν περὶ διατροφῶν, ἠδυνάμεθα εἰπεῖν ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος ἔγκειται ἐν τῇ τηρήσει ἐθίμου καλῶς κρατήσαντος ἐπὶ πέντε ὅλους αἰῶνας καὶ οὐδέποτε ἐν οὐδεμίᾳ περιπτώσει ἀθετηθέντος. Ἄλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα. Τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα οὐδόλως ἐστὶν ἄσχετον πρὸς τὰς γενικὰς διατάξεις περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων, ἀλλ' ἀναποσπᾶστος μετὰ τούτων συνδέεται, διότι δὲν πρόκειται εἰμὴ περὶ ὑποθέσεως ὑφεστῶτος ἔτι τοῦ γάμου, οὐδὲ δύναται νὰ δικασθῇ ἀνεξαρτήτως τῆς λοιπῆς περὶ διαζεύξεως ἢ προσωρινοῦ χωρισμοῦ διαδικασίας, καὶ μάλιστα ὑπὸ δικαστηρίου οὔτε ἀναγνωρίζοντος, οὔτε δυναμένου νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἰσχύουσαν ἐν τοῖς ἡμετέροις πνευματικοῖς δικαστηρίοις νομοθεσίαν. Γενικὴ, νομίζομεν, ἀρχὴ τοῦ δικαίου εἶναι ὅτι οὐδεμίᾳ ἀπόφασις ἐνὸς δικαστηρίου δύναται νὰ ἐφεσιβληθῇ ἐνώπιον ἄλλου δικαστηρίου, μὴ ἔχοντος τὴν αὐτὴν νομοθεσίαν, ἣν τὸ πρωτοδίκως δικάσαν, πολλῶ δὲ ὀλιγώτερον οὐδεμίαν ἔχοντος νομοθεσίαν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καθὸ ἀδικοσπᾶστος καὶ ἀδιαρρήκτως συνδεδεμένου μετὰ πάσης τῆς περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων γενικῆς νομοθεσίας ἐν πάσαις ταῖς νομοθεσίαις τῶν πεπολιτισμένων κρατῶν. Ὅτι δὲ τοιοῦτον ὄντως ὑπάρχει τὸ περὶ διατροφῆς ζήτημα καὶ ἡ Α. ἐξοχότης ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τετκερὲ αὐτοῦ ἀνομολογεῖ λέγων

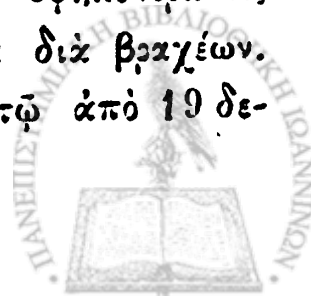

ὅτι κ' ἢ περὶ διατροφῆς ἀγωγή ἐκ τοῦ διαζυγίου ἀπορρέει», τοῦθ' ὅπερ τρανῶς ἐμφαίνει, νομίζομεν, ὅτι δὲν δύναται νὰ δικασθῆ ἀνεξαρτήτως τοῦ διαζυγίου, ἢ ὀρθότερον εἰπεῖν τοῦ τοπικοῦ χωρισμοῦ, καθ' ὃν ὁ γάμος ἐξακολουθεῖ ἔτι ὑφιστάμενος, καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἐπέμβασις, πλὴν τῆς τῶν πνευματικῶν ἀρχῶν, ὑπάρχει θεμιτή. Ἡδυνάμεθα ἐπὶ τούτοις παρατηρῆσαι ὅτι, τοῦ γάμου παρ' ἡμῖν μυστηρίου ὄντος, πᾶσα οἰαδ' ἡποτε ἀνάμιξις ἄλλου, ἐκτὸς τῶν πνευματικῶν ἡμῶν ἀρχῶν, εἰς τὰ συναρτῆ πρὸς τὸν γάμον ζητήματα καὶ εἰς τὰς ἀπορρευούσας ἐκ τῶν γάμων, τοπικῶν χωρισμῶν καὶ διαζεύξεων ἀγωγὰς ἀποτελεῖ αὐτὸ τοῦτο ἐπέμβασις εἰς τὸ δόγμα καὶ ἀθέτησις τῆς ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῆς ἀνατολικῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας. Ἡδυνάμεθα ἐπιπαρατηρῆσαι ὅτι εἰς τὰς περὶ διατροφῶν ἀποφάσεις, ἐκδιδομένας ἐπὶ τῷ προσωρινῷ τοπικῷ χωρισμῷ καὶ ἀποσκοπούσας εἰς τὴν ἀποκατάστασις τῆς οἰκογενειακῆς εἰρήνης, πολλὰ τὰ καθοδηγοῦντα παρ' ἡμῖν τὴν συνείδησιν τοῦ πνευματικοῦ δικαστοῦ, ἅπερ συνδέονται μετ' αὐτοῦ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου καὶ τῶν εὐαγγελικῶν καὶ ἀποστολικῶν περὶ τούτου διατάξεων, αἵτινες ὑπόκεινται παρ' ἡμῖν βῆσεις τῆς περὶ γάμου νομοθεσίας καὶ τὰς ὁποίας βεβαίως δὲν εἶναι ὑπόχρεα νὰ γινώσκωσι τὰ ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ταύτῃ πολιτικὰ δικαστήρια, εἰς ἅπερ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις νομίζει ὅτι δύναται νὰ ἀπονεύμῃ τὸ δικαίωμα τοῦ κατ' ἔφεσιν δικάζειν τὰς περὶ διατροφῶν ἀγωγὰς. Ἡδυνάμεθα ἐπιπαρατηρῆσαι ὅτι καὶ παρὰ χριστιανικοῖς κράτεσιν, ὅπου ὑπάρχουσι μουσουλμάνοι πολῖται, ἕνεκα τῆς θεμελιώδους διαφορᾶς τῶν βῆσεων τοῦ οἰκογενειακοῦ δικαίου παρὰ μουσουλμάνοις καὶ χριστιανοῖς. αἱ μεταξὺ μουσουλμάνων ἐκ γάμων ἢ κληρονομιῶν διαφορὰὶ δικάζονται ὑπὸ τῶν πνευματικῶν αὐτῶν ἀρχῶν. Τούτων πάντων ἕνεκα τὸ

δικαίωμα τοῦ ἀνεκκλήτως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀναμίξεως δικάζειν πάσης ἀνεξαιρέτως τὰς συναφείς πρὸς τοὺς γάμους καὶ πρὸς τὰς διαζεύξεις διαφορὰς ῥητῶς ἀναγγέλλονται ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς βερατίοις, ἐν πλείστοις αὐτῶν πρὸς ἄρσιν πάσης παρεννοήσεως ἐπαναληφθέν ἄρθροις (10, 11, 12, 13, 14, 15, 31 καὶ 32), ἐξ ὧν ἐπιτραπήτω ἡμῖν νὰ παραθέσωμεν τὸ ἐπόμενον ῥητόν, σαφές καὶ ἀνεπίδεκτον συζητήσεως· «Οὐδεὶς καθ' ἧς ἢ ἀντιπρόσωπος αὐτοῦ ἢ ἕτερός τις δύναται, παρὰ τὰ ἀρχαῖα ἔθιμα, ὅπως ἀναμιγνύηται, ἐπιβίβλη πρόστιμον ἢ ἀπευθύνη ἐπιπλήξεις ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν συνωδᾷ τοῖς θρησκευτικοῖς αὐτῶν νόμοις οἱ μητροπολίται, οἱ ἀρχιεπίσκοποι οἱ ἐπίσκοποι ἢ οἱ ἀντιπρόσωποι αὐτῶν ἐπιλαμβάνονται τῶν διαφορῶν δύο λαϊκῶν, ἀποβλεπουσῶν πρὸς τὸν γάμον ἢ τὸ διαζύγιον ἢ ἄλλο τι (συναφές)». Τούτων ἕνεκα τεκμηριούσα τὸ ἀδιαμφισβήτητον τοῦτο δικαίωμα ἡ μεγάλη βεζιρεία, ἀπέστειλε τῇ 23 Σεβάλ 1291 (20 Νοεμβρίου 1874) ἐγκύκλιον πρὸς τοὺς νομάρχας τοῦ κράτους, ἀπαγορεύουσαν «πᾶσαν παρὰ τὸ νιζάμιον ἐπέμβασιν τῶν ἱερῶν δικαστηρίων εἰς τὰς προκώας καὶ συζυγικὰς διαφορὰς, εἰς ἃς οὐδεὶς ἄλλος πρέπει νὰ ἐπεμβαίη, καθόσον ἡ διαίτησις αὐτῶν ἀνήκει ἀνέκαθεν εἰς τοὺς πνευματικούς ἀρχηγούς,» καὶ καθιστῶσαν τοὺς νομάρχας ὑπευθύνους διὰ πᾶσαν τοῦ οὐσουλίου τούτου κακίαν γρηῃσιν, «ἣτις ἤθελε παραβλάπτει τὰ καθεστῶτα νιζάμια».

Ἄλλὰ καὶ τῶν ῥητῶν τούτων διατάξεων κατὰ μέρος τιθεμένων, ὑπάρχει ἐν τε τῷ ζητήματι τούτῳ ὡς καὶ ἐν τοῖς περὶ διαθηκῶν, περὶ οἰκοδομῆς ἐκκλησιῶν καὶ περὶ τῆς ἐλευθερίας διευθύνσεως τῶν ἡμετέρων σχολείων ὑψηλοτέρα τις θεωρία, ἣν ἐπιτραπήτω ἀναπτύξαι ἐνταῦθα διὰ βραχείων. Πολὺς ἐν τοῖς ὑπουργικοῖς ἐγγράφοις καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 19 δε-

κεμβρίου 1883 τεσκερέ Αὐτῆς λόγος γίνεται ὅτι αὕτη ἢ ἐκείνη ἢ ἀστική σχέσις ἐστὶ τοῦ κοινοῦ δικαίου καὶ ἐπομένως ἢ κυβέρνησις δὲν δύναται νὰ κλείσῃ εἰς τοὺς ποιουμένους ἔφεςιν τὰ δικαστήρια τοῦ κράτους, τοῦθ' ὅπερ ἤθελεν εἶσθαι παραγνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθήκοντος. Καὶ πρῶτον νομίζομεν ὅτι, τῆς εἰδικῆς δικαιοδοσίας τῶν παρ' ἡμῖν πνευματικῶν δικαστηρίων καθορισθείσης, ἀναγνωρισθείσης καὶ κυρωθείσης ὑπὸ τε τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῶν κειμένων νόμων τοῦ κράτους, εἶναι καὶ ταῦτα δικαστήρια τοῦ κράτους, καὶ οὐδ' ὅπως οὔτε αἱ θύραι τῶν δικαστηρίων τοῦ κράτους κλείονται, φρονοῦμεν, οὔτε τὸ κυβερνητικὸν καθήκον παραγνωρίζεται, ὅταν αἱ τῆς νομοθετημένης καὶ κεκυρωμένης δικαιοδοσίας τῶν πνευματικῶν ἡμῶν δικαστηρίων, δικαστηρίων καὶ τούτων τοῦ κράτους ὄντων, ὑποθέσεις παραπέμπωνται ἐνώπιον αὐτῶν. Τὸ ἐναντίον, τολμῶμεν εἰπεῖν, θὰ ἦτο εἰ μὴ παραγνώρισις τοῦ κυβερνητικοῦ καθήκοντος, ἀλλὰ τούλάχιστον πρωτοφανῆς δικαιοδοσίας σύγχυσις. Εἰς τὴν εἰδικὴν ταύτην δικαιοδοσίαν τῶν παρ' ἡμῖν πνευματικῶν δικαστηρίων ὑπήχθησαν καὶ ὑπάγονται, ὡς ὑπάγονται καὶ παρὰ μουσουλμάνοις εἰς τὴν εἰδικὴν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ, πᾶσαι αἱ εἰδικαὶ ἀστικά δίκαι, αἱ ἐκ τῶν θρησκευτικῶν νόμων καὶ σχέσεων ἀπορρέουσαι καὶ ἐκ τῆς φύσεως αὐτῶν ἐνδιαφέρουσαι χριστιανούς πρὸς ἀλλήλους. Καὶ ἴσως μὲν αἱ διαφοραὶ καὶ ἀγωγαὶ αὗται θεωροῦνται ἀλλαχοῦ τῆς Εὐρώπης τοῦ κοινοῦ δικαίου, ἀλλ' ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ ταύτῃ, ὅπου παραλλήλως βιοῦσιν ὑπὸ τὴν αἰγίδα ἀνάκτων, τὴν πλήρη ἰσότητα τῶν ὑπηκόων αὐτῶν ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας ποθούντων, μουσουλμανικαὶ καὶ μὴ μουσουλμανικαὶ κοινότητες, τὸ κοινὸν δίκαιον τῶν μετὰ τῶν θρησκευτικῶν νόμων συδευμένων ἀστικῶν σχέσεων διήρηται φυσικῶς καὶ ἀναποδράστως

εις κοινόν δίκαιον ισλαμικόν και εις κοινόν δίκαιον μη ισλαμικόν. Ἡ διάκρισις αὕτη κατ' ἀρχὴν ἀνεγνωρίσθη ἐνώπιον πάσης τῆς Εὐρώπης ὑπὸ τοῦ αἰοδίου σουλτάνου Ἀβδούλ Μετζίτ γάν, και διὰ τοῦ 13 ἄρθρου τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι' αὐτοκρατορικοῦ χαιτίου, καθωρίσθη ὅτι καί εἰδικαί ἀστικαί δίκαι, οἵαι αἰ κληρονομικαί ἢ ἄλλαι παρὰ πλήσιναι, μεταξὺ τῶν ὑπηκόων τοῦ αὐτοῦ χριστιανικοῦ θρησκευέματος, ἢ ἄλλου μη μουσουλμανικοῦ, ἔσται δυνατὸν νὰ παραπεμφθῶσι τῇ αἰτήσει τῶν ὑπηκόων τούτων ἐνώπιον τῶν συμβουλίων τῶν πατριαρχείων». Ἡ μεγάλη αὕτη ἀρχή, ἣτις ἦν ἀπλῶς ἀγνωρίσις τοῦ δικαίου τῆς ὑπάρξεως και αὐτοσυντηρησίας τῶν χριστιανικῶν ἢ ἄλλων μη μουσουλμανικῶν κοινοτήτων, ἐτέθη εις πλήρη ἐνέργειαν διὰ τῶν κανονισμῶν, οἵτινες συνετέγησαν συνωδὰ τῇ διατάξει τοῦ 2 ἄρθρου τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, και διὰ τῶν κανονισμῶν τούτων καθωρίσθησαν ἅπαξ διὰ παντός αἰ εἰδικαί ἀστικαί δίκαι και εἰδικαί κοινοτικαί ὑποθέσεις, ἐφ' ὧν ἀποκλειστικὴν και ἄνευ οὐδεμιᾶς τινος ἀναμίξεως δικαιοδοσίαν ἔχουσι τὰ συμβούλια τῶν πατριαρχείων ἢ τῶν μητροπόλεων και ἐπισκοπῶν, οἵαι αἰ περὶ γάμων, διαξεύξεων και συναφῶν τούτοις, αἰ περὶ διαθηκῶν, ἢ ἐπὶ τῆς χρήσεως και διαθέσεως τῶν ἐκκλησιαστικῶν και κοινοτικῶν πόρων, ἢ κατ' ἀναλογίαν τούτων ἰδρυσις ἐκκλησιῶν και σχολείων πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν χριστιανῶν, ἢ ἀνωτάτη ἐποπτεία ἐπὶ τῆς διευθύνσεως τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων και ἄλλων φιλανθρωπικῶν καθιδρυμάτων, ἀνεξαρτήτως πάσης ἄλλης ἀναμίξεως, και ὅσα ἄλλα ἐν τοῖς κανονισμοῖς περιλαμβάνονται. Δικαίως ἄρα ὁ δεινὸς και πολὺς σχολιαστὴς τοῦ χαιτίου χουμαγιούν Φουάτ πασσαῶς, βλέπων τὰ ἀγαστὰ ἀποτελέσματα τὰ προκύψαντα

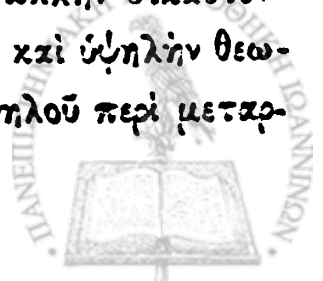

ἐκ τῆς μεγάλῃς ἀρχῆς, ἣν προεκκήρυξε τὸ ὑψηλὸν τοῦτο ἔγγρα-
φον «πρὸς ἐπίτευξιν καταστάσεως πραγμάτων συμφώνου πρὸς
τὴν ἀξιοπρέπειαν τοῦ κράτους καὶ πρὸς τὴν θέσιν ἣν κατέχει
μεταξὺ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων», ἔλεγεν ἐν τῷ ὑπομνήματι
τῆς 25 μαΐου 1877· «Κατ' ἐποχὴν οὐ πόρρω ἀφεστῶσαν,
ἥτοι πρὸ τῆς ἀνακηρύξεως τοῦ τανζιματίου, ὅπερ δύναται
νὰ ἀποκληθῆ ὁ χάρτης τῆς ἰσότητος, οἱ ὑπῆκοοι τοῦ σουλ-
τάνου διήρηντο εἰς δύο τάξεις, κεχωρισμένας ἀπ' ἀλλήλων ἐκ
προλήψεως ἀκατανικήτου κατ' ἐπίφασιν· εἰς τάξιν κρατουσαν,
ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τῶν μουσουλμάνων, καὶ τάξιν κατωτέ-
ρην, ὅπως ὑποτεταγμένην εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς πρώτης καὶ
ἐκπροσωπουμένην ὑπὸ τοῦ μὴ μουσουλμανικοῦ λαοῦ. Ἡ ἀνισότης
αὕτη, ἣτις εἶχε πᾶσαν τὴν ἰσχὺν πολιτικοῦ δόγματος χωρὶς
νὰ ἔχη τὴν νομιμότητα αὐτοῦ, κατηργήθη διὰ τοῦ ἐγγράφου
τοῦ Γκιουλ-χανέ, ὅπερ ἀνεκήρυξε τὴν πλήρη ἰσότητα πάν-
των τῶν ὑπηκόων τοῦ σουλτάνου ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ
θρησκείας». Καὶ μία τῶν μεγίστων ἀποδείξεων τοῦ ὅτι
ἡ πρόληψις ἐξέλιπεν, ἡ μεταξὺ μουσουλμάνων καὶ χρι-
στιανῶν ἀνισότης ἐξηφανίσθη καὶ ἐπῆλθεν ἡ πλήρης αὐτῶν
ἰσότης, ἐγρησόμευε τῷ Φουάτ πασσᾶ τὸ ὅτι, συνωδᾶταις δικ-
τάξεσι τῶν κανονισμῶν, ἀπενεμήθη τοῖς πνευματικοῖς δικα-
στηρίοις τῶν χριστιανῶν, τοῖς διεπομένοις ὑπὸ εἰδικῶν νόμων
καὶ κανονισμῶν, ἡ αὐτὴ καὶ ἐπὶ τῶν αὐτῶν ἀστικῶν δικῶν
τῶν χριστιανῶν ἀπόλυτος δικαιοδοσία, ἣτις ἀπονενεμημένη
ἀνέκαθεν ὑπῆρχε τοῖς ἱεροδικείοις τοῦ σερῆ διὰ τοὺς μουσουλ-
μάνους. Τοῦτο ῥητῶς λέγεται ἐν τῷ 13 ἄρθρῳ τοῦ εἰρημένου
ὑπὸ ἡμερομηνίαν 25 μαΐου 1867 ὑπομνήματος τοῦ Φουάτ
πασσᾶ, καὶ ἐν τῇ τάξει ταύτῃ τῶν ιδεῶν ἐπιτραπήτω
ἡμῖν νὰ εἴπωμεν ὅτι πᾶσα τροποποίησις τῆς διατά-
ξεως ἐκείνης, καθιστῶσα τὰ πνευματικὰ ἡμῶν δικα-

στήρια μειονεκτούντα κατὰ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν μουσουλμανικῶν ἱεροδικείων, καὶ μάλιστα ὑποβάλλουσα ἐν τισὶ τῶν ἀπορῶν τῶν πρώτων εἰς τὴν ἔρεσιν τῶν δευτέρων, θὰ ἦτο ἐγκαίνισις τῆς πρώτης ἀνισότητος. Οὐδ' ὅλως διαμρισθητούμεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβερνήσις, ἐν ταῖς τελευταίαις αὐτῆς διατάξεσι περὶ τοῦ ναφαχᾶ καὶ περὶ ἄλλων, ὁρμᾶται ἐκ τῆς προθέσεως τοῦ ἐξασφαλίσει τοῖς χριστιανοῖς αὐτῆς ὑπηκόοις ἔτι πλέον τὴν ἀποιομένην τοῦ δικαίου, ἀλλὰ λιπτόν ὑπ' ὧν ὅτι, ἀρχιουμένης ἀπὸ τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων τῶν τῆς δικαιοδοσίας, ἦν κέκτηνται ἄνευ ἀμρισθησεως τὰ ἰσλαμικὰ ἱεροδικεῖα, ἡδύνατο νὰ δοθῆ ἀφορμὴ εἰς τὴν σφαλερὰν πάντως ἐρμηνείαν, ἡ ὅτι ὁ ἱερός τῶν νόμων δὲν παρέχει τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει τὰ αὐτὰ εἰς τὴν ἀπονομήν τοῦ δικαίου ἐγγεγρα, ἀπερ ὁ ἱερός τῶν μουσουλμανικῶν νόμος, ἡ ὅτι ἐν τῇ στοργῇ καὶ μερίμνῃ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὸ χριστιανικὸν στοιχεῖον κέκτηται ὑπερέχουσαν τῆς τοῦ μουσουλμανικοῦ θέσιν· ἀμρότερα δὲ ταῦτα ἀπαρτίζουσιν ἐγκαίνισιν τῆς πρώτης ἀνισότητος.

Ἀποδεικνυμένου ἄρα ἐκ πάντων τούτων ὅτι ἡ ἐν τῇ ἀπὸ 19 μαίου 1883 ἐγκυκλίῳ τῆς Α. ἐξοχότητος νέα περὶ διατροφῶν διάταξις· α) θίγει αὐτὸ τὸ δόγμα τῆς χριστιανικῆς θρησκείας καὶ τὴν νόμιμον αὐτῆς ἐλευθερίαν· β) ἀνατρέπει πάσας τὰς περὶ γάμων καὶ διαζεύξεων ρητὰς διατάξεις τῶν βρατιῶν· γ) ἀντίκειται ἐκ διαμέτρου πρὸς τὰ ἐπὶ πέντε αἰῶνας καλῶς κρατήσαντα νόμιμα· δ) ἀντιστρατεύεται πρὸς τὰς πανταχοῦ παραδεδεγμένας ἀρχὰς τοῦ δικαίου τοῦ μὴ χωρίζεσθαι τὰ φυσικῶς ἀχώριστα, μηδὲ δικάζεσθαι ἐρεσιβλήτως κατ' ἄλλην νομοθεσίαν τὰ πρωτοδίκως κατ' ἄλλην δικασθέντα· ε) ἀπᾶδει ὅλως πρὸς τὴν μεγάλην ἀρχὴν καὶ ὑψηλὴν θεωρίαν τῆς ἰσότητος, τὴν τεθείσαν ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρ-

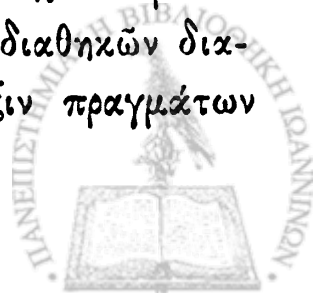

ρυθμίσεων φερμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι' αὐτοκρατορικοῦ χατίου, τὸ πατριαρχεῖον οὐδὲν ἄμφιβόλλως ὁμοθυμαδὸν ἀμφιβάλλει ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει ν' ἄρῃ αὐτὴν διατάττουσα τὴν ἐπάνοδον εἰς τὴν καλῶς κρατήσασαν ἀρχαίαν τάξιν.

Δ'. Μεθ' ὅσα ἀνωτέρω περὶ διατροφῶν ἐρρέθησαν καὶ περὶ τῶν γενικῶν ἀρχῶν, αἵτινες διέπρουν τὰς εἰδικὰς ἀστικὰς σχέσεις τῶν χριστιανῶν πρὸς ἀλλήλους, ἀρκεῖ, προκειμένου περὶ διαθηκῶν, νὰ ὑπομνησθῶσιν αἱ ῥηταὶ διατάξεις καὶ νόμοι, οὓς ἀνατρέπει ἡ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 ἀπριλίου 1299 (1883) νεωτέρα δὴ διατάξις περὶ ἐκδικήσεως τῶν ἐκ διαθηκῶν προερχομένων διαφορῶν ἐν τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις. Ἡ Α. ἐξοχότης ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ τεσκερὲ αὐτοῦ τῆς 19 δεκεμβρίου 1299 (1883) λέγει ὅτι «τὸ τρίτον ἔθρονον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ συμβουλίου διαλαμβάνει ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐξετάζει καὶ ἐξομαλίζει τὰς περὶ εἰσοδημάτων τῶν τῷ πατριαρχικῷ Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προσηρητημένων μονῶν καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωμάτων, τραχωμάτων καὶ προικῶν διενέξεις· ἐν περιπτώσει ὅμως, καθ' ἣν ἤθελον ἀναφυῆ ζητήματα θίγοντα τοὺς περὶ ἐκκαθίων καὶ γαιῶν νόμους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινούς πολιτικούς θεσμούς, ταῦτα φυσικῶς θεωροῦνται ὡς καὶ πρότερον ἐν τοῖς ἀρμοδίοις τοῦ κράτους δικαστηρίοις καὶ συμβουλίοις. Ἐν δὲ τῷ 11 αὐτοῦ ἔθρονῳ περιέχεται ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο θεωρεῖ ἰδιαζούσας δίκας, οἷαι αἱ μεταξὺ δύο χριστιανῶν κληρονομικαί, ὅταν κατ' αἴτησιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνατεθῶσι τῷ πατριαρχεῖῳ. Ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ καταγραφῆς περιουσίας καὶ διαθηκῶν τηρητέοι κανόνες καὶ τὰ καθήκοντα τῶν ἱεροδικῶν ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ προλαβόντως παρὰ τῆς Ὑψ. πύλης πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ ὑψηλοῦ κράτους ἀποσταλείσθαι ἐγκυκλίῳ, τούτης δὲ αἱ διατάξεις ἐγνωστο-

ποιήθησαν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς ἐπισκόποις, διὰ ταῦτα εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ σεβ. κυβέρνηση δὲν ἐθέσπισέ τι ἐκτὸς εἴτε τῶν εἰρημένων τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρων, εἴτε τῆς διατάξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου». Ἐν τούτοις ἢ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ σχετικῇ περὶ διαθηκῶν δικάξεις ἀναγνωρίζει πληρέστατα εἰς τοὺς χριστιανούς τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι ἀπολύτως ὅπου βούλονται τὰς ἐαυτῶν περιουσίας, πλὴν τῶν βακουφικῶν κτημάτων καὶ τῶν δημοσίων γαιῶν, ἐξ οὗ ἀριδῆλως ἐξάγεται ὅτι οὔτε κἂν εἶναι δυνατόν νὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι, ἀπαξ ἀναγνωρίσασα ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις τοῖς χριστιανοῖς τὸ δικαίωμα τοῦ ποιεῖν ἐλευθέρως τὰς διαθήκας αὐτῶν κατὰ τοὺς ὀρησκευτικούς αὐτῶν νόμους, ἤθελεν ἐπιφυλάξει εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως τῶν περὶ διαθηκῶν διαφορῶν, ἐνῶ ταῦτα διέπονται ὑπὸ ἄλλων νόμων καὶ ἀγνοοῦσι τέλος τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν. Ἐκτὸς τούτου τὸ 3 ἄρθρον τοῦ β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τῶν μελῶν τοῦ Ε. Μ. συμβουλίου ἐιδικοῦ νόμου, ὅστις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ χᾶτι χουμαγιούν, καθ' ὃ, ὡς κἄλλιστα φαίνεται ἐν τῷ 13 ἄρθρῳ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος τοῦ Φουάτ πασσᾶ, οὐδεμία πλέον ὑπάρχει δικαιοδοσία τῶν ἱεροδικείων τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν, εἴτι δὲ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ διὰ τοὺς μουσουλμάνους, τοῦτο ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων διὰ τοὺς χριστιανούς, τὸ ἄρθρον, λέγομεν, τοῦτο ῥητῶς ὀρίζει ὅτι αἱ ἀπὸ διαθηκῶν διαφοραὶ, εἰς τὰς ὀρησκευτικὰς ὑποθέσεις ἀναγόμεναι, διεξάγοντχι καὶ ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ εἰρημένου συμβουλίου. Ἔστε ἐκ τούτων καταφαίνεταιχι πῶς ἡ δικάξις τῆς 4 ἁπριλίου 1883, ἣτις παραπέμπει τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐκ διαθηκῶν διαφορῶν εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, δημιουργεῖ τάξιν πραγμάτων

μὴ συνᾶδουσιν πρὸς τὴν εἰρημένην ἐγκύκλιον καὶ τοὺς κανονισμοὺς. Ὑπολείπεται νὰ ἐξετασθῇ ἡ ἐρμηνεία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ εἰρημένου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ. Πᾶσα ἡ νομολογία τοῦ ἀκυρωτικοῦ—καὶ ἀναφερόμεν ἐπὶ τούτου τὰς ἀποφάσεις ἀπὸ 18 ζιλχιδζέ 1297, 22 δζεμαζή-ούλ-ἄχ'ήρ 1298 καὶ 2 ρεβι-ούλ-ἄχ'ήρ 1300—κατακυροῖ πανταχοῦ ὅτι ὁ καθορισμὸς τοῦ κύρους καὶ τῆς ἰσχύος τῶν διαθηκῶν εἶναι τῆς ἀποκλειστικῆς δικαιοδοσίας τοῦ διαρκοῦς μικτοῦ πατριαρχικοῦ συμβουλίου τῶν Ῥωμαίων, μόνον δὲ περὶ τῶν διατάξεων τῶν διαθηκῶν τῶν ἀφορωσῶν βακούφια καὶ δημοσίας γαίας ἀποφαίνονται τὰ ἀστικὰ δικαστήρια· πρὸς τοὺς κειμένους δὲ νόμους καὶ πρὸς τὴν νομολογίαν ταύτην συνεμορφώθη αὐστηρῶς καὶ αὐτὴ ἡ πλειονοψηφία τοῦ νομοθετικοῦ σώματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἀποφνηναμένη καὶ αὕτη ὅτι μόνον τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια εἰσὶν ἀρμόδια ἐν ταῖς ἀπὸ διαθηκῶν χριστιανῶν προκυπτούσαις δίκαις. Ἐφ' ᾧ καὶ βεζιρικαὶ ἐγκύκλιοι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἐξεδύθησαν, οἷαι τῇ 7 σεφέρ 1278, τῇ 4 ρετζέπ 1285, τῇ 23 σεβ'άλ 1291, αὐστηρῶς ἀπαγορεύουσαι πᾶσαν ἐπέμβασιν τῶν ἱεροδικείων, τῶν καδ'ήδων, ἢ ἄλλου οἴουδ'ήποτε εἰς τὰς ἐκ τῶν διαθηκῶν δίκας τῶν χριστιανῶν, καθὸ θρησκευτικὰς αὐτῶν ὑποθέσεις καὶ ὑπαγομένας εἰς τὴν ἀποκλειστικὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων· καὶ ἡ Ὑψ. πύλη δὲ διὰ τῆς ἀπὸ 18 μαρτίου 1878 ἀνυπογράφου διακοινώσεως τοῦ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργοῦ, λεγούσης ἐπὶ λέξει τῆδε· «Ὁ ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ὑπουργὸς λαμβάνει τὴν τιμὴν γνωστοποιῆσαι τῇ πρεσβείᾳ τῆς Α. Μ... ὅτι, συνωδῶς γνωμοδοτήσῃ τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ἡ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης, ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, κείμενα ἐν τῇ ὀθωμανικῇ αὐτοκρατορίᾳ, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαιώσει καὶ κυρώσει τῶν δι-

καστηρίων τοῦ σερῆ, ἐκτός ἐάν τὰ ἔγγραφα ταῦτα δὲν συνετάχθησαν κατὰ τὰς διατυπώσεις τὰς περὶ τῆς γνησιότητος αὐτῶν ἐγγυωμένας, οἷα εἰσιν ἡ παρουσία τῶν τοῦ ἔθνους προκρίτων καὶ ἡ πιστοποίησις τοῦ πατριάρχου καὶ τοῦ μητροπολίτου, ὅτι δὲ ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ ὄροι οὗτοι ἐπληρώθησαν καὶ πᾶσα ὑπόνοια δόλου ἢ κακῆς πίστεως οὕτως ἐξέλιπεν, αἱ δωρεαὶ καὶ τὰ κληροδοτήματα αὐτοδικαίως ἐξαιροῦνται ἀπὸ τῆς δικαιοδοσίας τῶν τοῦ σερῆ δικαστηρίων, τὰ δὲ ἀκίνητα, ἅτινά εἰσι τὸ ἀντικείμενον τῆς δωρεᾶς ἢ τοῦ κληροδοτήματος, μεταβιβάζονται εἰς τοὺς δωρεοδόχους καὶ κληροδόχους, μηδαμῶς ὑποβαλλομένους τῇ δικαιοδοσίᾳ τοῦ σερῆ, ἔδωκε διαβεβαιώσεις περὶ τοῦ καθεστώτος τούτου ταῖς ξέναις δυνάμεσιν. Ἐν τούτοις μόνῃ ἢ ρηθείσα ὑπὸ χρονολογίαν 4 ἀπριλίου 1299 (1883) διάταξις, καὶ αὕτη δὲ στηριζομένη ἐπὶ τῆς γνώμης τῆς μειονοψηφίας τοῦ νομοθετικοῦ τμήματος τοῦ συμβουλίου τοῦ κράτους, ὁρίζει τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐκ διαθηκῶν διαφορῶν ἐν τοῖς γενικοῖς δικαστηρίοις.

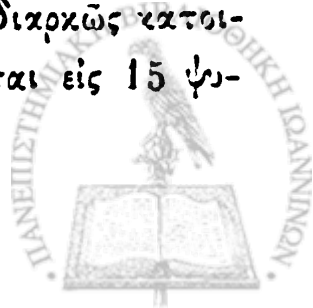
Ἀριδῆλως ἄρα ἐκ τούτων ἀποδεικνύεται ὅτι καὶ ἐπὶ τοῦ ζητήματος τῶν διαθηκῶν ἡ τελευταία διάταξις τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀντίκειται πρὸς τὰς γενικὰς ἀρχὰς τοῦ δημοσίου δικαίου τῆς αὐτοκρατορίας καὶ ἰδίᾳ πρὸς τὴν μεγάλην ἀρχὴν τῆς ἰσότητος τῶν θρησκευμάτων εἰς τὰς εἰδικὰς ἀστικὰς ὑποθέσεις, ἀντιστρατεύεται δὲ πρὸς τοὺς κειμένους νόμους, ἀθετεῖ πᾶσαν τὴν νομολογίαν τοῦ κράτους καὶ ἀπέχει πρὸς προηγουμένας ἐσωτερικὰς κυβερνητικὰς διατάξεις καὶ ἐπισήμους πρὸς τὰς ξέναις δυνάμεις διαβεβαιώσεις. Ἐπομένως τὸ πατριαρχεῖον πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει νὰ ἄρῃ τὴν διάταξιν ταύτην καὶ νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ νόμιμον καθεστῶς καὶ εἰς τὴν τήρησιν τῶν κειμένων νόμων.

Ε'. Μετ' εὐχαριστήσεως εἶδομεν ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς Α. ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης ὅτι ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, προκειμένου περὶ ἀνεγέρσεως ἢ ἐπισκευῆς ἐκκλησιῶν, ἐννοεῖ νὰ συμμορφωθῇ αὐστηρῶς καὶ κατὰ γράμμα πρὸς τὸ ὑψηλὸν περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίον, τὸ ἐν ἔτει 1872 ἐκδοθὲν καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν χατίου κοσμηθὲν, καθ' ὃ, τοῦ σχεδίου τῶν εὐκτηρίων οἰκῶν ὑποβαλλομένου τῇ Ἵψηλῇ πύλῃ, αὕτη θὰ διατάττῃ ἀμέσως τὴν ἐκτέλεσιν δι' ἐπὶ τούτῳ αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ, εἰ δὲ μὴ, θέλει κἀμνεὶ τὰς παρατηρήσεις αὐτῆς ἐντὸς ὠρισμένης προθεσμίας, καὶ καθ' ὃ ἡ ἄδεια θὰ παρχωρῆται πάντοτε, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχωσι διοικητικὰ κωλύματα, οἷα ἐθεωρήθησαν ἡ γειτνίασις ἰσλαμικοῦ τεμένους ἢ μαυσωλείου καὶ ἡ βακουφικὴ φύσις τῶν γηπέδων. Περιττὸν λέγειν πρὸς εἰδύτα ὅτι τὴν ὑψηλὴν ταύτην διέταξιν κατεκύρωσεν ὁ αὐτοκρατορικὸς ἰραδὲς τῆς 12 δεκεμβρίου 1875, ρητῶς διατάττων νὰ παρήχηται πᾶσα εὐκολία εἰς τὴν οἰκοδομὴν τῶν ἐκκλησιῶν, τῶν σχολείων καὶ τῶν ἄλλων ἐθνικῶν καθιδρυμάτων· πόσον δ' ἀκωλύτως ἡ ἐκτέλεσις τῆς περὶ τούτου διατάξεως τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου ἐγένετο, καταδεικνύει ὁ ἐπίσημος αὐτοῦ σχολιαστὴς Φουὰτ πασσᾶς, λέγων ἐν τῷ ἀπὸ 25 μαΐου 1867 ὑπομνήματι αὐτοῦ ὅτι αὐδὲν κώλυμα παρεμβάλλεται εἰς τὴν οἰκοδομὴν νέων ἐκκλησιῶν ἢ τὴν ἐπισκευὴν παλαιῶν». Καὶ οὕτως ἀληθῶς μέχρι πρό τινος ἐγένετο. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, συνωδῶς ταῖς διατάξεις ταύταις, εἰς τὴν νέαν προσέθηκε κύρωσιν τὸ διεθνὲς βερολίνειον συμβόλαιον, ἀναγράφον ἐν ἀρθρῷ 62 ὅτι «ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία πάντων τῶν θρησκευμάτων ἔσονται ἐξησφαλισμέναι εἰς πάντα» καὶ ὅτι, «ἐπειδὴ ἡ Ἵψηλὴ πύλη δηλοῖ τὴν πρόθεσιν αὐτῆς περὶ τοῦ διατηρῆσαι καὶ ἐπεκτεῖναι ὅσον τὸ δυνατόν

πλειότερον τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ προστατεύειν αὐ-
τήν, τὰ συμβαλλόμενα κρῆτη λαμβάνουσιν ὑπὸ σημείωσιν τὴν
αὐθόρμητον ταύτην δῆλωσιν», ἡ Ὑψηλὴ πύλη ἐχορήγει τὴν
πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων ἄδειαν ἅμ.α τῆ αἰ-
τήσει τῶν πατριαρχείων. Ἀλλὰ ἀπότινος, ὡς καὶ ἐν τῷ
ἀπὸ 22 ραμαζῶν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι παρετη-
ρήθη, εἰς πολλὰς μὲν αἰτήσεις νομίμους τῶν πατριαρχείων
διάφορα προσκόμματα παρενεβλήθησαν καὶ ἀναβολαί, ἐνίοτε
δὲ καὶ λόγοι προεβλήθησαν, οἵτινες δικαίως ἐξέπληξαν
ἡμᾶς, ἅτε δυνάμενοι θεωρηθῆναι ὅτι τὸ ἀναμφήριστον δι-
καίωμα τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἀρχηγῶν ὅπως αὐτοὶ καὶ μό-
νοι κρίνωσι περὶ τῆς ἐκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀναγκ-
ῶν τῶν εἰς τὸ θρησκευμα αὐτῶν ὑπαγομένων, δικαίωμα, ὅπερ
ἀποτελεῖ τὴν βῆσιν τῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς ἐξωτερικῆς λα-
τρείας τῶν θρησκουμᾶτων, ἀποδιδόασιν εἰς τὴν κυβέρνησιν, ἥ-
τις φαίνεται τρόπον τινὰ κρίνουσα καὶ ἀπορασίζουσα περὶ τοῦ
δέοντος ἢ μὴ τῆς ἐκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν καὶ ἐκπαι-
δευτικῶν ἀναγκῶν τῶν ὀρθοδόξων. Πρὸς ἀπόδειξιν τούτου ἐ-
πιτραπήτω ὑπομνησθαι τὸν ἀπὸ 22 ρετζέπ 1300 (11 μαΐου
1299—1883) τεσκερὲν τῆς Α. ἐξοχότητος εἰς τὸ οἰκουμενι-
κὸν πατριαρχεῖον, ἔχοντα οὕτω· «Συνεπεῖχ τακρῖρου ὑμῶν
περὶ παραχωρήσεως ἀδείας πρὸς ἀνέγερσιν ἐκ βῆθρων ἐκκλη-
σίας διὰ τοὺς ῥωμαίους κατοίκους ἐν τῇ παρὰ τὸ χωρίον Γκιόζ
τεπέ τοῦ καζᾶ Σμύρνης θέσει, τῇ καλουμένῃ Κοκὰρ Γικλῆ, προ-
λαβόντως εἶχον ζητήσαι πληροφορίας παρὰ τῆς νομαρχίας
Ἀϊδινίου. Τῆς ἀπαντήσεως τῆς ῥηθείσης νομαρχίας μετὰ τῶν
σχετικῶν ἐγγράφων παραπεμφθείσης εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ αὐτο-
κρατορικοῦ διβανίου, ἐγγράφη ἐκείθεν ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τού-
του μουκτεζᾶς, ἐξ οὗ ἐξάγεται ὅτι, ἐπειδὴ οἱ διαρκῶς κατοι-
κοῦντες ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κάτοικοι συνίστανται εἰς 15 ψυ-

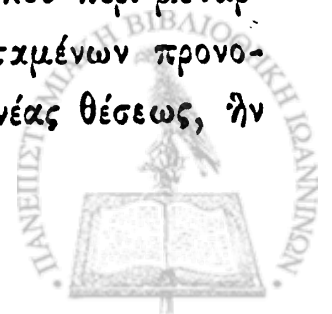

χάς, ἀποτελούσας τέσσαρας οἰκίας, καὶ ἐπειδὴ συναθροίζονται μὲν κατὰ τὸ θέρος 30—40 περίπου ἐνοικιασταὶ (μουττεδζήρ), ὑπάρχει ὁμως ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία ἐν τῷ 15 λεπτὰ ἀπέχοντι ἐκεῖθεν εἰρημένῳ χωρίῳ, διὰ ταῦτα δὲν ὑπάρχει ἀνάγκη ἀνεγέρσεως ἄλλης ἐκκλησίας». Ὡς ἐκ τούτου καταφαίνεται, οὐδενὸς διοικητικοῦ κωλύματος προβαλλομένου, κρίσις καὶ ἀπόφασις γίνεται περὶ τῆς μὴ ἀνάγκης τῆς ἱκανοποιήσεως τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τῶν ὀρθοδόξων, καθὸ δυναμένων ἄλλως ἱκανοποιηθῆναι, κρίσις καὶ ἀπόφασις, ἣτις ἀπόκειται ἀποκλειστικῶς εἰς τοὺς πνευματικούς ἀρχηγούς καὶ ἥς ἀφαιρουμένης ἀπ' αὐτῶν παύει ὑφισταμένη ἡ ἐλευθερία καὶ ἡ ἐξωτερικὴ λατρεία τῶν θρησκευμάτων καὶ ἀθετοῦνται αἱ ὑψηλαὶ αὐτοκρατορικαὶ διατάξεις καὶ αἱ ἐν τοῖς διεθνεσὶ συμβολαῖσι περὶ τούτου ἀναγεγραμμέναι. Καὶ περὶ σχολείων ὁμοίας φύσεως διετυπώθησαν λόγοι. Λαμβάνοντες ἄρα ὑπὸ σημείωσιν τὴν ἐν τῷ ἀπὸ 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τῆς Α. ἐξοχότητος δῆλωσιν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐννοεῖ κατὰ τοῦτο συμμορφωθῆναι αὐστηρῶς καὶ κατὰ γράμμα πρὸς τὰς διατάξεις ἐκείνας, πεποιθᾶμεν ὅτι ἐκλείψουσι μὲν αἱ ἐπ' ἐσχάτων λυπηραὶ αὐταὶ παρεννοήσεις, κρατήσῃ δ' ἡ ἀρχαία τάξις, καθ' ἣν οὐδὲν παρενεβάλλετο κώλυμα εἰς τὴν οἰκοδομὴν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων καὶ ἄλλων ἐθνικῶν καθιδρυμάτων, ἡ τάξις, ἣτις μόνη ἐξασφαλίζει τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐξωτερικὴν λατρείαν τῶν θρησκευμάτων, ἣν αὐθορμήτως καὶ αὐτοβούλως ὅ τε ἐνδοξὸς πατὴρ καὶ ὁ γαληνότατος ἡμῶν ἀναξ ἔθηκαν ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου, ἀνακοινώσαντες ὁ μὲν εἰς τὸ παρισινόν, ὁ δὲ εἰς τὸ βερολίνειον συνέδριον τὰς ὑψηλὰς καὶ γενναίας αὐτῶν προθέσεις, αἵτινες καὶ ἐλήφθησαν ὑπὸ σημείωσιν.

ΣΤ'. Περὶ τῆς ἐποπτείας τῶν ἡμετέρων σχολείων προκει-

μένου καὶ περὶ τῶν τελευταίων, παρὰ τὴν ἀνάκαθεν ὑφ'εστῶσαν τάξιν καὶ νομοθεσίαν, παρεμβάσεων εἰς τὴν ἐπ' αὐτῶν ἀδιαφιλονίκητον μέχρι τοῦδε ἐποπτείαν τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείων καὶ τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν συμβουλίων, ἡ Α. ἐξοχότης ἀναφέρεται εἰς περικοπὴν τινὰ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, ἐν ᾗ, λόγου γινομένου ὅτι ἐπιτρέπεται πάσῃ κοινότητι ἰδρύειν εἰδικὰς σχολὰς ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, ἐκτὸς τῶν κυβερνητικῶν, εἰς αὐτὰς ἐπιτρέπεται ἡ εἴσοδος πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις τοῦ σουλτάνου, καθορίζεται ὅτι τὸ ἐν τοῖς σχολείοις τῆς κατηγορίας ταύτης διδασκτικὸν σύστημα καὶ ἡ ἐκλογή τῶν καθηγητῶν ἔσονται ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν καὶ ἐξέλεξιν μικτοῦ συμβουλίου τῆς παιδείας, οὗ τὰ μέλη διορίζονται ὑπὸ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος. Ἄλλ' ἡ μελέτη τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου καταδείκνυσι πληρέστατα ὅτι ἐν τῇ διατάξει, ἣν ἐπικαλεῖται ἡ Α. ἐξοχότης, πρόκειται οὐχὶ περὶ τῶν σχολείων, ἐν οἷς δίδονται ἡ θρησκευτικὴ καὶ ἠθικὴ ἀγωγή τῶν ὀρθοδόξων, σχολείων ἀπ' αἰώνων ἰδρυθέντων καὶ ἀπ' αἰώνων ὑπὸ τὴν ἀνωτάτην ἐποπτείαν τῶν πατριαρχείων διατελούντων, ἀλλὰ περὶ σχολῶν εἰδικῶν ἐπιστημῶν, τεχνῶν καὶ βιομηχανίας, περὶ ὧν δίδονται νέα ἄδεια εἰς τὰς κοινότητας νὰ ἰδρῦσωσιν ἐν τῷ μέλλοντι, ἐὰν βούλωνται καὶ τοὺς πόρους ἔχωσιν, ὑπὸ τοὺς ἀνωτέρω ὄρους· καὶ ὅτι πάντα τὰ λοιπὰ κοινοτικὰ σχολεῖα πανταχοῦ τοῦ φερμανίου θεωροῦνται ὑπαγόμενα εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν, εἰς ἣν αἱ ἐκκλησίαι, τὰ νεκροταφεῖα καὶ τὰ φιλανθρωπικὰ καθιέρωματα. Ὅτι δὲ οὕτως ἔχει, ἀπόδειξις ἡ ἐπίσημος ἑρμηνεία ἡ δοθεῖσα παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ συμβουλίων τῶν κοινοτήτων, τῶν συγκληθέντων τότε ἐπὶ τῇ ἐντολῇ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου πρὸς ἐξέτασιν τῶν ὑφ'εστειμένων προνομίων ἵνα τεθῶσι ταῦτα ἐν ἁρμονίᾳ μετὰ τῆς νέας θέσεως, ἣν

αί γεννηταί προθέσεις τοῦ σουλτάνου Ἀβδούλ Μετζήτ ἐξησφάλι-
ζον οὐ μόνον εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἀλλ' εἰς τὰς μὴ μουσουλμα-
νικὰς ἐν γένει κοινότητας, ἐν τοῖς ὑπ' αὐτῶν συνταχθεῖσι κα-
νονισμοῖς καὶ ἡ ὑπὸ τῆς σεβαστῆς ἡμῶν κυβερνήσεως ἐπικύ-
ρωσις τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν κανονισμῶν τῶν ἀποτελούντων τὸν
ὄργανικὸν ἡμῶν νόμον. Κατὰ τοὺς κανονισμοὺς τούτους (εἰδι-
κὸς νόμος περὶ τῶν σχέσεων πατριάρχου καὶ ἱερέως συνόδου
τιτλ. γ'. ἄρθ. 19 καὶ 20, εἰδικὸς νόμος περὶ καθηκόντων μι-
κτοῦ συμβουλίου τιτλ. β'. ἄρθ. 3 καὶ 5), ἡ ἴδρυσις, ἡ μέρι-
μνα, ὁ διορισμὸς ἐφόρων καὶ ἐπιτρόπων, ἡ ἔγκρισις τοῦ διδα-
κτικοῦ συστήματος καὶ ἐν γένει ἡ ἐπιτήρησις καὶ ἐποπτεία εἰς
τὴν καλὴν διεξαγωγὴν τῶν ἐθνικῶν σχολείων καὶ νοσοκομείων
καὶ λοιπῶν κοινωφελῶν ἐθνικῶν καταστημάτων εἰσὶν ἐκ τῶν
ἀναμφισβητήτων δικαιωμάτων καὶ καθηκόντων τοῦ οἰκουμε-
νικοῦ πατριαρχείου καὶ τῶν ἐν αὐτῷ δύο διοικητικῶν σωμά-
των τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος. Δικαίως δὲ τοῦτο, διότι, ὡς
ἐν παντὶ ἔθνει, οὕτω καὶ παρ' ἡμῖν ἡ πρώτη καὶ μέση παιδεί-
σις βασιίζεται ἐπὶ τῆς θρησκευτικῆς καὶ ἠθικῆς ἀγωγῆς, ἧς ἐν
τῇ αὐτοκρατορικῇ ταύτῃ φυσικοὶ κηδεμόνες καὶ ἐπόπται διὰ
τὰς μὴ μουσουλμανικὰς κοινότητας δὲν ἦτο δυνατὸν νὰ ὑπάρ-
χωσιν ἄλλοι, ἐκτὸς τῶν ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοσμικῶν συμ-
βουλίων αὐτῶν τῶν κοινοτήτων, καὶ οὐδεὶς ἄλλος ἀνώτατος
ἐπόπτης, ἐκτὸς τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὑπερ, ἀνεγνω-
ρισμένον ὡς καθεστηκυῖα ἀρχὴ τοῦ κράτους καὶ ὡς τοιοῦτον
ὑπέχον εὐθύνας διὰ πάντα τὰ τῆς δικαιοδοσίας αὐτοῦ, ἀμα
μὲν ἐξασφαλίζει τὴν κυβέρνησιν κατὰ πάσης διδασκαλίας ἀν-
τιβαινούσης εἰς τὰ καθεστῶτα καὶ τοὺς κειμένους νόμους, ἀμα
δὲ ἐξασφαλίζει καὶ τοῖς ὀρθοδόξοις λαοῖς διδασκαλίαν σύμφω-
νον ταῖς θρησκευτικαῖς, ἠθικαῖς καὶ κοινωνικαῖς αὐτῶν ἀνάγκαις,
προσέχον ἵνα μὴ τι εἰς αὐτὴν δεῖσιδαίμων καὶ ἀγυρτι-

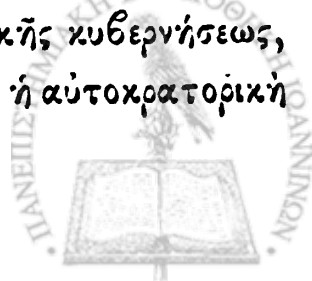
κόν, πεπλανημένον καὶ ἑτερόδοξον παρεισφρήση. Ἀπαρχάλλακτον δ' ἑρμηνείαν εἰς τε τὰς διατάξεις τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου καὶ εἰς τὴν ἐπὶ τῇ βίβσει τούτων περὶ τῶν κοινοτικῶν ἡμῶν σχολείων νομοθεσίαν δίδωσιν ὁ σχολιαστής τοῦ χάτι χουμαγιούν Φουάτ πασσᾶς, λέγων ἐν τῷ 10 ἄρθρῳ τοῦ ὑπομνήματος τῆς 25 μαΐου τῆδε· «Προκειμένου »περὶ τῶν ἰδρυθέντων καὶ διευθυνομένων ὑπὸ τῶν κοινοτήτων »σχολείων, πληρεστάτη ἐλευθερία ἀφέθη αὐταῖς ὑπὸ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἣτις οὐδέποτε ἐπεμβαίνει εἰ μὴ »ὅπως κωλύσῃ ἐν ἀνάγκῃ τὸ νὰ μὴ διαπιστευθῇ ἢ διευ»θυσίς τῶν σχολείων τούτων εἰς πρόσωπα, ὧν αἱ ἀρχαὶ εἰσι »πασιφανῶς ἐχθρικαὶ εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς κυβερνήσεως ἢ ἐναν»τίαι εἰς τὴν δημοσίαν τάξιν». Ἡ παρέμβασις ἄρα εἰς τὸ δικαίωμα καὶ καθήκον τοῦτο, τὸ ἀπ' αἰῶνων ἀδιαμφισβήτητον διατελέσαν, τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ὅπερ ἀναγνωρίζεται ὡς ἐκ τῶν ἀνωτάτων καθεστηκυϊῶν ἀρχῶν τοῦ κράτους, εἰς ἑτέραν ἀρχὴν ἐξασκοῦσαν τὴν ἐπὶ τούτου ἐποπτεῖαν δι' ὑποδεεστέρων ὑπαλλήλων, ἐκτὸς τοῦ ὅτι ἐμφαίνουσα φανεράν δυσπιστίαν ἀποτελεῖ προσβολὴν τοῦ τε πατριάρχου καὶ τῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, ἀντίκειται ὅλως πρὸς τε τὴν ἀπ' αἰῶνων κρατήσασαν τάξιν καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ τῇ βίβσει τοῦ χάτι χουμαγιούν κειμένην νομοθεσίαν, παρεμβάλλει δέ, τολμῶμεν εἰπεῖν, πρόσκομμα καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἐλευθερίαν τῶν θρησκευμάτων, καθόσον ἡ τιμαλφεστάτη τούτων ἐλευθερία ἐστὶ, νομίζομεν, ἢ τῆς θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καὶ παιδείσεως. Διὸ πεπείσμεθα ὅτι καὶ ἐπὶ τούτου ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει νὰ διατάξῃ τὴν ἐπάνοδον εἰς τὸ πανάρχαιον καὶ οὐδέποτε διαταραχθὲν καθεστῶς καὶ εἰς τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἐπὶ τῇ βίβσει τοῦ χάτι χουμαγιούν τεθέντων νόμων.

Τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, μετὰ τὴν ἀνωτέρω μακρὰν μὲν, ἀλλ' ἀναγκαίαν πρὸς ἄρσιν πάσης παρεννοήσεως καὶ πρὸς πλήρη διαφώτισιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἀνάλυσιν, ἐν ἣ νομίζει ὅτι παρέθετο ἀναντιρρήτους καὶ ἀνυμφισθητῆτους ἀποδείξεις ὅτι οὐδὲν πλέον αἰτεῖται ἢ τὸ ἀπαρσάλευτον τῶν ἱερῶν κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἀδιακόπου ἐθίμου, τῶν διακελεύσεων τῶν ὑψηλῶν βερρατίων, τῶν διατάξεων τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μετρρηθμίσεων φερμανίου, τοῦ δι αὐτοκρατορικοῦ χατίου κεκοσμημένου, καὶ τῶν ἐπὶ τῇ βίσει τούτων συνταχέντων καὶ δι' αὐτοκρατορικοῦ ἱραδὲ κυρωθέντων κανονισμῶν, πέποιθεν ὅτι ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκῆσει ν' ἀνομολογήσῃ ὅτι ἡ ἀποδοχὴ «τῶν ἐν τοῖς πατριαρχικοῖς τακρίοις καὶ ἐν τῷ ἀπὸ 22 ῥαμαζᾶν 1300 πατριαρχικῷ ὑπομνήματι οὐδ' ὄλως θέλει προσθέσει εἰς τὰ προνόμια, ἅπερ κέκτηται τὸ πατριαρχεῖον καὶ ἅπερ τὸ κράτος διετήρησε μέχρι τοῦδε, νέας ἄλλας παραχωρήσεις», ἀλλ' ἔσται ἀπλῶς καὶ καθαρῶς ἡ ἐπάνοδος εἰς τὸ καθεστῶς, ὅπερ Μωάμεθ ὁ πορθητῆς καὶ οἱ διάδοχοι αὐτοῦ, ἅμα μὲν ἐκ μεγάλῃς πολιτικῆς περινοίας, ἅμα δὲ ἐκ τῶν γενναίων αὐτῶν προθέσεων, τοῖς μὴ μουσουλμάνοις αὐτῶν ὑπηκόοις ἐκύρωσαν, ὁ δ' ἐνδοξος πατὴρ τοῦ νῦν εὐκλεῶς αὐτοκρατορεύοντος ἔτι μᾶλλον ἐξησφάλισε, βίσει μὲν τὰ προνόμια ταῦτα τοῦ δημοσίου δικαίου καὶ τῆς ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας βαλῶν, αὐτοβούλως δὲ ταῦτα ὑπὸ τὴν ἐγγύησιν τοῦ διεθνοῦς δικαίου ὑποβαλῶν καὶ ἐπεκτείνας γενναίως ταῦτα πρὸς ἐξασφάλισιν νέας θέσεως εἰς τὰς χριστιανικὰς κοινότητας, θέσεως συμφώνου πρὸς τὴν ἀξιοπρέπειαν τῆς αὐτοκρατορίας αὐτοῦ καὶ πρὸς τὴν θέσιν, ἣν αὕτη κατέχει μετὰ τῶν πεπολιτισμένων ἔθνων, καὶ ἐγκαινιζούσης νέαν ἐποχὴν εὐημερίας καὶ εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ.

παρέγκλιτον τήρησιν τῶν ἀνέκαθεν κεκτημένων δικαίων αὐτοῦ καὶ τῶν ἐκ τῶν μεγάλων ἀρχῶν, ἃς προεκήρυξε τὸ ὑψηλὸν τοῦ ἀειμνήστου σουλτάνου Ἀἰδούλ Μετζήτ χάν περι μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, ἀπορρυσθέντων θεσμῶν αἰτούμενον τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, ἀκράδαντον ἔχει πεποιθήσιν ὅτι ἡ κυβέρνησις τοῦ ἐνδόξου υἱοῦ αὐτοῦ, τοῦ ἐπὶ τὰ ἴχνη τοῦ πατρὸς ἐπαξίως βαίνοντος καὶ μόνον, ὡς ἐκεῖνος, μέλημα ἔχοντος τῆς αὐτοκρατορίας τὴν δόξαν καὶ τῶν πιστῶν αὐτοῦ ὑπηκόων, ἀδιακρίτως φυλῆς καὶ θρησκείας, τὴν πλήρη ἰσότητα, τὴν θρησκευτικὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν εὐδαιμονίαν, οὐδέποτε ἀνεχθήσεται ὅπως ἔστω καὶ ἰῶτα ἐν ἡμῖα κεφαλαία ἀφαιρεθῆ τῆς μεγάλης σελίδος, ἣν εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ ὀθωμανικοῦ κράτους προσέθηκε τὸ ὑψηλὸν ἐκείνου περι μεταρρυθμίσεων φερμάνιον, πολλῶ δὲ ἤττον διαγραφῆ τέλεον σχεδὸν ἡ σελὶς αὕτη, παραγνωριζομένης ὅλως τῆς ἀρχῆς τῆς πλήρους ἰσότητος καὶ ἀκυρουμένων παναρχαίων καὶ ἀδιαμφισβητήτων δικαίων, ἅπερ ἀναλλοίωτα τοῦ λοιποῦ ἀνεκηρύχθησαν. Ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἀνομολογήσει βεβαίως ὅτι τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον, εὐλαβούμενον τὰς δυσχερείας καὶ περιπετείας τῆς αὐτοκρατορίας, ἧς θεωρεῖ ἑαυτὸ ἀναπόσπαστον μέλος, μετὰ πλείστου σεβασμοῦ ἐζητήσατο πάντοτε τὴν πιστὴν ἐκτέλεσιν τῶν περι τῶν δικαίων αὐτοῦ καὶ τῆς μεγάλης ὀρθοδόξου κοινότητος κειμένων θεσμῶν· εἰ δέ ποτε καὶ κατὰ καιροὺς δίκαιά τινα αὐτοῦ παρεγνωρίσθησαν καὶ ἡ νόμιμος αὐτοῦ ἐξουσία ἐφάνη προσβλαβλομένη ἢ περιφρονουμένη ὑπὸ τῶν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν αὐτοῦ ὑπαγομένων καὶ ἐδικαιοῦτο, κατὰ τε τὰς κειμένας διατάξεις τῶν βερατίων καὶ κατὰ τὰς διακελεύσεις τοῦ ὑψηλοῦ περι μεταρρυθμίσεων φερμανίου, ἐξαιτήσασθαι τὴν ἀρωγὴν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἔπραξε τοῦτο μετὰ ἴτοσαύτης εὐλαβείας, ὥστε ἡ αὐτοκρατορικὴ

κυβέρνησις, μὴ θεωρήσασα βεβαίως ἐπείγουσαν τὴν αἴτησιν ταύτην, δὲν ἠυδόκησε νὰ παρῶσχη αὐτὴν, ὡς ἐπ' ἐσχάτων ἔτι ἐγένετο καὶ ἐξακολουθεῖ γινόμενον, ἀθετουμένης ὑπὸ ἀνταρ-
τῶν μοναχῶν τῆς νομίμου ἐξουσίας τοῦ οἰκουμενικοῦ πατρι-
αρχείου. Ἀλλ' ἡ προφανὴς ἀλλοίωσις τῶν μέχρι τοῦδε ἀδιαμ-
φισθητῶν τούτων προνομίων, ἡ παντελὴς ἀνατροπὴ τῶν
βάσεων τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ τῆς πλήρους ἰσότη-
τος τῶν ὀρθοδόξων λαῶν, ἐφ' ὧν τὴν κηδεμονίαν τοῦ οἰκουμε-
νικοῦ πατριαρχείου ἀνεγνώρισαν καὶ ἐκύρωσαν οἱ ἔνδοξοι σουλ-
τάνοι, περιάγουσι τὸ οἰκουμενικὸν τοῦτο πατριαρχεῖον εἰς τὴν
ἀπόλυτον καὶ ἀναπύδραστον ἀνάγκην νὰ δηλώσῃ σαφῶς καὶ
πεπαρρησιασμένως ὅτι ἐν τοιαύτῃ πραγμᾶτων καταστάσει, μὴ
δυνάμενον πλέον εἶναι φρουρὸς τῶν δικαίων, ἅπερ διεπιστεύθη-
σαν αὐτῷ καὶ ἅπερ ἀνετέθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, τῆς βα-
σιλείας καὶ τοῦ ἔθνους, ἀπόλλυσι τὰς βάσεις τῆς νομίμου λει-
τουργίας αὐτοῦ. Δηλοῦν τοῦτο τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον
ἐκφράζει καὶ αὖθις τὴν ἀκράδαντον πεποίθησιν ὅτι ἡ αὐτο-
κρατορικὴ κυβέρνησις εὐδοκήσει, μὴ ἀνεχομένη τὴν παῦσιν τῆς
νομίμου αὐτοῦ λειτουργίας καὶ τὴν ἐκ ταύτης προερχομένην
βλάβην εἰς τὸ ὀρθόδοξον θρησκευμα, ἵνα διατάξῃ τὴν ἐπάνο-
δον εἰς τὴν ἀπαρέγκλιτον τήρησιν τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος,
νέαν προστιθεῖσα ἔνδοξον σελίδα εἰς τὰ χρονικά τῆς αὐτοκρα-
τορίας ταύτης καὶ νέους ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν ὀρθοδόξων λαῶν
τίτλους εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν γαληνύτατον ἡμῶν ἄνακτα,
τὸν ἄξιον υἱὸν τοῦ ἐγκαινίσαντος ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ νέαν ἐπο-
χὴν εὐδαιμονίας καὶ πλήρους ἰσότητος τῶν ὑπηκόων αὐτῶν.

(*Ἔπονται αἱ ὑπογραφαὶ τῶν Μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου
καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου*).

ΙΖ΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΓΟΤΗΤΟΣ

ΕΠΙΚΡΙΤΙΚΗ ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ.

Πανιερώτατε μητροπολίτα Ἐφέσου, ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἀγαθόγγελε· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Ἄσμενοι ἐδεξάμεθα τὴν ἀπὸ τῆς ιη΄ τοῦ φθίνοντος μηνὸς ἀδελφικὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης, περικλείστως φέρουσιν ἀντίγραφον πρακτικοῦ τῶν δύο σωμάτων, τῆς ἱερᾶς συνόδου δηλονότι καὶ τοῦ Δ.Ε. Μ. συμβουλίου, γενομένου ἐν τῇ τῆς ιε΄ συνεδριάσει αὐτῶν, ὡς καὶ τὸ ἐν τῇ αὐτῇ ἐγκριθέν ὑπόμνημα εἰς ἀναίρεσιν τῶν ἐπιχειρημάτων τῆς σεβαστῆς αυτοκρατορικῆς κυβερνήσεως ἡμῶν, τῶν περιεχομένων ἐν τῷ τῆς ιθ΄ τοῦ παρελθόντος μηνὸς δεκεμβρίου τῆς Α. ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης Ἀσὴμ πασσᾶ τεσκερέ, ὡς καὶ τῶν ἐν τῷ ἐπισυνημμένῳ αὐτῷ, κατ' ἀνεπίσημον ἑλληνικὴν μετάφρασιν, πρακτικῶ τοῦ ὑψηλοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου. Διεξελθόντες μετὰ τῆς προσηκούσης σπουδῆς τὰ μνησθέντα ἔγγραφα, συνετάξαμεν καὶ ἐδώκαμεν εἰς μετάφρασιν τὸ συνοδεῦσον αὐτὰ ἡμέτερον πρὸς τὴν Α. ἐξοχότητα τὸν ὑπουργὸν τῆς δικαιοσύνης γράμμα, οὔτινος ἐπισυνάπτομεν ὧδε ἀντίγραφον*. Καὶ τὸ μὲν πρακτικόν, ὡς ἀπὸ τῆς τοῦ ἡμετέρου γράμματος συντάξεως καθορᾶται, συμπεριελήφθη ἐν αὐτῷ κατὰ τὸ σύνολον· περὶ τοῦ ὑπομνήματος δέ, ἔνθεν μὲν ὅτι γίνεται μνεῖα αὐτοῦ ἐν τῷ πρακτικῷ, ἔνθεν δ' ὅτι ὡς ἐκ τοῦ χαρακτηρισμοῦ καὶ τῆς συντάξεως αὐτοῦ δύναται μᾶλλον ὡς ἡμιεπίσημο; διαφωτιστικῆ ἀπάντησις θεωρηθῆναι, οὐδεμίαν ἑτέραν περὶ

*) Ἴδε κατωτέρω ὑπ' ἀριθ. Κ΄.

αὐτοῦ ἐξειδικασμένην σύστασιν ποιῆσαι ἀναγκαῖον ἐθεωρήσαμεν. Ἡ σπουδαιότης ὁμῶς τῶν τε πραγμάτων καὶ τῶν περιστάσεων ἐπιβάλλει ἡμῖν τὴν διατύπωσιν σχέσεων τινῶν ἡμετέρων τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἀφορῶσων. Κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν ἀντίληψιν, ἐν τῷ συνόλω αὐτοῦ τὸ ἔγγραφον τοῦτο παρῶφρασις ἐστὶ τοῦ ἡμετέρου ἀπὸ τῆς ιε'. τοῦ παρωχημένου ἰουλίου ὑπομνήματος* μὲ τινὰς προσθήκας ἐξογκούσας, οὐχὶ πρὸς λυσιτέλειαν, τὰ τῆς προασπίσεως τῶν τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας δικαίων ἐπιχειρήματα, ἐν δὲ τοῖς καθέκαστα παρατηροῦμεν τὰς ἐφεξῆς ἐλλείψεις. Α'. ὁ χαρακτήρ τοῦ ἐγγράφου ἐστὶ πέραν τοῦ δέοντος διεθνῆς, ἅμα δὲ καὶ ὀηκτικὸς, τρόπος τοῦ γράφειν ὅλως εἰς τὰς μεταξὺ τῆς Ὑψ. πύλης καὶ τῶν πατριαρχείων κανονικὰς σχέσεις ἀσυνήθης. Β'. κατὰ κόρον καὶ ἐπιδεικτικῶς χρῆσιν τοῦ ἐπιχειρήματος ποιεῖται ὅτι πᾶσαι τάχα αἱ τῶν χριστιανῶν ἁστικαὶ ὑποθέσεις ἀνέχονται κατὰ νόμους ῥητοῦς εἰς τὴν τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἀρμοδιότητα, ὡς καὶ αἱ τῶν μωαμεθανῶν τοῖς μωαμεθανικοῖς δικαστηρίοις ἀνήκουσιν, ὅπερ οὐκ ἔρρωται καθ' ὀλοκληρίαν· καλὸν μὲν τὸ ἐγχείρημα, ἀπαιτεῖται ὁμῶς μετριότης εἰς τὴν χρῆσιν αὐτοῦ ἐν καταλλήλῳ μέτρῳ καὶ τρόπῳ. Γ'. τὸ περὶ ποινικῶν δικῶν ἐν γένει τοῦ κληροῦ χρήζει σαφεστέρως καὶ τεχνικωτέρως διαπραγματεύσεως, ἅτε μεταξὺ τῶν τῆς ἐκκλησίας δικαίων, ὅσον οἶδαμεν, τὸ μᾶλλον διαταράσσον καὶ πείσμονας καθιστῶν τοὺς τῆς πολιτείας ἄρχοντάς ἐστι τοῦτο. Δ'. τὸ περὶ διαθηκῶν ἐπὶ τῶν ὧν τίθεται βίσεων καὶ ὅπως διαπραγματεύεται φέρει μᾶλλον τὴν λύσιν καθ' ἡμῶν, ἐξ ἄλ-

*) Τὸ ἐνταῦθα ἀναφερόμενον ὑπόμνημα τὸ τῆς ιε'. ἰουλίου ἐστὶ τὸ ὑπὸ τύπον ταχυρίου τῆ Ὑψ. πύλη διαβιβασθὲν, ὑπὸ ἐπιτροπῆς δὲ συνταχθὲν διηρισθείσης ὑπὸ τῶν δύο σωμάτων (βλ. πρακτ. 20 μαΐου 1883.)

λου, ἐν ᾧ τούτων ὑπουργικῶν διαταγμάτων καὶ δικαστικῶν ἀποφάσεων πρὸς ὑποστήριξιν τῆς θεωρίας τῶν πατριαρχείων χρῆσις γίνεται, τὸ περὶ διαθηκῶν καὶ τὴν συνιστώσαν αὐτὸ πατριαρχικὴν καὶ συνοδικὴν ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν κηρύσσει μονοῦ ἄκυρα, καίτοι ἐν τούτῳ σπουδαιότατα στοιχεῖα ὑπὲρ τοῦ δικαιώματος τῆς διαθήκης ὑπάρχουσι. Ε'. τὸ περὶ διατροφῆς διὰ τὴν ἀπὸ κοίτης καὶ τραπέζης χωριζομένην σύζυγον συμπιλιζόμενον καὶ συγγεόμενον μετ' ἀσχέτων καὶ μέχρι τῶν δογμάτων τῆς ἐκκλησίας ἐξωθούμενον μᾶλλον περιπλέκεται, ἐν ᾧ τὰ περὶ τούτου πρόχειρα ἐπιχειρήματα ἀκαταμάχητά εἰσιν. ΣΤ'. ὁ περὶ τῶν ἡμετέρων σχολείων πλατειασμός καὶ τὸ περὶ ἐπιστημονικῶν μόνον σχολείων ἐπιχείρημα οὐδὲως συμβάλλουσιν εἰς τὴν περὶ διευθύνσεως τῶν σχολείων τοῦ γένους θεωρίαν τῶν πατριαρχείων. Ζ'. ἡ συζήτησις καὶ ὁ καθορισμὸς τῶν τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους δικαίων ἐπὶ τῆς βίσεως τοῦ χῆτι χουμαγιούν, τῶν βερατίων καὶ τῶν κανονισμῶν, κατὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην, ἐπιβλαβὴς ἐστὶ, τὸ ἐφ' ἡμῖν δ' ἐτέθη ἐν τῷ ὑπουργικῷ τεσκερὲ πρὸς ἐξαπύτησιν καὶ σαγήνην, διὸ καὶ οὐδὲως διστάζομεν εἰπεῖν ὅτι πᾶσα συζήτησις ἐπὶ ταῖς βίσεσι ταύταις ὄλως ἐπιζημία ἔσεται τῇ ἐκκλησίᾳ. Τὰς ταπεινάς ταύτας σκέψεις ἐκ τῆς προχείρου ἀναγνώσεως τοῦ ἐγγράφου, ὃ ποῦ μὲν παρουσιάζει χαρακτῆρα γράμματος, ποῦ δ' ὑπομνήματος, σχηματίσαντες, μεταδίδομεν διὰ τῆς παρούσης τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ καὶ τοῖς δυσὶ σώμασι δυναμένοις λαβεῖν ταύτας ὑπ' ὄψιν εἰ γε βούλοιντο.

Βογιατζῆ-κιοῖ, τῇ κα' φεβρουαρίου αἰποδ'.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**,
ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΙΗ΄.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 23 ΦΕΒΡ. 1884.

Ἡ συνέλευσις κοινῇ ἀπεφώνησε τὸν διορισμὸν τετραμελοῦς ἐπιτροπῆς, συγκειμένης ὑπὸ τῶν Σεβ. ἀρχιερέων Ἡρακλεῖας καὶ Νικομηδεῖας καὶ τῶν κ. κ. Γ. Καζανόβα καὶ Β. Σαρακιώτου, ὅπως μεταβᾶσα αὔριον ἀπὸ πρωίας ὁμοῦ μετὰ τοῦ γραμματέως παρὰ τῆς Α. Θ. Παραγιότητι συνεννοηθῆ μετ' Αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἐκφερομένων ὑπ' Αὐτῆς κρίσεων, ὡς καὶ περὶ τῆς υἱοθετήσεως ἢ μὴ τοῦ ὑπομνήματος καὶ περὶ τοῦ τακτικίου εἴγε τροποποιηθῆσεται ἢ οὐ ἀναλόγως πρὸς τὴν γενησομένην συνεννόησιν· καὶ ἐν τῇ προσεχεῖ συνεδριάσει ὑποβάλῃ εἰς τὴν ἔγκρισιν τῶν δύο σωμάτων τὸ ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστολῆς αὐτῆς.

ΙΘ΄.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 26 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ.

Εἶτα ὁ ἅγιος Ἡρακλεῖας λέγει· Κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς σεβαστῆς συνελεύσεως τῶν δύο σωμάτων δοθεισαν ἡμῖν ἐντολὴν, μετέβημεν προχθὲς τῇ παρασκευῇ ἀπὸ πρωίας μετὰ τῆς Α. Σεβ. τοῦ ἁγίου Νικομηδεῖας καὶ τῶν ἀξιότιμων Κυρίων Γ. Καζανόβα καὶ Β. Σαρακιώτου παρὰ τῆς Α. Θ. Παραγιότητι καὶ ἀνηγγελάμεν Αὐτῇ τὸν σκοπὸν τῆς ἀπελεύσεως ἡμῶν, ἢ δὲ Παραγιότης του μᾶς ἐδέχθη καὶ μᾶς ἠκροάσθη μετὰ πολ-

λῆς εὐμερείας καὶ εὐαρεσκείας. Ἀκολουθῶς ἐπῆλθεν ἄνταλλαγή ἰδεῶν ἐπὶ τῶν διαφόρων σημείων, τὰ ὅποια ἡ Παραγιότης του εἶχε διακοινώσει εἰς τὰ δύο σώματα διὰ τῆς γνωστῆς ἐπιστολῆς της, μάλιστα δὲ ἡ Παραγιότης του εὐηρεστήθη τὰ λάβῃ εἰς χείρας τὸ ὑπόμνημα καὶ ἀναγνώσῃ αὐτὸ ἡ ἴδια, παρατηρούντων τῶν Κυρίων Γ. Καζανόβα καὶ Β. Σαραχιώτου ἐν ἑτέρῳ ἀντιγράφῳ, ἐν δὲ τῇ ἀναγνώσει αὐτοῦ ἐπολεῖ καὶ τὰς παρατηρήσεις Αὐτῆς, ἐξ ὧν τινὰς ἐδέχθημεν ὡς ὀρθὰς, ὡς ἐπίσης καὶ ἡ Παραγιότης του παρεδέχθη ὡς ὀρθὰς καὶ τινὰς τῶν ἡμετέρων παρατηρήσεων, καὶ κατελήξαμεν εἰς ἓν σημεῖον εὐάρεστον καλῆς συνεργήσεως τόσον ἡ Παραγιότης του ὅσον καὶ ἡμεῖς. Ἐκ τῆς τοιαύτης ἀνταλλαγῆς ἰδεῶν μεταξὺ τῆς Παραγιότητος του καὶ ἡμῶν ἐμείναμεν σύμφωνοι τὰ ἐπενεχθῶσι διορθώσεις τινὲς ἐν τῷ ἐγγράφῳ, ἀλλὰ πάντοτε μὲ τὴν ἐπιφύλαξιν τοῦ τὰ ἴδη πρῶτον αὐτὰς ἢ συνέλευσις τῶν δύο σωμάτων καὶ ἐπετέγκη τὴν ἐπ' αὐτῶν τελειωτικὴν ἀπόφασιν. Μετὰ πλείστης δὲ χαρᾶς ἀναγγέλλω ὅτι ἀνεχωρήσαμεν καὶ ἡμεῖς ἅπαντες εὐχαριστημένοι, πιστεύω δὲ ὅτι καὶ ἡ Παραγιότης του ἔμεινε ἅπαντες εὐχαριστημένη. Ὁ κ. Γ. Καζανόβας ἠρώτησεν ἐπίσης τὴν Παραγιότητά του ἐὰν ἐγκρίνη ἵνα υἱοθετήσῃ τὸ ἀνθυπόμνημα ἡμῶν, ἡ δὲ Παραγιότης του εἶπεν ὅτι τὸ υἱοθετεῖ καὶ τὸ παραδέχεται καθ' ὁλοκληρίαν. Τώρα δὲν μένει ἢ τὰ ἴδη ἢ συνέλευσις τὰς διορθώσεις καὶ ἐὰν ἐγκρίνη αὐτὰς τὰ τεθῶσιν ἐν τῷ ἐγγράφῳ.

Ὁ κ. Καζανόβας· Πρὸς συμπλήρωσιν τῶν ὑπὸ τῆς

Α. Σεβ. τοῦ ἀγίου Ἡρακλεῖας λεχθέντων προστίθῃμι ὅτι ἡ Παραγιότης του πρὸς ἀπόδειξιν ὅτι καθ' ὅλα ὑπάρχει σύμφωνος μεθ' ἡμῶν, λαβοῦσα τὸ σχέδιον τοῦ τακτικίου, δι' οὗ μέλλει γὰ διαβιάσει τὸ εἰρημένον ἔγγραφο, προσέθηκε φράσεις τινὰς, δι' ὧν ἀποδεικνύται ἡ νιοθεσία αὐτοῦ, ἔτι δὲ καὶ λέξεις τινὰς ἀποδεικνύουσας τὴν ὁμόφωνον στάσιν ἀπάντων ἐπὶ τοῦ ὑφισταμένου ζητήματος.

Ἐπὶ τοῖς λόγοις τούτοις ὁ κύριος Γαροφαλλίδης, ὑποστηριζόμενος ὑφ' ὅλων ἐν γένει τῶν μελῶν, ἐξέφρασεν εὐχαριστίας πρὸς τὴν Αὐτοῦ Θειοτάτην Παραγιότητα διὰ τὰ ἀγαθὰ αἰσθήματα, ἅτινα Αὐτὴ ἐπέδειξε καὶ ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ μεθ' ὃ ἀνεγνώσθησαν ὑπὸ τοῦ γραμματέως αἱ ρηθεῖσαι σημειώσεις πρὸς διόρθωσιν χωρίων τινῶν τοῦ ὑπομνήματος μετὰ τὴν ἐπελθοῦσαν προηγουμένως συνεννόησιν μεταξὺ τῆς Παραγιότητός του καὶ τῆς ἐπιτροπῆς ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ μέρη αὐτοῦ ὅπως μείνωσιν ὡς ἔχουσι.

Κατὰ τὰς σημειώσεις ὅθεν ταύτας ἡ Παραγιότης του ἐπέστησε τὴν προσοχὴν τῆς ἐπιτροπῆς ἐπὶ τῆς περικοπῆς τοῦ χάτι χουμαγιὸν «πάντα τὰ πνευματικὰ δικαιώματα κτ.λ.», ὅτι πρέπει γὰ ἦναι σύμφωνος πρὸς τὸ κείμενον· παρατηρηθέντος δὲ τούτου, προσετέθη ἡ λέξις «προνόμια», ἣτις ὑπάρχει ἐν τῷ κειμένῳ. Τὴν κατωτέρω ἀπαρτῶσαν φράσιν «ὑπὸ τὴν ἐπιτήρησιν» ἡ Παραγιότης του ἐθεώρησεν ἀσύμφωνον καὶ ἐπομένως διαγραπτέαν, διὸ καὶ μετὰ

συζήτησιν ἐνεκρίθη ἡ διαγραφὴ αὐτῆς, συγχρόνως δὲ ἐνεκρίθη καὶ ἡ διαγραφὴ τῶν εἰσαγωγικῶν ἀπὸ τῆς περικοπῆς «ἐκάστη χριστιανικὴ κοινότης», διὰ τὰ φαινητὰ ὅτι ἡ περικοπὴ αὕτη ἀνήκει εἰς τὸ ὑπόμνημα, οὐχὶ δὲ εἰς τὸ χάτι χοιμαγιούν, ἐξ οὗ εἶχε ληφθῆ. Ἐπίσης ἡ Παραγιότης του ἐθεώρησεν ἀσύμφορον τὸ ἐπιχείρημα «ὅτι αἱ προνομίαι ἐτέθησαν ἐν ἰσμοῖα μετὰ τῆς νέας θέσεως» καὶ μὴ ἐρχόμενον εἰς ὑπεράσπισιν ἡμῶν, ἀλλ' ἡ συνέλευσις μετὰ συζήτησιν ἐπέκρινεν ἵνα μὲν τὸ χωρίον τοῦτο ὡς ἔχει, διότι ἀναφέρεται εἰς πολλὰ μέρη τοῦ χάτι χοιμαγιούν. Εἰς τὸ μέρος, ὅπου κατωτέρω γίνεται λόγος περὶ τῆς βερολινεῦ συνθήκης, ἡ συνέλευσις παρεδέξατο τὴν παρατήρησιν τῆς Παραγιότητός του ὅτι τὸ 23 ἄρθρον τῆς συνθήκης ταύτης προτίθεται τὴν συγκατάλειψιν λαϊκῶν μικτῶν συμβουλιῶν, καὶ οὐχὶ ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας. λαβούσα δὲ ὑπ' ὄψιν τὸ 63 ἄρθρον τῆς αὐτῆς συνθήκης ἐπέκρινε τὴν δι' αὐτοῦ ἀντικατάστασιν τοῦ 23 ἄρθρου. Τὴν ἀμέσως μετ' αὐτὸ ἀπαντῶσαν λέξιν «μόνον» ἐν τῇ περικοπῇ «τὸ δὲ πατριαρχεῖον ὑφιστάμενον καὶ ἐνεργοῦν νομιμῶς μόνον» ἐπέκρινεν ὡς διαγραπτέον, συνωδὰ τῇ παρατηρήσει τῆς Παραγιότητός του, παρεδέξατο δὲ τὴν ὑπ' αὐτῆς γενομένην πρότασιν ἵνα κατόπιν τῆς φράσεως «ἐπὶ τῇ βάσει» προστεθῶσιν αἱ φράσεις αὗται «τῶν ἱερῶν καρόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἰδιακόπου ἐθλήμου». Ὁμοίως ἐπέκρινε τὴν διαγραφὴν τῆς ἐν τῷ τέλει τῆς αὐτῆς παραγράφου ἀπαντώσεως περικοπῆς

«ἡ μὲν ἐντολὴ τοῦ πατριαρχείου» κτλ. μέχρι τέ-
λους, ὡς χορηγούσης τῇ κυβερνήσει τὸ δικαίωμα τῆς
συγκαλέσεως τῆς ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας, ἀντικα-
ταστήσασα αὐτὴν ὡς ἐξῆς: «Τοῦτο, ὡς κατανοεῖ καὶ
ἡ σεβαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις, εἶναι ἔργον ἐ-
θνικῆς συνελεύσεως, συγκαλουμένης νομίμως διὰ τῶν
πατριαρχείων ἐξ ἀπασῶν τῶν ἐπαρχιῶν τοῦ οἰκουμε-
νικοῦ θρόνου» καὶ συνδέσασα ὡς ἐξῆς τὴν παράγρα-
φον ταύτην μετὰ τῆς ἐπομένης: «Τοιαύτης ὁμως ἀ-
νάγκης μὴ ὑπαρχούσης τό γε νῦν, τὸ οἰκουμενικὸν
πατριαρχεῖον πιστὸν εἰς τε τὴν ἐντολὴν κτλ.» — Μετὰ
τὴν κατωτέρω φράσιν: «τὸν ὑπὸ τοῦ χάτι χουμα-
γιοῦ τοῦ 1272 διατυπωθέντα» προσέθηκε τὴν ἐξῆς
περικοπὴν: «ἦτις τὸν διὰ τῆς ἐν τοῖς πατριαρχείοις
ἐθνικῆς ἀντιπροσωπείας», τὴν δὲ ἀμέσως ἀπαντῶσαν
φράσιν «τοῦ γὰρ ἀποθέσει τὴν ἀρχὴν» ἀντικατέστησε
διὰ τῆς ἐξῆς «τοῦ γὰρ παύσει ἡ κανονικὴ λειτουργία
τῆς Ἐκκλησίας». — Ἐν τῇ κατόπιον παραγράφῳ μετὰ
τὴν φράσιν «περὶ παρεννοήσεως ἀπ.λῆς μὲν καθ' ἐ-
αυτὴν» προσέθηκε τὴν ἐξῆς περικοπὴν: «ἐχούσης ὁ-
μως ὡς συνέπειαν τὴν ἔκδοσιν διαφόρων διαταγμά-
των, δι' ὧν ἐπῆλθεν ἡ διατάραξις τῆς καθεστῶσης
τάξεως καὶ σύγχυσις καὶ ἀνωμαλία, ἣτις ἐκώλυσε τὴν
νόμιμον λειτουργίαν αὐτοῦ, καὶ δυναμένης γὰρ ἔχει
ὀλεθρίας συνεπειὰς δι' αὐτὴν τὴν ὑπαρξίν τῆς ἐν
Τουρκίᾳ κτλ.», ἐνέκρινε δὲ καὶ τὴν διαγραφὴν τῆς
κατωτέρω περικοπῆς ἀπὸ τοῦ «ἐπιφυλασσομένη, ἂν
θεωρῆ τοῦτο ἀναγκαῖον» μέχρι τέλους τῆς παρα-

γράφρον. Εἰς τὸ περὶ ἀστικῶν δικῶν τῶν μητροπολι-
τῶν καὶ ἐπισκόπων κεφάλαιον, ἐνθα ἀπαντᾷ ἡ ἐξῆς
περιχοπὴ· «ἀλλ' ἡ τροποποίησις τῆς 19 ρεβι-οὐ.λ ἐβ-
βέλ κτ.λ.», ἐνέκρινεν ἵνα τροποποιηθῆ οὕτως· «ἀλλ' ἡ
τροποποίησις «πᾶσα ἀστικὴ δίκη τῶν μητροπολιτῶν,
τῶν ἐπιτρόπων καὶ τῶν ἀνθρώπων αὐτῶν καὶ τῶν ἐ-
πισκόπων θεωρεῖσθαι ἐπιτοπίως ἐν τοῖς ἀρμοδίοις δι-
καστηρίοις τοῦ σε ρ ἦ», ἥτις ὡς πρὸς τὰ ἡμέτερα
βεράτια οὐχὶ τῆ 19 ρεβι-οὐ.λ ἐββέλ 1296, ἀλλὰ πολλῶ
ὑστερον ἐγένετο, ἅμα δὲ ἐγνώσθη οὐδαμῶς ἐγένετο
δεκτὴ, ἡ τροποποίησις, λέγομεν, αὕτη κτ.λ.» Εἰς τὸ
περὶ ποινικῶν δικῶν κεφάλαιον ἡ φράσις «οὐ ἡ ἀ-
φαιρέσις καθορίζεται ὑπὸ τῶν ὑψηλῶν βερατιῶν»
ἐνέκρινεν ἵνα τροποποιηθῆ ὡς ἐξῆς· «οὐ ἡ ἀφαιρέσις
καθορίζεται ἐν τοῖς ἀλλοιωθεῖσι βερατίοις». Εἰς τὸ
περὶ διατροφῆς κεφάλαιον μετὰ τὰς λέξεις «τὸ περὶ
διατροφῆς ζήτημα. . . . ἀλλ' ἀναποσπάστως μετὰ
τούτων συνδέεται» ἐνέκρινεν ἵνα προστεθῆ ἡ φράσις
«διότι δὲν πρόκειται εἰ μὴ περὶ ὑποθέσεως ὑφρευτώ-
τος ἔτι τοῦ γάμου». Κατωτέρω δὲ μετὰ τὴν περιχοπὴν
«καὶ εἰς τὰς ἀπορρεούσας ἐκ τῶν γάμων» ἐνέκρινεν
ἵνα προστεθῶσιν αἱ λέξεις «τοπικῶν χωρισμῶν».

Εἰς τὸ αὐτὸ κεφάλαιον ἐνέκρινε τὴν διαγραφὴν
τῆς κατωτέρω ἀπαντώσεως περιχοπῆς· «ἦν διαλαθοῦ-
σαν οὐκ οἶδαμεν ὁμῶς τὴν ἐγνωσμένην περινοίαν τῆς
Α. ἐξοχότητος», ὡς προσβλητικῆς. Τῆν δὲ λέξιν «κοι-
ροτητῶν», ὀλίγον κατωτέρω, ἐνέκρινεν ἵνα ἀντικατα-
στήσῃ διὰ τῶν λέξεων «μητροπόλεων καὶ ἐπισκο-

πῶν». Εἰς τὸ περὶ διαθηκῶν κεφάλαιον μετὰ τὰς λέξεις «αἰ ρηταὶ διατάξεις καὶ νόμοι οὓς ἀνατρέπει» ἐνέκρινεν ἵνα γένηται ἡ ἐξῆς τροποποίησις· «ἡ ὑπὸ ἡμερομ. 4 Ἀπριλλοῦ 1299 νεωτέρα διάταξις περὶ ἐκδικάσεως τῶν ἐκ διαθηκῶν προερχομένων διαφορῶν ἐν τοῖς κοινοῖς δικαστηρίοις». Ἄπασα δὲ ἡ κατόπιν παράγραφος ἐνέκρινεν ἵνα διασκευασθῇ ὡς ἐξῆς· «ἡ Α. ἐξοχότης ὁ ὑπουργὸς τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν ἐν τῷ τεσκερὲ αὐτοῦ τῆς 19 δεκεμβρίου 1883 λέγει ὅτι «τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ κανονισμοῦ τοῦ Δ. Ε. Μ. Συμβουλίου διαλαμβάνει ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο ἐξετάζει καὶ ἐξομαλλίζει τὰς περὶ εἰσοδημάτων τῶν τῷ πατριαρχικῷ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνῳ προσηρτημένων μονῶν, καὶ τὰς περὶ διαθηκῶν, ἀφιερωμάτων, τραχωμάτων καὶ προικὸς διενέξεις, ἐν περιπτώσει ὅμως, καθ' ἣν ἤθελον ἀναγραφῆ ζιτήματα θίγοντα τοὺς περὶ ἐβκαρῶν καὶ γαιῶν νόμους καὶ τοὺς λοιποὺς κοινούς πολιτικούς θεσμούς, ταῦτα φρυσικῶς θεωροῦνται ὡς καὶ πρότερον ἐν τοῖς ἀρμοδίοις τοῦ κράτους δικαστηρίοις καὶ συμβουλοῖς· ἐν δὲ τῷ ΙΑ' αὐτοῦ ἄρθρῳ περιέχεται, ὅτι τὸ συμβούλιον τοῦτο θεωρεῖ ἰδιαζούσας δικας, οἷαι αἱ μεταξὺ δύο χριστιανῶν κληρονομικαὶ, ὅταν κατ' ἀληθῆσιν τῶν ἐνδιαφερομένων ἀνατεθῶσι τῷ πατριαρχεῖῳ· ἐπειδὴ δὲ οἱ περὶ καταγραφῆς περιουσίας καὶ διαθηκῶν τηρητέοι κανόνες καὶ τὰ καθήκοιτα τῶν ἱεροδικῶν ἐμπεριλαμβάνονται ἐν τῇ προλαβόντως παρὰ τῆς Ὑψ. πύλης πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους τοῦ ὑ-

ψηλοῦ κράτους ἀποσταλείσῃ ἐγκυκλίῳ, ταύτης δὲ αἱ διατάξεις ἐγνωστοποιήθησαν ὑπὸ τοῦ πατριαρχείου πᾶσι τοῖς μητροπολίταις καὶ τοῖς ἐπισκόποις, διὰ ταῦτα εἶναι πρόδηλον ὅτι ἡ Σ. κυβέρνησις ἤδη δὲν ἐθέσπισε τι ἐκτὸς εἴτε τῶν εἰρημένων τοῦ κανονισμοῦ ἄρθρων, εἴτε τῆς διατάξεως τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος ἐγκυκλίου». Ἐν τούτοις ἡ ἐν τῇ ἐγκυκλίῳ ταύτῃ σχετική περὶ διαθηκῶν διάταξις ἀναγνωρίζει πληρέστατα εἰς τοὺς χριστιανοὺς τὸ δικαίωμα τοῦ διατιθέναι ἀπολύτως ὅπου βούλονται τὰς ἐαυτῶν περιουσίας, πλὴν τῶν βακουφικῶν κτημάτων καὶ τῶν δημοσίων γαιῶν, ἐξ οὗ ἀριδῆλως ἐξάγεται ὅτι οὔτε κἄν εἶναι δυνατὸν γὰ ὑποθέσῃ τις ὅτι, ἅπαξ ἀναγνωρίσασα ἡ Σ. Α. κυβέρνησις τὸ τοῖς χριστιανοῖς δικαίωμα τοῦ ποιῆν ἐλευθέρως τὰς διαθήκας αὐτῶν κατὰ τοὺς θρησκευτικοὺς αὐτῶν νόμους, ἤθελεν ἐπιφυλάξει εἰς τὰ πολιτικὰ δικαστήρια τὸ δικαίωμα τῆς ἐκδικάσεως τῶν περὶ διαθηκῶν διαφορῶν, ἐν ᾧ ταῦτα διέπονται ὑπὸ ἄλλων νόμων καὶ ἀγροῦσι τέλεον τὴν ἡμετέραν νομοθεσίαν. Ἐκτὸς τούτου τὸ 3 ἄρθρον τοῦ Β' τίτλου τοῦ περὶ καθηκόντων τῶν μελῶν τοῦ Ἐθν. Μ. συμβουλίου εἰδικοῦ νόμου, ὅστις συνετάχθη ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ χᾶτι χουμαγιὸν, καθ' ὃ, ὡς κάλλιστα φαίνεται ἐν τῷ 13 ἄρθρῳ τοῦ ἐρμηνευτικοῦ ὑπομνήματος τοῦ Φουὰτ πασσᾶ, οὐδεμίαν πλέον ὑπάρχει δικαιοδοσίαν τῶν ἱεροδικείων τοῦ σερῆ ἐπὶ τῶν χριστιανῶν, εἴτι δὲ ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ σερῆ διὰ τοὺς μουσουλμάνους, τοῦτο

υπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων διὰ τοὺς χριστιανοὺς, τὸ ἄρθρον, λέγομεν; τοῦτο ρητῶς ὀρίζει ὅτι αἱ ἀπὸ διαθηκῶν διαφοραὶ, εἰς τὰς θρησκευτικὰς ὑποθέσεις ἀναγόμεναι, διεξάγονται καὶ ἐκδικάζονται ὑπὸ τοῦ εἰρημένου συμβουλίου· ὥστε ἐκ τούτων καταφαίνεται πῶς ἡ διάταξις τῆς 4 ἁπριλλίου 1883, ἣτις παραπέμπει τὴν ἐκδίκασιν τῶν ἐκ διαθηκῶν διαφορῶν εἰς τὰ κοινὰ δικαστήρια, δημιουργεῖ τάξιν πραγμάτων μὴ συνάδουσαν πρὸς τὴν εἰρημένην ἐγκύκλιον καὶ τοὺς κανονισμοὺς. Ὑπολείπεται γὰρ ἐξετασθῆ ἡ ἐρμηνεία καὶ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ εἰρημένου ἄρθρου τοῦ κανονισμοῦ. Πᾶσα ἡ νομολογία τοῦ ἀκυρωτικοῦ κτλ.»—Εἰς τὸ περὶ ἀνεγέρσεως καὶ ἐπισκευῆς ἐκκλησιῶν κεφάλαιον, εἴθα ἀναφέρεται ὅτι «πολλαὶ μὲν αἰτήσεις νόμιμοι τῶν πατριαρχεῶν πάντῃ παρεωράθησαν», ἐρέκρινεν ἵνα τὸ χωρίον τοῦτο διασκευασθῆ ὡς ἐξῆς: «Εἰς πολλὰς μὲν αἰτήσεις νόμιμοι τῶν πατριαρχεῶν διάφορα προσκόμματα παρεμβλήθησαν καὶ ἀναβολαί». Εἰς δὲ τὸ τέλος τοῦ αὐτοῦ κεφαλαίου ἐρέκρινε τὴν διαγραφὴν τῆς φράσεως «ἵνα λάβωσιν ὑπὸ σημείωσιν» καὶ τὴν ἐξῆς μετὰ τὴν λέξιν «προθέσεις» προσθήκην «αἰτινες καὶ ἐλήφθησαν ὑπὸ σημείωσιν». Ἐν τῷ ἐπιλόγῳ μετὰ τὰς λέξεις «οὐδὲν αἰτεῖται ἢ τὸ ἀπαρασάλευτον τῶν» ἐρέκρινεν ἵνα προστεθῶσιν αὐθις τὰ ἐξῆς: «ιερωδῶν κανόνων, τῶν ἐκκλησιαστικῶν διατάξεων, τοῦ ἀδιακόπου ἐθιμοῦ, τῶν». Εἰς δὲ τὸ τέλος μετὰ τὰς λέξεις «τὴν παῦσιν τῆς νομίμου αὐτοῦ λειτουργίας», ἐρέκρινε

τὴν προσθήκην τῆς περικοπῆς «καὶ τῆς ἐκ ταύτης προερχομένης βλάβης εἰς τὸ ὀρθόδοξον θρησκευμα».

Μετὰ τὰς τροποποιήσεις ταύτας ὁ ἅγιος Ἰωαννῶν ἐπήνεγκεν ὅτι δεόν ἵνα ἐκφρασθῶσιν εὐχαρισταὶ πρὸς τε τὴν Α. Θ. Π. καὶ πρὸς τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς, διὰ τὴν αἰσίαν τοῦ ἔργου ἀποπεράτωσιν, ἐξ ἧς ἐξάγεται ὅτι ἢ τε Παραγιότης του καὶ ἅπαντα τὰ μέλη τῶν δύο σωμάτων ἐμπνέονται ὑπὸ τῶν αὐτῶν φρονημάτων, ἢ δὲ συνέλευσις ὁμοφώνως ἐπεδοκίμασε τὰ λεχθέντα ὑπὸ τῆς Σεβασμιότητός του.

Κ'.

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΟΝ ΤΑΚΡΙΡΙΟΝ
ΣΥΝΟΔΕΥΣΑΝ ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ*.

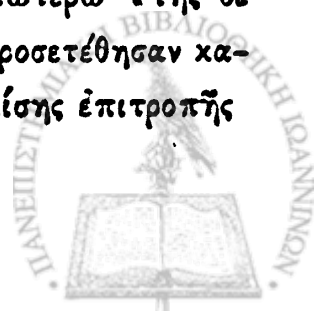
Ἄριθ. Πρωτ. 491.

Τῆ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἐξοχώτατε,

Διὰ τοῦ ἀπὸ 29 τοῦ παρελθόντος δεκεμβρίου μηνὸς ταπεινοῦ γράμματός μου ἀπαντῶν μετὰ τῆς προσηκούσης καὶ ὀφειλομένης προσοχῆς εἰς τὸν ὑψηλὸν τεσκερὲν αὐτῆς τῆς 19 τοῦ αὐτοῦ μηνὸς, προσοχῆς σκοπούσης τοῦτο μὲν τὴν νομοταγῆ

* Ἡ περικοπὴ «Προσέτι ἐπισυνάπτω κτλ.» μέχρι τῶν «ἵνα πλειότερα διαλάβω ἐν τῷ παρόντι», ὡς καὶ ἡ κατωτέρω «τῆς δὲ εὐθύνης κτλ.» μέχρι τῶν «ἀπεκδυόμεθα αὐτῆς» προσετέθησαν κατόπιν ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς πρὸς τὴν Α.Θ.Π. ἀποσταλείσης ἐπιτροπῆς

συμπεριφορὰν πρὸς τὴν σεβαστὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν, τοῦτο δὲ τὴν ἀδίκαιον πεποίθησιν πρὸς τὰ δίκαια τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου, ἐδήλουν ὅτι οἱ λόγοι, οἱ ἐν τῷ ὑψηλῷ τούτῳ αὐτῆς τεσκερὲ καὶ τῇ ἐπισυνημμένῃ αὐτῷ ἀνεπιστήμῳ εἰς τὸ ἑλληνικὸν μεταφράσει τοῦ πρακτικοῦ τοῦ ὑψηλοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, οὐδὲν ἔπεισάν με, ὡς οὔτε τὰ ἐν τοῖς πατριαρχείοις δύο νόμιμα σώματα, τὴν ἱεράν σύνοδον δηλονότι καὶ τὸ ἔθν. μικτὸν συμβούλιον, ὅτι ἀνῆρουντο ἐν νομιμότητι ἀκταμυχῆτι αἱ ἐν τῷ ἀπὸ τῆς 15 ἰουλίου ταπεινῷ ὑπομνήματί μου καὶ τοῖς λοιποῖς σχετικοῖς τοῖς πρὸ τούτου καὶ μετὰ τοῦτο ἐκδοθεῖσιν ἐγγράφοις φερόμεναι ἀποδείξεις, καὶ τὰ ἐπιχειρήματα τὰ διὰ τοῦ τεσκερὲ τῆς ὑμ. ἐξοχότητος τῆς 7 σαπᾶν 1300 ἢ 31 μαΐου 1883 ἐκζητηθέντα καὶ προκληθέντα εἰς ἀπόδειξιν ὅτι προνόμια παλαιάτα, διὰ πολλῶν ὑψηλῶν φερμανίων καὶ ἄλλων διεθνῶν ἐγγράφων κατωχυρωμένα, μέχρις ἐσχάτων ἀπροσκόπτως λειτουργήσαντα, διεσαλεύθησαν καὶ μετεβλήθησαν. Οὐδὲν ἔγωγε, ἐπίσθημεν ὅτι αἱ ἐν τοῖς ὑψηλοῖς τούτοις ἐγγράφοις ἐκφερόμεναι ἀντιρρήσεις ἀναιροῦσι τὰ ὑφ' ἡμῶν ἐξ ὑψηλῆς διαταγῆς ταχθέντα ἐπιχειρήματα τῶν ἀνυπερβίπτων δικαίων τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου. Διό, ὅπως μὴ φανῶ ὑγλήρως διὰ τῆς τῶν αὐτῶν ἢ καὶ πλειόνων ἐπικυρώσεως, περιορίσθην ἐπὶ τοῖς συνοπτικῶς ἐκτεθεῖσιν ἐν τῷ μνησθέντι ἀπαντητικῷ τεσκερὲ μου· ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἐπιδόσεως τῆς ἀπαντήσεώς μου ταύτης δέμηνον σχεδὸν διήλθε διάστημα, οὐδαμῶς δὲ κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον ἠξιώθην ἀπαντήσεως δηλωτικῆς τῆς εἰς τὸ ἀρχαῖον καθιστῶς ἐπανόδου, ἀφορώσης δὲ τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν φερμάνιον τῆς πατριαρχείας, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ διαταχθέντα σημεῖα τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, ἢ τὴν ἀποδοχὴν τῆς ἀπ' αὐτοῦ παραιτήσεώς μου. Ἐὰν δύο ἐν τοῖς πατριαρχείοις νό-

μια σώματα, ἡ ἱερὰ σύνοδος δηλονότι καὶ τὸ ἔθν. μικτὸν συμβούλιον, μὴ δυνάμενα ἐν συνειδήσει καὶ καθήκοντι καὶ εὐλόγως νὰ παραβλέψωσιν ἢ ἀνεχθῶσιν ἐπὶ πλέον ἄνευ μεγίστης βλάβης καὶ εὐθύνης τὴν τοιαύτην ἐπιζήμιον πρωτοφανῆ καὶ ὅλως ἔκρυθμον θέσιν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου, τοῦ κέντρου τούτου ὅλων τῶν ἀπανταχοῦ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, δι' ἀπορρήσεως αὐτῶν ἀπὸ τῆς 15 τοῦ τελευτῶντος μηνὸς δηλοῦσί μοι ὅτι καθ' ὅλον τὸ διάστημα τοῦτο, μολονότι τὰ δύο ἐν τοῖς πατριαρχείοις σώματα νομοταγῶς καὶ μετὰ μεγάλῃς περισκέψεως φερόμενα προσεπέχθησαν καὶ προσπαθοῦσι πρὸς ἀναστολὴν τῆς ἀκτασκέτου φροῦδος τῶν πραγμάτων, οὐχ ἤττον αἰσθάνονται ὅτι ἡ εὐθύνη αὐτῶν ἀπέναντι τῆς τε σεβαστῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἔθνους ἀφίκετο εἰς σημεῖον, προξενοῦν εἰς αὐτὰ μεγίστην ἀνησυχίαν. Ἐπειδὴ κατὰ τὸ διάστημα τοῦτο ἐξ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν ἤλθον ἀναφοραὶ κοιναὶ ὑπογεγραμμέναι ὑπὸ τε τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν χριστιανῶν. Ἐπειδὴ δι' ὅλων τούτων τῶν ἀναφορῶν οἱ τε χριστιανοὶ καὶ οἱ ποιμένες αὐτῶν δηλοῦσιν ὅτι ἡ ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς κατακτήσεως μέχρις ἐσχάτων ὑπαρξίς τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας ἀποτελεῖ ἐν τῶν οὐσιωδেষτάτων στοιχείων τῆς ὑπάρξεως καὶ συντηρήσεως αὐτῆς, πρὸς δὲ ὅτι ἐνεκα τῆς ἐπ' ἐσχάτων ἐπελθούσης παρασλεύσεως τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἔπαυσεν ὁ διοικητικὸς μηχανισμὸς τῆς ἐκκλησίας τοῦ λειτουργεῖν, καὶ ὡς ἐκ τούτου διακυβεύονται τὰ συμφέροντα τῶν χριστιανῶν. Ἐπειδὴ ἐνεκα τούτου καὶ ἐνεκα τῆς παρατεινομένης σιωπῆς τῆς Πύλης ἡ πνευματικὴ ἡσυχία καὶ γαλήνη τῶν χριστιανῶν ἐκλονίσθη καὶ τὰ πνεύματα διατελοῦσιν ἐν ἀνησυχίᾳ ὅλον ἐν ἀξούσῃ. Ἐπειδὴ τὰ δύο σώματα μετὰ τὴν ἀπομάκρυνσιν τῆς Α. Θ. Παναγιότητος δὲν δύναται ἐπὶ πλέον νὰ φέρωσι τὴν ἐκ τῆς ἀνωμάλου ταύτης κατα-

στάσεως μεγίστην εὐθύνην οὔτε ἀπέναντι τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως καὶ τοῦ ἀνωτάτου ἄρχοντος ἡμῶν, οὔτε ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, οὔτινος ἐντολοδόχοι εἰσὶν. Ἐπειδὴ πρὸς τούτοις τὰ δύο σώματα, ἅτινα ἀπὸ τῆς ἀποχωρήσεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος δὲν ἔλειψαν τοῦ συνέρχεσθαι καὶ τακτικῶς ἀνταλλάσσειν τὰς ἑαυτῶν ιδέας πρὸς θεραπείαν τῆς λυπηρᾶς ταύτης καταστάσεως τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν πραγμάτων, συνέταξαν καὶ ἔγγραφον, ὃπερ ἀναλυτικῶς ἀνακρίει τὰ ἐπιχειρήματα τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως τὰ ἀναφερόμενα ἐν τοῖς ἔγγράφοις αὐτῆς ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 δεκεμβρίου π. ἔ. καὶ ὃπερ ἐπισυνάπτουσι ὧδε ἵνα χρησιμεύσῃ τῇ Α. Θ. Παναγιότητι πρὸς ἀναίρεσιν τῶν παρὰ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως προβαλλομένων ἐνστάσεων. Διὰ ταῦτα, τὰ δύο σώματα ἀποφασίζουσι νὰ γνώρισωσι τῇ Α. Θ. Παναγιότητι τὰς ἀνταλλαγείσας μέχρι τοῦδε σκέψεις των ἀναφορικῶς τῆς ἀναλυτικῆς ἀπαντήσεως πρὸς τὰ δύο ἔγγραφα τῆς Ὑψ. πύλης τῆς 19 π. δεκεμβρ., συνάμα δὲ νὰ δηλώσωσιν Αὐτῇ ὅτι δὲν δύνανται τοῦ λοιποῦ νὰ βραστήσωσι τὴν εὐθύνην τῆς καταστάσεως ταύτης, ἥτις δὲν δύναται νὰ θεραπευθῇ ἄλλως εἰμὴ διὰ τῆς ἐπανόδου τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἀπαρχειώτου. Προσέτι ἐπισυνάπτω τὸ ἐν λόγῳ ὑπόμνημα τῶν δύο σωμάτων, διὰ μακρῶν ἀκριβολογοῦν καὶ ἀνασκευάζον τὰ ἐν τῷ τεσπερὲ τῆς 19 δεκεμβρίου καὶ τῷ ἐπισυνημένῳ αὐτῷ πρακτικῷ τοῦ ὑψηλοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου ἐπιχειρήματα τῆς σεβ. αὐτ. κυβερνήσεως. Τὸ ἔγγραφον τοῦτο μετὰ τῆς δεούσης νομιμότητος καὶ εὐλαθείας ἀνασκευάζει αὐτὰ καὶ καταφανῆ ποιεῖ τὰ δίκαια τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριαρχείου· διὸ περιττὸν θεωρῶ ἵνα πλείυτερα διαλάβω ἐν τῷ παρόντι.

Τῶν πραγμάτων οὕτως ἐν ἀληθείᾳ καὶ ἀκριβείᾳ ἐχόντων, τῆς δὲ εὐθύνης ἐμοῦ τε καὶ τῶν δύο σωμάτων μεγίστης καὶ

ἀκαταλογίστου οὔσης, μὴ θέλοντες δ' ἐπὶ πλέον νὰ φέρωμεν ταύτην ἄνευ τύψεως συνειδήσεως καὶ παροράσεως ἀπεκδυόμεθα αὐτῆς, καὶ καθήκόν μου θεωρῶ, μάλιστα δὲ ἐκ τῶν ἱερωτάτων, ὅπως, μεταδιδούς ταῦτα τῇ ὑμ. ἐξ. καὶ δι' αὐτῆς τῇ σεβ. κυβερνήσει, παρκαλέσω μετὰ θερμότητος ὑπὲρ τῆς ταχειίας ἀπορήσεως αὐτῆς περὶ ἐπανόδου εἰς τὸ ἀρχαῖον τῶν προνομίων καὶ ἐκκλησιαστικῶν δικαιωμάτων καθεστώς, διδομένης οὕτω νέας εὐεργετικῆς εὐκαιρίας ἵνα τὸ τε οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἅπαντες οἱ εἰς αὐτὸ πνευματικῶς ὑπαγόμενοι ὀρθόδοξοι χριστιανοὶ εὐχρηθῶσι πρὸς τὸν ἐν οὐρανοῖς πολυέλεον Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἀμεταπτώτου ὑγιείας καὶ εὐδαιμονίας τοῦ φιλολάου καὶ λαοφιλήτου ἡμῶν ἀνακτος σουλτάν 'Απτούλ Χαμίτ χάν ἐφένδου ἡμῶν.

1884 φεβρουαρίου 21

(ὑπογρ.) **ΙΩΑΚΕΙΜ.**

ΚΑ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΥΗΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΑΝΑΒΟΛΗΣ ΤΗΣ ΕΠΙΔΟΣΕΩΣ ΤΟΥ ΥΠΟΜΝΗΜΑΤΟΣ.

Πασιερώτατε μητροπολίτα 'Εφέσου, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ' Αἰθαθάγγελε· τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς πασιερότητα ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ κατασπαζόμεθα. Ἐδεξάμεθα αὐθημερὸν τὸ μετὰ πλείστης ὄσης σπουδῆς διακομισθὲν ἡμῖν παρὰ τοῦ κ. 'Ιωάννου Χλωροῦ ὑπὸ χθεσινῆν ἡμερομηνίαν ἀδελφικὸν γράμμα αὐτῆς, ὡς καὶ τὰ ἐπισυνημμένα αὐτῷ: τὸ ἀντίγραφον, δηλοῦντι, τοῦ τῶν δύο σωμάτων ὑπομνήματος μετὰ καὶ τῆς μεταφράσεως αὐτοῦ

εις τὸ ὀθωμανικόν. Ἐπειδὴ ὅμως ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς ἀπὸ κοινοῦ ληφθείσης περὶ τῶν ἐγγράφων τούτων ἀποφάσεως ἀνεφύησαν περιστάσεις, ὑπὸ τῆς σεβ. αὐτοκρ. κυβερνήσεως ἐπισημῶς προκλήθεισαι, ἀδυνατοῦμεν γὰρ παραδεχθῶμεν, ἄνευ μερίστης βλάβης τοῦ περὶ οὗ πρόκειται μεγάλου ζητήματος, γὰρ παραπέμφωμεν αὐτὰ εἰς τὸν πρὸς ὄν ὄρον πρὸ τοῦ προσεχοῦς σαββάτου.

Βογιατζή-κιοϊ, τῆς 5^{ης} Μαρτίου 1884.

† Ὁ Πρ. Κώνσταν/πόλεως ΙΩΑΚΕΙΜ

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΚΒ΄.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΑ ΤΗΝ 7 ΜΑΡΤΙΟΥ 1884
ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ.

Τὰ δύο σώματα, συσχεθέντα ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τῆς ὑπὸ χθεσινῆς ἡμερομηνίας ἐπιστολῆς τῆς Α. Θ. Παραγιότητος πρὸς τὴν Α. Σ. τὸν ἅγιον Ἐφέσον, μετὰ ὄριμον σβασκείην ἀπεδέχθησαν τὴν μέχρι τοῦ προσεχοῦς σαββάτου ἀναβολὴν τῆς εἰς τὴν Ἑψ. πύλην ἐπιδόσεως τῶν γνωστῶν ἐγγράφων, τῶν ἐν τῇ ρηθείσῃ ἐπιστολῇ μνημονοηθέντων, ὁπότε δεόν γὰρ ἐπιδοθῶσιν ἀνυπερθέτως.

Συγχρόνως δὲ σπεύδουσι γὰρ δηλώσωσι τῇ Α. Θ. Παραγιότητι ὅτι ἐμμένουσιν ἀπαρεγκλιτῶς εἰς τὰ ἄχρι τοῦδε ἀποφασισθέντα ἀναφορικῶς τῆς ἀναλλοιώτου διατηρήσεως τῶν προνομίων καὶ δικαιῶν τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους καὶ εἰς

τὴν ἀρέκαθεν ἐπισήμως διαχαραχθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν πορεία
ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου.

† Ὁ Ἐφέσου	ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ.	Γ. ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ.
† Ὁ Ἡρακλείας	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.	Δ. ΓΕΝΙΑΟΥΝΙΑΣ.
† Ὁ Νικομηδείας	ΦΙΛΟΘΕΟΣ.	Β. ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ.
† Ὁ Ἰωαννίνων	ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.	Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ.
† Ὁ Πρ. Διδυμοτείχ.	ΜΕΘΟΔΙΟΣ.	Τ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
† Ὁ Ἀγκύρας	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.	
† Ὁ Βιζύης	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.	
† Ὁ Γρεβενῶν	ΚΥΡΙΑΛΟΣ.	
† Ὁ Χαλεπίου	ΔΩΡΟΘΕΟΣ.	

ΚΓ'.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.*

*Παριερώτατε μητροπολίτα Ἐφέσου, ἀγαπητὲ ἐν Χριστῷ
ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ' Ἀγαθάγγε-
λε· τὴν φιλίην ἡμῖν αὐτῆς παριερότητα ἐν Κυρίῳ κατασπα-
ζόμεθα. Ἐδεξάμεθα ἄσμενοι τὸ ἀπὸ τῆς ζ'. τοῦ ὁδευόντος
μηνὸς ἀδελφικὸν γράμμα τῆς ὑμετέρας περιποθήτου ἡμῖν ἀ-
γάπης ὡς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ ἀντίγραφον πρακτικοῦ τῶν δύο ἐν*

* Τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἀναγνωσθεῖσης ἐν τῇ συνεδριάσει τῆς
11 μαρτίου, ἀπεφασίσθη ὅπως αὐθωρεῖ ἀποσταλῶσι τῇ Ὑψ. Πύλῃ
τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος ἔγγραφον ὅπερ καὶ ἐγένετο.

τοῖς πατριαρχείοις σωμάτων τῆς αὐτῆς ἡμερομηνίας, εἰς ἀπάντησιν ἀμφότερα γενόμενα τῆς ἀπὸ τῆς στ'. πρὸς τὴν ὑμετέραν ἀγάπην ἐπιστολῆς ἡμῶν, δι' ἧς ἐξεθέμεθα τοὺς λόγους, ὧν ἕνεκα ἐθεωρήσαμεν λυσιτελεῖς καὶ καλὸν, τῇ δὲ ποθεινῇ λύσει τοῦ τῶν προνομίων ζητήματος συντελεστικόν, τὴν ἀναβολὴν μέχρι σήμερον τῆς ἐπιδόσεως τῶν ἀπὸ κοινοῦ πρὸ ἡμερῶν ἐγκριθέντων περὶ τοῦτου ἐγγράφων. Γνωστὸν γὰρ τυγχάνει τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ καὶ τισιν ἄλλοις ὅτι ἡ Α. Υ'. ὁ μέγας βεζίρης προσεκάλεσεν ἡμᾶς τὸ παρελθὸν σάββατον εἰς συνέντευξιν, τὴν τοῦ ἡμετέρου ζητήματος δικαίαν λύσιν σκοποῦσαν, ὅτι δὲ ἐν τρισὶν ἀλλεπαλλήλοις συναρτήσεσιν ἐδηλώθη σαφῶς ὅποια τις ἡ λύσις ἢ τοῖς δικαίοις τῶν πατριαρχείων ἀρμόζουσα, ταῦτα δὲ ἐνετείλατο ἡμῖν ὅπως ἡμεπισήμως γνωρίσωμεν τῇ ὑμετέρᾳ ἀγάπῃ καὶ τοῖς δυσὶ σώμασι, σὺν τῇ ἀξιώσει γὰρ μὴ δημοσιευθῆ ἢ ἐνεργηθῆ τι δυνάμενον γὰρ παραβλάβῃ τὴν ὑπόθεσιν καὶ συνεπῶς τὰς ἀπαιτήσεις τῶν πατριαρχείων. Γούτων ἕνεκα, τὸ ἐφ' ἡμῖν προνοῦμεν ὅτι ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν ἐπίκειται ἡ ἔκδοσις τοῦ σχετικοῦ βασιλικοῦ διατάγματος· ἐξ ἄλλου δὲ θεωροῦμεν καθήκον ἡμῶν γὰρ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ συνοδεῦον τὸ ὑπόμνημα ἡμέτερον ἐγγραφον συνετάχθη, ὡς καὶ τὸ ἐν αὐτῷ συμπεριληφθὲν πρακτικὸν τῶν δύο σωμάτων, ὑπὸ περιστάσεις καὶ γεγονότα ὅλως τῶν σημερινῶν ἀλλοίως καὶ διαφόρους. Ἐδύρατο γ' ἀποσταλῆ τὸ ὑπόμνημα μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῦτου ἡ σημασία μειοῦται, κατὰ τὴν ἡμετέραν ταπεινὴν γνώμην, ἄνευ τοῦ συνοδεύοντος αὐτὸ ἐτέρου ἐγγράφου, ὥστε ἀνακοινοῦντες ταῦτα ἀξιοῦμεν γὰρ ἐξερευνηθῶσι καὶ σταθμισθῶσι τὰ σχετικὰ πάντα, ἐγκριθῆ δὲ τὸ τῇ περιστάσει ἀρμόζον. Τὸ ἐφ' ἡμῖν, μετὰ τὴν τῶν ἀνωτέρω ὑπὸ τῶν δύο σωμάτων μελέτην καὶ γνωμάτευσιν θέλομεν σκεφθῆ περὶ τοῦ παρ' ἡμῶν πρακτέου ὑπογράφαντες

κατὰ τὸ ἔθος τὸ ταχρίμιον ἐπιστρέφομεν σὺν αὐτῷ καὶ τὸ ἐπόμενον διὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου ἄρχοντος κατοικεραγιά, κομιστοῦ καὶ τῆς παρούσης ἡμετέρας ἐπιστολῆς.

Βογιατζή-κιοϊ, τῆς 1' μαρτίου, 1884.

† Ὁ πρ. Κων/πυλεις ΙΩΑΚΕΙΜ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΚΔ΄.

ΙΔΙΑΙΤΕΡΑ ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ (ΧΟΥΣΟΥΣΙΑ) ΤΗΣ Α.Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

[πρὸς τὸν μέγαν βεζύρη].

Α΄.

Ἡ θέσις μου εἶναι δευροτάτη διότι πολλαὶ τάσεις φαίνονται πρὸς ἐκμηδένισιν τῶν ἐπιτευχθέντων. Εἰς τοῦτο δὲν εἶναι πάντη ἀπίθανον γὰρ συντελεῖσθαι καὶ αἱ προλαβόντως γενόμεναι λυπηραὶ διαδόσεις. Ὡς γνωστὸν τῇ Α. ἐξηλόγηται, προλαβόντως τινὲς διέδιδον, ὡσεὶ ἦσαν ἐντεταλμένοι πρὸς τοῦτο, ὅτι, εἰν τὰ δύο σώματα προβῶσιν εἰς τὴν παραδοχὴν τῆς παραιτήσεώς μου ἢ τῆν παῦσιν μου, τὰ προνόμια θέλουσιν ἀποδοθῆ κατ' ὀλοκληρίαν καὶ ὅτι τὰ δίκαια καὶ προνόμια τοῦ ἔθνους καὶ τῆς ἐκκλησίας προδίδονται ἐπ' ἐμοῦ. Αἱ διαδόσεις αὗται ἀπὸ τῆς δευτέρας τῆς παρελθούσης ἐβδομάδος κειλογοροῦσι μετὰ μεγαλειτέρας ἐπιτάσεως. Εἶθε ὁ Ὑψιστος ἀπαλλάξαι τὸ ἀσθενές μου σαρχίον ὄλων τούτων τῶν φροτιδῶν καὶ περισπασμῶν.

Τῆς 15 μαρτίου 1884.

Β΄.

Ἡ καταφρὰ τοῦ δημοσίου κατ' ἐμοῦ ὡς μονομερῶς ἐπιχειρησαντος διαπραγματεῖσθαι πρὸς ἀποσόδησιν τῆς διαφορᾶς

ἔφθασεν εἰς τὸ ἑπακρον. Παρὰ πάντων λέγεται καὶ ὑποστη-
ρίζεται ὅτι, κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ὀρθοδόξου ἐκκλησίας καὶ
τοὺς πατριαρχικοὺς κανονισμοὺς, ὁ πατριάρχης δὲν δύναται
να ἐνεργήσῃ τι ἄνευ τῆς γνώσεως καὶ εἰδήσεως τῆς συνόδου
τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ Μ. συμβουλίου καὶ ὅτι οἱ λόγοι καὶ
αἱ πράξεις τοῦ πατρ. οὐδὲν κῆρος δύνανται να ἔχωσι μὴ προϋ-
παρχούσης σκέψεως καὶ ἀποφάνσεως τῶν δύο σωμάτων· ἐπομέ-
ως δημοσίᾳ λέγουσιν ὅτι δὲν εἶναι δυνατόν να γίνωσι δεκτὰ
πράγματα οὕτω πως ἀποφασισθέντα καὶ ὅτι, ἔὰν προβῶ εἰς
ὑποστήριξιν αὐτῶν, θέλουσι προβῆ εἰς τὴν παῦσίν μου. Ὅτε
ἐτίθεντο αἱ βάσεις τοῦ συμβιβασμοῦ, εἶπον ὅτι θεωρῶ ἀδύνα-
τον τὴν παραδοχὴν τούτου παμύηφει, ὑπεσχέθηρ δὲ να προσ-
παθήσω σπουδαίως εἰς τὴν διὰ πλειοψηφίας παραδοχὴν του-
τωρα ὁμῶς καὶ τοῦτο βλέπω ἀδύνατον. Δυστυχῶς μεταξὺ
τῶν συμβουλευόντων εἰς τὰ μέλη τῶν πατριαρχικῶν συμβου-
λίῶν ἐπιμονὴν, ὑπάρχουσι καὶ φράγχοι τινὲς θιασῶται ξένων
τινῶν ἐχόντων συμφέροντα ἐν τούτῳ. Ἐὰν δὲν παρεωρῶντο
θερμαί τινες παρακλήσεις μου ἐπὶ τινῶν σημείων, ἐλαμβάν-
οντο δὲ ὑπὸ σπουδαίαν ἔποψιν τὰ τὴν 8 μαρτίου πρῶτὴ καὶ
ἐσπέρας δοθέντα σημειώματα, θὰ ἠδυνάμην ν' ἀρυσθῶ ἐκ τοῦ
ὑψηλοῦ τεσκερὲ περισσοτέραν ἰσχὴν πρὸς ὑποστήριξιν τοῦ
συμβιβασμοῦ. Τὸ προοίμιον τοῦ ὑψ. τεσκερὲ, ἤτοι ἡ περικοπὴ
ἀπελθούσης συνειννοήσεως ἐπὶ τῆς μεταξὺ ὑπουργείου καὶ πα-
τριαρχείων διαφωνίας» ἐπροξένησε μεγίστην ταραχὴν. Μά-
λιστα ἡ προτίμησις βραχυλογίας ἐν τῇ περικοπῇ «ὡς πρὸς τὰ
ἄλλα ζητήματα θέλουσιν ἐφαρμόζεσθαι. . . » ἀπ' ἐναντίας δὲ
ὁ πλατειασμὸς ἐν τῷ ζητήματι τῆς τιμωρίας τῶν καλογήρων
καὶ καλογραιῶν, ἀντὶ τῶν κληρικῶν ἐν γένει, καὶ ἡ ἐξάλει-
ψις μὲν ἐκ τοῦ βερατίου, καταχώρισις ὁμῶς ἐν τῷ ὑψηλῷ τε-
σκερὲ τῆς περικοπῆς αἴτις εἶναι τὸ ἀντικείμενον τῆς διαφω-

νίας», ταῦτα πάντα θεωροῦνται καὶ χαρακτηρίζονται ὡς τόσαι ἐνοχοποιητικαὶ πράξεις μου. Ἐκεῖνο, ὅπερ κατ' ἐξοχήν φοβοῦμαι, εἶναι μὴ ἀπορριφθῆ καθ' ὀλοκληρίαν ὁ ὑψηλὸς τεσκερὲς. Διότι οἱ ἐναντιοφρονοῦντες φρονοῦσιν ἐπιμόνως ὅτι πρέπει γ' ἀπορριφθῆ ὁ τεσκερὲς καὶ γὰ παραταθῆ ἡ ἐνεστῶσα τῶν πατριαρχείων ἀνώμαλος κατάστασις, μέχρις οὗ γένωται δεκταὶ αἱ θεωρίαι καὶ τὰ ἀποτελέσματα τὰ ἐν τοῖς δυνὶν ὑπομνήμασιν ἐκτιθέμενα.

Ἡ περίστασις ἀπαιτεῖ μεγάλην σύνεσιν, εὐμέρειαν, ἐπιεικειαν καὶ εὐσπλαγγίαν.

Τῆ 17 μαρτίου 1884.

ΚΕ'.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ
ΤΗΣ 20 ΜΑΡΤΙΟΥ 1884.

Τὰ δύο σώματα ἀναθέτουσιν εἰς τὴν Α. Σεβασμ. τὸν ἅγιον προεδρεύοντα ἵνα γράψῃ τῇ Α. Θ. Παραγιότῃ καὶ ἐρωτήσῃ τὰ ἀκόλουθα· Ἐπειδὴ τὰ δύο σώματα ἔμαθον ἔκ τε διαμηνύσεων μερικῶν καὶ ἔξωθεν ὅτι ἐπῆλθε λύσις τοῦ ζητήματος τῶν προνομίων, καὶ ἐπειδὴ στεροῦνται θετικῶν πληροφοριῶν ἐπὶ τῶν διασαλπίζομένων περὶ αὐτῆς, παρακαλεῖται ἡ Α. Θ. Παραγ. ὅπως ἐξαγάγῃ ταῦτα ἐκ τῆς ἀβεβαιότητος, εἰς ἣν διατελοῦσι, κοινοποιούσα πᾶν ὅ,τι σχετικὸν γινώσκει περὶ αὐτοῦ· ἐπίσης ἀναθέτουσιν εἰς τὴν Α. Σεβ. ἵνα παρακαλέσῃ τὴν Α. Θ. Παραγιότῃ ὅπως αὔριον μέχρι τῆς 6 ὥρας, καθ' ἣν συνεδριάσουσιν αὐθις τὰ δύο σώματα, ἀποστείλῃ τὴν ἀπάντησιν αὐτῆς.

ΚΣΤ'.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Πανιερώτατε μητροπολίτα Ἐφέσου, ἀγαπητέ ἐν Χριστῷ ἀδελφέ καὶ συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἀγαθάγγελε· τὴν φίλην καὶ ποθεινὴν ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς κατασπαζόμεθα. Ἐδεξάμεθα σήμερον περὶ λύχνων ἀφ᾽ τὴν σημερινὴν ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας ἀγάπης καὶ τὸ ἐν αὐτῇ ἀντίγραφον πρακτικοῦ σημερινῆς ἐπίσης συνεδριάσεως τῶν δύο ἐν τοῖς πατριαρχείοις σωματίων, ταῦτα δὲ διελθόντες ἀπαντῶμεν συνφθὰ τῇ ἐν αὐτοῖς διατυπωμένῃ ἀξιῶσει. Ἐνθυμεῖται ἡ ὑμέτερα ἀγάπη ὅτι ἐν τῇ ἀπὸ τῆς ι' τοῦ λήγοντος μηνὸς ἐπιστολῇ ἡμῶν ἐδηλοῦμεν αὐτῇ πρὸς γινώσιν τῶν δύο σωματίων ὅτι ἡ Α.Υ. ὁ μέγας βεζύρης προσεκάλεσεν ἡμᾶς τηλεγραφικῶς ἵνα μεταβῶμεν παρ' αὐτῷ, ἐπομένως δὲ καὶ ὅ,τι ἐνετέλατο ἡμῖν μετὰ τρεῖς συναντήσεις νὰ διακοινώσωμεν ἡμιεπισήμως τοῖς δυσὶ σώμασι. Ἦν παρελθούσαν τετάρτην ὁ τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν τμηματάρχης ἐξοχώτατος Ζιβέρ βέης ἐκόμισεν ἡμῖν τὸ υ. α. βεράτιον τῆς πατριαρχείας, ὁμοιον κατὰ πάντα τῷ τοῦ χειμνήστου προκατόχου ἡμῶν Ἰωακείμ. τοῦ Β', συνοδευόμενον ὑπὸ ἐξηγηματικοῦ τεσκερὲ τῆς αὐτοῦ ἐξοχότητος τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, ἀφορῶντος τὰ ἐκτὸς αὐτοῦ ζητήματα τῶν νομίμων δικαίων τῶν πατριαρχείων. Ἐπειδὴ ὁμως τὸ ὑψ. βεράτιον ἐστερεῖτο τῆς κατὰ τὰ νενομισμένα διὰ βασιλικῆς χειρὸς κυρώσεως, ἐπεστρέψαμεν αὐτὸ ἀξιῶσαντες τὴν Α. ἐξοχότητα τὸν τῆς δικαιοσύνης ὑπουργὸν νὰ συμπληρώσῃ τὴν ἔλλειψιν ταύτην, ἄνευ τῆς ὁποίας, δηλώσαντες ἅμα, ἀδύνατον εἰς οἵανδήποτε διακοίνωσιν πρὸς τὰ δύο ἐν πατριαρχείοις σώματα νὰ προβῶμεν. Ἀπὸ ὥρας εἰς ὥραν τοίνυν περιμένομεν συμπεπληρω-

μένον διὰ τῆς βασιλικῆς κυρώσεως τὸ τῆς πατριαρχείας βεράτιον, ὅτε, ἅμα τῇ λήψει αὐτοῦ, διακοινώσομεν ἐπισήμως καὶ ἐν λεπτομερείᾳ τὰ πάντα, ὡς χρεῶν ἔχομεν κατὰ τοὺς κειμένους νόμους, τοῖς δυσὶ σώμασι, δυναμένοις ἐν πάσῃ γνώσει καὶ ἡρεμίᾳ νὰ κρίνωσι καὶ ἀποφανθῶσι. Διὸ πᾶσαν οἰανδ' ἴποτε κρίσιν καὶ ἀπόφασιν πρὸ τῆς λήψεως αὐτοῦ θεωροῦμεν ἐν συνειδήσει ἐπικίνδυνον καὶ ἐπιβλάβη. Διὰ ταῦτα ἀξιούμεν τὴν ὑμετέραν ἀγάπην, τοὺς πανιερωτάτους ἀγίους ἀδελφούς καὶ τοὺς ἀξιοτίμους συμβούλους, ἵνα χάριν τῶν συμφερόντων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους, οὐχὶ δὲ ἑτέρου τινός, λάβητε ὑπομονὴν μέχρι τῆς ἐκδόσεως τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου.

Ἐν Βογιατζή-κιοϊ τῇ κ' μαρτίου αἰωπὸ'.

† ὁ πρ. Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**.

Ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΚΖ'.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ
ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ ΤΗΣ 21 ΜΑΡΤΙΟΥ 1884.

Τὰ δύο σώματα, λαβόντα γνῶσιν τῆς ὑπὸ χθесινῆν ἡμερομηνίαν ἐπιστολῆς τῆς Αὐτοῦ Θ. Παναγιότητος, εἰς ἀπάντησιν τοῦ χθὲς ἀποσταλέντος ἀποσπάσματος πρακτικοῦ αὐτῶν, καὶ μὴ δυνηθέντα νὰ ἐννοήσωσιν εὐκρινῶς τὰ ἐν αὐτῇ ἐνδιαλαμβανόμενα, νομίζουσι καθήκον αὐτῶν νὰ παρακαλέσωσι τὴν Α. Θ. Παναγιότητα ὅπως ἔχη πάντοτε ὑπ' ὄψιν τὰς μέχρι τοῦδε ἀποφάσεις, ἐπισήμους ἐκθέσεις καὶ ὑπομνήματα, τὰ

σχετιζόμενα πρὸς τὸ ζήτημα τῶν προνομίων καὶ λοιπῶν δικαίων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους, καὶ τὰ διακελευόμενα παρὰ τῶν ἱερῶν κανόνων καὶ τῶν ἐθνικῶν κανονισμῶν καὶ πεποιθασιν ὅτι καὶ ἡ Α. Θ. Παναγιότης, ὅπως καὶ τὰ δύο σώματα, θέλει ἀποδοκιμάσει πᾶσαν ἐνέργειαν καὶ λύσει μὴ συνάδουσαν εἰς ταῦτα πάντα.

ΚΗ'.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΒΕΡΑΤΙΟΥ.

Πανιερώτατε μητροπολίτα Ἐφέσου, ἀγαπητέ ἐν χριστῷ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργέ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κύρ Ἀγαθὰγγελεῖ τὴν φίλην ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀδελφικῶς κατασπαζόμεθα. Ἐξ ἰδιωτικῆς πηγῆς πληροφορούμεθα ὅτι ἐξεδύθη μὲν τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς πατριαρχείας βεράτιον, κεκυρωμένον βασιλικῶς, ἀλλὰ παρ' ἐλπίδα ἐναντίον τῶν κατ' ἐπανόληψιν δοθεισῶν ὑποσχέσεων περιέχει, ἂν ἦναι ἀληθές, τὸ περὶ δίκης ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν ἐγκλήματα διαπραττόντων ὡς ἀρχῆθεν ὑπὸ τῆς σεβαστῆς κυβερνήσεως διευτυπώθη. Ἐν τοιαύτῃ θλιβερᾷ περιπτώσει, ἦν τί προὔκλεσεν ἀγνοοῦμεν, ἀδύνατον ἡμῖν νὰ δεχθῶμεν αὐτὸ, ὅθεν ἐσωκλείομεν ὧδε ἡμετέραν ἐπιστολὴν ἀποτεινομένην πρὸς τὸν ἄρχοντα κηπουκεγαγιᾶν ὅπως ἐνεργήσῃ συνωδᾷ τῷ περιεχομένῳ αὐτῆς· ἀμὰ δὲ βεβαιωθῆ ἡ θλιβερὰ αὕτη εἶδησις, ἀμέσως θέλομεν κατέλθῃ ὅπως προφορικῶς ἐκθέσωμεν εἰς τὴν ἱερὰν σύνοδον καὶ τὸ ἐθνικὸν μι-

κτόν συμβούλιον πάντα τὰ διατρέξαντα ἵνα γείνη ἡ δέουσα σκέψις καὶ ἀπόφασις.

· Ἐν Βογιατζῆ-κιοῖ, τῇ κε' μαρτίου αὐτοῦ.

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**
ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

(Προσάρτημα).

Ἐνδοξότατε ἄρχον Καπουκεγαριᾶ, κὲρ Σταυράκη ἐφένδη Ἰωαννίδη, τέκνον ἐν Κυρίῳ ἡμῖν ἀγαπητόν, χάρις εἴη σοι παρὰ Θεοῦ. Ἐμάθομεν ὅτι ὑψηλῆ αὐτοκρατορικῆ βουλήσει ἐξεδόθη τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς πατριαρχείας βεράτιον φέρον τὴν αὐτοκρατορικὴν κύρωσιν. Ἐναντίον ὅμως τῶν δοθεισῶν ἡμῖν ὑποσχέσεων περὶ τοῦ ἀναλλοιώτου καὶ παρομοιοτύπου τῷ τοῦ Ἰωακείμ Β', περιέχει τὸ ἐδάφιον τὸ περὶ κακουργήματος ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν. Ἀξιῶμεν τοίνυν καὶ παρακελευόμεθα τὴν ἐνδοξότητά σου ὅπως μεταβῆς παρὰ τῇ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ ἀγγελίης αὐτῷ ἐξ ὀνόματος ἡμῶν ὅτι σφόδρα λυπούμεθα διὰ τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο γεγονός καὶ ὅτι, ὅπως πολλαῖς προφορικῶς καὶ γραπτῶς εἶπομεν καὶ ἐδηλώσαμεν πρὸς πάντας, δὲν δυνάμεθα νὰ δεχθῶμεν βεράτιον πατριαρχείας, οἰανδήποτε τροποποίησιν παρὰ τὰ ἀπ' αἰῶνων νεομισμένα φέρον, πολλῶ δὲ μᾶλλον τὴν περὶ ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατὰ συνέπειαν θερμῶς παρακαλοῦμεν τὴν Α. Εξ. καὶ τὴν σεβαστὴν κυβέρνησιν νὰ εὐδοκήσῃ νὰ μὴ ἀναγκάσῃ ἡμᾶς ν' ἀντιτάξωμεν ἄρρησιν ἀπόλυτον.

Βογιατζῆ-κιοῖ, τῇ κε' μαρτίου αὐτοῦ.

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**
ἐν Χριστῷ εὐχέτης.

ΚΘ'.

ΕΚΘΕΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΝΕΡΓΕΙΩΝ ΑΥΤΗΣ.

(Συνεδρίασις τῆς 26 μαρτίου).

Ἡ Α. Θ. Παναγιότης προσελθοῦσα καὶ παρακαθή-
σασα παρὰ τῆ προεδρικῆ θέσει κενῆ μενούση λέγει·

Ἔρχομαι, σεβάσμιοι ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀξιότιμοι κύ-
ριοι σύμβουλοι τοῦ ἔθνους, νὰ ἀναγγείλω ὑμῖν γεγονότα τινὰ,
λαβόντα χώραν ἐσχάτως καὶ ἀφορῶντα τὸ ἡμέτερον ἐκκλη-
σιαστικὸν ζήτημα. Ἔρχομαι οὐχὶ ὡς πατριάρχης ἵνα δεσπο-
τικῶς ἐπιβάλω ταῦτα εἰς τὴν ὑμετέραν κρίσιν· ἔρχομαι οὐχὶ
νὰ δεσπόσω, ἀλλ' ὡς ἄγγελος φέρων τὴν εἰρήνην ἐν τῇ ἐκ-
κλησίᾳ· ἔρχομαι οὐχὶ ἵνα ἀναδειχθῶ, ἀλλ' ἵνα ὅσον τὸ ἐπ'
ἐμοὶ συνεισενέγκω τὸν ἐλάχιστον ὕβολόν εἰς ἴασιν τῶν πλη-
γῶν τῆς ἐκκλησίας. Ὑπερτρίμηνον διήλθε, σεβαστοὶ ἐν Χρι-
στῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀξιότιμοι σύμβουλοι, διάστημα ἀφ' οὗτου, οἰ-
κείᾳ καὶ ἀπαραβιάστῳ θελήσει, διὰ λόγους οὔτινες ἐνεγράφησαν
ἐν τοῖς πρακτικοῖς, ἔδωκε τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ
θρόνου παραίτησίν μου. Τὸ ὑπερτρίμηνον τοῦτο διάστημα
δύναμαι νὰ τὸ διαιρέσω εἰς δύο ἐποχάς, καὶ τοῦτο ὅσον ἀ-
φορᾷ τὸν προκείμενον μέγαν ἀγῶνα τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ἡ μὲν
πρώτη ἐποχὴ ἀπαρτίζεται ἀπὸ τῆς ἡμέρας τῆς παραιτήσεώς
μου μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἀπεσύρθην εἰς τὸν ἰδιωτικόν
μου οἶκον· πᾶν ὅ,τι ἐγένετο κατὰ τὴν ἐποχὴν ταύτην εἴτε ἰ-
διωτικῶς, εἴτε κοινῶς καὶ ἐπισήμως, τυγχάνει εἰς γνῶσιν ὑ-
μῶν πάντων, ὥστε θεωρῶ περιττὴν τὴν ἀνέλιξιν τῶν πραγ-
μάτων τῆς ἐποχῆς ἐκείνης. Θὰ μοὶ ἐπιτραπῆ ὁμως πρὶν ἀρ-
ξωμαι τῆς ἀφηγήσεως τῶν ἀφορῶντων εἰς τὴν δευτέραν ἐπο-

χίν, νά εἶπω ὀλίγα τινά παρεκβεχτικῶς ὅσον ἀφορᾷ τήν πρῶ-
την ἐποχίν. Πολλά καί μυρία ἐλέγχθησαν καί ἐγράφησαν καί
συνεζητήθησαν περὶ ἰδιωτικῶν ἐνεργειῶν, χαρακτηῖρα μονονουχί
προδοτικῶν φερουσῶν, καί ὅτι ταῦτα ἐγένοντο πρὸς σωτη-
ρίαν μου ἀτομικὴν· οὐδέν τούτου ψευδέστερον· ἐγὼ ἤμην,
εἰμὶ καί ἔσομαι τῆς γνώμης ὅτι πάντες ἀπὸ κοινοῦ ἓνα καί
τὸν αὐτὸν σκοπὸν ἐπεδιώξαμεν, τίνι τρόπῳ θά σώσωμεν
τὴν ἐκκλησίαν καί τὰ δίκαια αὐτῆς. Κατὰ τὴν 3 ἡδὴ λή-
γοντος μηνός, ἐάν δέν με ἀπατᾷ ἡ μνήμη, ὅπως ἀπροσδοκί-
τως καί μηδεμίαν οἰανδύποτε γνῶσιν τοῦ πράγματος ἔχων,
ἔλαβον περὶ τὸ μεσονύκτιον τηλεγράφημα τῆς Α. Υ. τοῦ Μ.
βεζίρου, δι' οὗ μὲ προσεχάλει νά μεταβῶ εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ·
τὸ ἀπροσδόκητον τοῦτο γεγονός τοῦτο μὲν μὲ διετάρχαξε, τοῦ-
το δὲ μοι ἐπέβαλε τὴν ἀνάγκην νά ἀποδεχθῶ, δέν τὸ διετή-
ρησα δὲ μυστικόν. Μετέβην λοιπόν· ἡ πρώτη αὕτη συνάντησις
διήρκεσεν ὑπὲρ τῆς τρεῖς ἢ τέσσαρας ὥρας· τὸ ἐν αὐτῆς μέρος
ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νά μὲ πείσῃ ἡ ὑψηλ. του διὰ παντός μέσου
τοῦτο μὲν ὅτι οὐδέν προσωπικὸν πάθος ἔχει κατ' ἐμοῦ, τοῦτο
δὲ ὅτι ἡ πορεία τοῦ πατριαρχείου εἶναι ἀσύμφορος εἰς αὐτὰ τὰ
ἴδια αὐτοῦ συμφέροντα. Μετὰ τῆς ἀποχρώσας ἐκ μέρους μου
ἀπαντήσεις εἰς ἀμρότερα, μὲ προσεχάλεσε νά ἀφήσωμεν αὐτὰ
τὰ ἔωλα καί νά προβῶμεν εἰς σκέψιν περὶ τῆς λύσεως τοῦ ὑ-
φιστάμενου ζητήματος μεταξὺ τῆς κυβερνήσεως καί τῶν πατρι-
αρχείων· ἀπήντησα ὅτι οὐδένα χαρακτηῖρα φέρω δυνάμενον νά
μοι ἐπιτρέψῃ τὴν μετὰ τῆς ὑψηλ. του συζήτησιν· μετὰ πολ-
λοῦς λόγους εἶπεν ὅτι ἀμρότεροι ἐνταῦθα συνομιλοῦμεν καί
συσκεπτόμεθα ὅπως ἰδιωτικῶς· εἰς τοῦτο δέν ἠδυναίμεν νά
ἀπαντήσω ἀρνητικῶς, διὰ τοῦτο καί ἐδέχθην τὴν συνδιάλεξιν,
ἀφοῦ μάλιστα εἶπεν ὅτι μεγίστη καί διακχῆς ἐπιθυμία τοῦ
ἀνακτος εἶναι ὅπως ὡς τάχιστα τὰ τοῦ ζητήματος τούτου

λάβωσι πέρας, ὅπως εἰρηνεύσωσι καὶ τὸ πατριαρχεῖον καὶ τὸ γραικικὸν ἔθνος. Δὲν θεωρῶ ἄσκοπον, σεβ. ἐν Χριστῷ ἀδελφοὶ καὶ ἀξιότιμοι σύμβουλοι, νὰ εἶπω ὅτι κατὰ τὴν διέλεξιν ταύτην μυριάκις καὶ διὰ δακρύων παρεκάλεσα τὴν ὑψηλ. του νὰ μὲ ἀπαλλάξῃ ἀπὸ τοῦ βάρους τῆς πατριαρχείας, ἀλλὰ καὶ εἰς τοῦτο ἀντετάχθη πείσμων, οὕτως εἶπεν, ἄρνησις. Τότε εἶπον κατ' ἐμαυτὸν, εὐλογητὸς ὁ Θεὸς, καὶ ἤρξατο ἡ συζήτησις· καὶ πρῶτον μὲν ἐρρήθη ὅτι βεράτιον δοθήσεται πανομοιότυπον πρὸς τὸ τοῦ προκατόχου μου, ὅτι ἀνακληθήσονται τὰ διατάγματα τὰ ἐκδοθέντα ὑπὸ τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης, τὸ μὲν περὶ τῶν διαθηκῶν, τὸ δὲ περὶ τῶν συζυγικῶν διατροφῶν. Μετὰ τοῦτο ἐσταμάτησεν, ἐγὼ δὲ ἠρώτησα τί φρονεῖ περὶ τῶν λοιπῶν ζητημάτων· ὡς δὲ νὰ ἠγνώσει, ἠρώτησεν ἐὰν ὑπάρχωσι καὶ ἄλλα ζητήματα, ἐγὼ δὲ ἀπερήθησα τὸ περὶ διευθύνσεως τῶν σχολείων, τὸ περὶ ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων καὶ τὸ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῆς συνόδου διὰ τοὺς παλιόντας κληρικούς. Καὶ περὶ μὲν τοῦ τελευταίου τούτου ἡ ὑψηλότης του εἶπεν ὅτι τὸ πατριαρχεῖον οὔτε ἀστυνομίαν ἔχει, οὔτε στρατὸν, ὀφείλει δὲ ἡ κυβέρνησις νὰ ἐκτελῇ τὰς ἀποφάσεις τῶν πατριαρχείων ἐπὶ τῶν ἀπειθούντων κληρικῶν, καίτοι ὁ ἴδιος δὲν θεωρεῖ τοῦτο κατ' ὀλοκληρίαν δίκαιον, καὶ ὅτι τὸ πατριαρχεῖον δὲν ἔχει δίκαιον νὰ παρᾶπονῆται, διότι πάντοτε ἡ κυβέρνησις ἐξετέλεσε τὰς τοιαύτας ἀποφάσεις τοῦ πατριαρχείου, ἐκτὸς τῆς μοναδικῆς ἐν Μιτυλήνῃ περιπτώσεως, μολονότι καταγίνεται, ὡς εἶπε, διὰ νὰ ἐνεργηθῇ καὶ ἡ ἀπόφασις αὕτη. Περὶ δὲ ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων εἶπεν ὅτι οὐδέποτε ἡ κυβέρνησις ἐκώλυσε ταύτην, ἐκτὸς ἐὰν ὑπάρχωσι νόμιμοι πρὸς τοῦτο λόγοι· ἴσως παρεμβάλλεται ἀναβολή, προσέθηκεν, ὡς ἐκ τοῦ νέου μέτρου, ὅπερ ἀπεφάτισεν ἡ

κυβέρνησις περί ιστιλαμίου, περί οὗ ὑμεῖς λέγετε ὅτι τὸ ρηθὲν μέτρον τοῦτο μὲν βραδύνει, τοῦτο δὲ δίδει τὸ δικαίωμα εἰς τὰς ἔξω ἀρχὰς νὰ φορολογῶσι τοὺς κατοίκους, ὅπερ δὲν εἶναι δύσκολον νὰ διορθωθῇ· εἶπον ὅτι ὑπάρχει καὶ τι ἄλλο ὅτι, μηδενὸς λόγου νομίμου ὑπάρχοντος, ἡ κυβέρνησις δὲν ἔδωκε τὴν ἄδειαν πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν εἰς μέρη τινὰ, προσεποιήθη δὲ ἄγνοιαν καὶ εἶπεν ὅτι τοῦτο εἶναι ἄδικον καὶ πρέπει νὰ διορθωθῇ. Περί δὲ τῆς διευθυσεως τῶν σχολείων ἔκαμε μίαν θεωρίαν λαμπροτάτην καὶ εἶπεν ὅτι δὲν ἐννοεῖ ἡ κυβέρνησις νὰ ἐπεμβῇ ἀπολύτως εἰς τὴν διεύθυνσιν καὶ εἰς τὴν διατήρησιν τῶν σχολείων ἡμῶν, φρονεῖ ὅμως ὅτι καὶ τὸ πατριαρχεῖον δὲν δύναται νὰ ἀρνηθῇ ὅτι ἡ κυβέρνησις ἔχει δικαίωμα ἐποπτείας ἐπ' αὐτῶν καὶ ὅτι τοῦτο ἀπορρέει ἐκ τοῦ χάτι χουμαγιούν, ἀλλ' ὅτι ἡ ἀπόλυτος ἐποπτεία προσαπαιτεῖ καὶ τὴν σύστασιν συμβουλίων ἐξ ἀνδρῶν πεπαιδευμένων καὶ ἐχόντων εἰδικότητα περὶ τὰ τοιαῦτα, οἵτινες δυστυχῶς ἐλλείπουσι, καὶ διὰ τοῦτο τὰ σχολεῖα πρέπει νὰ βραδίσωσιν ὡς μέχρι τοῦδε. Ὁμολογῶ ὅτι ἡ ποιαύτη θεωρία μὲ ἐδέσμευσέ πως, διὰ τοῦτο εἶπον ὅτι παρὰ τῆς κυβερνήσεως ἐσχηματίσθη μία ἄδικος ἰδέα ὅτι ἐν τοῖς ἡμετέροις σχολείοις διδάσκονται διδάγματα ἐναντίον τοῦ μωαμεθανικοῦ ἔθνους, ἀλλ' ὅτι οὐδὲν τούτου ψευδέστερον. Ἐνδεχόμενον, εἶπον, εἰς τινα βιβλία ἐκτὸς τοῦ κράτους ἐκτυπούμενα νὰ ὑπάρχωσι σποραδικῶς ἰδέαι τινές, ἀλλ' οὐδὲν τῶν βιβλίων τούτων ἐπιτρέπομεν νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὰ ἡμέτερα σχολεῖα· εἶπεν ὅτι δὲν πρόκειται περὶ τούτου, ἀλλὰ περὶ ἄλλου τινός, καὶ ἀμέσως ἔστρεψε τὸν λόγον καὶ ἠρώτησεν εἰς τὸ περὶ δίκης ἐγκληματιῶν κληρικῶν τί γενήσεται· εἶπον ὅτι τοῦτο δὲν ἀπαιτεῖ συζήτησιν διὰ τὸν λόγον ὅτι, χορηγουμένου ἀναλλοιώτου τοῦ βερατίου τῆς πατριαρχείας, τὸ ζήτημα αἱρεταί. Εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο ἐπῆλθε σφοδρότατη συζήτησις· ἐπὶ τέ-

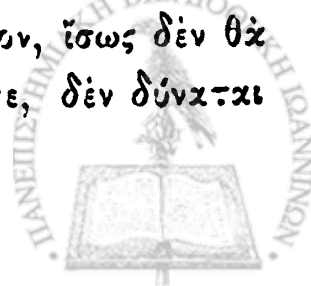
λους δὲ ἔμεινα ἄκαμπτος καὶ ἐσηκώθην νὰ ἀναχωρήσω· μὲ παρεκάλεσε νὰ μείνω ὀλίγον καὶ ἔμεινα, ἀλλὰ καὶ αὖθις ἐστάθη ἄκαμπτος καὶ ἠγέρθην, μοὶ εἶπε δὲ ἐπὶ ποδός· ἐπεθύμουν σήμερον νὰ τελειώσῃ τὸ ζήτημα, ἀλλ' ἄς μείνῃ διὰ τὴν αὐριον, πᾶν ὁμῶς ὅ,τι εἶπομεν, προσέθηκε, φέρει χαρακτηῆρα ἔσημον καὶ ἰδιωτικόν. Ἐὰν δὲ ἀκουσθῶσι τὰ λεγθέντα μεταξὺ ἡμῶν, ὅτ' τηρήσω ἀπόλυτον ἄρνησιν ὅτι οὐδὲν τούτων εἶπον· τότε καὶ γὼ εἶπον ὅτι ἰδιωτικῶς συνεζήτησα μετὰ τῆς ὑψηλότητός του καὶ ὅτι οὐδεμίαν ἀναλαμβάνω εὐθύνην, καθόσον τὰ μόνον ἀρμόδια διὰ νὰ ἀποφανθῶσιν εἶναι τὰ ἐν τοῖς πατριαρχείοις σώματα· μὲ παρεκάλεσε δὲ νὰ σκεφθῶ καὶ νὰ ἐπανέλθω τὴν ἐπιούσαν. Πρὸν ἦθην νὰ ὑπάγω τὴν ἐπιούσαν, διότι ἦτο κυριακὴ, προσδιωρίσθη δ' ἐκ συμφώνου ἡ ἐπιούσα δευτέρα· τὰ πράγματα δὲ ταῦτα ἐπίσης δὲν ἔμειναν ὅλως διόλου μυστικὰ καὶ εἰς ὅλους ἄγνωστα. Τὴν δευτέραν ὅθεν προπαρεσκευάσθη καὶ ἄπως γραπτῶς καὶ μετέβην παρὰ τῷ πρωθυπουργῷ· ὁ πρῶτος αὐτοῦ λόγος ἦτον ἂν ἐσκέφθην τι περὶ τοῦ ἀντικειμένου ὅπερ ἔμεινεν ἐκκρεμές, ἐγὼ δὲ εἶπον· ἐμμένω εἰς ὅσα εἶπον προχθές, ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ φανῶ ὅλως διόλου ἄκαμπτος, ἐσκέφθην καὶ ἐσημείωσά τι τὸ ὑποῖον δεικνύω εἰς τὴν ὑμ. ὑψηλότητα μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιφυλάξεως· ἔστι δὲ τὸ ἑξῆς·

Ἐδόθη τῷ Μ. βεζύρη Σαῖτ πασσᾶ τῇ 5 μαρτίου 1884. Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἤθελεν ὑποπέσει ἱερεὺς τις ἢ καλόγηρος ἢ καλογραῖα εἰς ἔγκλημα, ἢ προσωποκράτησις αὐτῶν θέλει μὲν ἐκτελεῖσθαι ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν, ἀλλὰ πάντοτε, ἐν μὲν τῇ πρωτεύουσῃ τῇ γνώσει καὶ ἐνεργείᾳ τοῦ πατριαρχείου, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις τῇ τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ ἐπισκόπου, κατὰ τὸν καιρὸν δὲ τῆς προανακρίσεως θέλει προφυλαχίζεσθαι ἐν τῷ πατριαρχείῳ ἢ τῇ μητροπόλει. Ἐπειδὴ ὁμῶς ὁ ἱερεὺς ἔχει καὶ πνευματικόν τι ἀξίωμα, ὅπερ ἐν περιπτώσει ἀποδείξεως τῆς ἐνοχῆς του ἐστὶν ἐκ τῶν ὧν οὐκ

ἄνευ ὅπως ἀφαιρεθῆ παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν, καὶ ἐπειδὴ ἀδύνατον ἢ Ἱερὰ σύνοδος νὰ ἐκφέρῃ ψῆφον καταδικαστικὴν αἴρουσα τὸ ἀξίωμα τοῦ κατηγορουμένου, χωρὶς νὰ ᾖ πεπεισμένη περὶ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, ἀναπόφευκτος ἀνάγκη ὅπως εἰς τὰς ἀνακρίσεις αὐτοῦ παρίσταται κληρικὸν πρόσωπον τῆς ἀρχῆς, ἣτις μέλλει νὰ καταδικάσῃ αὐτὸν καὶ ἄρῃ τὸ ἀξίωμα τῆς ἱερωσύνης, ἢ ἄλλως αἱ προανακρίσεις νὰ ἐκτελῶνται ἐν τῇ οἰκείᾳ ἀρχῇ ἐκάστου κατηγορουμένου πρὸς τὸν αὐτὸν σκοπὸν καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον. Ὅπως πάντοτε διακαέστατα καὶ εἰλικρινέστατα παρεκάλουν, οὕτω καὶ νῦν διὰ τῶν αὐτῶν θερμῶν παρακλήσεων δέομαι καὶ ἐκλιπαρῶ τὴν εὐγενῆ ἀποδοχὴν τῶν ἐξῆς θερμῶν δεήσεών μου: Βεράτιον ἀναλλοίωτον τῷ τοῦ Ἰωακείμ Β' καὶ πανομοιότυπον. εὐμενῆ ἀνάκλησιν τῶν περὶ διαθηκῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 4 ἀπριλίου 1299)1883 καὶ περὶ διατροφῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 μαΐου 1299)1883 ὑψηλῶν ἐγκυκλίων τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐπάνοδον εἰς τὸ πρὸ τῆς ἐκδόσεως τῶν ἐγκυκλίων τούτων καθεστώς. Περὶ τῶν σχολείων καὶ τῶν λοιπῶν σημείων ἀκράδαντον ἔχω πεποιθήσιν εἰς τὰς ὑψηλὰς ὀρθοβούλους καὶ εὐμενεῖς ἐπαγγελίας ὅτι μενοῦσιν ὡς εἶχόν καὶ ὅτι ἐν πάσῃ σχετικῇ περιπτώσει θέλει παρέχεσθαι πᾶσα εὐμενῆς ἀρωγὴ καὶ ἀποτελεσματικὴ ἐνέργεια.

Τὸ σημεῖωμα τοῦτο ἄμα λαβὼν μοὶ τὸ ἐπέστρεψε, λέγων ὅτι εἶναι ἀπολύτως ἀδύνατον νὰ δεχθῆ τοιαύτην ἀρχὴν ἢ δώσῃ δικαίωμα, τὸ ὁποῖον δὲν εἶχε τὸ πατριαρχεῖον· εἶναι ἀληθές, προσέθηκεν, ὅτι χριστιανικαὶ τινες κυβερνήσεις ἐπῆραν τὸ δικαίωμα τοῦτο ὅτε ὑπῆρχε παρ' ἡμῖν εἰς καὶ μόνος νόμος. τὸ σερῆ· ἤδη ὁμως, ὅτε ἤρχισαν νὰ τίθενται εἰς ἐνέργειαν ἕτεροι νόμοι, ἢ κυβέρνησις ἀφῆρεσε τὸ δικαίωμα καὶ ἐξ ἐκείνων, οἵτινες ἔχουσιν αὐτὸ κεκτημένον· μ' ὅλα ταῦτα, ἐὰν τὸ πατριαρχεῖον εἶχε τοιοῦτον δικαίωμα κεκτημένον, ἴσως δὲν θὰ τὸ ἀφῆρει ἢ κυβέρνησις, ἀλλ' ἀφοῦ δὲν τὸ εἶχε, δὲν δύναται

σήμερον νὰ τὸ δώσει. Ἐνταῦθα ἡ διάλεξις ἔλαβε σοβαρώτερον χαρακτῆρα, ἐν δὲ τῷ μεταξύ ἐρρέθη ὑπὸ τῆς ὑψηλότητός του καὶ τὸ ἐξῆς· «μὴ με μαλόνετε. σᾶς παρακαλῶ». διότι φαίνεται ὅτι κ᾽ ἔτι ἐντονώτερον εἶχον ὁμιλήσει. Ἐζήτησε πληροφορίας περὶ τῆς σημασίας τῶν λέξεων μητροπολίτης, ἀρχιεπίσκοπος ἢ ἐπίσκοπος· ἀφ' οὗ δὲ τῷ ἐδόθησαν, ἠρώτησε τί ἐγίνετο μέχρι τοῦδε περὶ τῶν ἐγκληματιῶν ἀρχιερέων, ἐγὼ δὲ εἶπον ὅτι δὲν γνωρίζω τί ἐγίνετο πρὸ τῆς ἐλληνικῆς ἐπαναστάσεως, ἀλλὰ μετὰ τὴν ἀνακήρυξιν τοῦ τανζιματίου τὰ ἐγκλήματα, εἴτε κοινὰ εἴτε ἰδιωτικὰ, ἐδικάζοντο ἐν τοῖς πατριαρχείοις· μὲ ἐζήτησε παραδείγματα· τῷ ἀνέφερον δὲ τὸ τῆς θεολογικῆς σχολῆς, τὸ τοῦ ἀοιδίου προκατόχου μου ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ πατριαρχείᾳ, τῶν ἀρχιερέων Φιλιππουπόλεως, Νύσσης καὶ Λιτίτσης καὶ ἄλλων κατὰ τὴν ἐν Θεσσαλίᾳ ἐπανάστασιν ἐπὶ κριμαϊκοῦ πολέμου σταλέντων ἐξορίστων εἰς Ἅγιον Ὅρος· μὲ ἠρώτησε ποῖον ἦτο τὸ δικαστήριον τὸ δικάζον τοιαύτας δίκας, εἶπον δὲ ὅτι πρὸ τῶν κανονισμῶν ἦτον ἡ σύνοδος, μετὰ δὲ τοὺς κανονισμοὺς διαρρίζετο μικτὴ ἐπιτροπὴ ἐκ τῶν μελῶν τῆς συνόδου καὶ τοῦ συμβουλίου· φαίνεται δὲ ὅτι αἱ ἐξηγήσεις αὗται τῷ ἔκαμον ἐντύπωσιν καὶ ἐζήτησε νὰ δοθῶσι γραπτῶς, ὕπερ καὶ ἐγένετο. Εἰς ἀπάντησιν μοὶ εἶπε ὅτι, προκειμένου περὶ τῶν ἱερέων, καλὸν εἶναι νὰ εὔρεθῇ ἐν σημείον συνεννοήσεως καὶ νὰ τεθῇ ἐν τῷ τεσκερέ. Τὸ σημείωμα, ὡς προεἶπον, μοὶ ἐπέστρεψεν, ἀλλ' ἔκαμα τρόπον ἐν τῇ συζητήσει καὶ τῷ ἔδωκα, ἔμεινε δὲ παρ' αὐτῷ. Ἐπὶ τέλους ἀπεχωρίσθημεν, μοὶ εἶπε δὲ καὶ αὖθις ὅτι τοιαύτη ἔσεται ἡ τελειωτικὴ λύσις τοῦ ζητήματος· Βερχτιον Π. ἀναλλοίωτον καὶ ἀνὰ κλησὶς τῶν ἐγκυκλίων. Ἐγὼ ὑπέμνησα ὅτι ἔχομεν καὶ ἄλλα ζητήματα, εἶπε δὲ ὅτι εἶναι εὐκολὸς ἢ τούτων διαρρύθμισις καὶ ὅτι μᾶλλον πρέπει νὰ σκεφθῶ

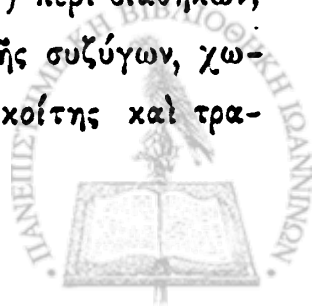

περὶ τοῦ ζητήματος τῶν εἰς ἐγκλήματα περιπιπτόντων κληρικῶν, προσθεῖς ὅτι οὐδεμίαν ἀναλαμβάνομεν ὑποχρέωσιν ἐκάτεροι πρὸς ἀλλήλους. Ἀπάντησα ὅτι εἶμαι ἠναγκασμένος νὰ ἀνακοινώσω τὰ συμβαίνοντα εἰς τὸ πατριαρχεῖον καὶ μοὶ τὸ ἀπηγόρευσεν, ἐπέμεινε δὲ καὶ πάλιν νὰ ἐπανέλθω τὴν πέμπτην φέρων τι δυνάμενον νὰ ἐπιφέρῃ τὴν τακτοποίησιν τοῦ περὶ δίκης ἱερέων ζητήματος. Μετέβην ὅθεν τὴν πέμπτην· ὑποθέτω δὲ ὅτι τὰ κυριώτερα σημεῖα τῆς συνεντεύξεως ταύτης δὲν ἦσαν εἰς πολλοὺς ἄγνωστα καὶ ἔφερον μετ' ἐμοῦ ἔγγραφον συμπεριλαμβάνον καὶ τὰ ἐξ ζητήματα· διὰ τοῦ μέτρου τούτου ἠθέλησα νὰ ὑποδείξω ὅτι ὑποχωρῶ εἰς τὸ περὶ δίκης ἱερέων, ἀλλὰ μὲ ἀντισταθμισματὶ τινὰ· τὸ ἔγγραφον τοῦτο ἔχει ὡς ἐξῆς·

✠ Ἐκθεσις σταλεῖσα τῇ Α. Ὑψηλότητι τῷ Μ. βεζύρη τῇ 8ῃ μαρτίου πρὸς ἐσπέραν.

Στέλλεται ἡ τελευταία ἐπιστολὴ πρὸς τὸν Μαυρογένη πασσᾶν, ἐφιστᾶται δὲ ἡ ὑψηλὴ προσοχὴ Αὐτῆς ἐπὶ τῶν σημειωθεισῶν λέξεων.

Ἐπειδὴ ἀτυχῶς ὡς ἐκ τῆς παντελοῦς ἀγνοίας τῆς γλώσσης τῆς ὀθωμανικῆς ἀδυνατῶ νὰ ἐκφρασθῶ προσηκόντως καὶ νὰ διατυπώσω τὰς ἰδέας μου ἐν σαφηνείᾳ, ὥστε νὰ γίνωμαι εὐχερῶς καταληπτὸς, θὰ μοὶ ἐπιτραπῇ εὐμενῶς νὰ σημειώσω τὰ πορίσματα τῆς σημερινῆς συνομιλίας πρὸς περισσοτέραν κατανόησιν τοῦ ταπεινοῦ φρονήματός μου, εἰς ὃ ὀφείλω νὰ ἐμμείνω· Βεράτιον πανόμοιον τῷ τοῦ Ἰωακείμ Β', ἀπάντησις εἰς τὸν τρίτον τεσκερὲν μου τὸν ἀπὸ τῆς 29 δεκεμβρίου 1883, δι' οὗ δίδοται ἀπάντησις εἰς τὸν ἀπὸ τῆς 19 τοῦ ἰδίου τεσκερὲν τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ ἐν ᾧ ἐπαναλαμβάνεται ἡ παραίτησίς μου διὰ τρίτην φορὰν ὡς καὶ οἱ προκαλέσαντες αὐτὴν λόγοι. Ἐν τῷ τεσκερὲ τούτῳ θὰ λέγηται ρητῶς ὅτι ἀνακαλοῦνται τὰ ἀπὸ τῆς 4 ἀπριλίου 1299 (1883) περὶ διαθηκῶν, καὶ ἀπὸ τῆς 19 μαΐου 1299 (1883) περὶ διατροφῆς συζύγων, χωριζομένων ὑπὸ τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων ἀπὸ κοίτης καὶ τρα-

πέζης, διατάγματα τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, καὶ ἐπάνοδος εἰς τὸ πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν καθεστώς. Τὰ περὶ κλητεύσεως καὶ προφυλακίσεως καὶ φυλακίσεως διὰ πταίσματα ἢ ἐγκλήματα τῶν ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν θὰ ἐκτελῶνται κατὰ τὸ ἐπιδοθὲν σήμερον ἐν ἰδιαιτέρῳ χαρτίῳ σχεδίασμα, τὰ δὲ λοιπὰ ζητήματα καὶ αἱ ὑποθέσεις θέλουσι διεξάγεσθαι, ὡς ἄχρι τοῦδε καὶ τοῦ λοιποῦ, ἐπὶ τῆ βάσει τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου τοῦ πατριάρχου, τοῦ ὑψηλοῦ χάτι χουμαγιούν καὶ τῶν δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος κεκυρωμένων κανονισμῶν τῶν πατριαρχείων· ἄνευ τούτων σαφῶς καὶ καθαρῶς διαλαμβανομένων, μὲ τὰ ὁποῖα καὶ μόνον ἀγνοῶ πῶς θὰ πείσω τὴν σύνοδον, τὸ συμβούλιον καὶ τὸ ἔθνος, ἀδυνατῶ ν' ἀναλάβω οἰανδῆποτε εὐθύνην· παρακαλῶ δὲ θερμότατα, ἐν ἐναντίᾳ περιπτώσει, ν' ἀφ' ἑθῶ ἐλεύθερος ὄπως, ὡς ἰδιώτης καὶ ἀπλοῦς μοναρχός, εὔχωμαι εἰς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τοῦ εὐεργέτου ἡμῶν ἄνακτος σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ χάν ἐφέντου ἡμῶν καὶ τῆς εὐημερίας τοῦ ὑψηλοῦ κράτους αὐτοῦ. Δὲν θέλω δὲ λείψει συνάμα νὰ διατελῶ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι καθ' ὀλοκληρίαν ἀφωσιωμένος εἰς τὸ ὑψηλὸν, ἔνδοξον καὶ μεγαλόφρον πρόσωπον τῆς ὑμετέρας ὑψηλότητος, θαυμάζων τὰ μεγάλα προτερήματα καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτῆς.

Ἐπέδωκα ὡς ἰδίως ἐμοῦ ἀτομικὰς σκέψεις δυναμένας ἴσως νὰ γείνωσιν ἀποδεκταί ἐν τοῖς πατριαρχείοις· ἀλλ' ἡ ὑψηλότης τοῦ ἀντέστη ζωηρῶς εἰς παρεδοχὴν αὐτῶν· ἐπῆλθε δὲ καὶ πάλιν συζήτησις ἰκανή, μεθ' ἧς ἔφθασεν ἡ ὑψηλότης τοῦ οἰκειοθελῶς εἰς τὸ ἐξῆς πόρισμα· βεράτιον ἀναλλοίωτον, ἀνάκλησις τῶν διαταγμάτων περὶ διαθηκῶν καὶ διατροφῶν, διεξαγωγή τῶν λοιπῶν ζητημάτων ἐπὶ ταῖς βάσει τοῦ βερατίου, τοῦ χάτι χουμαγιούν καὶ τῶν κανονισμῶν καὶ τακτοποιήσις τοῦ περὶ τῆς δίκης ἱερέων ζητήματος κατὰ ἓνα τρόπον, τὸν ὁποῖον θὰ τᾶς ἀναγνώσω ἤδη. Τὸ πρῶτον καὶ δεύ-

τερον ἀπεδέχθην, εἰς τὸ τρίτον ἐπήνεγκα τροποποιήσιν τινα τὴν ἐξῆς· διεξαγωγή τῶν λοιπῶν ζητημάτων ὅπως μέχρι τοῦδε διεξήγοντο, μετὰ τῆς ἐπιφυλάξεως, εἴ γε ἐγκριθῆ παρὰ τοῦ πατριαρχείου, ἀλλὰ δὲν τὴν ἐδέχθη. Μετὰ πολλὰ ἀπεχωρίσθημεν, ἀφοῦ ἠρώτησα προηγουμένως ἂν μοι ἐπιτρέπῃται νὰ ἀνακοινώσω ταῦτα· συλλογισθεῖς δὲ ἐφ' ἱκανὸν εἶπεν ὅτι ἡμῖς ἐπισήμως δύναμαι νὰ πράξω τοῦτο, ἐγὼ δὲ εἶπον ὅτι οὐδεμίαν ἀναλαμβάνω εὐθύνην, ἐὰν δὲν γείνωσιν ἀποδεκτὰ, προσέθηκα μάλιστα ὅτι δὲν πιστεύω ὅτι θὰ γίνωσιν ἀποδεκτὰ, ἀλλ' ἐπειδὴ εἶναι θέλησις τοῦ ἀνωτάτου ἡμῶν ἄρχοντος, ἐδέχθην νὰ γείνω τὸ μεσάζον πρόσωπον ὅπως, εἰ δυνατὸν, γίνωνται ἀποδεκτὰ, ἐπειδὴ δὲ γνωρίζω τὴν κατάστασιν τῶν ἡμετέρων πραγμάτων ἠθέλησα νὰ ἦμαι ἀσφαλῆς, ἐλθὼν δὲ εἰς τὴν οἰκίαν μου ἔγραψα τὸ πόρισμα τῆς συνεντεύξεως καὶ τὸ ἔστειλα εἰς τὸν πρωθυπουργόν, εἶναι δὲ τὸ ἐξῆς·

Σημείωσις δοθεῖσα τῷ Μ. βεζύρη Σαῖτ πασσᾶ. Ἐπανορθουμένων τῶν δύο ἐν τῷ πατριαρχικῷ καὶ τῷ τῶν μητροπολιτῶν ὑψηλῷ αὐτοκρατορικῷ βερατίῳ τροποποιηθέντων ἐδαφίων, τὰ τῆς δίκης περὶ πάσης ἀτομικῆς ὑποθέσεως τῶν μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων θέλουσι διενεργεῖσθαι, συνωδὰ τούτοις, ταῖς διατάξεις τῶν κανονισμῶν καὶ τῷ παλαιῷ σχετικῷ ἐμσαλίῳ. Τὰ περὶ δίκης τῶν κληρικῶν, ἧτοι τῶν ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν, προκειμένου περὶ πταισμάτων καὶ ἐγκλήματος, θέλουσι διενεργεῖσθαι κατὰ τὸ σχετικὸν ἐν τῷ ὑψηλῷ βερατίῳ ἄρθρον καὶ τὸ συνωδὰ τούτῳ ἐπικρατήσαν ἀρχαῖον ἐμσαλίον, ἧτοι θέλουσι κλητεῦσθαι, κατηγροῦμενοι, τῆ ἀδείᾳ τοῦ πατριάρχου ἢ τῶν κατὰ τόπους μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων, κατὰ δὲ τὴν ἀνάκρισιν ἢ προφυλάξεις αὐτῶν ὡς καὶ ἡ ποινὴ, προκειμένου περὶ πταίσματος, ὡς ἐκ τοῦ ὁποῖου δὲν ἀφαιρεῖται τὸ ἀξίωμα αὐτῶν, θέλει ἐκτελεῖσθαι ἐν

ἰδιαιτέρῳ τόπῳ καὶ δωματίῳ (μερί-οὐλ γατίρ ὀδασί)· ἐν περιπτώσει δὲ ἐγκλήματος, ταῦτὰ θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι ὡς πρὸς τὴν ἀνάκρισιν καὶ προφυλάκισιν μέχρι οὗ ἀποδειχθῆ τὸ ἔγκλημα καὶ καταδικασθῆ· μεθ' ὧ, ἀφαιρουμένου τοῦ ἀξιώματος αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, θὰ ὑποστῆ τὴν ποινὴν αὐτοῦ ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς τοῦ κράτους.

Αἱ ἀποφάσεις τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς I. συνόδου, προκειμένου περὶ τιμωρίας οἰουδὴποτε βαθμοῦ κληρικῶν διὰ θρησκευτικὰ καὶ πνευματικὰ πταίσματα ἢ ἐγκλήματα αὐτῶν, θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι συνωδὰ τῷ σχετικῷ ἄρθρῳ τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου καὶ τῷ συνωδὰ τῆς σχετικῆς διατάξεως τούτου ἐπικρατοῦντι ἀρχαίῳ ἐμσαλίῳ. Τὰ περὶ συντάξεως διαθηκῶν καὶ διεκδικάσεως τῶν ἐξ αὐτῶν πηγαζουσῶν διαφορῶν θέλουσι γίνεσθαι ὡς ἄχρι τοῦδε συνωδὰ ταῖς σχετικαῖς ἐν τοῖς βερατίοις διατάξεσι καὶ τοῖς ἐθνικοῖς κανονισμοῖς. Τὰ περὶ σχολείων θέλουσιν ἐκτελεῖσθαι ἀπαραλλάκτως ὡς ἄχρι τοῦδε, καταβαλλομένης παρὰ τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν μητροπολιτῶν, ἀρχιεπισκόπων καὶ ἐπισκόπων τῆς δεούσης φροντίδος καὶ μερίμνης ὅπως μηδὲν ὑπάρχῃ ἐν αὐτοῖς τὸ ἀπᾶλλον εἰς τὰ δικαιώματα τοῦ κράτους καὶ τὴν ἐπικρατοῦσαν τάξιν, εἰς ὃ ἀπολύτως θέλουσι θεωρεῖσθαι οὗτοι ὑπεύθυνοι. Εἰς τὰς διὰ καὶ ὑπὸ τῶν πατριαρχείων διδομένης αἰτήσεις πρὸς ἀνέγερσιν ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων θὰ ἐκτελῶνται ὅσον τὸ δυνατὸν ταχέως τὰ τοῦ νόμου πρὸς ἔκδοσιν τοῦ ὑψηλοῦ φερμανίου διὰ τὴν ἀνέγερσιν.

Τῆ 8ῃ μαρτίου 1884.

Ὅταν ἱερεὺς τις, καλόγηρος ἢ καλογραῖα κατηγορηθῆ ἐπὶ ἐγκλήματι, ἐὰν μὲν εὐρίσκηται ἐν Κωνσταντινουπόλει, συλλαμβάνεται ὑπὸ τῆς ἀρχῆς, τῆ γνῶσει τοῦ πατριαρχείου, ἐὰν δὲ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, τῆ γνῶσει τῆς μητροπόλεως καὶ τῆς ἐπισκοπῆς· ὁ τοιοῦτος κατὰ τὸ διάστημα τῶν ἀνακρίσεων προσωποκρατεῖται ἐν τῷ δωματίῳ (μερί-οὐλ-γατίρ), ἐν ᾧ καὶ φυλακίζεται, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ἀποδει-

χθῆ ἔνοχος, ἡ δὲ ἔνοχῆ του περιορίζεται εἰς παῖσμα ἢ πλημμέλημα, καθότι ἐν τοιαύταις περιπτώσεσι δὲν ἀπαιτεῖται ἡ στέρησις τοῦ ἱερατικοῦ βαθμοῦ. Ἐὰν ὁμοῦς ἡ ἔνοχῆ του ἐπεκτείνεται εἰς βαθμὸν κακούργηματος, ἐπειδὴ ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει ἀπαιτεῖται ἡ στέρησις τοῦ βαθμοῦ τῆς ἱερωσύνης, ἐνεργοῦνται πρῶτον τὰ ἀπαιτούμενα κατὰ τὴν θρησκευτικὴν τάξιν (ἀγίν) ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, μεθ' ὃ παραδίδεται εἰς τὴν ἀρχὴν ὅπως ὑποστῆ τὴν κατὰ τὸν νόμον ἐπιβληθησομένην ποινὴν.

Ἐπίσης δὲ καὶ τὸ πόρισμα τῆς τρίτης καὶ τελευταίας συνεντεύξεως δὲν ἔμεινεν εἰς πολλοὺς ἄγνωστον, εἴτε δὲ εὐτυχῶς εἴτε ἀτυχῶς δὲν ἤκουσα οὐδεμίαν παρατήρησιν, τούναντίον πανταχόθεν ἐνθαρρύνσεις· ὅπως δὴποτε ὁμοῦς δὲν ἐπιθυμῶ νὰ ἐνδιατριψῶ εἰς τοῦτο, οὔτε νὰ ληφθῆ ὑπ' ὄψιν. Μετὰ ὀκτῶ δὲ ἡμέρας ἀπὸ τῆς συνεντεύξεως ἦλθεν ὁ τμηματάρχης τῶν ἐκκλησιαστικῶν ὑποθέσεων Ζιβὲρ βέης κομιζων τὸ βεράτιον τῆς πατριαρχείας συνοδευόμενον καὶ μεθ' ἑνὸς τεσκερέ· εἶπε δὲ ὅτι τὸ βεράτιον, ἐνεκα λόγων βίας, δὲν φέρει τὴν αὐτοκρατορικὴν κύρωσιν· ἀπήντησα ὅτι μοι εἶναι ἀδύνατον νὰ τὸ δεχθῶ, ἀλλὰ θὰ τὸ ἐπιστρέψω· μοι εἶπε δὲ ὅτι δύνασαι νὰ τὸ ἐπιστρέψῃς μετὰ διστίχου γράμματος· πρὶν πράξω τοῦτο πρέβαλον διὰ τῶν γραμματέων τὸ βεράτιον τοῦτο μὲ τὸ τοῦ προκατόχου μου, οὐδεμίαν δὲ εὔρον διαφορὰν, εἰ μὴ ὅτι ἐμπεριελαμβάνοντο δύο ἐπαρχίαι δοθῆσαι εἰς τὴν Ἑλλάδα, δὲν περιείχετο δὲ καὶ τὸ Ἐρτέκιον, ἐν ᾧ ὑπῆρχον αἱ ἄλλαι ἐπαρχίαι τῆς Ἐρζεγοβίνης· ἔγραψα δὲ ἰδιωτικῶς τὰ ἑξῆς·

Εὐλαβῶς ἐδεξάμην τὴ διὰ τοῦ ἐνδοξοτάτου Ζιβὲρ βέη, τμηματάρχου τοῦ ὑπουργείου τῶν ἐκκλησιαστικῶν, ἀποσταλέν μοι κατ' αὐτοκρατορικὴν χάριν ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν τῆς πατριαρχείας βεράτιον. Εὐγνωμονῶν ἐπὶ τούτῳ, ἐπιστρέφω τῇ Α. Μεγαλειότητι, τῷ

συνετῶ καὶ φιλοδικαίῳ ἡμῶν ἀνακτι σουλτὰν Ἀβδοῦλ Χαμίτ γὰν ἐφέντη ἡμῶν, (ὃν Κύριος ὁ Θεὸς διαφυλάττοι), καὶ ἱκετεύω ὅπως εὐδοκῆση νὰ θέσῃ ἐπ' αὐτοῦ τὸ ὑψηλὸν καὶ σεπτὸν αὐτοῦ σημεῖον τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ αὐτοκρατορικῇ χειρί.

Καὶ εἶπον εἰς τὸν καποῦ κεχαγιῶν νὰ εἶπῃ εἰς τὸν ὑπουργόν, ἐὰν ἐρωτηθῆ, πρῶτον ὅτι δὲν εἶμαι σύμφωνος εἰς τινὰ σημεῖα, καὶ δεῦτερον ὅτι, προκειμένου περὶ τοῦ τεςκερέ, δὲν δύναμαι νὰ ἀποφανθῶ πρὶν ἢ ἀνακοινώσω αὐτὸν εἰς τὰ δύο σώματα, ὅπερ εἶχον δηλώσει καὶ εἰς τὸν πρωθυπουργόν· ὥστε διήρεσα τὸ ζήτημα εἰς δύο κατηγορίας, εἰς τὴν τοῦ βερατίου καὶ εἰς τὴν τῶν λοιπῶν ζητημάτων· καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ τὸ βεράτιον, προέβην περαιτέρω, διότι εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι θὰ ἐδίδετο ἀναλλοίωτον, ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν τεςκερέν, οὐδὲν ἀπεδέχθην, ἀλλ' ἐφύλαξα τὴν νόμιμον καὶ ἀρμόζουσαν θέσιν τῶν δύο σωμάτων. Ἐὰν ἐν τῷ μετὰ τὴν χώραν λαβόντα, ὡς γνωστὰ καὶ εἰς ἐμέ καὶ εἰς ὑμᾶς, θεωρῶ περιττὸν νὰ ἐπαναλάβω. Χθὲς τὸ ἐσπέρας ἦλθεν ὁ Ζιβέρ βέης, ὁμοῦ μετὰ τοῦ καπουκεχαγιῶ κομιζῶν μοι τὸ βεράτιον κεκυρωμένον αὐτοκρατορικῶς, ὅπερ παραβαλὼν καὶ εὐρών ἀπαράλλακτον παραδίδωμι ὑμῖν, διότι κατὰ τὴν ἐμὴν κρίσιν δὲν εἶναι κτήμα ἐμὸν ἀλλὰ τῆς ἐκκλησίας. Καὶ ταῦτα μὲν, ἀγαπητοὶ ἀδελφοὶ καὶ ἀξιότιμοι κύριοι, οὕτως ἐν συντομίᾳ· ἤδη δὲ θὰ μοι ἐπιτραπῆ, πρὶν ἢ ἀπέλθω καὶ ἀφήσω ὑμᾶς ὅπως σκεφθῆτε ἀνεπηρεάστως, νὰ καταλήξω εἰς τὸ συμπέρασμα μου. Πολλὰ καὶ κατὰ τὴν δευτέραν ταύτην περίοδον ἐλέχθησαν, πολλὰ ἠκούσθησαν, πράγματα δὲ τὰ ὅποια βλέπτουσι πάντα ἄνθρωπον εἰς τὰ κάρια, ἀλλ' ἐγὼ ὁμολογῶ καὶ ὀφείλω νὰ ὁμολογήσω ὅτι εἰς οὐδὲν τούτων ἐπίστευσα οὔτε πιστεύω οὔτε τὰ λαμβάνω ὑπ' ὄψιν, διότι φρονῶ ὅτι καὶ εἰς τὰς ὑμετέρας πεποιθήσεις ὡς ἱεραρχῶν καὶ εἰς τὰς ὑμετέρας ὡς χριστιανῶν ἐπικρατεῖ ἡ δικαιοσύνη, ἔχων δὲ αὐτὸ καὶ

μόνον τὸ συμφέρον τῆς ἐκκλησίας ὑπ' ὄψιν, εἰς τὰ ὅπως δῆπο-
τε καὶ δι' οἴους δῆποτε λόγους κατ' ἐμοῦ σπερμολογούμενα καὶ
ἐπαναλαμβανόμενα δὲν δίδω πιστιν, διότι δὲν πιστεύω ὅτ'
ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ περιβόλῳ ὑπάρχουσι δύο εἶδη δικαιοσύνης,
μία διὰ τὸν δεῖνα καὶ δεῖνα ἀδελφόν, καὶ ἄλλη διὰ τὸν πα-
τριάρχην. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ζήτημα τὸ συμπέρασμα μου εἶναι
τοῦτο· ἐπαναλαμβάνω ὅτι δὲν ἤλθον νὰ ἐπιβάλλω τι, δὲν
ἤλθον νὰ ἐπιτεθῶ, δὲν ἤλθον νὰ δεσπόσω, ἀλλ' ἤλθον νὰ ὑ-
ποβάλλω καὶ, ἐὰν ἐγκριθῆ, νὰ συζητήσω μεθ' ὑμῶν, ἀλλὰ καὶ
τοῦτο τὸ ἀποφεύγω κατὰ πρώτην φορὰν. Ἐὰν δύο σώματα εἶ-
ναι ἐλεύθερα νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν τὸ κείμενον τοῦ τεσκερέ,
νὰ τὸ ἐξονυχίσωσι, νὰ ἴδωσι τί εἶναι ἀποδεκτὸν καὶ τί οὐχί
καὶ τί ἀπαιτεῖται νὰ φθάσωμεν εἰς τὸ σημεῖον, εἰς ὃ ποθοῦμεν
ἐν ἄλλαις λέξεσι, λέγω ὅτι ἡ ἐκκλησία εἶναι πάντῃ ἐλεύθερα
εἰς τὰς σκέψεις καὶ ἐνεργείας αὐτῆς· νομίζω ὅμως ὅτι εἶναι
ὀρθὸν καὶ δίκαιον νὰ μὴ ἀρνηθῆ καὶ εἰς ἐμὲ τὸ δικαίωμα,
ὅπερ ἔχει ἕκαστος ὑμῶν, διότι δὲν εἶναι, νομίζω, δυνατόν οὔτε
κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, οὔτε κατὰ τοὺς κληρικισμοὺς, νὰ
θεωρηθῶ καὶ ὅλως ξένος τῆς ἐκκλησίας. Καὶ περὶ τούτου
ἐλέχθησαν ἱκανὰ ὅτι ὁ πατριάρχης εἶναι ἀπλοῦς μοναχὸς καὶ
ὅτι ὀφείλει νὰ ἐκτελῆ μόνον τὰς ἀποφάσεις τῶν δύο σωμά-
των. Μοὶ φαίνεται ἄπορον πῶς ἀπλοῦς μοναχὸς ὢν θὰ ἐκτε-
λῶ τὰς ἀποφάσεις τῶν δύο σωμάτων· νομίζω ὅτι εἰμι πα-
τριάρχης, ἀλλ' ἔνεκα ἀνωμαλίας πρωτοφανοῦς ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ,
ἐπιβάλλεται μοι τανῦν ἡ ἀνάγκη τοῦ νὰ ἀπρακτῶ· βεβαίως
δὲν θὰ ἦναι ἐπάναγκες νὰ ἀναπολήσω εἰς τὰς ὑμετέρας ἀκοὰς
τοὺς λόγους, οὓς εἶπον ὑμῖν ἐνώπιον τῆς εἰκόνης τοῦ Ἰησοῦ
Χριστοῦ· εἶπον ὑμῖν ὅτι ἐγὼ εἰμι ἀποθαρμμένος, σὰς ἐξορκίζω
νὰ προβῆτε εἰς ἐκλογὴν ἄλλου πατριάρχου, ἀλλ' ἡ ὑμετέρα
ἀγαθότης καὶ ἐπιείκεια, ἡ πολλὰς μου ἐλλείψεις πολλάκις

παραβλέψασα, ἐσκέφθη ἄλλως· ἀντὶ νὰ προβῆ εἰς ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον παρεκάλουν, προέβη εἰς σύνταξιν πρακτικοῦ καὶ ἐκδόσιν μαζβατᾶ πρὸς τὴν Ὑψ. πύλην, δι' ὧν οὐ μόνον δὲν ἐδέχθη τὴν παραίτησίν μου, ἀλλὰ καὶ τὴν κυβέρνησιν παρεκάλει νὰ μὴ δεχθῆ αὐτήν· αὐτὸ τοῦτο ἐπανέλαβε δευτέραν καὶ τρίτην φοράν, ὡσάκεις ἐδόθη ἀφορμὴ ἐκ θερμοτάτων πρακλήσεων μου, ὥστε, κατὰ τὸ φρόνημα τῆς ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ συμβουλίου, τουτέστι κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας καὶ τοὺς ἐθνικοὺς κανονισμοὺς, εἶμαι πατριάρχης· δεύτερος λόγος ἐπίσης κανονικὸς εἶναι τὸ μνημόσυνόν μου, ὃπερ δὲν ἔπαυσεν εἰς ὅλας τὰς ἐκκλησίας· τρίτον, ἡ κυβέρνησις διὰ τριῶν ἀλλεπαλλήλων ἐγγράφων ἐδήλωσεν ὅτι δὲν ἀποδέχεται τὴν παραίτησίν μου· τέταρτος λόγος εἶναι ἡ ὁμολογία, οὕτως εἰπεῖν, ἔκφρασις ὄλου τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος ζητοῦντος τὴν ἀνάκλησιν τῆς παραιτήσεώς μου. Πιθανὸν ἢ ἄγνοιά μου εἰς τινὰ σημεῖα νὰ με ἀπατᾶ, νομίζω ὁμως ὅτι δὲν με ἀπατᾶ. Ἐλέχθη ὅτι τὰ δύο σώματα ἀντιπροσωπεύουσι τὴν ἐκκλησίαν καὶ τὸ ἔθνος καὶ ὅτι ὁ πατριάρχης εἶναι ἀπλοῦν ὄργανον πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἀποφάσεων αὐτῶν· τὸ τοιοῦτο δὲν εὐδοῦται. Κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας, ὁ πατριάρχης καὶ ἡ σύνοδος εἶναι ἀλληλένδετοι, μήτε ὁ πατριάρχης δύναται νὰ ἐνεργήσῃ μονομερῶς, μήτε ἡ Ἱ. σύνοδος. Ἐπίσης καὶ ἐν τῷ συμβουλίῳ πᾶσα ἀπόφασις αὐτοῦ, ἐὰν δὲν φέρῃ τὸ κῦρος τοῦ πατριάρχου κατὰ τοὺς κανονισμοὺς, δὲν εἶναι ἐκτελεστέα. Ἰαῦτα λέγω διὰ νὰ καταδείξω τὴν θέσιν ἐκάστου, οὐδεὶς δὲ ἕτερος λόγος μὲ παρεκίνησεν εἰς τὸ νὰ εἶπω αὐτά. Ἐπὶ τέλος λέγω ὅτι εἰσθε πάντες ἐλεύθεροι νὰ σκεφθῆτε ἐπὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ τεσκερέ· οὐχ ἧττον ἐπιβιβάζεται καὶ εἰς ἐμὲ νὰ συμβουλευσῶ ὑμᾶς ὅπως, μετριοπαθῶς καὶ μετριοφρόνως καὶ ἔχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν γενικὴν κατάστασιν τῆς ἐκκλησίας, σκεφθῆτε καὶ ἐξενέγκητε ἕκαστος τὴν ἐκυ-

τοῦ γνώμην. Ἐπειδὴ δὲ πιστεύω ὅτι μὲ θεωρεῖτε ὡς ἓνα ἐξ ὑμῶν, θὰ εἶπω καὶ γὰρ τὴν γνώμην μου, ἀλλὰ, διὰ νὰ μὴ ὑποθεθῆ ὅτι ὁ πατριάρχης θέλει διὰ τοῦ τρόπου τούτου νὰ ἐπι-
ρεάσῃ τὰς γνώμας τῶν ἄλλων, θὰ τὴν ἀφήσω ἐνσφράγιζον καὶ ὅπως θέλετε πράξαιτε.

Ταῦτα εἰποῦσα κατέθηκεν εἰς τὸ γραφεῖον φάκελον κεκλεισμένον φέροντα ἐπιγραφήν « γνώμη τοῦ πατριάρχου » καὶ προσέθηκε τάδε·

Ἀποχωρίζομαι ἀφ' ὑμῶν προσκαίρως καὶ πάλιν θέλω ἐπα-
νέλθει· οὐδὲν ζητῶ παρ' ὑμῶν εἰ μὴ δικαιοσύνην ὅσον ἀφορᾷ τὸ ἐμὸν ἔτομον, μετριοπάθειαν δὲ καὶ μετριοφροσύνην ὅσον ἀφορᾷ τὸ ζήτημα, πιστεύω δὲ ὅτι αἱ ἀρχιερατικαὶ καὶ αἱ χριστιανικαὶ ὑμῶν συνειδήσεις δὲν θέλουσιν ἀπομακρυνθῆ τοῦ σημείου τούτου.

Εἶτα ἀπεχώρησε τῆς συνεδριάσεως καταθεῖσα ἐπί-
σης εἰς τὸ γραφεῖον τὸ τε βεράτιον καὶ τὸν τεσκερέν.

Λ'.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΣΥΝΟΔΕΥΩΝ
ΤΟ ΑΥΤΟΚΡΑΤΟΡΙΚΟΝ ΒΕΡΑΤΙΟΝ.

Ἰπουργεῖον

τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ὀργανικῶν.

Ἀριθ. πρωτ. 654.

Πρὸς τὸν πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων,

Ἐπελθούσης ἤδη συννενοήσεως ἐν τῇ μετὰ τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου καὶ τοῦ πατριαρχείου ἀναφυσίση διαφορᾷ καὶ μει-

νάσης κατὰ μέρος τῆς ἐν τῷ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 29 δεκεμβρίου 1299 (1883) τακτικῶς Αὐτῆς ἐπαναληφθείσης παραιτήσεως Αὐτῆς, ἀποστέλλεται Αὐτῇ διὰ τοῦ διευθυντοῦ τοῦ γραφείου τῶν θρησκευμάτων Ἐξ. Ζιβέρ βέη τὸ ἐκδοθὲν ὑψηλὸν βεράτιον.

Ἐπειδὴ ἡ συζήτησις κυρίως ἐπήγαγεν ἐκ τῶν κατωτέρω δηλουμένων δικαστικῶν καθηκόντων, τῶν ἐπιβαλλομένων προκειμένου περὶ τιμωρίας κληρικῶν, ἐπὶ δὲ τῶν λοιπῶν ζητημάτων φυσικῶ τῷ λόγῳ θέλουσιν ἐφαρμοζέσθαι αἱ διατάξεις τοῦ ὑψηλοῦ πατριαρχικοῦ βερατίου, τοῦ δι' αὐτοκρατορικῶ χρατίου κεκοσμημένου ὑψηλοῦ περὶ ἰσότητος φερμανίου καὶ τοῦ δυνάμει αὐτοκρατορικῶ διατάγματος ἐν ἐνεργείᾳ κανονισμοῦ τῶν πατριαρχείων, καὶ ἐπειδὴ, ἀναστελλομένων τῶν περὶ διαθιτικῶν ὑπὸ ἡμερομηνίαν 17 ἀπριλίου 1299 (1883) καὶ περὶ συζυγικῶν διατροφῶν ὑπὸ ἡμερομ. 18 μαΐου 1299 (1883) ἐκδοθεισῶν δύο ἐγκυκλίων τοῦ ἡμετέρου ὑπουργείου, θέλει ἐξακολουθεῖ καὶ ἐπὶ τῶν ὑποθέσεων τούτων ἡ ἀνάκαθεν ἰσχύουσα τάξις διὰ ταῦτα ἐνταῦθα ἐπεξηγοῦνται αἱ διατυπώσεις, αἵτινες θέλουσι τηρεῖσθαι, ὅταν οἱ κληρικοὶ κατηγορῶνται ἐπὶ ἐγκλήμασι τοῦ κοινῶ δικαίου. Ὅταν ἱερεὺς, καλόγηρος ἢ καλογραῖα κατηγορηθῇ ἐπὶ ἐγκλήματι, θέλει κρατεῖσθαι ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὅπως ὑποστῇ ἀνάκρισιν καὶ δικασθῇ ἀποδεικνυομένης δὲ τῆς ἐνοχῆς αὐτοῦ, μετὰ τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ πνευματικοῦ αὐτοῦ βαθμοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου, ἢ κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένη αὐτῷ ποινὴ θέλει ἐκτελεῖσθαι ἀμέσως ἐν τῇ κυβερνητικῇ φυλακῇ. Ὅσον ἀφορᾷ τὴν πορείαν τὴν τηρηθησομένην ὑπὸ τῆς ἀρχῆς ὡς πρὸς τὴν ἐφαρμογὴν τῆς ρηθείσης διατυπώσεως, ἡ συνωδὰ τῇ δικονομίᾳ γραφισομένη διὰ τὸν κατηγορούμενον ἱερέα κλησὶς θέλει κοινοποιεῖσθαι ἐν μὲν τῇ πρωτεύουσῃ διὰ τοῦ πατριαρχείου, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῶ διὰ τοῦ μητροπολίτου καὶ τοῦ ἐπισκόπου. Τὸ πατριαρχεῖον, οἱ μητροπολίται καὶ οἱ

ἐπίσκοποι ἅμα λάβωσι τὴν κλήσιν ταύτην ὑποχρεοῦνται ἀμέσως νὰ παραδώσωσι τῇ ἀρχῇ τὸν κατηγορούμενον ἱερέα. Ἐὰν ἡ ὑποχρέωσις αὕτη δὲν ἐκπληρωθῇ, ἢ ἐὰν ὁ κλητευθεὶς ἱερεὺς δὲν συμμορφωθῇ τῇ κλήσει, τότε φυσικῶ τῷ λόγῳ θέλουσεν ἐνεργεῖσθαι τὰ τοῦ νόμου πρὸς κλήτευσιν αὐτοῦ. Ἐνεκα ὁμῶς τοῦ ἰδιόζοντος χαρακτηῆρος τῶν κληρικῶν καὶ ἐπειδὴ αἱ φυλακαὶ δὲν εἶναι ἐξ ὀλοκλήρου διοργανωμέναι συνήθῃ τῷ νόμῳ καὶ κατὰ βαθμούς, διὰ ταῦτα, μέχρι οὗ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτῶν καὶ καταδικασθῶσι, δὲν θέλουσι κρατεῖσθαι εἰς μέρη, ἔνθα κρατοῦνται οἱ τυχόντες, ἀλλὰ θέλουσι προσωποκρατεῖσθαι ἐν τῷ διοικητηρίῳ, ἐν δωματίῳ ἀρμόζοντι πρὸς τὸν χαρακτηῆρα αὐτῶν, ἢτοι ἐν τῷ δωματίῳ τῷ ἐξιδιασμένῳ δι' ἄτομα ἐξαιρετικῆς τάξεως (μερι-ούλ-χκτήρ). Ἐπίσης ἀποδεικνυομένης τῆς ἐνοχῆς τοῦ κληρικοῦ, ἐὰν μὲν αὕτη περιορίζηται εἰς βαθμὸν πταίσματος, ἐπειδὴ τότε δὲν ἀπαιτεῖται ἡ ἀφαίρεσις τοῦ πνευματικοῦ βαθμοῦ, ἐπίσης ἐν τῷ αὐτῷ δωματίῳ θέλουσιν ὑφίστασθαι τὴν ἐπιβληθησομένην αὐτοῖς ποινὴν τῆς φυλακίσεως. Ἐὰν δὲ τὸ ἔγκλημα τὸ προσαπτόμενον τῷ κληρικῷ ἦναι ἀνώτερον τοῦ πταίσματος καὶ εἰς βαθμὸν κακουργήματος, τότε, ἕως οὗ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ καὶ καταδικασθῇ, τὰ τῆς προσωποκρατήσεως καὶ ἀνακρίσεως θέλουσιν ἐνεργεῖσθαι κατὰ τὸν προδικληθέντα τρόπον, ἢτοι ὁ τοιοῦτος θέλει προσωποκρατεῖσθαι ἐν τῷ διοικητηρίῳ ἐν τῷ ῥηθέντι δωματίῳ, ἀφοῦ δὲ ἀποδειχθῇ ἡ ἐνοχὴ αὐτοῦ καὶ καταδικασθῇ καὶ ἀφαιρεθῇ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου τὸ πνευματικὸν ἀξίωμα τοῦ ἐγκληματίου κληρικοῦ, οὗτος ὑφίσταται τὴν κατὰ νόμον ἐπιβληθησομένην αὐτῷ ποινὴν ἐν ταῖς κοιναῖς φυλακαῖς.

Ἄνῳλογοι ὁδηγίαι ἐδόθησαν τοῖς δικαστικοῖς ὑπαλλήλοις.

Ταῦτα ἀναγγέλλων Αὐτῇ, δράττομαι τῆς περιστάσεως ὅπως ἀναγεώσω τὰ εἰλικρινῆ μου σεβάσματα.

Τῆ 27 ὄξεμαζή-ούλ έββέλ 1301 (13 μαρτίου 1300=1884).

(ὑπογρ.) ΛΣΗΜ.

ΛΑ'.

ΕΝΣΦΡΑΓΙΣΤΟΣ ΓΝΩΜΗ
ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.

Εἰ καὶ μετὰ μεγάλης φειδοῦς καὶ τιμῆς δηκτικότη-
τος, πρὸς διαφύλαξιν ἴσως κακῶς ἐννοουμένης ἀξιο-
πρεπειας, ὁ τῆς 13 μαρτίου τεσκερὲς τοῦ ὑπουργοῦ
τῆς δικαιοσύνης ἀναμφιλέκτως ἐπαναφέρει τὸ ἀρ-
χαῖον καθεστῶς τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τοῦ
γένους καὶ τῆς ἐκκλησίας. Ἐκάστῳ εὐσυνειδήτῳ μέ-
λει τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους, γινώσκοντι καλῶς
τὰ κατ' αὐτὴν καὶ μὴ ἐπηρεαζομένῳ ἐξ ὀπισθοβούλων
σκοπῶν, ἔτι δὲ ἔχοντι ὑπ' ὄψει τὴν γενικὴν θέσιν καὶ
κατάστασιν αὐτῶν καὶ τοὺς πολλαχόθεν ἐπαπειλοῦν-
τας κινδύνους, καθῆκον ἱερὸν ἐπιβάλλεται ἢ παραδο-
χῆ τοῦ τεσκερὲ μέ τινας ἀναγκαίως διασαφήσεις.
Κατὰ συνέπειαν, ὡς μέλος τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γέ-
νους, μακρὰν πάσης χαμαιζήλου καὶ ποταπῆς σκέ-
ψεως, ἀποδέχομαι τὴν λύσιν ταύτην ἐπὶ τῷ ὄρω γὰ
γείνη ἢ ἐπισυναπτομένη ἀπάντησις μετὰ ἢ καὶ ἄνευ
τῆς ἀνακλήσεως τῆς παραιτήσεως.

Τῆ 19' μαρτίου αωπδ'.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**
ἀποφαίνεται.

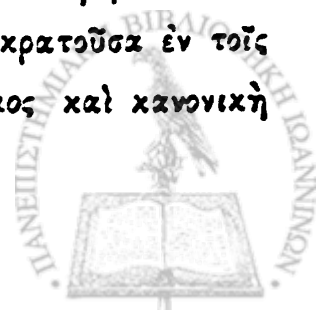

(Προσάρτημα).

ΣΧΕΔΙΟΝ ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΟΥ ΤΑΚΡΙΡΙΟΥ.

Ἐξοχώτατε,

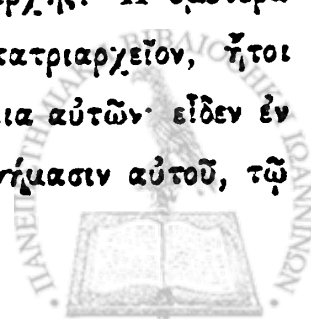
Μετὰ τῆς προσηκούσης τιμῆς ἐδεξάμην τὸν ἀπὸ τῆς 13 τοῦ ὑπερ-
μεσοῦντος μηνὸς μαρτίου καὶ ὑπ' ἀριθ. ὑψηλὸν τεσκερὲν τῆς
ὑμετέρας περιουστάτης ἐξοχότητος, ὡς καὶ τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατο-
ρικὸν βεράτιον τῆς πατριαρχείας μου, τὸ καθ' ὑψηλὴν αὐτοκρατορι-
κὴν εὐμένειαν καὶ χάριν ἀπονεμηθὲν μοι ὑπὸ τῆς Α. Α. Μεγαλειό-
τητος, τοῦ λαοφιλοῦς καὶ φιλοδικαίου ἀνακτος ἡμῶν σουлтὰν Ἀβδούλ
Χαμίτ χάν ἐφένδου ἡμῶν, ὃν διαφυλάττει ὁ ὕψιστος Θεὸς ὑπὸ τὴν
ἀγίαν αὐτοῦ σκέπην, ἀμφοτέρωθεν οὖν ταῦτα κομισθέντα καὶ ἐγχειρι-
σθέντα μοι εὐγενῶς ὑπὸ τοῦ ἐξοχωτάτου Ζιθέρ βέη, τμηματάρχου
τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ τμήματος ἐν τῷ ὑπουργείῳ τῆς δικαιοσύνης.
Εὐγνωμονῶ ἀπείρως τῇ Α. Α. Μεγαλειότητι καὶ τῇ σεβαστῇ αὐτο-
κρατορικῇ κυβερνήσει Αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἐπιδαφιλευθείσῃ μοι ταύτῃ χά-
ριτι καὶ δικαιοσύνῃ· ἰδὼν δὲ ἐν τῷ μνησθέντι ὑψηλῷ τεσκερὲ τῆς
ὑμετέρας ἐξοχότητος ὅτι ἡ διὰ τοῦ ἀπὸ τῆς 29 τοῦ προπαρελθόν-
τος μηνὸς δεκεμβρίου γράμματός μου ὑποβληθεῖσα τῇ σεβαστῇ κυ-
βερνήσει ἐπαναληπτικῶς τρίτη παραίτησίς μου, δι' οὗς ἐξέθετον ἐν
αὐτῷ λόγους, τίθεται κατὰ μέρος, ἵνα μὴ φανῶ παρακούων ἀνεκά-
λεσα αὐτὴν καὶ ἀνέλαβον αἰθίς τὰ τῆς πατριαρχείας καθήκοντα.
Ἡ ὑμετέρα φιλόνομος καὶ φιλοδίκαιος ἐξοχότης, ἐν τῇ εὐμενείᾳ καὶ
ἀγαθότητι αὐτῆς, ηὐδόκησεν ἅμα νὰ δηλώσῃ μοι διὰ τοῦ ἰδίου αὐτῆς
ὑψηλοῦ τεσκερὲ ὅτι ἀνακαλοῦνται ὑπὸ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιο-
σύνης τὰ δύο ἐγκύκλια διατάγματα αὐτοῦ, οἷον τὸ ἀπὸ 4 ἀπριλίου
1299 (1883) ἐκδοθὲν περὶ διαθηκῶν καὶ τὸ ἀπὸ 19 μαΐου 1299
(1883) περὶ συζυγικῶν διαφορῶν, ἐπανέρχεται δὲ, ὅσον ἀφορᾷ ταῦτα,
ἡ πρὸ τῆς ἐκδόσεως αὐτῶν ἐπικρατήσασα καὶ ἐπικρατοῦσα ἐν τοῖς
πατριαρχείοις καὶ ταῖς μητροπόλεσιν ἀρχαία νόμιμος καὶ κανονικὴ

τάξις, καθ' ἣν δικάζονται, διεξάγονται καὶ διευθετοῦνται ἐν αὐτοῖς αἱ περὶ τούτων διαφοραὶ, ὅπερ βεβαίως κοινοποιηθήσεται προσηκόντως πάσαις ταῖς ἀρμοδίαις ἀρχαῖς. Ἡ ὑμετέρα εὐμενὴς μοι ἐξοχότης ἐπίσης διὰ τοῦ ἰδίου ὑψηλοῦ ἐγγράφου αὐτῆς διαδηλοῖ μοι ὅτι τὰ λοιπὰ ζητήματα, οἷον τὸ περὶ διαχειρίσεως καὶ διευθύνσεως τῶν σχολείων τοῦ γραικικοῦ ἔθνους, τὸ περὶ ἐλευθέρας ἀνεγέρσεως ἐκκλησιῶν καὶ σχολείων, τὸ περὶ ἐκτελέσεως θρησκευτικῶν ποινικῶν ἀποφάσεων τῆς Ἱερᾶς συνόδου, προκειμένου περὶ πταισάντων ἢ ἐγκληματησάντων κληρικῶν πάσης τάξεως καὶ βαθμοῦ ἐκκλησιαστικῶς ἢ θρησκευτικῶς, ὡς καὶ πᾶν τοιοῦτον παρεμφερὲς τῇ ἐκκλησιαστικῇ διοικήσει ζήτημα θέλει διεξάγεσθαι φυσικῶς τῷ λόγῳ καὶ ἐν τῷ μέλλοντι συνωδῶ ταῖς προνομικαῖς διατάξεις, ταῖς περιεχομέναις ἐν τῷ αὐτοκρατορικῷ βερατίῳ τῆς πατριαρχείας, ἐν τῷ ὑψηλῷ περὶ μεταρρυθμίσεων καὶ ἰσότητος χάτι χουμαγιούν καὶ ἐν τοῖς δι' αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος κεκυρωμένοις ἐθνικοῖς κανονισμοῖς. Εὐγνωμονῶν ἀπείρως τῇ ὑμετέρᾳ εὐμενεῖ μοι ἐξοχότητι καὶ δι' αὐτῆς πάσῃ τῇ σεβαστῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει ἐπὶ ταῖς δικαίαις καὶ νομικαῖς ταύταις διαδηλώσεσι, ταῖς ἀγαγούσαις τὰ προμνησθέντα ζητήματα εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς τῶν προνομίων καὶ δικαιωμάτων τῶν πατριαρχείων, ἵκετεύω αὐτὴν ὅπως ἀκροασαμένη μου ἀποδώσῃ μοι εὐλογον δικαιοσύνην καὶ ἐπὶ τοῦ ἑτέρου ἐν τῷ ὑψηλῷ γράμματι αὐτῆς ἀντικειμένου, τοῦ ἀναγομένου εἰς τὴν δίκην τῶν ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν εἴτε ὅσον τὸ πταῖσμα, εἴτε τὸ ἔγκλημα ἀφορᾷ. Ὅρίζεται ἐν τῷ μνησθέντι ὑψηλῷ τεσχερὲ ὅτι, προκειμένου περὶ πταίσαντος ἱερέως, καλογήρου καὶ καλογραίας, θὰ κλητεύηται ἐνταῦθα μὲν ἐν τῇ βασιλευούσῃ διὰ τοῦ πατριαρχείου, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις διὰ τῶν μητροπόλεων, ἀρχιεπισκοπῶν καὶ ἐπισκοπῶν· θὰ ἀνακρίνηται δὲ καὶ θὰ προφυλακίζηται ἐν ἰδιαιτέρῳ δωματίῳ προκειμένου δὲ περὶ κακουργήσαντος ἐπίσης ἱερέως, καλογήρου καὶ καλογραίας θὰ ἐκτελῶνται ταῦτα διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου καὶ ὅσον

τὴν κλήτευσιν καὶ τὴν ἀνάκρισιν καὶ τὴν προφυλάκισιν ἀφορᾷ, μέχρι οὗ ἀποδειχθῆ τὸ ἔγκλημα· μετὰ ἀπόδειξιν καὶ νόμιμον διαδικασίαν δὲ, ἀφοῦ ἀφαιρέθῃ τὸ ἀξίωμα αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς συνόδου, τότε θὰ ὑφίσταται ὁ καταδικαζόμενος τὴν νόμιμον ποινὴν ἐν τῇ δημοσίᾳ κυβερνητικῇ φυλακῇ. Τοιαῦτά τινε ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης διακελεύει περὶ τε τοῦ πταίσματος καὶ τοῦ ἐγκλήματος τοῦ διαπραττομένου ὑπὸ ἱερέως, καλογήρου καὶ καλογραίας. Ἐπὶ τῆς ἐνταῦθα ἐκτιθεμένης διατυπώσεως δύο τινὰς παρατηρήσεις σπουδαίας θά μοι ἐπιτρέψῃ ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης ἵνα ποιήσωμαι, παρατηρήσεις, ἀφ' ὧν οὐδόλως ὀύνανται ν' ἀποστῶσι τὰ πατριαρχεῖα· α') Ὁ ἱερεὺς, ὁ καλόγηρος καὶ ἡ καλογραῖα, ἄχρι τοῦδε κατηγορούμενοι διὰ πταῖσμα ἢ πλημμέλημα, συνωδὰ τοῖς προνομίοις καὶ τῇ νομίμῳ τάξει, κλητεύονται καὶ παραδίθονται τῷ δικάσοντι δικαστηρίῳ διὰ τοῦ πατριαρχείου, τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν, δικαζόμενοι δὲ καὶ καταδικαζόμενοι ὑφίστανται ὡς ἐκ τοῦ ἱεροῦ χαρακτῆρος, ὅνπερ φέρουσι καὶ ὅστις ἔνεκα πταίσματος δὲν αἵρεται, τὴν τε προφυλάκισιν καὶ τὴν φυλάκισιν ἐν τῷ πατριαρχεῖῳ καὶ τῇ μητροπόλει. β') Ὁ ἱερεὺς, ὁ καλόγηρος καὶ ἡ καλογραῖα, κατηγορούμενοι δι' ἔγκλημα, συλλαμβάνονται καὶ προφυλακίζονται κατὰ τὸν ἀνωτέρω σαφῶς διαγραφέντα περὶ πταίσματος τρόπον, μετὰ δὲ τὴν τακτικὴν καὶ νόμιμον ἐξέτασιν καὶ διαδικασίαν, ἀποδεικνυομένου τοῦ ἐγκλήματος, ὑφίστανται ἐν ταῖς δημοσίαις κυβερνητικαῖς φυλακαῖς τὴν ἐπιβληθησομένην νομίμως ποινὴν, ἀφοῦ ὅμως προηγουμένως ἀφαιρέθῃ ὑπὸ τοῦ πατριάρχου καὶ τῆς περὶ αὐτὸν συνόδου τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα αὐτοῦ, οὗ ἔνεκα δίκαιον καὶ ὑπὸ πάσας τὰς ἐπόψεις νόμιμον ὅπως παρίσταται εἰς τὴν ἀνάκρισιν καὶ δίκην πνευματικὸς τις ὑπ' ἀλλήλος τῆς οἰκείας αὐτοῦ πνευματικῆς ἀρχῆς. Ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης οἶδε καλῶς ἐκ τῶν προτέρων ποῦ τὸ πατριαρχεῖον, ἧτοι τὰ δύο νόμιμα σώματα αὐτοῦ, στηρίζουσι τὰ δίκαια αὐτῶν· εἶδεν ἐν τοῖς διαφόροις ἐγγράφοις, μάλιστα δὲ ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν αὐτοῦ, τῷ

τῆς 14 Ιουλίου 1883 καὶ τῷ τῆς 21 φεβρουαρίου τῶν δύο σωμάτων, τῷ συνοδευθέντι ὑπὸ τοῦ ταπεινοῦ εὐχετηρίου τεσχερέ μου τῆς 21 τοῦ αὐτοῦ μετὰ πόσης σαφηνείας, πειστικότητος καὶ νομοταγοῦς φρονήσεως ἐδήλωσε τὸ δίκαιον φρόνημα αὐτοῦ, ὥστε οὐδὲν ἀμφιβάλλω ὅτι ἡ ὑμετέρα ἐξοχότης θὰ εὐαρεστηθῇ νὰ μοι δηλώσῃ τὴν εὐμενῇ συγκατάθεσιν αὐτῆς ἐπὶ τῶν ἀνωτέρω ἐκτιθεμένων μετὰ τῆς πρεπούσης εὐλαβείας σημείων, ὅπως τέλεον καὶ νομίμως διακανονισθῶσι πάντα.

ΛΒ΄.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΤΗΣ Α. Ε. ΤΟΥ ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ ΠΑΣΣΑ.

Υλδίζιον Κ]πόλεως, τὴν 29 μαρτίου 1884.

Τῇ σεβασμίᾳ καὶ ἱερᾷ συνόδιῳ τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ ἐκκλησίας
καὶ τῷ σεβαστῷ Μ. Ε. συμβουλίῳ.

Σεβάσμιοι ἱεράρχαι, σεβαστοὶ κ.κ. σύμβουλοι,

Ἐν ὄλως ἀμυθῆτι τῆς ψυχῆς θλίψει καὶ ἀγχούσῃ τῆς καρδίας συνοχῇ προβαίνω σήμερον ἅμα ἡλίου ἀνίσχοντος εἰς τὸ ἀνακοινώσασθαι ὑμῖν τὰ ἐξῆς ὡς λῖαν κατεπεύγοντα.

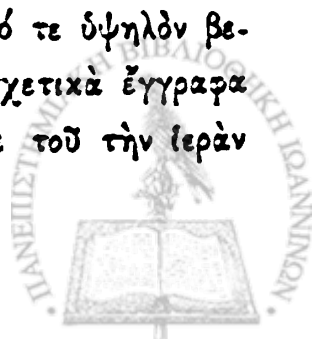
Οὐ διέφυγε τὴν τῆς διορατικῆς καὶ ἀγρύπνου Αὐτῆς Μεγαλειότητος γυνῶσιν τὸ ὅτι κακὰ ἀπροσδόκητα, ἀντεθνὶ κά τε καὶ ἀντιβασιλικὰ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δύο γεραρῶν σωμάτων, εἴτε ἔξωθεν ἢ ἔσωθεν ῥῥδιουργούμενα, τεκταίνονται ὄθνια διαβούλια, μονονοῦκ ἐντὸς μικροῦ κινδυνεύοντα σύσσωμον μὲν τὸ χριστεπώνυμον πλήρωμα ἄρδην σαλεύσασθαι καὶ ἐξοκείλασθαι, τῇ δὲ Υ. κυβερνήσει τῆς Α. Α. Μ. ἀτόπως καὶ ἀδικαιολογήτως ὄλως πράγματα παρέξει.

Ἀντὶ τοῦ πρὸς τὸν πάντων αὐτουργὸν καὶ βασιλέα τῶν βασιλέων Κύριον τὸν Θεὸν χεῖρας ἰκέτιδας ὑψῶσαι καὶ ὑπὲρ τῆς μακροβιότητος καὶ ἀκραδάντου εὐδοξιμονίας τοῦ φιλοδικαίου καὶ φιλολάου ἄνευ διακρίσεως φυλῆς καὶ θρησκειύματος, μεγαλοψύχου καὶ γενναίου ἡμῶν

ἄνακτος, τοῦ πάντα τὰ συχνὰ ἀντίξοα, ἄτοπα καὶ ἀδίκᾳ ἠπίως καὶ ἐν ἔμφρονι καὶ προβλεπτικῇ ὑπομονῇ καὶ ἐπιμονῇ ἐπανορθοῦντος καὶ εἰς αἴσιον πέρας ἄγοντος, τοῦ καὶ νεωστὶ τῷ ἡμετέρῳ πανταχόθεν ἀρχῆθεν καταπολεμουμένῳ ἔθνει νέα τρανὰ εὐνοίας καὶ ἐπιεικειάς ἀφθόνως παρασχόντος δεήγματα, τοῦ τὰ ὑπὸ τῆς Ἰψ. πύλης, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἀστόχως καὶ ἀναιτίως τὸ ἀκανθῶδες ἐκείνω πατριαρχικὸν ζήτημα, τὸ κατὰ τοῦ ὑπό τε τοῦ μεγάλου κατακτητοῦ πρώτου καὶ τῶν ἐνδόξων διαδόχων Αὐτοῦ ἀλλεπαλλήλως ἐπικυρούντων μέχρι τοῦ νῦν εὐκλεῶς βασιλεύοντος γενναίως παραχωρηθέντων θρησκευτικῶν δικαιωμάτων (καὶ οὐχὶ ἀπλῶς προνομίων, ὡς ἐν ταῖς ἐφημερίσι γράφεσθαι εἴθιζαι) ἑρατευόμενον, ἀξιόλογον λύσιν ἐπιχορηγήσαντος, καὶ τὰ πάντα εἰς τὴν ταχτικὴν καὶ ὁμαλὴν ἀρχαίαν τροχίαν αἰσίως ἐπαναγαγόντος τῇ χορηγήσει τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου, τοῦ τὰ πάντα ἴσου καὶ ὁμοίου τῷ τῷ προκατόχῳ τῆς Α. Θ. Παναγιότητος Ἰωακείμ τῷ Β', τοῦ πάντα τὰ δικαιώματα καὶ ἀσυδοσίας καὶ τὴν ὑψηλὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν καὶ δικαιοδοσίαν ἀπαραμείωτον χορηγοῦντος Ἰωακείμ τῷ Γ', ἀπαραλλάκτως ὡς καὶ τῷ ἀοιδίμῳ Αὐτοῦ προκατόχῳ, καὶ ἐνῶ ἡ αὐτοκλήτως δοθεῖσα παρὰ τῆς Α. Θ. Π. παραίτησις οὐδόλως δεκτὴ οὔτε ὑπὸ τῶν δύο σωματίων, οὔτε ὑπὸ τῆς Ἰ. πύλης, οὔτε ὑπ' αὐτοῦ τοῦ ἄνακτος, τοῦ τὰ μεγάλα ἠθικά τε καὶ διοικητικὰ προτερήματα καὶ τὴν πρὸς Αὐτὸν καὶ τὸ ἔθνος κατ' ἴσην μοίραν ἀφοσίωσιν τρανῶς γνωρίσαντος καὶ ἐκτιμήσαντος, ἐγένετο, καὶ συνεπῶς, τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου τὸν αὐτὸν πατριάρχην οἰκουμενικὸν ἀναγνωρίζοντος καὶ ἐπικυροῦντος, οὐπερ ἡ ἄρνησις ἢ ἡ τροποποίησις ἢ μελετωμένη παραίτησις τῆς αὐθαίρετου παραίτησεως τοῦ πατριάρχου ἐγένετο, θεῖα συνάρσει καὶ αὐτοκρατορικῇ βουλῇ ἐπιδοθέντος ἐπισήμως, πᾶν τοῦμποδῶν αἴρεται καὶ τὰ πάντα εἰς τὴν ἀρχαίαν τάξιν φύσει ἐπανάγονται, τί συμβαίνει ; φρίττω ἀναλογιζόμενος καὶ ἀναγράφων αὐτά !

Ἡ Α. Θ. Π. ἐπανερχεται εἰς τὰ πατριαρχεῖα, τό τε ὑψηλὸν βερατίον, οὕτως ὡς εἴρηται, ἀπαραλλάκτον καὶ τὰ σχετικὰ ἔγγραφα τῆς μακρᾶς διαπραγματεύσεως κομίζων. Ἄντι δὲ τοῦ τὴν ἱεράν

σύνοδον καὶ τὸ Ε. Μ. συμβούλιον, ὑπταίαις χερσὶ καὶ ἀναπεπτα-
μέναις ἀγκάλαις, τὸν ἐνάρετον καὶ νουνεχῆ αὐτὸν δημοφιλῆ πατρι-
άρχην περιπτύσσασθαι γηθοσύνως ὑποδέξασθαι καὶ ἐπενθρονίσαι, κατὰ
τὴν ὑψηλὴν βουλήν τοῦ ἀνακτος καὶ τοὺς διακαεῖς πόθους τοῦ γοε-
ρὰς κραυγὰς χθές καὶ πρῶην ἐπὶ τῇ ἐπαπειλουμένη ἔθνικῇ συμ-
φορᾷ τῆς ἀπωλείας τοιοῦτου ποιμένος τῆς ἀπειλουμένης προϊόν-
τος σύμπαντος τοῦ ἔθνους τοῦ ἐντός τε καὶ ἐκτός, ὑποδέχονται
αὐτὸν ψυχρῶς καὶ ἀδιαφόρως καὶ δέχονται αὐτὸν αὐτοῖς, ὡς ἀπλοῦν
μέλος, συνεδριάσαι οἱ μακάριοι, ἀποπεμφάμενοι τὴν περὶ τῶν περαι-
τέρω σπουδαίαν σύσκεψιν ἐς αὔριον.

Ἡ δὲ Α. Α. Μεγαλειότης ἤσθετο τῶν δύο σωμάτων πλειονοψήφως
ἀποφασισάντων ἢ τῷ πατριάρχῃ προτενεῖν τὴν παραίτησιν αὐτοῦ
μὴ ἀφελεῖν, ὡς ἦν ἐπόμενον, ἢ τοῦ πατριάρχου ἐπιμείναντος
τοῦ θρόνου ἐπιβῆναι, ὡς εἶκός, διὰ μαζβατᾶ, κατ' οὐδὲν τοῦ ἐν
ισχύϊ κανονισμοῦ ἄρθρον τὴν παῦσιν αὐτοῦ παρὰ τῆς Γ. πύλης
αἰτήσασθαι, ὡς δῆθεν ἀπολέσαντος τὴν αὐτῶν ἐμπιστοσύνην (1) βε-
βαίον ὄντων ἰδιαιτέρᾳ συνεννοήσει ὅτι ἡ Γ. πύλη παλίμβουλος, ὡς
κακίζουσα ὅτι τὰ φροῦδα βουλευμάτα αὐτῆς ἐπὶ τῷ ζητήματι τούτῳ
οὐ παρεδέξατο προθύμως, τὴν αἴτησιν αὐτῶν ἐκτελέσεται.

Ἐὰν ταῦτα πάντα ἔχωνται ἀληθείας, ὃ μὴ γένοιτο, διαγγέλλομαι
ὑμῖν, ἀνωτάτῃ ἐντολῇ, διαρρήδην ὅτι εἰ, εἴτε ὑπὸ ἰδίῳ κακῶς ἐν-
νοουμένων συμφερόντων ἢ ὑπ' ἀλλοτρίας ραδιοϋργίας ἀπατηθέντες,
τοιαῦτα τ' ἀνόσια διαβουλεύεσθε, παύσασθε διαβουλευόμενοι πρὸς
Θεοῦ, ἐπειδὴ οὐδὲν τούτων διαπράξεσθε καὶ ἐπειδὴ οὕτω ποιοῦντες
ἐκ τοῦ συστάδην ἀντιβαίνετε εἰς τὴν ὑψηλὴν αὐτοκρατορικὴν βούλη-
σιν, ἣτις ἐστὶ τὸ τὸν ἡμέτερον δημοφιλῆ οἰκουμενικὸν πατριάρχη
Ἰωακείμ τὸν Γ' ἐπὶ τοῦ θρόνου ἐπαναβιβάσαι ἔχοντ' ἀέχοντα
ὑμᾶς ἐκλιπαροῦντας, τὴν δὲ παῦσιν αὐτοῦ οὐδόλως ἐπικυρῶσαι, τοῦ
ἡμετέρου ἀνακτος βουλομένου, ἐπειδὴ οὐδὲν διορᾷ τὸ τὴν τοιαύτην
παῦσιν δικαιοῦν, καὶ δηλῶ ὑμῖν ὅτι, ἐὰν τοῦναντίον πράξητε, ὑπ'
αἰσχυρᾶς ἀλλοτρῶν ραδιοϋργίας ὑποκινούμενοι, τῇ Α. Α. Μ. τὰ

μέγιστα δυσαρεστήσετε, καὶ οὐδένα ἕτερον πατριάρχην ὀνομάσαι βου-
λόμενον οὐδαμῆ οὐδαμῶς.

Πρὸς Θεοῦ, σεβάσιμοι γέροντες καὶ σεβαστοὶ σύμβουλοι, παύσα-
σθε ἀπομιμούμενοι τὰ ἀπηργαιωμένα, ἐν ἀχρηστία ὑπὸ τῆς φορᾶς
τοῦ καιροῦ ἐκπεσόντα καὶ τῇ ἡμετέρᾳ πεφωτισμένῃ ἐποχῇ ἀνάρμο-
στα, τοῦ βρβάρως καρακαζανίου ἐπονομαζομένου μηχανοραφήμα-
τα, τὰ ὑπουλα καὶ δόλια καὶ τῇ ὑμετέρᾳ τάξει ἀνοίκεια· πράξατε,
ὡς τάχιστα, ὡς ἡ Α. Α. Μ. νῦν δι' ἐμοῦ ἐμπιστευτικῶς ὑμῖν διαχε-
λεύεται ὅπως τῷ τε βασιλεῖ καὶ τῷ λαῷ, ὃν ἐπαξίως ἐκπροσωπεῖν
ᾤρισθε, καὶ αὐτῷ τῷ παναγάρῳ Θεῷ εὐαρεστήσαντες ἔξετε τὴν
ἀντιμισθίαν ἄφθονον, ἐν τε τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι βίῳ, καὶ
τὸν τοῦ ἔθνους αἰδῖον ἔπαινον· εἰ δὲ τούναντίον, ὡς μὴ ὤφειλε,
τὴν κατάραν τοῦ Θεοῦ, τὴν ἀδοξίαν παρὰ τῷ λαῷ καὶ τὴν τύψιν
τοῦ συνειδότης αἰώνιον, τοῦ δὲ γαληνοτάτου ἡμῶν ἀνακτος τὴν
δργήν.

Ταῦτα ἀνωτάτῃ ἐντολῇ διαβιβάζων ὑμῖν παρρησίᾳ, παρακαλῶ
ὑμᾶς τὴν διαβεβαίωσιν τῆς ἐξαιρέτου πρὸς ὑμᾶς ὑπολήψεως καὶ
ἄκρου σεβασμοῦ εὐμενῶς δέξασθε, ὡς

τοῦ ὑμετέρου θεράποντος

Σ. Σ. ΜΑΥΡΟΓΕΝΟΥΣ.

ΛΓ'

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΠΡΑΚΤΙΚΟΥ ΔΥΘ ΣΩΜΑΤΩΝ
ΤΗΣ ΣΥΝΕΔΡΙΑΣΕΩΣ ΤΗΣ 29 ΜΑΡΤΙΟΥ.*

Τὰ δύο σώματα·

*Μετὰ ὄριμον σκέψιν ἐπὶ τε τῆς προφορικῆς ἐκθέ-
σεως τῆς Α. Θ. Παναγιότητος κατὰ τὴν συνεδρίασιν*

* Ὅπερ δὲν ἀπεδέξατο τρις παρουσιασθὲν ἡ Α. Θ. Παναγιότης.

τῆς 26 ἑ. μ. καὶ ἐπὶ τῶν διαφόρων σχετικῶν ἐγγράφων, δι' ὧν διαδηλοῦται ὅτι οὐδέποτε προσῆλθε πρὸς συνεννόησιν εἰ μὴ ὅλως ιδιωτικῶς, ἐκ δὲ ιδιωτικῆς συνεννοήσεως οὐδέποτε δύναται προελθεῖν ἐπίσημον προῖον, ὅλον παρουσιάζει ὁ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 13 μαρτίου 1884 τεσκερὲς, ὅστις ἐδράζεται ἐπὶ τῶν λέξεων, «συνεννοήσεως ἐπελθούσης μεταξὺ τοῦ ὑπουργείου καὶ τοῦ πατριαρχείου», καταλήγουσιν εἰς τὸ ἐξῆς πρακτικόν· Τὰ δύο σώματα παρακαλοῦσι τὴν Α. Θ. Παναγιότητα νὰ διαβιβάσῃ ὅσον τάχος πρὸς τὴν Σ. αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν διὰ τακρίλου Αὐτῆς ὅτι ὁ ἐν λόγῳ τεσκερὲς, ὁ συνοδεύων τὸ ὑψηλὸν αὐτοκρατορικὸν βεράτιον, ὡς μὴ ἐδραζόμενος ἐπὶ συνεννοήσεως τῶν πατριαρχείων, κατ' ἀναπόδραστον ἀνάγκην ἀποβαίνει ἀπαράδεκτος παρά τε τῆς Α. Θ. Παναγιότητος καὶ τῶν δύο σωμάτων, μηδὲως ἐχόντων εἰπεῖν τι περὶ τοῦ ὑψηλοῦ αὐτοκρατορικοῦ βερατίου, ὄντος ὁμοίου πρὸς τὸ τοῦ προκατόχου Αὐτῆς, διόπερ καὶ θερμόταται καὶ βαθύταται εὐχαριστίαι ἐκφράζονται παρὰ τῶν πατριαρχείων. Σὺν τούτοις ἀποφασίζουσι νὰ δηλωθῇ συνάμα τῇ σεβ. αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει ὅτι τὰ πατριαρχεῖα ἐπικαλοῦνται τὰ δύο τελευταία ἐγγράφα, ἤτοι τὸ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 φεβρουαρίου ἑ. ἑ. τακρίριον καὶ τὸ συνοδεῦον αὐτὸ ὑπόμνημα, ἐνώπιον τῆς πανθομολογουμένης φιλανθρωπίας τῆς Α. Μεγαλειότητος καὶ τῆς δικαιοσύνης τῆς κυβερνήσεως Αὐτοῦ, ὅπως, συμφώνως πρὸς τὰς ἐν αὐτοῖς ἐκτεθειμένας ἐξηγήσεις, ἐπανέλθῃ τὸ καθεστῶς καὶ ἐπανα-

ληφθῆ ἢ κανονικῆ λειτουργία καὶ τάξι τῶν πα-
τριαρχείων.

† Ὁ Ἐφέσου	ΑΓΑΘΑΓΓΕΛΟΣ.	Κ. ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ.
† Ὁ Ἡρακλείας	ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ.	ΓΡ. ΓΑΡΟΦΑΛΙΑΝΗΣ.
† Ὁ Νικομηθεύας	ΦΙΛΟΘΕΟΣ.	Δ. ΠΑΣΠΑΛΛΗΣ.
ἔχων καὶ τὴν γνώμην τοῦ σεβ. γέροντος ἀγίου πρ. Νικαίας † ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ.		
† Ὁ Ἰωαννίνων	ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ.	Τ. ΚΑΡΑΘΕΟΔΩΡΗ.
† Ὁ Πρ. Διδυμοτείχ.	ΜΕΘΟΔΙΟΣ.	Γ. ΚΑΖΑΝΟΒΑΣ.
† Ὁ Ἀγκύρας	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.	Β. ΣΑΡΑΚΙΩΤΗΣ.
† Ὁ Βιζύης	ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ.	Κ. ΠΕΤΡΙΑΝΗΣ.
† Ὁ Γρεβενῶν	ΚΥΡΙΑΛΟΣ.	
† Ὁ Χαλεπίου	ΔΩΡΟΘΕΟΣ.	
† Ὁ Καρπάθου	ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ.	

ΛΔ'.

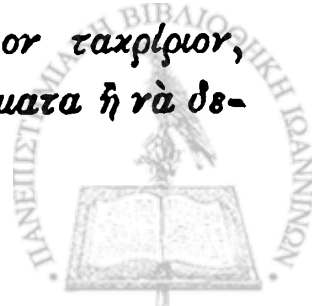
ΙΔΙΩΤΙΚΗ ΕΠΙΣΤΟΛΗ (ΧΟΥΣΟΥΣΙ)

ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΠΟΤΗΤΟΣ.

(Ἰδιωτικὸν καὶ λίαν ἀπόρρητον).

Πρὸς τὴν Α. Ὑψ. τὸν πρωθυπουργόν.

Ἐν τῇ χθεσινῇ συνεδριάσει τῶν δύο σωμάτων μετὰ μα-
κρὰν σύσκεψιν ἀπεφασίσθη διὰ πρακτικοῦ ἵνα διὰ μὲν τὸ βε-
ράτιον ἐκφρασθῶσι δι' ἐμοῦ εὐχαριστίαι τῇ σεβ. κυβερνήσει, ὑπο-
βληθῆ δὲ ὅτι εἶναι ἀδύνατος καθ' ὅλοκληρίαν ἡ παραδοχὴ τοῦ
τεσκερέ. Δὲν ἐδέχθη τὸ εἰρημένον πρακτικόν, εἰπὼν ὅτι δὲν
δύναμαι γὰρ στείλω εἰς τὴν κυβέρνησιν τοιοῦτον ταχέριον,
καὶ προσέθηκα ὅτι εἶναι ἐλεύθερα τὰ δύο σώματα ἢ γὰρ δε-

χθῶσι τὴν παραίτησιν μου ἢ τὰ προβῶσιν εἰς τὴν παῦσιν μου. Κατὰ συνέπειαν δὲν γνωρίζω τί θέλουσι πράξει· τὸ ἀπὸ μέρους μου ὁμῶς ὀφείλω τὰ δηλώσω ὅτι μοι εἶναι ἀδύνατον τὰ προβῶ βιαίως, διότι ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι πιθανὸν τὰ προβῶσιν οὐχὶ μόνον εἰς τὴν παῦσιν μου, ἀλλὰ καὶ εἰς καθαίρεσιν, τοῦθ' ὅπερ ἐμὲ μὲν ἤθελε καταστήσει πάντῃ ἄχρηστον, ἤθελε δὲ γεννήσει μυρία σκάνδαλα. Ἡ τόλμη μου εἶναι πολὺ μεγάλη· ἀλλ' ἐξαιτοῦμαι παρὰ τῆς ὑψηλότητος της συγγνώμης· δὲν εἶναι δυνατὸν τὰ γραφῇ νέος ὑψηλὸς τεσκερὲς, περιέχων τὰ ζητήματα καθὼς διευπλώθησαν ἐν τῇ σημειώσει, ἣν ὑπέβαλον εἰς τὰς 8 μαρτίου τὸ πρωί, κατὰ τὴν τρίτην δηλονότι συνέντευξιν, καὶ πραγματοποιόμενος τὸ περὶ ποινικῶν δικῶν τῶν ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν κατὰ τὸ σημείωμα τῆς 5 μαρτίου; Τοιοῦτος Ἰσαχατλήδικος (ἐπεξηγηματικὸς) τεσκερὲς δημοσιευόμενος θέλει ἐξομαλύνει, πιστεύω, τὰ πράγματα καὶ θέλει ματαιώσει πολλὰς ραδιουργίας καὶ σκευωρίας.

Τῆ 30 μαρτίου 1884.

ΛΕ'.

ΟΡΙΣΤΙΚΗ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ
ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ.

Ἄριθ. 655.

Ἡ μετριότης ἡμῶν τῆ χάριτι τοῦ παναγάρχου Θεοῦ, τῆ τὰ ἀσθενῆ θεραπευούσῃ καὶ τὰ ἐλλείποντα ἀναπληρούσῃ, ὑπερπενταετίαν νῦν ψήφω καὶ ἐκλογῇ κανονικῇ καὶ νομίμῃ τῆς ἱεραῶν τῶν ἀγίων ἀρχιερέων ἀδελφότητος καὶ τοῦ εὐσεβοῦς καὶ ὀρθοδόξου λαοῦ, ἐπικεκυρωμένη εὐμενῶς ὑπὸ τῆς Α. Α. Μεγα-

λειότητος τοῦ σεβαστοῦ ἡμῶν μονάρχου σουλτάν Ἀβδούλ Χαμίτ γὰν ἐφένδου ἡμῶν, εἶχομεν τοὺς οἰακας τοῦ ἀγιωτάτου τούτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου, διακυβερνῶντες νομίμως τὰ κατ' αὐτὸν ὄση ἡμῖν δύναμις καὶ χάρις παρὰ Θεοῦ. Ἄλλ' ἐπείπερ αἱ καθ' ἑκάστην ἀναφούμεναι καὶ ὀσημέραι αὔξουσαι ἐκκλησιαστικαὶ δυσχέρειαι καὶ ἄλλαι ἀντίξοοι περιπέτειαὶ ὑπερβάλλουσι τὰς ἡμετέρας πνευματικὰς καὶ σωματικὰς ἀσθενεῖς δυνάμεις, τούτου ἕνεκεν οἰκιοθελῶς παραιτούμεθα τῆς πατριαρχείας τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ καὶ οἰκουμενικοῦ θρόνου καὶ τῆς ἀρχιεπισκοπῆς Κωνσταντινουπόλεως, οὐ μὲν τοι καὶ τῆς ἀρχιερωσύνης.

Ἐγράφη ἐν τοῖς πατριαρχείοις τῆ τριακοστῆ μαρτίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ τετάρτου ἔτους.

† Ὁ πρῶην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**.

ΛΣΤ'.

ΜΑΖΒΑΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ.

**Πρὸς τὸ Αὐτ. ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης
καὶ τῶν ὀρησκευμάτων.**

Ἐξοχώτατε,

Ἐπειδὴ ἡ Α. Θ. Π. ὁ ἡμέτερος πατριάρχης κύρ Ἰωακείμ καὶ αὐθις ἐπέδωκε σήμερον τῆ ἱερᾷ συνόδῳ καὶ τῷ F. M. συμβουλίῳ τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου κανονικὴν αὐτῆς παραίτησιν, σκέψεως γενομένης ἐγένετο ἡ παραίτησις δεκτὴ καὶ οὕτως ἐχῆρευσεν ὁ θρόνος. Ἐπειδὴ δέ, συνωδᾷ τῷ 1 ἄρθρῳ τοῦ κανονισμοῦ τῶν πατριαρχείων, ἐξελέγη ὡς τοποτηρητῆς ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου κύρ Ἀγαθάγγελος, ὑποβάλλοντες τὸ

τε γεγονός τῆς χηρείας καὶ τὴν ἐκλογὴν τοποτηρητοῦ, παρακαλοῦμεν τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ἵνα εὐαρεστουμένη ἐνεργήσῃ τὰ δέοντα πρὸς ἔκδοσιν σεβαστοῦ αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος περὶ διορισμοῦ τοῦ ἐκλογέντος τοποτηρητοῦ. Διατελοῦμεν δὲ κτλ.

Τῆ 15 ὀκτωβρίου-οὐλ-ἄχῆρ 1301, 30 μαρτίου 1884 (1300).

(*"Ἐπονται αἱ σφραγίδες τῶν Μελῶν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ τοῦ Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου*).

ΛΖ'.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΑΠΟΔΟΧΗΣ ΚΑΙ ΑΝΑΓΝΩΡΙΣΕΩΣ ΤΟΥ ΤΟΠΟΤΗΡΗΤΟΥ.

Ἄριθ. 656.

Πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ πατριαρχικοῦ τῶν βωμαίων θρόνου.

Βαθμ.οφόρε κτλ.

Τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον, λαβὼν ὑπ' ὄψιν τὸ ἀποσταλέν μοι καὶ τῆ Ὑψ. πύλῃ ὑποβληθὲν πρακτικὸν τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ κύρωσις παρὰ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τῆς ἐπὶ τῆ παραιτήσεως τοῦ πατριάρχου κύρ Ἰωακείμ ἐκλογῆς ὑμῶν ὡς τοποτηρητοῦ, καὶ σκεψάμενον ἀπεφάσισε τὴν παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ κύρ Ἰωακείμ, τὸν διορισμὸν ὑμῶν ὡς τοποτηρητοῦ καὶ τὴν ἐκλογὴν νέου πατριάρχου, συνωδᾶ τῷ κανονισμῷ τῶν πατριαρχείων.

Ἐπειδὴ δὲ, τῆς ἀποφάσεως ταύτης ὑποβληθείσης τῆ Α. Α. Μεγαλειότητι, ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν διάταγμα ὡς ἀνωτέρω, ἀποστέλλων ἐπισυνημμένον τὸ ἐπὶ τούτῳ γραφέν ὑψηλὸν

βουγιουρουλδῆ, ἀξιῶ ἵνα ἐνεργήσητε τὰ δέοντα πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου, συνωδᾶ τῷ κανονισμῷ, καὶ μοι δηλώσητε τὸ ἀποτέλεσμα.

Τῆ 19 ὀκτωβρίου-οὐλ-ἀχῆρ 1301, 4 ἀπριλίου 1300 (1884).

(ὕπογ.) ΑΣΗΜ.

ΛΗ΄.

ΥΨΗΛΟΝ ΒΟΥΓΙΟΥΡΟΥΛΤΗ.

Ἄριθ. 657.

Μέγας βεζύρης ΣΑΙΤ.

Μητροπολίτα Ἐφέσου καὶ τοποτηρητὰ, βαθμοφόρε κύρ Ἀγαθάγγελε, καὶ ἡ σύνοδος τῶν μητροπολιτῶν καὶ τὸ μικτὸν συμβούλιον,

Ἐοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν, ὑποβαλόντος τῆ Ὑψ. πύλῃ ὁμοῦ μετὰ τεσκερὲ τὸ πρακτικὸν τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ μικτοῦ συμβουλίου, δι' οὗ ἐζητεῖτο ἡ κύρωσις παρὰ τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος τῆς ἐπὶ τῆ παραιτήσει τοῦ κύρ Ἰωακείμ ἐκλογῆς ὡς τοποτηρητοῦ τοῦ εἰρημένου κύρ Ἀγαθαγγέλου—τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον σκεψάμενον ἀπεφάσισε τὴν παραδοχὴν τῆς παραιτήσεως τοῦ κύρ Ἰωακείμ, τὸν διορισμὸν τοῦ κύρ Ἀγαθαγγέλου ὡς τοποτηρητοῦ καὶ τὴν ἐκλογὴν, συνωδᾶ τῷ κανονισμῷ τῶν πατριαρχείων, νέου πατριάρχου.

Ἐπειδὴ δὲ, ὑποβληθείσης τῆς ἀποφάσεως ταύτης τῆ Α. Α. Μεγαλειότητι, ἐξεδόθη αὐτοκρατορικὸν διάταγμα ὡς ἀνωτέρω, καὶ ἐπομένως, συνωδᾶ τῆ ἀποφάσει ταύτῃ καὶ τῷ αὐτοκρατορικῷ διατάγματι, ἐγένετο ὁ διορισμὸς τοῦ κύρ Ἀγαθαγγέλου

ὡς τοποτηρητοῦ, διὰ ταῦτα ἐνεργήσατε τὰ δέοντα πρὸς ἐκλογὴν πατριάρχου, κατὰ τὸν κανονισμόν, καὶ διὰ τοῦ εἰρημένου ὑπουργείου ὑποβάλετε τὸ ἀποτέλεσμα τῇ Υψ. πύλῃ.

Τῆ 18 δεκεμβρῆ-οὐλ ἀγῆρ 1301, 3 ἀπριλίου 1300 (1884).

ΛΘ΄.

ΑΙΤΗΣΙΣ ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ

ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ.

Ἄριθ. πρωτ. 772.

Ἱερώτατε μητροπολίτα Ἐφέσου, τοποτηρητὰ τοῦ ἀγιωτάτου ἀποστολικοῦ θρόνου, ὑπέρτιμε καὶ ἔξαρχε πάσης
., ἐν ἀγίῳ πνεύματι ἀγαπητὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν μετριότητος, κὺρ Ἀγαθάγγελε· χάρις εἴη τῇ φιλίᾳ ἡμῖν αὐτῆς ἱερότητι καὶ εἰρήνῃ παρὰ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ἐγνώσθη ἡμῖν ἔναγχος ὅτι τὰ περὶ τὴν φιλίαν ἡμῖν αὐτῆς ἱερότητα συνεδριάζοντα ἐν τοῖς πατριαρχείοις δύο σώματα ἐν τῇ κατὰ τὴν λ' τοῦ ἐκπνεύσαντος μηνὸς συνεδριάσει αὐτῶν ἐξεύρισκον, οὐκ οἶδαμεν ὅπως, λόγους ἐγκληματικούς, τὴν ἡμετέραν πατριαρχικὴν πολιτείαν ἀφορῶντας καὶ σχηματίζοντας σῶμα ἐγκληματικῆς κατηγορίας καθ' ἡμῶν, τιμωρουμένης ὑπὸ τῶν ἱερῶν καρόνων τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν ἐκκλησίας διὰ τῆς μᾶλλον βαρείας καρονικῆς ποιότητος. Πρὸς ἀνακάλυψιν τοίνυν τῆς ἀληθείας καὶ καθυσύχασιν, οὕτως ἢ ἄλλως, τῆς διαταραχθείσης συνειδήσεως τοῦ ὀρθοδόξου πληρώματος, πρὸς ὃ ἱερωμένοι καὶ μὴ, ὡς ἐντολήν τινα τάχα πρὸς τοῦτο ἔχοντες, πειστικῶς τὰ περὶ τούτων ἐνσπείρουσι, ποιούμεθα ἔκκλησιν, ὡς μὴ πάμπαν ἐπιθυμοῦντες ἄλλως ἵνα τραπῶμεν τὴν ἡν οἱ ἀείμνηστοι καὶ ἀγιώτατοι προκάτοχοι ἡμῶν ἐν παραπλησίαις τοιαύταις θλιβεραῖς περιπτώσεσιν

ἐτρέποντο, ποιούμεθα, λέγομεν, ἔκκλησιν εἰς τὴν δικαιοσύνην τῆς φιλίας ἡμῶν αὐτῆς ἱερότητας, τῆς ἀγίας καὶ ἱερᾶς συνόδου καὶ τοῦ Δ.Ε.Μ. συμβουλίου, ἐξαιτούμενοι κατονικῶς καὶ δικαίως πρῶτον ἵνα κοινοποιηθῇ ἀρμοδίως ἡμῶν τὸ κατηγορητήριον, δεύτερον συγκληθῇ ἐκτάκτως ἐκ δώδεκα κατὰ τοὺς ἱεροὺς κανόνας μητροπολιτῶν τοῦ θρόνου συγκείμενον κατονικὸν ἱερὸν κριτήριον ὑπὸ τὴν προεδρίαν, εἰ δυνατόν, τοῦ ἱερωτάτου μητροπολίτου προέδρου Νικαίας ἀγαπητοῦ καὶ περισπουδάστου ἡμῶν ἐν Χριστῷ ἀδελφοῦ κὺρ Διονυσίου, μέλλον τὰ διερευνήσει καὶ διεκδικήσει τὸ κατονικὸν τῆς κατηγορίας μέρος, τρίτον, εἴγε ὑπάρχει καὶ τι κοσμητικώτερον ἔχον χροιάν, τὰ σχηματισθῇ ἐπίσης ἕκτακτον μικτὸν κριτήριον ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἐν ἡ' ἄρθρῳ τοῦ περὶ ἐκλογῆς ἀρχιερέων κεφαλαίου τῶν ἐκκλησιαστικῶν κατονισμῶν εἰς ἔρευναν καὶ διεκδικασιν αὐτοῦ· ἐφ' ὧν τέταρτον καὶ τελευταῖον ἐπιθυμοῦμεν τὰ ἐπιφυλαχθῆ ἡμῶν τὸ κατονικὸν δικαίωμα τῆς ἐν ἀρμοδίῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ ἐκκλήσεως, εἴγε ἀνάγκη παραστῆ. Ἄλλ' ἵνα μὴ καὶ ἡ ταπεινὴ μὲν, κατονικὴ δὲ καὶ δικαία αἴτησις αὕτη ἡμῶν κατανοηθῇ ὡς πρόσκομμα παρεμβαλεῖν προτιθεμένη, ποθοῦμεν ὅπως, τό γε νῦν, γένηται ἡ προκαταρκτικὴ ἐργασία, ἅμα δὲ, θεῖω ἐλέει καὶ ἀγαθῇ ἀνακτορικῇ θελήσει, ἐκπερατωθῇ τὸ τῶν προνομίων τῆς ἐκκλησίας ζήτημα, οὐτινος τὴν ποθεινὴν λῦσιν προσεχῆ εὐχόμεθα καὶ ὀρώμεν, ἄρξεται ἡ τακτικὴ κρίσις. Ἀπεκδεχόμενοι παρ' αὐτῆς τὰ φιλάδελφα καὶ φιλοδίκαια σχετικὰ ἐξαγγέλματα ἐξαιτούμεθα παρὰ Θεοῦ σωτῆρος ἡμῶν εἰρήνην καὶ χάριν ὑπὲρ αὐτῆς.

Ἐν Βογιατζῆ-κιοῖ τῆς 5' ἀπριλίου αἰπὸς.

† Ὁ πρώην Κωνσταντινουπόλεως **ΙΩΑΚΕΙΜ**
ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ.

Ἄριθ. 772

Παναγιώτατε δέσποτα,

Τὴν ἀπὸ ς' φθίνοντος ἐπιστολὴν τῆς ὑμετέρας Παραγιότητος δεξάμενος αὐθημερόν, ὑπέβαλον ταύτην ὑπ' ὄψιν τῶν δύο σωμάτων ἐν τῇ χθὲς συγκροτηθείσῃ συνεδριάσει αὐτῶν, εἰς ἀπάντησιν δὲ προάγομαι δηλῶσαι Αὐτῇ ὅτι ἢ τε ἱερὰ σύνοδος καὶ τὸ Δ.Ε.Μ. συμβούλιον ἀπεφήναντο κοινῇ ὅτι, μετὰ τὴν σὺν Θεῷ λύσιν τοῦ εἰσέτι ἐκκρεμοῦς ὑφισταμένου μεγάλου ζητήματος τῶν προνομίων καὶ τὴν ἐπάροδον τῆς τακτικῆς διοικητικῆς λειτουργίας τῆς ἐκκλησίας, ληφθήσεται ὑπ' ὄψιν ἢ αἰτησίαις Αὐτῆς καὶ ἐνεργηθήσεται ἐπ' αὐτῆς ὅ,τι δίκαιον καὶ κανονικόν. Ἐπὶ τοῦτοις δὲ κατασπαζόμενος Αὐτὴν ἐν γιλιματι ἀγῶ διατελῶ,

αὐπὸδ' ἀπριλίου κα'

Τῆς ὑμετέρας θειοτάτης Παναγιότητος
ἐλάχιστος ἐν Χριστῷ ἀδελφός καὶ ὀλοπρόθυμος

Ὁ τοποτηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Μ'.

ΤΑΚΡΙΡΙΟΝ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ
ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΟΝ ΕΙΣ ΤΟ ΒΟΥΤΙΟΥΡΟΥΛΛΗ.

Ἄριθ. πρωτ. 854.

Τῇ Α. Ε. τῷ ὑπουργῷ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν.

Ἄσμένως καὶ εὐγνωμόνως ἐλήφθη καὶ ἀνεγνώσθη ὁ ἀπὸ 19
δζεμαζή-οὐλ-ἀχῆρ 1391 χρονολογούμενος τεσκερές τοῦ ὑμετέρου

ύπουργείου ό συνοδεύων τό ύψηλόν βουγιουρουλδῆ, δι' οὗ ἠγγέλλετο ότι ἡ μὲν αὐτοκρ. κυβέρνησις ἀπεδέξατο, ἡ δὲ Α. Α. Μ. ό σουλτάνος ἠδόκησε νά κυρώσῃ δι' αὐτοκρατορικοῦ ἰραδὲ τόν περί ἀποδοχῆς τῆς παραιτήσεως τοῦ πρώην οἰκουμ. πατριάρχου καί περί ἐκλογῆς ώς τοποτηρητοῦ τοῦ ὑποφαινομένου ταπεινοῦ εὐχέτου ὑπέρ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου μαζβατᾶν τῶν δύο σωμάτων. Ἡ πρόθυμος κύρωσις τῆς τελευταίας αὐτῶν ἀποφάσεως ἔθεωρήθη ὑπ' αὐτῶν τε καί ὑφ' ἅπαντος τοῦ πιστοῦ καί ἀφωσιωμένου ἔθνους τῶν Ῥωμαίων ώς νέον περιφανές τεκμήριον τῆς πατρικῆς στοργῆς τοῦ ἄνακτος καί τῆς πρὸς περιφρούρησιν τῶν δικαίων καί προνομίων τῆς ἐκκλησίας ἡμῶν καί τοῦ ἔθνους διτηνεκοῦς μερίμνης τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως. Ἐφ' ᾧ καί εὐγνωμόνως αὐθόρμητος πᾶς ό λαός, προεξάρχοντος τοῦ κλήρου, ἐνθουσιωδῶς κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας ἑορτάς ἠΰξατο ὑπέρ ὑγείας, εὐημερίας καί εὐκλείας τοῦ τρισεβάστου ἡμῶν ἄνακτος, τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου καί τῶν πεφωτισμένων ὑπουργῶν αὐτοῦ.

Παρακωλυθεὶς ἐκ τῶν ἑορτῶν, ὧν ἔνεκα ἀργούντων τῶν πατριαρχείων ἀνεστάλησαν αἱ ἐργασίαι αὐτῶν, νά ἐκφράσω καί ἐγγράφως διὰ τοῦ παρόντος ταχύτερον τήν ἐπί τούτῳ εὐγνωμοσύνην ἐμοῦ τε καί τῶν δύο σωμάτων, σπεύδω νά πράξω τοῦτο, ἅμα τῆς πρώτης τούτων συνεδριάσεως γενομένης, κρίνων ταυτοχρόνως ἀναγκαῖον νά διαφωτίσω τήν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν περί τῶν τελευταίων ἐν τοῖς πατριαρχείοις γεγονότων.

Ό πρώην οἰκουμενικός πατριάρχης, ἐκ συνεννοήσεως μετὰ τῶν δύο σωμάτων καί τῆ κοινῇ ἀποφάσει αὐτῶν, στεργῶς πεπεποιθότων ἐπί τήν εὐμένειαν καί γενναιοφροσύνην τοῦ ἄνακτος καί ἐπί τήν δικαιοσύνην τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, ἐπέδωκεν αὐτῇ, ώς γνωστόν, ὑπὸ ἡμερομηνίαν 21 φεβρουαρίου

1299 (1884) ἐπεξηγηματικὸν ὑπόμνημα, δι' οὗ τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον ἐνόμισεν ὅτι ὤφειλε, συνωδᾶ τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, νὰ ἀποδείξῃ ὅτι οὐδὲν νέον ἐκτὸς τῶν ἀρχαίων προνομίων ἤτειτο, ὧν τὴν ἀναλλοίωτον τήρησιν αὐτῇ ἢ αὐτοκρατορικῇ κυβέρνησις, ὡς δηλοῦται διὰ τοῦ εἰρημένου τεσκερὲ, ἐπιθυμεῖ νὰ ἐξασφαλίσῃ.

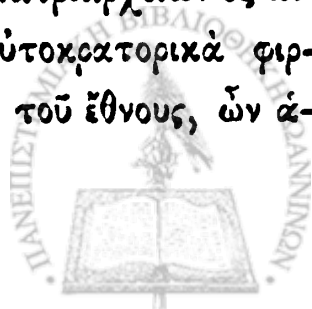
Ἐνῶ δὲ ἀνεμένετο ὅτι ἡ αὐτοκρατορικῇ κυβέρνησις, διαφωτιζομένη διὰ τοῦ ὑπομνήματος τούτου, θὰ ἠυδόκει νὰ διατάξῃ τὴν εἰς τὸ ἀρχαῖον καθεστῶς ἐπάνοδον, ὁ πρῶην οἰκουμενικὸς πατριάρχης κατελθὼν εἰς τὰ πατριαρχεῖα ἀνήγγειλεν εἰς τὰ δύο σώματα ὅτι, ἰδιωτικῶς ὄλως ἐνεργήσας καὶ διαπραγματευθεὶς, ἔλαβε μὲν ἀναλλοίωτον τὸ ὑψηλὸν βεράτιον, πρὸς δὲ τούτῳ καὶ ὑπουργικὸν τεσκερὲν, καὶ κατέθηκε ταῦτα ἐπειπὼν ὅτι, καθὼς ἤδη ἀρμοδίως καὶ ἐπανειλημμένως ἐδήλωσεν, αἱ ἰδιωτικαὶ αὐτοῦ ἐνέργειαι κατ' οὐδὲν ἐδέσμευον τὴν ἐλευθέραν ἀπόφασιν τῶν πατριαρχείων. Ἐὰ δύο σώματα, λαβόντα γνῶσιν τοῦ ὑψ. αὐτοκρατορικοῦ βερατίου καὶ τοῦ ὑπουργικοῦ τεσκερὲ, μιᾶ μὲν φωνῇ καὶ καρδίᾳ ἐξέφρασαν τὴν διάπυρον αὐτῶν τε καὶ τοῦ ἔθνους εὐγνωμοσύνην πρὸς τὸν σεπτὸν ἡμῶν ἄνακτα, εὐδοκήσαντα νὰ ἐκδώσῃ ἀναλλοίωτον καὶ ὁμοιον πρὸς τὸ τοῦ προκατόχου αὐτοῦ τὸ ὑψηλὸν βεράτιον, ἀλλὰ μετὰ λύπης εἶδον ὅτι, παρὰ τὰς διαβεβαιώσεις τοῦ πρῶην πατριάρχου, καθ' ἃς τὰ παρ' αὐτοῦ γεγόμενα ἰδιωτικὸν ὄλως εἶχον χαρακτῆρα καὶ κατ' οὐδὲν ἐδέσμευον τὰ πατριαρχεῖα, ἀνεγράφετο ἐν τῷ ὑπουργικῷ τεσκερὲ ὅτι ἐπῆλθε μεταξὺ τῶν πατριαρχείων καὶ τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως συνενύησις, συνεπιεῖα τῆς ὁποίας τὰ περὶ ὧν ἡ διαφορά ζητήματα διεκανονίζοντο ἀνεξαρτήτως τῶν ἐξηγήσεων, αἵτινες ἐδίδοντο διὰ τοῦ εἰρημένου ὑπομνήματος τῶν πατριαρχείων ἐπιβαλλό-

μεναι ἐξ αὐτῆς τῆς ἐννοίας τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 δεκεμβρίου 1883 τεσκερὲ τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης, ὅστις ἀπῆτει τὴν ἀπόδειξιν ὅτι οὐδὲν νέον ἀλλ' ἢ τὴν τήρησιν τῶν ἀρχαίων προνομίων αἰτεῖται τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον.

Τοιαύτης συνεννόησεως ἀπαγορευομένης εἰς τὸ οἰκουμενικὸν πατριαρχεῖον καὶ ἀποκειμένης μόνον εἰς ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένην εἰς τὰ πατριαρχεῖα, κατὰ τὸ δεύτερον ἄρθρον τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, τοῦ κεκοσμημένου δι' αὐτοκρατορικῶν χατίου, πρὸς δὲ τῶν ἰδιωτικῶν ἐνεργειῶν τοῦ πατριάρχου, τῶν ἀνεξαρτήτως καὶ ἐν ἀγνοίᾳ τῶν δύο σώματων γενομένων, οὐδόλως συνεπαγομένων τοιαύτην συνεννόησιν, τὰ δύο σώματα, ἐν τῷ καθήκοντι αὐτῶν τοῦ εὐλαθεῖσθαι μὲν τὰς διατάξεις τοῦ ὑψηλοῦ ἐκείνου φερμανίου, τηρεῖν δὲ τοὺς ἐπὶ τῇ βάσει αὐτοῦ συνταγέντας καὶ δι' αὐτοκρατορικῶν ἰσχυρῶν κυρωθέντας ἐθνικοὺς κανονισμοὺς, καθ' οὓς οὐκ ἐπιτρέπεται τῷ πατριάρχῃ μονομερῆς ἐνέργεια καὶ συνεννόησις δεσμεύουσα τὰ πατριαρχεῖα, μὴ σφετερίζεσθαι δ' ἐντολὴν ἀποκειμένην εἰς ἐθνικὴν ἀντιπροσωπεῖαν ἐπὶ τούτῳ συγκαλουμένην, παρεκάλεσαν τὸν πρῶτον πατριάρχην ὅπως διὰ τακτικῶν ἐκφράσεων μὲν τὰς διαπύρους εὐχαριστίας τοῦ ἔθνους πρὸς τὴν Α. Α. Μ. τὸν σουλτάνον ἐπὶ τῇ ἀναλλοιώτῳ ἐκδύσει τοῦ ὑψηλοῦ βερατίου, δηλώσῃ δὲ τῇ αὐτοκρατορικῇ κυβερνήσει τοὺς ἀνωτέρω λόγους, δι' οὓς ἀδυνατοῦσι ν' ἀποδεχθῶσι τὴν τοιαύτην συνεννόησιν. Ἀλλ' ὁ πρῶτος πατριάρχης, μὴ πρᾶξας τοῦτο, προὔτιμησε νὰ δώσῃ τὴν κανονικὴν παραίτησιν αὐτοῦ, ἣν τὰ δύο σώματα ἀπεδέξαντο πρὸς ἄρσιν τῆς ἐκ τῶν ἰδιωτικῶν ἐνεργειῶν ἐπελθούσης παρεννόησεως.

Εἰς τὴν θέσιν ταύτην περιελθόντων τῶν πατριαρχείων ἐξ αὐτῆς τῆς ἀνάγκης τῆς εὐλαθείας πρὸς τὰ αὐτοκρατορικὰ φερμάνια, τοὺς κειμένους νόμους καὶ τὰ δίκαια τοῦ ἔθνους, ὧν ἀ-

πλοῖ θεματοφύλακές ἐσμεν, τολμῶ νὰ ἐλπίσω, καὶ σὺν ἐμοὶ τὰ δύο σώματα, ὅτι κατόπιν τῶν ἐξηγήσεων, ὡς ἐπιβαλλομένης ἡμῖν ἐκ τῆς ἐννοίας τοῦ τεσκερὲ τῆς 19 δεκεμβρίου 1883 ἔδωκαν τὰ πατριαρχεῖα διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 21 π. φεβρουαρίου ὑπομνήματος καὶ ἐξ ὧν διαφωτίζεται ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ὅτι, συνωδᾶ ταῖς ἐγγράφως διὰ γενικῶν ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν πρὸς τὰ πατριαρχεῖα ἀναφορῶν ἐκδηλωθείσαις εὐχαῖς τοῦ ἔθνους, αἰτούμεθα τὴν τήρησιν αὐτῶν τούτων τῶν ἀρχαίων προνομίων, ὧν τὸ ἀπαραιμείωτον αὐτῇ ἠξίωσε νὰ διακηρύξη, θέλει εὐδοκήσει νὰ διατρέξη τὴν ἱκανοποίησιν τῶν νομίμων εὐχῶν καὶ πόθων τῆς ἐκκλησίας καὶ τοῦ γένους ὅπως, τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐπανερχομένου, ἐπαναλάβῃ ἡ ἐκκλησία τὴν τακτικὴν αὐτῆς λειτουργίαν, καθοριζομένων δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐρειδομένων δικαίων καὶ καθηκόντων ἡμῶν τε καὶ τοῦ πατριάρχου, γένηται δυνατὴ ἡ ἐκλογή πατριάρχου καθὰ ὀρίζεται ὑπὸ τοῦ ὑψηλοῦ βουγιουρουλδῆ.

Τῆ 6 βετζέπ 1301, 19 ἀπριλίου 1300 (1884).

ΜΑ΄.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΑΠΑΝΤΗΤΙΚΟΣ Εἰς
ΤΟ ΑΝΩΤΕΡΟΝ ΤΑΚΡΙΡΙΟΝ.

Ἄριθ. πρωτ. 1069.

Ἐπισημασθέντος τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν ὀρησκευτικῶν.

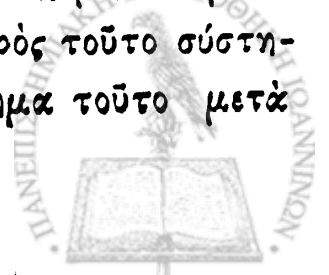
ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ ΤΩΝ ὀΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.

Πρὸς τὸν τοποτηρητὴν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου.

Εὐσεβάστως ἐκομισάμην καὶ διήλθον τὸν ὑπὸ ἡμερομ. 6 βετζέπ 1301 καὶ 19 ἀπριλ. 1884 (1300) ὑψηλὸν τεσκερὲν ὑμῶν, τὸν ἀποσταλέντα εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομ. 19 δζεμαζῆ-

ούλ-χ'χ'ρ 1301 τεσκερέ του ήμετέρου ύπουργείου. Έν τῷ τεσκερέ ύμῶν τούτῳ, διατρανοῦντες ἅπαξ ἔτι τήν πρὸς τήν Α. Α. Μ. καὶ τήν αὐτοκρατ. αὐτῆς κυβέρνησιν πρὸδηλον ἀφοσίωσιν τοῦ ρωμαϊκοῦ ἔθνους, λέγετε ὅτι ὁ πρῶην πατριάρχης κύρ Ἰωακείμ. ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεννοήσεις ὡς πρὸς τήν οὐσίαν τοῦ ζητήματος, μὴ σεβασθεὶς τοὺς κειμένους τοῦ πατριαρχείου νόμους, ὅτι, καθά σαφῶς δηλοῦται ἐν τῷ πατριαρχικῷ τακρίῳ καὶ τῷ ἐπισυνημμένῳ ἱϋπομνήματι, τὸ πατριαρχεῖον οὐδὲν νέον προνόμιον ζητεῖ ἢ τήν τοῦ ἀρχαίου καθεστῶτος ἐπάνοδοι, ὅτι παρακαλεῖ τήν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν νὰ εὐδοκήσῃ εἰς τήν ἐπάνοδον τοῦ καθεστῶτος τούτου ὅπως οὕτω καταστῆ δυνατὴ ἡ ἐκλογή πατριάρχου, καὶ ὅτι τὸ ζήτημα τοῦτο διαφεύγει τὴν ἀρμοδιότητα τῶν δύο σωμάτων. Καθὼς ἡ ἀφοσίωσις τῶν ῥωμαίων ὑπηκόων τῆς Α. Α. Μεγαλειότητος, ἐκ τῶν προτέρων ἐγνωσμένη τυγχάνουσα τῆ αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσει, οὐδεμίαν, ὡς γνωστὸν, ἐπιδέχεται συζήτησιν καὶ ἀμφιβολίαν, οὕτως οὐδὲ τῆς διανοίας κἄν διῆλθε τὸ μεταβαλεῖν καὶ ἀλλοιωῶσαι τὰς θρησκευτικὰς προνομίας καὶ τεθεσπισμένας παραχωρήσεις, ὧν ἀνέκαθεν τὸ πατριαρχεῖον ἀπολαύει. Καθὼς δὲ γνωστὸν τυγχάνει πῶς ἀνέκαθεν ἐξησκοῦντο αἱ προνομίαι καὶ αἱ παραχωρήσεις αὗται, οὕτω καὶ τὸ πατριαρχικὸν βεράτιον ἐδόθη ἀπαράλλακτον τῷ τοῦ ἀποθανόντος κύρ Ἰωακείμ. Λυπηρὸν εἶναι ὅτι ἡ Α. Π. ὁ πρῶην πατριάρχης ἔδωκεν ἀφορμὴν εἰς παρεννοήσεις καὶ ὅτι δὲν ἐσεβᾶσθη, ὡς λέγετε, τοὺς κειμένους τῶν πατριαρχείων νόμους. Ἐπειδὴ δὲ, τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν ὑπαγομένης τῆ δημοσίᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ, τῆς δὲ ἄλλως πως ἐκτελέσεως ταύτης μὴ ἐπιτρεπομένης ὡς δημιουργούσης ἐξαιρετικὸν τι ὡς πρὸς τοῦτο σύστημα, ἐπάναγκες εἶναι νὰ συμβιβασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ

τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, φυλαττομένου ἅμα καὶ τοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν τοῦ κλήρου ἀξίωμα ὑφειλομένου σεβασμοῦ· Ἐπειδὴ, προκειμένου περὶ ἐκλογῆς νέου πατριάρχου, γνωσταὶ εἰσι τῷ πατριαρχεῖῳ αἱ διαγορεύσεις τῶν κειμένων ἐπὶ τούτῳ κανονισμῶν, ὠρισμένα δὲ τὰ ἐν παρομοίαις περιστάσεσι καθήκοντα τῆς συνόδου τῶν μητροπολιτῶν καὶ τοῦ Μ. συμβουλίου, καὶ ἐπειδὴ οὐδαμῶς ἠθέλεν εἰσθαι συμφέρον νὰ μένωσι τὰ τοῦ πατριαρχείου ἐν αὐτῇ τῇ ἐκκρεμότητι—Διὰ ταῦτα, παρακαλῶ ἵνα ἐνεργηθῶσιν ἀμέσως τὰ ἀπαιτούμενα πρὸς συγκάλεσιν τῆς ἐκλογικῆς συνελεύσεως, συνωδᾶ τῷ εἰδικῷ περὶ τούτου κανονισμῷ, ἵνα, λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τοῦ τε καθεστῶτος καὶ τῶν σκέψεων τῶν ὡς ἀνωτέρω, προβῆτε εἰς ἐκλογὴν πατριάρχου καὶ ἵνα ἐξευρεθῇ τρόπος δι' οὗ νὰ δοθῇ τέρμα εἰς τὸ τῆς διαδικασίας ζήτημα τὸ διαφεύγον, ὡς λέγετε, τὴν ἀρμοδιότητα τῶν δύο σωμάτων· διὰ τοῦ τρόπου δὲ τούτου ἐπανέλθη ὅτι τάχιον εἰς τὸ πρότερον κανονικὸν αὐτῆς σημεῖον ἢ ἀπὸ τινος μετὰ λύπης ὀρωμένην δυσάρεστος ἐνεστῶσα τοῦ πατριαρχείου κατάστασις.

Ταῦτα ἀπεκδεχόμενος ἐκ τῆς συνέσεως καὶ περινοίας ὑμῶν γράφω τὸν παρόντα φιλικὸν τεσκερέν.

Τῇ 24 βεδζέπ 1301, 8 μαΐου 1300 (1884).

(Ὑπογρ.) ΧΑΣΑΝ ΦΕΚΜΗ.

ΜΒ'.

ΑΝΤΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΩΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΩΝ.

Εὐσεβᾶστως ἐκομισάμην καὶ ὑπέβαλον ὑπ' ὄψει τῶν δύο διοικητικῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις σωμάτων τὸν ὑπὸ ἡμερομηνίαν

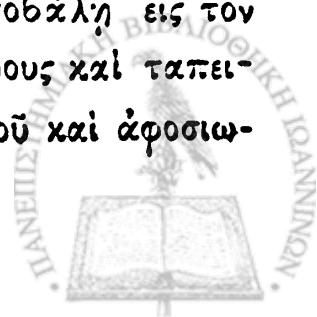

24 ρετζέπ 1301 (8 Μαΐου 1300) ὑψηλὸν τεσκερέν τῆς ὑμετέρας ἐξοχότητος εἰς ἀπάντησιν τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 6 ρετζέπ 1301 (19 Ἀπριλίου 1300) ἡμετέρου τακριρίου.

Τὰ δύο σώματα, μετ'εὐγνωμοσύνης πρὸς τε τὴν Α.αὐτοκρατορικὴν Μεγαλειότητα τὸν σουλτάνον καὶ πρὸς τὴν πεφωτισμένην Αὐτοῦ κυβέρνησιν, κατείδον ὅτι, συνωδὰ τῇ στερρᾷ αὐτῶν πεποιθήσει ἐπὶ τὴν γενναιοφροσύνην καὶ εὐμένειαν τοῦ ἄνακτος καὶ ἐπὶ τὴν δικαιοσύνην τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, διαβεβαιουῦται ὅτι οὐδὲ κἄν τῆς διανοίας αὐτῆς διήλθεν ἀλλοιωῶσαι ἢ μειῶσαι τὰ ἀρχαῖα τοῦ πατριαρχείου πρόνομια καὶ δίκαια, ὧν τὴν τήρησιν, ὅπως ἀνέκαθεν ἐξήσκουοντο, τὸ πατριαρχεῖον εἶχε πάντοτε πρὸ ὀφθαλμῶν ἔν τε τοῖς ὑπομνήμασι καὶ τοῖς τακριρίοις αὐτοῦ.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις κρίνει ὅτι, τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, καλογήρων καὶ καλογραιῶν ὑπαγομένης, τῇ δημοσίᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ, ἐπὶ-ναγκες εἶναι νὰ συμβιβασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, φυλαττομένου ἅμα τοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν τοῦ κλήρου ἀξίωμα ὑφειλομένου σεβασμοῦ, καὶ ἐπειδὴ, ὡς ἐρρέθη, τὸ τοιοῦτον ὑπερβαίνει τὴν ἀρμοδιότητα τῶν ἐν τοῖς πατριαρχείοις δύο σωμάτων, ἀνατίθῃσι δὲ τὴν ἐξεύρεσιν τοῦ τρόπου τοῦ συμβιβασμοῦ εἰς τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν, εὐλαβῶς πρὸς τὴν διαταγὴν ταύτην θέλομεν συμμορφωθῇ.

Οὕτως, ἐπανερχομένης τῆς ἀπό τινος δυσαρέστου τοῦ πατριαρχείου καταστάσεως εἰς τὸ πρότερον κανονικὸν αὐτῆς σημεῖον, καθὰ, συνωδὰ ταῖς ἡμέτεραις εὐχαῖς, διαγορεύει ὁ ὑψηλὸς τεσκερές, πρῶτιστον μὲν καθήκον ἡγούμεθα νὰ καθιετεύσωμεν τὴν ὑμετέραν ἐξοχότητα ὅπως ὑποβάλλῃ εἰς τὸν θρόνον τῆς Α.Α.Μ. τοῦ σουλτάνου τὰς διαπύρους καὶ ταπεινάς εὐχαριστίας ἡμῶν τε καὶ παντός τοῦ πιστοῦ καὶ ἀφοσιω-

μένου αὐτῷ ἔθνοῦ τῶν Ῥωμαίων καὶ διαβεβαιώσῃ τὴν αὐτοκρατορικὴν κυβέρνησιν ὅτι ἀνεπίληστος ἔσται παρὰ τῷ ἔθνει ἡμῶν ἢ νέα αὐτῇ ἔνδειξις τῆς πρὸς περιφρούρησιν τῶν δικαίων καὶ προνομίων τῆς ἡμετέρας ἐκκλησίας διηνεκοῦς αὐτῆς μερίμνης.

Ἐπὶ δὲ τούτῳ, ἀποστέλλοντες ἐγκυκλίους συνιστώσας ὅπως τὸ ἔθνος ἅπαν εὐχεται διηνεκῶς ὑπὲρ τῆς Α. Α. Μ. τοῦ σουλτάνου καὶ τῶν πεφωτισμένων αὐτοῦ ὑπουργῶν, συγκαλοῦμεν, συνωδὰ τοῖς κανονισμοῖς, τὴν ἐκλογικὴν συνέλευσιν, ἣτις πρὸς τῇ ἐκλογῇ τοῦ νέου πατριάρχου ἐπιληφθήσεται καὶ τῆς ἀνατεθειμένης αὐτῇ, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, ἐντολῆς.

Τῇ 12 μαΐου 1300 (1884), 29 βετζέπ 1301.

ΜΓ'.

ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ ΤΗΣ Ι. ΣΥΝΟΔΟΥ.

Ἄριθ. Πρωτ. 1098.

Πανιερώτατε καὶ θεοπρόβλητε μητροπολίτα
ἐς Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητέ καὶ περιπόθητε ἡμῖν ἀδελφεῖ
κύριε τὴν φιλίαν ἡμῖν αὐτῆς πανιερότητα ἀ-
δελφικῶς ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμεθα. Γνωστοῦ ὄντος καὶ τῇ αὐ-
τῆς πανιερότητι τοῦ πρό τινος ἀναφυέντος μεταξύ τῆς Ὑψ.
πύλης καὶ τῶν πατριαρχείων ζητήματος, καθ' ὃ προνομιά
τινα καὶ δίκαια τῆς ἐκκλησίας πανάρχαια διεσαλεύοντο, μετὰ
πλείστης ὀση εὐχαριστήσεως ἀναγγέλλομεν αὐτῇ ὅτι ἡ σε-
βαστὴ αὐτοκρατορικὴ κυβερνήσις, εὐμενῶς εἰσακούσασα τῶν ἐ-
πανειλημμένων εὐχῶν καὶ θερμῶν παρακλήσεων τῆς ἐκκλησίας
καὶ τοῦ γένους ἡμῶν, ἠύδοκῆσεν ἐν τῇ φιλοστοργίᾳ αὐτῆς με-

ρίμνη καὶ ἀγαθότητι ἵνα τὰ μὲν ἄλλα ἐπιβραβεύσῃ ἡμῖν τὸ καθεστῶς ἀναλλοίωτον, ἐπαφῇ δὲ τῇ ὅσον οὕτω συγκροτηθησομένη ἐκλογικῇ τοῦ νέου οἰκουμενικοῦ πατριάρχου συνελεύσει τὴν ἐξεύρεσιν τρόπου λύσεως τοῦ περὶ διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων ἐκκρεμοῦς ἔτι μένοντος ζητήματος, καθὰ ἐπὶ λέξεως ἀναφέρεται ἐν τῷ διαβιβασθέντι εἰς τὰ πατριαρχεῖα ὑψηλῶ τεσκερὲ τῆς ἡ' τρέχοντος, ἔχον οὕτω· «Ἐπειδὴ δὲ, τῆς διαδικασίας τῶν ἐγκληματούντων ἱερέων, κληρογῶν, καὶ κληρογραιῶν ὑπαγομένης τῇ δημοσίᾳ ἡσυχίᾳ καὶ ἀσφαλείᾳ, τῆς δὲ ἄλλως πως ἐκτελέσεως ταύτης μὴ ἐπιτρεπομένης, ὡς δημιουργούσης ἐξαιρετικόν τι ὡς πρὸς τοῦτο σύστημα, ἐπάναγκες ἵνα συμβιβασθῇ τὸ ζήτημα τοῦτο μετὰ τῶν γενικῶν νόμων τοῦ κράτους, φυλαττομένου ἅμα καὶ τοῦ πρὸς τὸ ἱερατικὸν τοῦ κλήρου ἀξίωμα ὀφειλομένου σεβασμοῦ». Οὕτω τοίνυν, τῆς ἐκκλησίας ἐπανερχομένης εἰς τὴν κανονικὴν αὐτῆς τάξιν καὶ λειτουργίαν, κοινῇ τῶν δύο σωμάτων ἐγκρίσει γράφοντες διὰ τῆς παρούσης ἐκκλησιαστικῆς ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς, πρῶτον πάντων προαγομέθα συστήσασθαι τῇ τε αὐτῆς πανιερότητι καὶ τοῖς εὐλογημένοις αὐτῆς χριστιανοῖς ἐγκάρδιον εὐγνωμοσύνην καὶ εὐχαριστίας πρὸς τὴν Α. Α. Μεγαλειότητα τὸν φιλόλαον ἡμῶν ἀνακτα σουλτάν Ἀπδούλ Χαμίτ χάν καὶ τὴν ὑψηλὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν, ἃς περ καὶ ἡ ἐκκλησία ἔσπευσεν ἵνα καθυποβάλλῃ, εἶτα δὲ, προκειμένης τῆς ἐκλογῆς τοῦ ἀναδεξομένου τὴν ὀριστικὴν διακυβέρνησιν τοῦ ἀγιωτάτου οἰκουμενικοῦ θρόνου, προτρεπόμεθα ἵνα ἐν συνειδήσει καὶ ἐκτιμήσει τῆς σπουδαιότητος τοῦ πράγματος, ἐξ οὗ ἤρτηται ἡ εὐκλεία τῆς ἐκκλησίας, σκέψῃται προσηκόντως ἐν τῇ γνωμοδοτήσει περὶ τοῦ ἀναχθισομένου εἰς τὴν ἀνωτάτην ταύτην περιωπὴν προσώπου, ἔχουσα ἐν τούτῳ ὁδηγὸν καὶ γνώμονα τὰ τρία σχετικὰ ἄρθρα τοῦ περὶ ἐκλογῆς πατριάρχου κεφαλαίου τῶν ἐθνικῶν κανονι-

σμῶν, ἐν οἷς ὀρίζονται καὶ διατυποῦνται σαφῶς τὰ προσόντα κατὰ τε τὸ ἐκκλησιαστικὸν καὶ τὸ πολιτικὸν μέρος, ὑφ' ὧν ἀνάγκη ἵνα περικοσμηθῆται τὸ τὴν πατριαρχικὴν ἀξίαν περιβληθῆσόμενον πρόσωπον· ὄντινα δὲ ἐκ τοῦ συνόλου τῶν ἱεραρχῶν τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου οἶδεν ἐν εὐλικρινεῖα καὶ ὀρθῇ συνειδήσει κεκτημένον ὄντως τὰ ἐν τῷ κανονισμῷ διαγεγραμμένα προσόντα καὶ ἄξιον ἐγκρίνει κυβερνήτην τοῦ σκάφους τῆς ἐκκλησίας, τούτου τὸ ὄνομα σημειώσασα ἐν δελτίῳ ἰδιαιτέρῳ, πέμψῃ ἐντὸς τῆς ὑπὸ τοῦ κανονισμοῦ ὀριζομένης τεσσαρακονθημέρου προθεσμίας, ἀρχομένης ἀπὸ τῆς 16' τοῦ παρόντος μηνός, γινώσκουσα ὅτι πλέον ταύτης οὐ παραταθήσεται ἢ ἐκλογή. Εἶδύια δὲ καὶ ἐκ τῶν προτέρων ὅτι ἀπαιτεῖται ἵνα ὑπάρχῃ μυστικὴ ἢ γνωμοδότησις αὐτῆς, ἐπιστήσῃ τὴν προσοχὴν αὐτῆς ὅπως τὸ μὲν δελτίον περιέχῃ μόνον τὸ ὄνομα τοῦ ἐκλεκτοῦ αὐτῆς ἀνευ ὑπογραφῆς, ἐν δὲ τῷ πρὸς ἡμᾶς γράμματι, ἐν ᾧ περικλείσει τὸ δελτίον, ἐσφραγισμένον τρισσῶς τῇ σφραγίδι αὐτῆς μηδεμίαν ποιῆται μείαν μήτε τοῦ ἐν τῷ δελτίῳ ὀνόματος, μήτε ἄλλης τινὸς ὑποθέσεως, ἀλλ' ἔξωθεν μόνον παρὰ τῆς ἐπιγραφῆς σημειώσῃ ὅτι «περιέχει τὸ δελτίον».

Ἐπειδὴ δὲ ἐκ τῆς ἐπαρχίας ταύτης δέον, κατὰ τὸν κανονισμόν, ἵνα παρευρεθῆ ἐν τῇ ἐκλογικῇ συνελεύσει ἀντιπρόσωπος λαϊκός, προτρεπόμεθα αὐτὴν ὅπως συγχρόνως, γνωστοποιήσασα τοῖς προκρίτοις καὶ λοιποῖς χριστιανοῖς ἐπαρχιώταις αὐτῆς, φροντίσῃ καὶ ἐπιστατήσῃ ἵνα ἢ αὐτόθεν ἀποσταλῆ ἢ ἐντεῦθεν διορισθῆ ὑπ' αὐτῶν τὸ ἀντιπροσωπεῦσον τὴν ἐπαρχίαν ταύτην λαϊκὸν πρόσωπον, ὅπερ, ἐμφανισθὲν πρὸς ἡμᾶς ἐντὸς τῆς τεσσαρακονθημέρου προθεσμίας μετὰ συστατικῆς ἀναφορᾶς αὐτῶν ἐπιβεβαιωμένης παρὰ τῆς αὐτῆς πανιερότητος καὶ χορηγούσης αὐτῷ ῥητῶς πρὸς τῆς ἄλλῃ ἐντολῆς καὶ τὴν πληρεξουσιότητα τοῦ ἀσχοληθῆναι καὶ εἰς τὸ περὶ διαδικασίας

τῶν ἱερέων ζήτημα, ὡς προεῖρηται, προσκληθήσεται ἐν τῇ γενικῇ συνελύσει. Ἐφ' ᾧ καὶ ἀπεκδεχόμεθα ἐν τάχει τὴν ἀδελφικὴν αὐτῆς ἀπάντησιν. Εἶεν δὲ τὰ ἔτη αὐτῆς θεόθεν ὅτι πλεῖστα ὑγιεινὰ καὶ σωτήρια. Ἀωπδ' μαίου ιβ'.

Ὁ τοποτηρητῆς τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου

- † Ἐρέσου ΑΓΘΑΓΓΕΛΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Ἡρακλείας ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Νικομηδείας ΦΙΑΘΘΕΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ πρόεδρος Νικαίας ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπ. ἀδελφ.
- † ὁ Ἰωαννίνων ΣΩΦΡΟΝΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ πρόεδρ. Διδυμοτείχου ΜΕΘΟΔΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπ. ἀδελ.
- † ὁ Ἀγκύρας ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Βιζύης ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Γρεβενῶν ΚΥΡΙΑΛΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Χαλεπίου ΔΩΡΟΘΕΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός
- † ὁ Καρπάθου ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ, ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΞΩΝ ΑΡΙΘ.

ΠΙΝΑΞ
ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

ΜΕΡΟΣ Α'.

- α) Τακρίριον πατριάρχου ὑπὸ ἡμερομηνίαν 19 φεβρουαρίου 1883 περὶ ἀστικῶν καὶ ποινικῶν δικῶν τοῦ κλήρου σελ. 5
- β) Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευτικῶν ὑπὸ ἡμερ. 31 μαρτίου 1883 » 8
- γ) Τακρίριον τοῦ πατριάρχου ὑπὸ ἡμερ. 13 ἀπριλίου περὶ δικῶν τοῦ κλήρου » 9
- δ) Ἄρξ Μαχζάριον τοῦ πατριάρχου καὶ τῶν δύο σωμάτων ὑπὸ ἡμερ. 27 μαΐου 1883 περὶ τῶν προνομίων » 12
- ε) Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευτικῶν ὑπὸ ἡμερ. 26 μαΐου 1883 περὶ δικῶν τοῦ κλήρου » 17
- ς) Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευτικῶν ὑπὸ ἡμερ. 31 μαΐου 1883 περὶ τῶν προνομίων » 20
- ζ) Τακρίριον πατριάρχου ὑπὸ ἡμερ. 8 ἰουνίου ἀπαντητικὸν εἰς τὰ δύο ἀνωτέρω ἔγγραφα » 25
- η) Τακρίριον πατριάρχου ὑπὸ ἡμερ. 21 ἀπριλίου 1883 περὶ διατροφῶν » 27
- θ) Ἀπάντησις τοῦ ὑπουργείου τῶν θρησκευτικῶν ὑπὸ ἡμερ. 23 μαΐου 1883 περὶ διατροφῶν » 30
- ι) Τακρίριον ἧτοι ὑπόμνημα περὶ τῶν προνομίων ὑπὸ ἡμερ. 14 ἰουλίου 1883 » 32
- ια) Τακρίριον πατριάρχου ὑπὸ ἡμερ. 12 νοεμβρίου 1883 » 60

ΜΕΡΟΣ Β΄.

α) Πρώτη παραίτησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος	σελ. 65
β) Μαζβατῆς τῶν δύο σωμάτων	» 66
γ) Τεσκερῆς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν	» 67
δ) Δευτέρα παραίτησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος	» 68
ε) Τεσκερῆς τοῦ ὑπουργοῦ τῆς δικαιοσύνης καὶ τῶν θρησκευτικῶν	» 69
(Προσάρτημα) πρακτικὸν τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου	» 77
ς) Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 26 δεκεμβρίου 1883	» 84
ζ) Ἰδιαιτέρα σημειώματα (χουσουςιὰ) τῆς Α. Θ. Παναγιότητος	» 85
η) Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 29 δεκεμβρίου 1883	» 87
θ) Τρίτη παραίτησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος	» 88
ι) Ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. τῇ Α. Ε. τῷ Μαυρογένει πασῶ (μετάφρασις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ)	» 89
ια) Ἀπόφαισις τῶν δύο σωμάτων τῆς 12 ἰανουαρίου	» 90
ιβ) » » » » 18 »	—
ιγ) Ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. τῷ σεβασμιωτάτῳ ἀγ. Ἐφέσου (Προσάρτημα)	» 92
ιδ) Ἀπόρρητος ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. πρὸς τὴν Α. Ε. τὸν Μαυρογένη πασσῶν (μετάφρασις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ)	» 93
ιε) Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 15 φεβρουαρίου 1884	» 94
ισ) Ὑπόμνημα τῶν δύο σωμάτων	» 97
ιζ) Ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. ἐπικριτικὴ τοῦ ὑπομνήματος	» 132
ιη) Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 23 φεβρ.	» 135
ιθ) » » » » 26 »	—
κ) Πατριαρχικὸν τακρίριον συνοδεῦσεν τὸ ὑπόμνημα	» 144

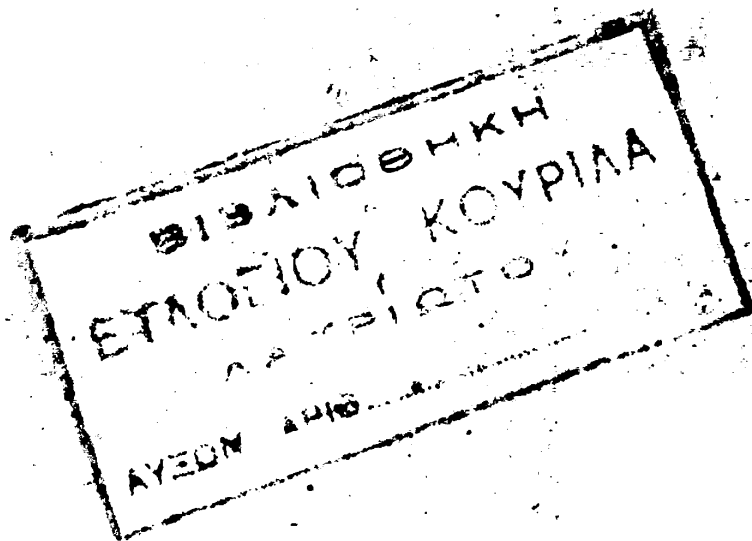

κα)	Ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. περὶ ἀναβολῆς τῆς ἐπιδόσεως τοῦ ὑπομνήματος	σελ. 148
κβ)	Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 7 μαρτίου	» 149
κγ)	Ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Π.	» 150
κδ)	Ἰδιωτικὰ σημειώματα (χουσουσιὰ) τῆς Α. Θ. Π. πρὸς τὸν μέγαν βεζίρη (μετάφρασις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ)	» 152
κε)	Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 20 μαρτίου 1884	» 154
κς)	Ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Π.	» 155
κζ)	Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς 21 μαρτίου	» 156
κη)	Ἐπιστολὴ τῆς Α. Θ. Π. περὶ τοῦ βερατίου (Προσάρτημα)	» 157 » 158
κθ)	Ἐκθεσις τῆς Α. Θ. Π. περὶ τῶν ἐνεργειῶν αὐτῶν	» 159
λ)	Τεσκερὲς συνοδεύων τὸ αὐτοκρατορικὸν βεράτιον	» 174
λα)	Ἐνσφράγιστος γνώμη τῆς Α. Θ. Π. (Προσάρτημα) σχέδιον ἀπαντητικοῦ τακρίριου	» 177 » 178
λβ)	Ἐπιστολὴ τῆς Α. Ε. τοῦ Μαυρογένους πασσᾶ	» 181
λγ)	Ἀπόσπασμα πρακτικοῦ τῆς συνεδριάσεως τῆς 29 μαρτίου	» 184
λδ)	Ἰδιωτικὴ ἐπιστολὴ (χουσουσιὰ) τῆς Α. Θ. Π. (μετάφρασις ἐκ τοῦ τουρκικοῦ)	» 186
λε)	Ὀριστικὴ παραίτησις τῆς Α. Θ. Π.	» 187
λς)	Μαζβατᾶς τῶν δύο σωματίων	» 188
λζ)	Τεσκερὲς ἀποδελχῆς καὶ ἀναγνωρίσεως τοῦ τοποτηρητοῦ	» 189
λη)	Ἐψηλὸν βουγιουρλτῆ	» 190
λθ)	Αἴτησις πατριάρχου περὶ συστάσεως δικαστηρίου (Ἀπάντησις)	» 191 » 193
μ)	Τακρίριον τῶν πατριαρχείων ἀπαντητικὸν εἰς τὸ βουγιουρλτῆ	» 193
μα)	Τεσκερὲς ἀπαντητικὸς εἰς τὸ ἀνωτέρω τακρίριον	» 197
μβ)	Ἀνταπάντησις τῶν πατριαρχείων	» 199
μγ)	Ἐγκύκλιος τῆς Ἱ. Συνόδου	» 201

ΚΥΡΙΩΤΕΡΩΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑΤΩΝ ΔΙΟΡΘΩΣΙΣ.

- σελ. 74 στ. 2 κοινούς γρ. κοινούς πολιτικούς
- » 88 » 17 νὰ παρακαλέσω γρ. νὰ παρακαλέσω αὐθις
 - » 91 » 1 ὑμῖν γρ. ἡμῖν
 - » 117 » 5 1877 γρ. 1867
 - » 164 » 11 εὐγενῆ γρ. εὐμενῆ
 - » 179 » 12 προνομιαῖς γρ. προνομιακαῖς
 - » 182 » 7 τὸ κατὰ τοῦ γρ. τὸ κατὰ τῶν
 - » 184 » 1 καὶ οὐδένα γρ. ὡς οὐδένα
 - » 187 » 8 παρὰ τῆς ὑψηλότητός της γρ. τὴν ὑψηλὴν της
 - » 191 » 10 ἀποστολικοῦ γρ. ἀποστολικοῦ οἰκουμενικοῦ
 - » 198 » 24 εἰς παρεννοήσεις γρ. εἰς παρεννοήσεις ὅσον ἀφορᾷ
τὴν οὐσίαν τοῦ ζητήματος.

A/

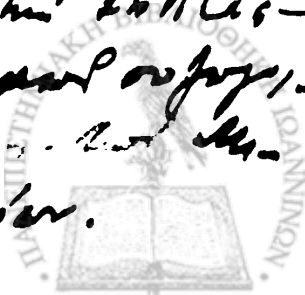
Αριθμ. 22

Τὸ πρῶτον ἐπισημαίνεται ὅτι τὰς ἀποφάσεις
ἐπισημαίνεται ὅτι ἐπισημαίνεται τὸ 1883 ὡς ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται 19 ἐπισημαίνεται 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται

ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται

ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται

ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται
ἐπισημαίνεται τὸ 1883) 1898 ἐπισημαίνεται

Υπουργείον τῶν ἐσωτερικῶν.

Ἐγκύκλιος ὑπὸ χρονολογίαν 28 ρεβι-ούλ-ζήρη 1304 καὶ 11 ἰανουαρίου 1302 (1887).

Συνεπεία ταχυρίου τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πατριαρχείου περὶ τῆς ἀποφάσεως, ἣτις ἐλήφθη ὅπως μὴ παρευρίσκωνται ἐν τοῖς διοικητικοῖς συμβουλίαις οἱ ἐπίτροποι τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, τῶν μὴ ἐφωτισμένων δι' ὑψηλοῦ βερατίου, ἐλήφθη τὰς κερὰς τοῦ ὑπουργείου τῆς δικαιοσύνης ὁ τῆσκερὲς οὗτος ὁμοῦ μετὰ τῶν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου γράμματων τῶν νομαρχιῶν Ἰκονίου καὶ Καρασῆ παρεπέμφθη εἰς τὸ συμβούλιον τῆς ἐπικρατείας. Κατὰ τὰ ἐγγραφα ταῦτα, τὸ ἔννατον ἀρθρον τοῦ κανονισμοῦ τῶν πατριαρχείων διαλαμβάνει ὅτι οἱ ἐπίσκοποι ὀφείλουσιν αὐτοπροσώπως νὰ παρευρίσκωνται εἰς τὸ διοικητικὸν συμβούλιον τοῦ τόπου ἐνθα διαμένουσιν εἰς τὸ ἀσθενῶσιν ἢ ὅταν μεταβαίνωσιν ἀλλαγῶσι, δεόν νὰ διορίζωσιν ἐπίτροπον ἕνα κληρικόν ἐπίσης τοιοῦτον δεόν νὰ καθιστῶσιν ἐπίτροπον καὶ ἐν τοῖς διοικητικοῖς συμβουλίαις τῶν καζάων, τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν. Ἐφ' ᾧ ἐζητοῦντο διασαφῆσεις ὅπως συμβιβασθῆ ἡ ληφθεῖσα ἀπόφασις μετὰ τῆς διατάξεως τοῦ νόμου.

Ἐπειδὴ δὲ τὸ νομοθετικὸν τιμῆμα τοῦ συμβουλίου τῆς ἐπικρατείας εἰρήλωσε διὰ πρακτικοῦ (μαζβατῆ), οὔτινος ἀντίγραφον ἐκοινοποιήθη τῷ ἡμετέρῳ ὑπουργεῖῳ δι' ὑψηλοῦ διατάγματος τῆς Μ. βεζυρείας, ὅτι ὁ λόγος, δι' ὃν ἐλήφθη ἡ ἀπόφασις αὕτη, εἶναι ὅπως μὴ ἐπιτρέπηται τοῖς ἐπιτρόποις τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν τῶν μὴ ἐχόντων ὑψηλὸν βερατίον νὰ παρευρίσκωνται ἐν τοῖς διοικητικοῖς συμβουλίαις, καὶ ὅτι ἐπομένως, προκειμένου περὶ τῶν δυνάμει ὑψηλοῦ βερατίου διωρισμένων πνευματικῶν ἀρχηγῶν, πρέπει νὰ τηρῶνται αἱ διατάξεις τοῦ νόμου αἰ ἀφορῶσαι διορισμὸν ἐπιτρόπου, ὅταν οἱ ἐχῶσι νόμιμον κώλυμα, οἷον ἀσθένειαν, ἢ ὅταν διορίζωσιν ἐπιτρόπους κληρικούς, διὰ τὰ διοικητικὰ συμβούλια τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν καζάων, καὶ ὅτι οἱ ἐπίτροποι οὗτοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιτροπείας αὐτῶν ἐπέχουσι θέσιν τῶν ἐντολέων αὐτῶν καὶ ἐπειδὴ τούτο ἐκοινοποιήθη εἰς τὸ εἰρημένον ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης, εἰς τὰς ρηθείσας δύο νομαρχίας καὶ ἀλλαγῶν ὅπου ἔδει, διὰ ταῦτα ἀξιοῦται ἡ Α. Ἐξουχίας... ὅπως καὶ ἐκε ἀνελόγως ἐνεργῆ τὰ δεόντα. Ἐφ' ᾧ ἐγράφη ἡ παροῦσα φιλικὴ ἐγκύκλιος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἐλέω Θεοῦ κτ.λ.

Ἀριθ. πρωτ. 638

διεκπ. 429

ρώτατε μητροπολίτα . . . κτλ. Ἐπειδὴ ἀβόντως ἐγνώσθη τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκ γραμμῶν ἀδελφῶν τινῶν ἀγίων ἀρχιερέων ὅτι οἱ ἐπίσκοποι αὐτῶν ἀπεκλείσθησαν τῶν διοικητικῶν συμβουλίων ὡς μὴ φέροντες ὑψηλὰ ἐπὶ τούτῳ βερατῆ, ἐγένοντο τὰ προσίχοντα διαβήματα εἰς τὸν ἀποκροματικὸν ὑπουργεῖον τῆς δικαιοσύνης τῶν θρησκευμάτων πρὸς ἐπανόρθωσιν τῆς ἀστάσεως εἰς τὴν ὑπόθεσιν ταύτην παρανοήσασθαι κατὰ συνέπειαν ἀνευχθέντος τοῦ πράγματος εἰς τὸ ὑψηλὸν τῆς ἐπικρατείας συμβούλιον καὶ συζητηθέντος ἐπὶ τῇ βίσει τοῦ σχετιζομένου ἀρθρου τοῦ τῶν πατριαρχείων κανονισμοῦ, ἐλήφθη ἀπόφασις, δι' ἣς ὀρίζεται ὅτι, προκειμένου περὶ τῶν δι' ὑψηλῶν βερατίων διωρισμένων πνευματικῶν ἀρχηγῶν, πρέπει νὰ τηρῶνται αἱ διατάξεις τοῦ νόμου αἰ ἀφορῶσαι τὸν διορισμὸν ἐπιτρόπου, ὅταν οἱ πνευματικοὶ οὗτοι ἀρχιεροὶ ἔχῃ νόμιμον κώλυμα, οἷον ἀσθένειαν ἢ διορίζωσιν ἐπιτρόπους κληρικούς εἰς τὰ διοικητικὰ συμβούλια τῶν ὑπὸ τὴν πνευματικὴν αὐτῶν δικαιοδοσίαν ὑπαγομένων καζάων, καὶ ὅτι οἱ ἐπίτροποι οὗτοι κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐπιτροπείας αὐτῶν ἐπέχουσι θέσιν τῶν ἐντολέων αὐτῶν. Ἐἰς ἀποφάνσεως ταύτης, ἐξ ἣς ἀηλοῦται ὅτι ἐξακολουθεῖ ὑφισταμένη ἡ ἀρχαία τάξις, καὶ ἀποτηθεῖσθαι εἰς τὰς διαφόρους ἐπαρχίας τοῦ βασιλείου κράτους, δι' ἐγκυκλίου ἐπιστολῆς τοῦ ἀποστόλου ὑπουργοῦ τῶν ἐσωτερικῶν, καὶ ἐν τῷ ἑξῆς ἀποφάσει διαβιβασθείσης εἰς τὰ πατριαρχεῖα, ἡ ἐκφρασίς ταύτης ἐντυπον περιχλείομεν ἐν τῇ ἐπιτοσίᾳ, πρὸς ὀδηγίαν τῆς ἀρχιερωσύνης αὐτῶν καὶ γρηῃσιν ἀνέλογον. Ἢ δὲ τοῦ Θεοῦ χάρις, αἱ τὰ ἀπειρον ἔλεος-εἴη μετ' αὐτῆς.

χωπζ', φεβρουαρίου κέ.

Κωνσταντῆ ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀδελφός. (Ἐπονται αἱ συνοδικαὶ ὑπογραφαί).

W

Η επί των προσηγουμένων των Πατριάρχων συζήτηση
 Ηζυμωμένη μετὰ τῶν Πατριάρχων καὶ τῶν
 ὑποτάκτων μαζῶν τῆς 8 Μαΐου 1884, ὅτε ἐδραστη-
 ῖα ὄχι δὲ τὰς ἐκείνην ἐπισημειωθῆσάντων ἐπι-
 γραφίδων των Πατριάρχων καὶ ἐπισημειωθῆσαν
 ἔσονται.

Καὶ ὡς οὗτοι ὄντες ἦσαν ἀξιοῦσι, ἀφαιροῦν ἐξ αὐ-
 τῶν τῶν ἐκείνην ἀφαιροῦν καὶ ἀφαιροῦν ἀφαιροῦν
 ἡρώματα ἀδελφότητος αὐτῶν.

τῆς 1 Νομβρίου 1889 καὶ ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπι-
 στασιῶν Μόσχης καὶ τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπι-
 στασιῶν τῶν ἁγίων. Ἐπισημειωθῆσαν ὅτι
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπι-
 στασιῶν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπι-
 στασιῶν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν

Ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν

Ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν
 τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν τῶν ἐπισημειωθῆσαν

Ο οικουμενικός πατριάρχης απέστει-
λε τὴν ἐπομένην ἐγκύκλιον ἐπιστολὴν
πρὸς τοὺς ὑπὸ τὸν οἰκουμενικὸν θρόνον
μητροπολίτας :

Ἰερῶτατε μητροπολίτα κτλ. Ἐὼν ἐν ταῖς
ἐπαρχίαις ὀρθοδόξων κοινοτήτων τινὲς ἐθί-
ζουσι ἐν ἀγνοίᾳ πάντως τῆς ἐπικρατούσης
τάξεως ἀποτείνειν αἰτήσεις καὶ ἀναφορὰς
ἀπ' εὐθείας εἰς τὰ πατριαρχεῖα περὶ διαφό-
ρων ἐκκλησιαστικῶν καὶ κοινοτικῶν ὑποθέ-
σεων, μὴ ἀνακοινοῦμενοι ταύτας τοῖς κατὰ
τόπους ἀρχιερεῦσιν, οἷς ὑπάγονται ἐκκλη-
σιαστικῶς. Ἐπειδὴ δὲ τοῦτο καὶ ἀγοπον-
κρίνεται καὶ εἰς τὴν κεκανονισμένην ἐκκλη-
σιαστικὴν τάξιν ὅλως ἐντιβιβάνει, ἀξιοῦμεν
τὴν αὐτῆς Ἱερότητα ἵνα δι' ἐγκυκλίου πρὸς
ἀπάσας τὰς ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ αὐτῆς ὀρθοδό-
ξους κοινοτήτας προτρέψῃτε ταύτας ὅπως
τοῦ λοιποῦ διὰ πᾶσαν οἰκισθῆσθε ὑπόθεσιν,
ἀφορῶσαν εἰς τὰ ἐκκλησιαστικὰ, ἐκπαιδει-
τικὰ καὶ λοιπὰ κοινοτικὰ αὐτῶν πράγμα-
τα ἀναφέρωνται ἀπ' εὐθείας τῇ αὐτῆς Ἱερό-
τητι, ὅφ' ἡ ἐκάστη ὑπόθεσις ἐν ἀνάγκῃ
δύναται παραπέμπεσθαι εἰς τὰ πατριαρ-
χεῖα. Σὺν τούτοις προαγομέθα δηλωσαί τῇ
αὐτῆς Ἱερότητι, ὅτι ἐπειδὴ τινες τῶν ἀρ-
χιερέων οὐκ ἠὲ προνόησαν ἔχειν ἀντιπροτώ-
πους ἢ ἀνταποκριτὰς αὐτῶν ἐν τῇ βυσι-
λευούτῃ, τούτου ἕνεκά τινος τῶν ἀπο-
στελλομένων ἐγγράφων μένουσιν ἐν τῷ πα-
τριαρχικῷ πρωτοκόλλῳ ἀνεέργητα, μηδε-
νὸς προσηρομένου ἀποτίται τὰ κεκανονι-
σμένα τέλη, ἀξιοῦμεν τὴν αὐτῆς Ἱερότητα
ἵνα, εἰὰν καταλέγηται ἐπίσης μεταξὺ τῶν
μὴ ἐχόντων ἐνταῦθα ἀντιπρόσωπον, φροντί-
ση, καθὰ καὶ ἄλλοτε ἐδηλώθη τοῦτο τοῖς
ἐν Χριστῷ ἀδελφοῖς παρὰ τῆς Ἐκκλησίας,
διορίσαι τοιοῦτον ὅσον τάξιον πρὸς διευκό-
λυνσιν τῶν ἐμπιπτουσῶν ὑποθέσεων καὶ
γνωρίσῃ τὸ πρᾶγμα τῇ Ἐκκλησίᾳ. Ἡ δὲ
τοῦ Θεοῦ χάρις καὶ τὸ ἄπειρον ἔλεος εἴη
μετ' αὐτῆς.

Βκ
2.772

Αριθ. έω. 131379

ΕΓΓΡΑΦΑ

ΔΙΑΜΕΙΦΘΕΝΤΑ ΜΕΤΑΞΥ ΤΗΣ Υ. ΠΥΛΗΣ

ΚΑΙ ΤΟΥ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΥ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΥ

ΕΠΙ ΤΟΥ ΖΗΤΗΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΠΡΟΝΟΜΙΩΝ

ΚΑΙ ΤΩΝ

ΒΕΡΑΤΙΩΝ ΤΩΝ ΙΣΧΥΣΜΑΤΙΚΩΝ ΑΡΧΙΕΡΕΩΝ.

ΤΕΡΓΕΣΤΗ

Τύποις του αστρογγυλικού Λιδ.δ.

1890

Α΄

ΤΑΚΡΙΡΙΟΝ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Υ. ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ.

Ἵψηλότατε.

Ἐσχόν πρότερον τὴν τιμὴν ὅπως ἐπισκερθῶ τὴν Ἵμετέραν Ἵψηλότητα καὶ θερμῶς παρακαλέσω νὰ ἀποστείλῃ ὅσον τάχιστα ὄν πρὸ πολλοῦ ὑπεσχέθη τεσερὲν ἀφορῶντα τὸ προνομιακὸν ζήτημα, ὅπερ ἂν καὶ οὐ πρὸ πολλοῦ χρόνου ἐπεβραβεύθη τῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐχ ἦσαν ἐτέθη καὶ χυθίς ὑπὸ συζήτησιν ἀπειλοῦσαν, ὡς μὴ ὤφειλε, γενικὴν ἀνατροπὴν τῆς ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, διότι δὲν πρόκειται ἡ διαμφισβήτησις τῆς ἀρμοδιότητος δικῆς, διαθήκης, ἢ διατροφῆς καὶ ἄλλων, ἀλλ' ἡ ἀρθεὴν ἐκρίζωσις τῶν ἐκκλησιαστικῶν ἡμῶν δικαίων· διὰ τοῦτο πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ συζυγικαὶ διαφοραὶ ἐν μέσῃ τῇ πρωτεύουστῃ ὑπὸ τοῦ μετὰ πρὸς διάξουζον διεξήγοντο, καὶ γάρου τὸ ἔργον μεθ' ὅλας τὰς ἐντόνους διαμαρτυρίας μου ὑπὸ τοῦ Σεῖχουλισλαχμάτου ἀπεφασίζετο, καὶ σχολαί, διότι διετέλου ὑπὸ τὴν ἄμεσον ἐποπτεῖαν τοῦ Πατριαρχείου, ὡσανεὶ ἔπαυεν ἀπ' αὐτοῦ πᾶσα ἐμπιστοσύνη, ἐκλείσθησαν καὶ κλείονται, καὶ διδάσκαλοι εἰς τὸ στρατοδικεῖον παραπέμπονται, διότι ὑπεῖλον ὡς ἀνέκαθεν τῇ ἐκκλησιαστικῇ ἀρχῇ. Χάρις ὅμως τῇ Σεβ. Κυβερνήσει, ἥτις κατανοήσασα τὸ σπουδαῖον λάθος, ἐν ᾧ ὠθεῖτο νὰ πινῆ ἡ ὑπαρξίς τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, διέλυσε αὐτὸ ἐν ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ, καθ' ᾧ μοι εἶπεν ἡ Ἵμ. Ἵψηλότης ὑποσχεθεῖσα νὰ διαβιβᾷ μοι τὴν ὑψηλὴν Ἐκείνου ἀπόφασιν δι' ἐπίσημου Αὐτῆς τεσερὲ καὶ οὕτω προλάβῃ τὸν ἐπικείμενον κίνδυνον τῆς παραλύσεως τοῦ κέντρου τῆς Ὁρθοδοξίας, δηλαδὴ τῶν Πατριαρχείων. Ἀλλ' αἴφνης καὶ παρ' ἑλπίδα, ἀντὶ τῆς ἐπιδόσεως τοῦ τοιοῦτου τεσερὲ, ἡ Ἵμ. Ἵψηλότης ἔθηκε καὶ αὐθις ἐπὶ τοῦ τάπητος τὸ πρὸ πολλοῦ κελυμένον ζήτημα τῆς ἀποστολῆς δηλαδὴ ἀρχιερέων τοῦ καλουμένου ἑξάρχου εἰς χώρας ὀρθοδόξους, μέτρον τι συμβιβασμοῦ ἐπιζητούσα. Ἀποφεύγων τὴν ἀφήρησιν τῶν λεπτομερειῶν, καθόσον πρόκειται περὶ κελυμένου ζητήματος, παραπέμπω τὴν Ἵμ. Ἵψηλότητα εἰς τὰ ἐκτενῆ περὶ τούτου τακρίρια τῶν προκατόχων καὶ ἐμοῦ. Λέγω δὲ ἐν δυὶ λέξεσιν ὅτι ὁ ἑξάρχος λεγόμενος, ὡς ἑξάρχος μὴ ἀνθικῶν εἰς Ἐκκλησίαν, παρ' ἧς ἔδει νὰ ἐξαρτάται, δὲν ὀφίσταται, οὐδὲ δύναται νὰ στηρίζηται ἐπὶ τοῦ παρὰ τὰ ἐκκλησιαστικὰ θέσμια ἐκδοθέντος ὑπὸ ἡμερ. 1286 8 ζηλγιτῆ ὑψηλοῦ φερμανίου, καὶ διότι ἐνεκα τῆς συστάσεως τῆς

βουλευτικῆς Ἡγεμονίας τοῦτο οὐσυνωδῶς μεταβλήθη, καὶ διότι αὐτὸς οὗτος ὁ
ἔξαρχος ἐπιδικῶν, ὡς ὠμολόγησεν, ἔθνηκην ἐνόηται, πάντας τοὺς ἔθρους τοῦ
ρηθέντος Φερμακίου προλαβὼν κατεπάτησε, κατὰδὲ τὸς γενόμενος ὅτι ἐν ἐκ-
κλησιαστικαῖς ἀπαιτήσεσιν, ἄς προβάλλει, πολιτικῶν, σκόπον μηχανουργεῖται
ἐξεκπατῶν οὕτω τὴν Κυβέρνησιν καὶ ἐμπαιζῶν τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν. Ὁ
ἔξαρχος, Ὑψηλότατε, ἐ ζητῶν τὴν ἀποστολὴν ἀρχιερέων αὐτοῦ, εἰς χώρας
ὀρθοδόξων, πρέπει νὰ ὁμολογήσῃ, ἢ ὅτι ἀπεργίσθη τῆς ἡμετέρας ὀρθοδόξου
Ἐκκλησίας, καὶ τότε σὺν τῇ μεταβολῇ τοῦ σχήματος, ἵνα μὴ παρεκλιναίται
ἢ συνείδησις τῶν ὀρθοδόξων, καὶ τοῖς παρεμαρτούσιν ἐν τοιαύταις περιστάσεσιν
δύναται ἐλευθέριως νὰ ζητῇ τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτοῦ καθήκον-
των ἢ ὅτι εἶναι ὀρθόδοξος, καὶ τότε βρεῖται νὰ σέβηται τοὺς ἱεροὺς νόμους
καὶ Κανόνας τῆς Ὀρθοδοξίας· ἄλλως διαρχίαν ἐπιζητῶν ἐν τῷ περιβόλῳ
τῆς Ὀρθοδοξίας ὁ αὐτοκαλούμενος ἔξαρχος τὴν παραλύσιν αὐτῆς ἐπιδικῶναι.
Αὕτη εἶναι ἡ καθ' ἡμέρας λύσις τῶν ἀκαταλόγηστων ἀπαιτήσεων αὐτοῦ.

Ἐάν δὲ κατόπιν τῆς τοιαύτης διαρωτίσεως καὶ διαβεβαιώσεως ἡμῶν
ὅτι κατ' οὐδὲν δυνάμεθα παρεκτέρω νὰ προβῶμεν, ἢ Σεβαστῇ Κυβέρνῃσι ἐξα-
κολουθεῖ ἀξιοῦσά τι πλεῖον, τοῦτο ὑπερβαίνον τὰς δυνάμεις ἡμῶν ἀνίχαι μὲν
Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, εἰς τὴν συγκαλέσειν τῆς ὁποίας εἰμὶ πρόθυμος ἅμα τῇ
ὕψιλῃ, ἐπινεύσει.

Ὑψηλότατε ὡσεὶ μὴ ἔρχαι ἢ ἐκ τῆς καὶ αὐθις ἀνακινήσεως τοῦ προ-
νομικοῦ ζητήματος ἐπελθούσα παραλύσις εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν, τὴν
μόλις συγκαταῶ ἐπὶ τῇ ρητῇ διαβεβαιώσεσιν τῆς Ὑμ. Ὑψηλότητος ὅτι συνεπέξ
ἀποράσεως τοῦ ὑπουργικοῦ συμβουλίου, ἐδικαιώθημεν καὶ αὐθις, ἐπιπροσπίθεται
πρὶν ἢ λάβω τὸν ἐπὶ τοῦτου ἐπιτηρεθέντα μοι τεσκερὲν ἢ ἀναθεώρησις τοῦ
πρὸ πολλοῦ λελυμένου ζητήματος τῆς ἀποστολῆς ὁγλ. ἀρχιερέων τῆς Βουλ-
γαρικῆς ἐξαρχίας εἰς ἐπαρχίας τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, ἐχούσας τοὺς νομί-
μους καὶ κανονικοὺς αὐτῶν ἀρχιερεῖς. Ἐχὼν πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου τὴν ἐπα-
πειλουμένην τελείαν καταστροφὴν τῆς ἐμπειπιστευμένης μοι Ἐκκλησίας ἄρ' ἐνός,
ἄρ' ἐτέρου συναισθανόμενος τὴν μεγίστην, τὴν φέρω εὐθύνην, εὐσεβάτως ὑπο-
βάλω καὶ παρακαλῶ ὅπως ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης εὐαρέστηθεῖσα ἀποστείλῃ ἐν
ὑπέσχεθῃ μοι τεσκερὲν τοῦ προνομικοῦ ζητήματος, ἀποκρούσῃ δὲ διὰ ὑψηλῆς
ἀποράσεως ἅπαξ διὰ παντὸς τὴν ἀντικανονικὴν καὶ ἐκνομον ἀπαίτησιν τῆς
βουλευτικῆς ἐξαρχίας, ἐκτὸς ἢν καὶ πολιτικῶς κηρυχθῇ σχισματικῇ, ἢ ἐπι-
τρέψῃ τὴν συγχρότησιν Οἰκουμενικῆς Συνόδου καὶ ὁγλώσῃ μοι, διὰ τεσκερέ
ἐν ἐνκνία περιπτώσει θὰ ἀντανασθῶ νὰ παρεκτιθῶ ὀριστικῶς καὶ εὐχεμαί
ὅπως εὐρεθῇ διάδοχος καταλληλοτέρως νὰ ἀναλάβῃ τὴν διεύθυνσιν Ἐκκλησίας
καταληγούσης εἰς διάλυσιν. Παρακαλῶ ὅπως ἔχω ταχεῖαν τὴν ἀπάντησιν.

Τῇ 22 Ἰουνίου 1890.

B'.

ΔΕΥΤΕΡΟΝ ΤΑΚΡΙΡΙΟΝ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. ΥΨ.
ΤΟΝ ΠΡΟΘΥΠΟΥΡΓΟΝ.

Υψηλότητα,

Ἐπειδὴ ἐν τῇ τελευταίᾳ συνεντεύξει ἡ Ὑμ. Ὑψηλότης εὐηρεστήθη νὰ μοι ἀναγγεῖλη μεταξὺ ἄλλων ὅτι οἱ σχισματικοὶ Βούλγαροι εἰσὶ διατεθειμένοι εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ σχήματος καὶ ἐπειδὴ μετ' ἐπιτάσεως διαδίδουσιν ὅτι ἐκδίδονται ἔσονόπω τὰ αἰτούμενα βεράτια, διὰ ταῦτα πράχομαι νὰ ὑποβάλω τῇ Ὑμ. Ὑψηλότητι, ὅπερ δὲν διέφυγε πάντως καὶ τὴν ὀξυδέρκειν Αὐτῆς, ὅτι διὰ μὲν τὴν ἀλλαγὴν τοῦ σχήματος, ἣτις ἐστὶν ἐνδειξις τῆς ἐν μέρους αὐτῶν ἀποδογῆς τοῦ σχίσματος, θέον νὰ προηγηθῇ συνεννόησις μεταξὺ Πατριάρχων καὶ Ὑψ. Πύλης πρὸς καθορισμὸν καὶ ἐφαρμογὴν τοῦ εἴδους αὐτοῦ διὰ τὴν ἀπαιτουμένην διάκρισιν ἀπὸ τοῦ σχήματος τῶν ὀρθοδόξων. Κατὰ συνέπειαν ἀνάγκη νὰ χαρακτηρισθῇ καὶ ἡ ιδιότης αὐτῶν ἐν τοῖς ἐκδοθησομένοις τυχόν βερατίοις, ὅτι δηλ. εἰσὶ σχισματικοὶ ἀρχιερεῖς τῶν παραδεχομένων τῷ σχίσμα Βουλγάρων, καθόσον, ὡς γνωστὸν, ὑπάρχουσι καὶ Βούλγαροι ὀρθόδοξοι. ἀναγνωρίζοντες τὴν δικαιοδοσίαν τοῦ οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου καὶ τῶν κατὰ τόπους μητροπολιτῶν αὐτοῦ. Θεωρῶ δὲ περιττὸν νὰ ὑποδείξω τῇ Ὑμ. Ὑψηλότητι ὅτι ἄνευ τῶν ἀνωτέρω ἀπαραιτήτων ἔρων κατ' οὐδένα τρόπον ἐστὶ δυνατὴ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου, ἀλλὰ μᾶλλον θὰ προκαλέσῃ περιπλοκὴν καὶ γενικὴν σύγχυσιν καὶ ταραχὰς μεταξὺ τῶν λαῶν τῆς Αὐτοκρατορίας, ὧν αἱ συνέπειαι προβλέπονται σοβαρὰ καὶ αἵτινες ἀναντιρρήτως παρέξουσιν πράγματα τῇ Κυβερνήσει.

Τῆ 6 Ἰουλίου 1890.

Γ.

ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ Α. Θ. Π. ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Α. Μ. ΤΟΝ ΣΟΥΛΤΑΝΟΝ.

Ὁ Ὑψιστος τὴν Ὑμ. Μεγαλειότητα, τὸν τρισέβαστον ἡμῶν κυριάρχην καὶ εὐεργέτην, τὸ κόσμημα τοῦ ἐνδόξου Θρόνου τῶν μεγάλων Σουλτάνων καὶ Χαλιφῶν, τὸν φιλοδίκαιον καὶ φιλόλαον ἡμῶν Ἄνακτα, Γαζή Σουλτάν Ἀβδούλ Ναμίτ Χάν Β' Αὐθέντην ἡμῶν, διατηροῖ ἐπὶ μήκιστον ἐπὶ τοῦ Σεπτοῦ Αὐτοκρατορικοῦ Αὐτοῦ Θρόνου.

Μεγαλειότατε,

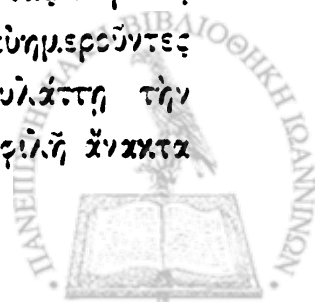
Μετὰ βαθέος σεβασμοῦ καὶ κατωδύνου ψυχῆς προσέρχομαι ἐνώπιον τοῦ Θρόνου τῆς Βασιλείας, τῆς πηγῆς τῶν χαρίτων, ὅπως λάβω τὸ βάλσαμον τῆς Θεραπείας, ὅπερ πάντες οἱ λαοὶ, χάριν καὶ ἔλεος καὶ δικαιοσύνην ζητοῦντες, ἀείποτε ἄσθονον ἀπήλαυσαν παρὰ τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος τῆς δικαίως ἀπεικονιζούσης τὴν Θεϊαν δικαιοσύνην. Μεγαλειότατε! Δεύτερον ἔτος ἤδη διατρέχω τῆς σκληρᾶς δοκιμασίας, καθ' ἣν ἀγριῶ τί παθοῦσα ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος τίθησιν ἐν ἀμφιβόλῳ καὶ αὐθις τὰ ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν ἐκεῖνα δίκαια, ἅτινα καὶ διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 20 μαρτίου 1306 (1890) ταπεινοῦ ταχυφίλου μου ὑπέβαλον πρὸς τὴν Ὑμ. Μεγαλειότητα, καὶ ἅτινα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς σὺν τῇ συστάσει τῆς Θεοσωστου Αὐτοκρατορίας συγχωνευθέντα ἐσεβάσθησαν ὑπὸ τσοῦτων αἰώνων καὶ ἐπεκυρώθησαν μέχρι σήμερον διὰδοχικῶς ὑπὸ τῶν ἐνδόξων προκατόχων Σου, παρὰ δὲ τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος πρὸς πενταετίας ἐπεβραβεύθησαν, τὰ δίκαια ἐκεῖνα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν δύναται ἡ Ἐκκλησία τοῦ πιστοῦ καὶ ἀρωσιωμένου λαοῦ Σου τῶν Ῥωμαίων νὰ ὑπάρχη, τὰ δίκαια ἐκεῖνα, ὧν ἡ ὑπαρξίς διαιωνίζει μὲν τὴν εἰρηνικὴν συμβίωσιν τοῦ ἔθνους μου, ἀναλλοίωτον δὲ σώζει τὴν ἀρρωσίωσιν αὐτοῦ πρὸς τὸ Κράτος, ἐνῶ ἀπλή σκέψις ἀκρωτηριάσειώς τινος οὐ μόνον οὐδὲν προσπορίζει κέρδος, ἀλλὰ καὶ σύγχυσιν ἀκαταλόγιστον προσενεῖ, οἷαν ἐπήνεγκεν ἀπὸ τινος χρόνου καταθερυβήσασα τὸν φιλήσυχον λαόν Σου· διότι καὶ συζυγικῶν διαφορῶν τῆς δίκτης ἐπελήφθησαν οἱ μεγχεμέδες, καὶ γάμου τὸ ἔγκυρον ἐν τῷ Σεῖχουλισλαμάτῳ ἀπερασίσθη, καὶ σχολεῖα ὑπὸ τὴν ἐποπτείαν τοῦ Πατριαρχείου διατελοῦντα κλείονται, καὶ διδάσκαλοι καὶ διδασκάλισσαι ὑπὸ Στρατοδικαίου εἰς φυλακίσεις

πολυμήνους καταδικάζονται, και διοικηται μετὰ στρατιωτικῆς δυνάμεως ἀντι-
καθιστῶντες τοὺς ἀρχιερεῖς εἰς παῦσιν και διορισμὸν ἐπιτρόπων ἐκκλησιῶν
προβαίνουσι και τὰ λοιπά. Ταῦτα δὲ συμβαίνουσι καθ' ὃν χρόνον ἡ Σεβαστὴ
Κυβέρνησις τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος κατιδοῦσα τὴν ἀνάγκην και τὸ χρέισμον
τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀπ' αἰώνων ἡμῶν δικαίων διεβεβαίου ἐπιστήμως μετὰ ὄριμον
μελέτην, νεύσει τῆς Ὑμ. Μεγαλειότητος, ὅτι θὰ ἐξακολουθῶσιν ὑπάρχοντα ὡς
μέχρι τοῦδε. Ἀλλὰ πρὶν ἢ καταπαύσῃ ὁ θωρεῖαν προκύψας ἐν τούτου σάλος
ἕτερον δεινὸν παρουσιάζεται, ἡ ἀπαίτησις μερίδος ὑπὸ τὴν ἀρχιερίαν τοῦ λεγο-
μένου ἐξάρχου τῶν Βουλγάρων, λαοῦ, ἔσον ἀγνώμονος πρὸς τὴν Ὑμετέραν
Θεοστήρικτον Βασιλείαν, τοσοῦτον ἀχαρίστου και πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Ἐκ-
κλησίαν, παρ' ἧς ἀποσχισθεῖς, και πῆξας ἰδιαιτέραν Ἐκκλησίαν, ἐννοεῖ τὴν νέαν
αὐτοῦ Ἐκκλησίαν νὰ ἐγκαθιδρύσῃ ἐντὸς τῆς ἡμετέρας· και ἐνῶ δὲν εἶναι τοῦ
λοιποῦ ὀρθόδοξος ἀπαιτεῖ νὰ λάβῃ Αὐτοκρατορικὰ βεράτια ὀρθόδοξων ἐπισκόπων
και τοιοῦτοτρόπως εὐ-μόνον νὰ ἐμπαίξῃ τὴν Ὀρθοδόξιν, ἀφ' ἧς ἀπεσχίσθη.
ἀλλὰ και νὰ φέρῃ σύγκρουσιν τῶν λαῶν και ἀλληλομαχίαν διὰ τῆς ὑπάρξεως
δύο ὀρθόδοξων ἐπισκόπων εἰς ἓν και τὸ αὐτὸ μέρος, ἕπερ ἀδυνατοῦμεν νὰ
παρὰδεχθῶμεν, ὡς ἀντιθρησκευτικόν, ὑπεύθυνοι ὄντες ἀπέναντι ἕλης τῆς ὀρθο-
δοξίας, πρὸς ἣν ἐσμὲν ἠναγκασμένοι νὰ ἀπολογηθῶμεν· ἐνῶ δύνανται διὰ τῆς
μεταβολῆς τοῦ σχήματος και τῆς σημειώσεως ἐν τοῖς Αὐτοκρατορικοῖς βερατίοις
ὅτι εἰσὶ σχισματικοὶ ἐπίσκοποι νὰ τελῶσι τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν καθήκοντα,
ἀπαλλάσσοντες και τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν τῆς δεινῆς θέσεως, και ἡμᾶς
τῆς εὐθύνης, και τὰς σοβαρὰς προλαμβάνοντες συνεπείας τοῦ δικαίως ἐξη-
γρημένου ὑπὸ τοῦ θρησκευτικοῦ αἰσθημάτων λαοῦ, ἄλλως φιλησύχου.

Ταῦτα ὑποβάλλων προσπίπτω εἰς τοὺς πόδας τῆς Ὑμετ. Χαριτοβρότου
Μεγαλειότητος, και θερμότατα παρακαλῶ ὅπως στρέψουσα τὰ εὐεργετικὰ αὐτῆς
βλέμματα ἐπὶ τῆς ἀναξιοπαθούσης ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἧς τὴν διεύθυνσιν
ἐνεπιστεύθη μοι, και τοῦ πιστοῦ λαοῦ Αὐτῆς, εὐδοκήσῃ νὰ διατάξῃ και αὐθις
τὴν ἀναγιώρισιν τῶν προαιωνίων ἡμῶν δικαίων, ὧν ἄνευ ἀδυνατεῖ νὰ ὑφίσταται
ἡ Ἐκκλησία, τὴν μεταβολὴν τοῦ σχήματος τῶν σχισματικῶν ἐπισκόπων και τὴν
ἐν τοῖς τυχόν ἐκδοθησομένοις βερατίοις σημειώσιν τῆς φράσεως ἐπίσκοποι σχι-
σματικοί, χωρὶς τῶν ὁποίων οὔτε ἡ ἐνταῦθα, οὔτε αἱ ἄλλαι ὀρθόδοξοι Ἐκκλησίαι
εἶναι δυνατόν νὰ ἴστανται, τῆς θρησκείας ἡμῶν καιρίως προσβαλλομένης.

Ἐὐελπιστῶ ὅτι ἡ Ὑμετέρα Θεοφρούρητος Μεγαλειότης ὡς ἄλλος φεγ-
γοβόλος ἥλιος διὰ τῶν σωτηριωδῶν αὐτοῦ λάμπειων θὰ διαθερμάνῃ τὰς καρδίας
ἡμῶν, διατελούντων ἐν νεκρικῇ ψυχρότητι, και δῶ ζωῆς ὅπως εὐημεροῦντες
ἀναπέμπωμεν διὰ παντὸς εὐχὰς πρὸς τὸν Ὑψιστον, ἵνα διαφυλάττῃ τὴν
Ὑμετέραν εὐεργετικώτατην μοι Μεγαλειότητα τὸν φιλόλαον και λαοφιλῆ ἄνακτα
ἡμῶν ἄνοσον, ἄλυπον και ὑγιᾶ ἐπὶ τοῦ ἐνδόξου αὐτοῦ θρόνου.

Τῆ 11 ἰουλίου 1890.

ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ ΚΑΙ ΔΙΑΜΑΡΤΥΡΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. Π.
ΤΟΥ ΟΙΚΟΥΜ. ΠΑΤΡΙΑΡΧΟΥ.

Τῇ Α' Ὑψηλότητι τῷ Πρωθυπουργῷ.

Ὑψηλότητα,

"Ἡλπίζον ὅτι, κατόπιν τῶν προφορικῶν μου παραστάσεων καὶ τοῦ ὑπὸ ἡμερομηνίαν 22 Ἰουνίου ἐ. ἔ. Τακρίθίου μου, ἐν ᾧ ἀριθμῶν τὰς ἐκ τῆς ἀνακινήσεως τοῦ προνομιακοῦ ζητήματος συμβάσας παρανόμους ἐπεμβάσεις οὕτω φανερώς ἐπὶ τολμηρᾷ ἀθετήσῃ τῶν ἀναλλοιώτων δικαίων τῆς Ἐκκλησίας, κατεδείκνυσον μετὰ λύπης τὴν παραλύσιν τῆς καὶ ἡμᾶς Ἐκκλησιαστικῆς τάξεως, θὰ προσεχάλοιν τὴν ἐξέλεγχσιν καὶ ἐπανόρθωσιν τῶν ἐκνόμων κινήματων.

"Ἡλπίζον ὅτι, κατόπιν τῆς Ὑμετέρας ἐπισήμου διαβεβαιώσεως, ὅτι θὰ ἀπεπέλλετο εἰς τὰ Πατριαρχεῖα ὁ τσεκερῆς, δι' οὗ ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις καὶ αὐτὴς κατιδοῦσα τὴν ἀναπόφευκτον ἀνάγκην καὶ τὸ γρήσιμον τῆς ὑπάρξεως συστατικῶν τῆς ἐν τῇ αὐτοκρατορίᾳ Ὀρθοδόξου Ἐκκλησίας αἰωνίων αὐτῆς δικαίων, νέον θὰ προσετίθῃ κῦρος καὶ οὕτω θὰ ἐπῆρχετο ἡ γαλήνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ.

"Ἡλπίζον ὅτι, κατόπιν τῆς διαβεβαιώσεώς μου ἐπὶ τοῦ, ὡς μὴ ὄφελεν, ἀναφανέντος ζητήματος τῆς ἐκδόσεως αὐτοκρατορικῶν βερατίων εἰς ἀρχιερεῖς τῆς σχισματικῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὅτι τοῦτο ὡς αὐτόχρημα ἀντιθρησκευτικὸν καιρίως προσβάλλει ἅπασαν τὴν Ὀρθοδοξίαν καὶ διεκλήρυττον ὅτι οὕτως ἀδύνατον ἀποβαίνει νὰ ὑφίσταται ἐν τῷ Ὀθωμανικῷ Κράτει Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία, καὶ ὅτι οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλος τις δύναται νὰ φέρῃ τὴν μεγίστην τῶν εὐθυνῶν ἀπέναντι ὅλων τῶν Ἐκκλησιῶν καὶ τῶν σοβαρωτάτων καὶ ἀνυπολογίστων συνεπειῶν, θὰ ἔπειθον τὴν Σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν.

"Ἡλπίζον ὅτι ἡ φωνή μου ὡς φωνὴ τῆς ἐμπειπιστευμένης μου Ἐκκλησίας θὰ εἰσηκούετο ἐπ' ἀγαθῷ τῆς Σεβαστῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως καὶ τῆς Ἐκκλησίας μου. Ἀλλὰ δυστυχῶς οὐχὶ μόνον ὁ ἐπαγγελθεὶς τσεκερῆς δὲν ἀπεστάλη ἀλλὰ καὶ ἄλλα προσετέθησαν παρανομία ἐπιβεβαιούσασα τὴν ἀποφασιστικὴν, οὕτως εἰπεῖν, ἐκρίζωσιν τῶν προαιωνίων τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν δικαίων, ἐναντίον τῶν τόσῳ ἐπισήμως παρὰ πάντων τῶν ἐνδοξῶν Σουλτάνων ἐπικυρωθεισῶν διὰ βερατίων καὶ χαττίων παραχωρήσεων τοῦ σοφιστάτου καὶ περιουστάτου πολιτικοῦ ἐκείνου Μωάμεθ τοῦ πορθητοῦ αὐτολέξε! εἰπόντος

« ἀπόλαυσε ἐν εἰρήνῃ πάντων τῶν προνομίων τῶν προκλήτων σου κ. τ. λ. » ἐναντίον τῶν ἐπισήμων διαβεβαιώσεων τῆς Σεβαστῆς Κυβερνήσεως πρὸς πᾶσαν τὴν Εὐρώπην διὰ στόματος τοῦ ὑπουργοῦ Ῥεσῆτ Πασᾶ, διακοινοῦντος τὴν 26 Μαΐου τοῦ 1853 ὅτι « ἡ τιμὴ τῆς Ὑψηλῆς Πύλης ἀπαιτεῖ νὰ περιφρουρῆ ἐν τε τῷ παρόντι καὶ τῷ μέλλοντι ἀπὸ πάσης προσβολῆς τὰ ὑπὸ τῶν Σουλτάνων κεραιρηγμένα δίκαια καὶ προνόμια τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας »· καὶ διὰ τοῦ ἐπὶ πολιτικῆ περινοῖα ἐξοχωτάτου Ἀλή Πασᾶ διαβεβαιοῦντος ὅτι « τὰ Πατριαρχεῖα συγκεντροῦσι σύνολον ἀστικῶν καὶ θρησκευτικῶν δικαίων, ὥστε δύναται τις ἀληθῶς εἰπεῖν, ὅτι ἐκτὸς τῆς πολιτικῆς οἱ χριστιανοὶ διοικοῦνται, δικάζονται καὶ διέπονται ὑπὸ χριστιανικῆς μᾶλλον ἢ μουσουλμανικῆς Ἀρχῆς »· θέλοντος διὰ τούτων ὅπως ἀποκρούσῃ τὴν κατηγορίαν τῆς Ῥωσικῆς Κυβερνήσεως δι᾽ ἄσχυριζομένης κατὰ Μαΐον τοῦ 1854 ὅτι ἄμεσος γίνεται ἐπέμβασις τῆς Ὁθωμανικῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ ἐσωτερικὰ πράγματα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ παραβιάσις τῶν θεσμῶν αὐτῆς ἐπὶ προφάσει μεταρρυθμίσεως κ. τ. λ. Ἐναντίον, λέγω, αὐτῶν τῶν θείων καὶ ἱερῶν τῆς Ὁρθοδοξίας Κανόνων καὶ θεσμῶν, οὓς ἡ Σεβαστὴ Κυβέρνησις ὡσανεὶ ἀντικαθιστῶσα δι᾽ ἄλλων αὐτῆς νόμων πέμπει εἰς ἐπαρχίας ἐχούσας τοὺς γανονικούς αὐτῶν Ἀρχιερεῖς ἄλλους, τοὺς τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, ὑπὸ τοὺς αὐτοὺς τίτλους πρὸς τοὺς ἱμετέρους Ὁρθοδόξους· ἐν ᾧ εὐμενῶς διακειμένη πρὸς τοὺς πιστοὺς αὐτῆ ὑπηκόους καὶ συνεπῆς πρὸς τὰς πανδημίως καὶ ἀπ᾽ αἰῶνων ἐξακολουθοῦσας διαβεβαιώσεις αἵτινες ἐστερέωσαν ἀναλλοίωτον καθεστῶς πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν μου. ἔπρεπεν ἵνα συγαδεύσῃ πᾶσαν ἔγνωμον κατ᾽ αὐτοῦ κίνησιν σπουδαιότατον ἐπαπειλοῦσαν τὸν κίνδυνον.

Ἐπειδὴ, Ὑψηλότατε, τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἡμῶν δίκαια, ὧν ἄνευ δὲν δύναται ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία νὰ ὑφίσταται, ὡς προεῖπον, ἐν τῷ Ὁθωμανικῷ Κράτει ἐξακολουθοῦσι συστηματικῶς νὰ καταπατῶνται.

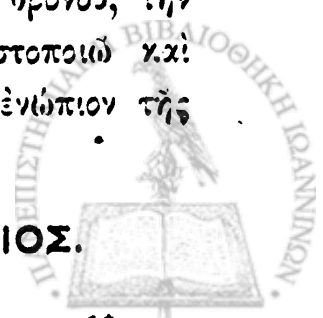
Ἐπειδὴ διὰ τῆς Ἐκδόσεως Ἀυτοκρατορικῶν βερατίων τοῖς Ἐπισκόποις τῆς βουλγαρικῆς ἐξαρχίας, μὴ διακρινόντων αὐτοὺς ὡς σχισματικούς ἀπὸ τῶν Ὁρθοδόξων Ἀρχιερέων, αὐτῆ ἡ Ὁρθόδοξία καιρίως προσβάλλεται.

Ἐπειδὴ πῶλλάκις καὶ προφορικῶς καὶ γραπτῶς παραστήσατε τὴν μερίστην σπουδαιότητα τῶν συμβαινόντων, καὶ τὰς ἐξ αὐτῶν σοβαρωτάτας συνεπειάς, ὧν τὴν ὑπερτάτην εὐθύνην ἀδυνατῶ νὰ φερῶ, δὲν εἰσηκούσθη.

Διὰ ταῦτα διαμαρτυρόμενος ἐναντίον πῶν παραιτίων τῆς τοιαύτης ἐλλεινῆς καταστάσεως τῆς Ἐκκλησίας μου, παραιτοῦμαι τοῦ Οἰκουμενικοῦ Θρόνου, τὴν δὲ παραίτησίν μου ταύτην ὑποβιβάζων εἰς τὰ δύο Σώματα, γνωστοποιῶ καὶ πρὸς τὴν ἱμετέραν Ὑψηλότητα, ἐπιφυλασσόμενος νὰ ἀπολογηθῶ ἐνώπιον τῆς Ὁρθοδοξίας.

Τῆ 23 Ἰουλίου 1890.

(Γ. Σ.) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

Ε.

ΜΑΖΒΑΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Θ. ΤΟΝ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΝ.

Υψηλότητα,

Μετὰ λύπης υποβάλλομεν τῇ Ὑμετέρᾳ Ὑψηλότητι ὅτι ἡ Α. Θ. Παναγιότης ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Διονύσιος ὁ Ε.΄ κατέθηκε σήμερον εἰς τὰ δύο Σώματα τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον τὴν ἀπὸ τοῦ Πατριαρχικοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου παραίτησιν αὐτοῦ, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἐκτίθησι καὶ τοὺς λόγους τῆς παραίτησεως ἣν ἐδήλωσεν ὅτι ἔμελλε ν' ἀποσταλεῖ καὶ πρὸς τὴν Σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν.

Ἐπειδὴ οἱ λόγοι οἱ προκαλέσαντες τὴν παραίτησιν, ταύτην τῆς Παναγιότητος τοῦ δὲν εἶναι ἐκ τῶν προβλεπομένων ὑπὸ τῶν ἱερῶν Κανόνων καὶ τῶν Ἐθνικῶν Κανονισμῶν, τῶν προκάλουντων καὶ ἐπιβαλλόντων τὴν παραίτησιν τοῦ Πατριάρχου, οὔτε προέρχονται ἐκ διαφωνίας τινὸς τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πρὸς τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις δύο Σώματα, ἤτοι τὴν Ἱερὰν Σύνοδον καὶ τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον, ἀλλ' ἐκ τῆς στάσεως τῆς Σεβαστῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως ὡς πρὸς τὸ προνομικὸν καὶ τὸ τῶν Βερατίων ζήτημα, καθὰ δηλοῦται τοῦτο καὶ ἐν τῷ ἐγγράφῳ τῆς παραίτησεως, τῷ ἀναπτύσσοντι τὰ αἷτια, ἅτινα ἠνάγκασαν τὴν Παναγιότητά του ὅπως δῶ αὐτὴν, τοὺς λόγους τούτους συμμερίζομεθα πληρέστατα καὶ οἱ ὑποφαινόμενοι, ἀδυνατοῦμεν ὅμως ν' ἀποδεχθῶμεν τὴν παραίτησιν, καὶ παρακαλοῦμεν θερμῶς καὶ τὴν Σεβαστὴν Αὐτοκρατορικὴν Κυβέρνησιν ὅπως εὐαρεστηθῇ καὶ αὕτη ἵνα μὴ ἀποδεχθῇ αὐτὴν, ἀλλ' αἴρουσα τοὺς λόγους καὶ τὰ αἷτια τὰ προκαλέσαντα ταύτην ἐπιβραβεύσῃ τὴν γαλήνην καὶ ἡσυχίαν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, μὴ ἐπιθυμοῦσα νὰ περίχρησται αὐτὴν εἰς τὴν ἐπιχειρῆσιν ἐσχάτην παραλύσιν.

Τῆ 23 Ἰουλίου 1890 (1306).

Τὰ μέλη τῆς Ἱ. Συνόδου.

+ ΠΡΑΚΛΕΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ — + ΔΕΡΚΩΝ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ — + ΒΕΡΡΟΙΑΣ
ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ — + ΣΗΛΥΒΡΙΑΣ ΓΕΡΜΑΝΟΣ — + ΣΩΖΟΥΓΑΓΑΘΟΥΠΟΛΕΩΣ
ΠΑΡΘΕΝΙΟΣ — + ΜΟΓΛΕΝΩΝ ΚΑΛΛΙΝΙΚΟΣ — + ΣΙΣΑΝΙΟΥ ἈΘΑΝΑΣΙΟΣ
+ ΠΡΟΙΚΟΝΗΣΟΥ ΝΙΚΟΔΙΜΟΣ.

Τὰ Μέλη τοῦ Διαρκοῦς Ἐθνικοῦ Μικτοῦ Συμβουλίου.

ΞΕΝΟΦΩΝ ΖΩΓΡΑΦΟΣ — ΔΗΜ. ΓΕΝΙΔΟΥΝΙΑΣ — ΓΡΗΓ. ΓΑΡΟΦΑΛΙΔΗΣ
ΚΥΡΙΑΚΟΣ ΧΑΤΖΟΠΟΥΛΟΣ — ΒΑΣ. ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΔΗΣ.

Στ.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΕΞ. ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣ. ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.

Υπουργείον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Πρὸς τὴν Α. Παναγιώτητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Διὰ ταχυρίου ὑπεβάλετε τῇ Α. Υ. τῷ πρωθυπουργῷ ὅτι ἐπειδὴ εἰσέτι ἐγγράφως δὲν διετρανώθησαν αἱ προφορικαὶ διαβεβαιώσεις αἱ δοθεῖσαι Ὑμῖν περὶ διαφυλάξεως τῶν Θρησκευτικῶν προνομιῶν καὶ παραχωρήσεων ἀλωβήτων καὶ περὶ διατηρήσεως τῆς ἰσχύος αὐτῶν ὡς ἀνέκαθεν· καὶ ἐπειδὴ ἀπεφασίσθη ὑπὸ τῆς Αὐτοκρ. Κυβερνήσεως ἡ χορηγία Ὑψηλῶν Βερατίων τοῖς Βουλγάροις Ἐπισκόποις, παραιτήσθε διὰ τοὺς λόγους τούτους ἀπὸ τῆς Πατριαρχείας.

Ἡ Α. Ὑψηλότης γράφει δι' Ὑψηλοῦ Τεσκερέ νὰ κοινοποιήσω τῇ Ὑμ. Παναγιώτητι ὅτι, τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος προνομιῶν καὶ παραχωρήσεων ἐξηρησφαισμένων οὐσῶν, τὰ παράπικνα προήλθον ἐκ τῆς ἀμφιβολίας ἣτις παρήχθη προκειμένου περὶ συμμορφώσεως πραγμάτων τινῶν πρὸς τοὺς δικαστικὰς νόμους, καὶ ὅτι πρὸς διευκόλυνσιν τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων (καρὰρ) ἐπὶ ὑποθέσεων, ὧν ἡ ἐξέτασις (τεκνίλ) καὶ ἐξομάλισις (τεσβιγιέ) ἀνήκει τοῖς Ὑμετέροις Πατριαρχείοις, ὠρίσθησαν διατυπώσεις τινές· ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὸ ζήτημα τῆς χορηγίας Ὑψηλῶν Βερατίων τοῖς Βουλγάροις Ἐπισκόποις, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου νέον τι δὲν ἐγένετο, ἀλλ' ὅτι πρόκειται περὶ ἐκδόσεως καὶ χορηγίας κατὰ τὴν τάξιν Ὑψηλῶν Βερατίων πρὸς ἐπικύρωσιν ἐκλογῆς καὶ τοῦ διορισμοῦ δύο Βουλγάρων ἐπισκόπων ἐκλεγέντων εἰς τὴν χηρεύουσαν θέσιν δύο ἐτέρων προηγουμένως διορισμένων δυνάμει Ὑψηλοῦ Βερατίου, καὶ ὅτι ἐπομένως δὲν ὑπάρχει λόγος παραιτήσεως τῆς Ὑμετέρας Παναγιώτητος. Διὸ ἡ Α. Ὑψηλότης ἐλπίζει καὶ ἀναμένει ὅτι ἡ Ὑμετέρα Παναγιώτης θὰ ἐξακολουθήσει ὡς καὶ πρότερον νὰ ἐκπληροῖ καλῶς τὰ καθήκοντα αὐτῆς.

Ἐν ᾧ πρὸς δῆλωσιν ἐγράφη ὁ παρὶν φιλικὸς τεσκερές.

Τῇ 20 Ζηλ-Χητζέ 1307.

25 Ἰουλίου 1306 (1890).

Υπουργὸς ΡΙΖΑ.

**ΕΤΕΡΑ ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.**

Υπουργείον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Ἀριθ. 46.

Πρὸς τὴν Α. Π. τῶν Πατριάρχων τῶν Ρωμαίων.

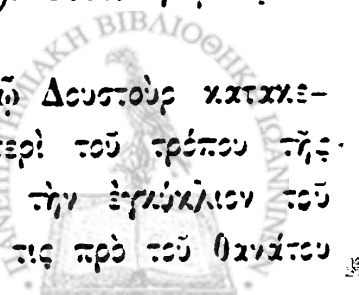
Ἡ ὑμετέρα Π. εἶχεν υποβάλει διὰ Ταχυρίου τῆ Α. Υ. τῷ πρωθυπουργῷ, ὅτι αἱ ὑπὸ τῶν Πατριαρχείων ἐκδιδόμεναι ἀποράσεις (καταρ-ναμέ), ἐπὶ ὑποθέσεων ἀποκλειστικῶς τῆς δικαιοδοσίας αὐτῶν δὲν ἐκτελοῦνται ὑπὸ τῶν ἐκτελεστικῶν τμημάτων.

Εἰς ἀπάντησιν ἡ Α. Υ. ἔγραψε καὶ διέταξε τὰ ἐξῆς:

Συνεπεία τοῦ ὡς ἀνωτέρω ὑμετέρου Ταχυρίου, ἐγένοντο αἱ δέουσαι ἐξετάσεις. Ἐκ τῶν περὶ τῶν ὁ λόγος ὑποθέσεων, αἱ μὲν καθαρῶς θρησκευτικαί, ἢτοι ἡ συγκρότησις τοῦ γάμου καὶ ἡ διάλυσις αὐτοῦ, ὡς καὶ αἱ περὶ τυχώματος καὶ προικῶς, ὑπάρχουσι δυνάμει τοῦ ὑψηλοῦ Βεραιτίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἀνατεθειμένα εἰς τὰ ἡμέτερα Πατριαρχεῖα, ὥστε περὶ τούτου δὲν ὑπάρχει λόγος παραπόνων, ἐκ δὲ τῶν ὑποθέσεων διὰ τὰ Πατριαρχεῖα παραπονοῦνται, το μὲν ζήτημα τοῦ ὀρισμοῦ διατροφῆς εἶνε ἐκ τῶν παρεπομένων τοῦ διαζυρίου, καὶ ὡς τοιοῦτον ἐννοεῖται, ὅτι καὶ τοῦτο εἶνε τῆς ἀρμοδιότητος τῶν Πατριαρχείων, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς, ὅτι ἐὰν τὸ ἐν μέρος ἤθελεν ἰμρισητήρει το ποσὸν τῆς διατροφῆς, ἔπερ ἤθελεν ὀρίσει τὸ Πατριαρχεῖον, εἰς τὰ ὑμέτερα Πατριαρχεῖα ἤθελεν ἀνατίθεσθαι ἢ τροποποιήσις καὶ ἡ διόρθωσις αὐτοῦ. Τὰ δὲ Πατριαρχεῖα θέλουσι προβαίνει εἰς ἐξετάσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ θέλουσι δεικνύει τρόπον ἐξομαλίσεως. Ἐν περιπτώσει δὲ δισταγμοῦ περὶ τὴν παραδοχὴν τῆς ἐξομαλίσεως ταύτης, τὰ ἐκτελεστικὰ τμήματα θέλουσιν ἐνεργεῖ τῆ αἰτήσει τοῦ ἐνδιαφερομένου τὸ δέον ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων ὡς ἐπὶ τῶν συνήθων ὀφειλετῶν (μεδγιούν). Τοῦτο ἡ φύσις τοῦ πράγματος.

Ὅσον δ' ἀφορᾷ εἰς τὰς διαθήκας, κατὰ τὴν ἐν τῷ Δουστοῦρ κατχεχωρισμένην ὑψηλὴν ἐγκύκλιον τῆς 7ης Σεφὲρ 1278 περὶ τοῦ τρόπου τῆς καταγραφῆς τῶν χριστιανικῶν περιουσιῶν, ὡς καὶ κατὰ τὴν ἐγκύκλιον τοῦ ἡμετέρου Υπουργείου τῆς 14 Τεβριούλ-ἔρββέλ 1295, ἔταν τις πρὸ τοῦ θανάτου

ἡ θέσπις
ἡ δὲ
καὶ βι-
ο' ἐλάττω
καί οὐδὲ
καὶ
ἐν ἀποδῆ-

αὐτοῦ ἤθελε διαθέσει τὸ τρίτον τῆς περιουσίας αὐτοῦ εἰς τινὰ ἀγαθοεργὰ καθιδρύματα, μετὰ θάνατον αὐτοῦ ἢ διαθήκη αὕτη θέλει εἶναι ἔγκυρος κατὰ τὸ παρῆ. Ἐάν δὲ ὁ ἀποθανὼν ἤθελε δι' ἐγκύρου ἐγγράφου συντεταγμένου ἐπὶ παρουσία ἐγκρίτων ἐκ τοῦ Ἔθνους αὐτοῦ μαρτύρων καὶ ἐπικεκρωμένου ὑπὸ Πατριαρχείου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτοῦ, διανείμει ζῶν ὄλην αὐτοῦ τὴν παρουσίαν καὶ τὰ κτήματα (ἐμ.λ.ἀκ.) εἰς ἕνα ἕκαστον τῶν γνησίων αὐτοῦ κληρονόμων, ἢ εἰς ἄλλους χωριστὰ. τὸ δὲ μερίδιον ἑκάστου ἤθελε χωρίσει καὶ παρδύσει, τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα μετὰ τὴν ἀπεδείξιν τῆς γνησιότητος αὐτῶν θέλουσιν ἰσχύει καὶ δὲν θὰ ὑπάρχει ἀνάγκη ἐκ νέου καταγραφῆς καὶ δικιορῆς. Κατὰ τὸ γράμμα τῶν ἐγκυκλίων τούτων, ἢ ἀπόδειξις τῆς γνησιότητος τῆς διαθήκης συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ τοῦ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ἐπικύρωσιν τοῦ ὅτι αἱ διαθήκαι αὗται συνετάχθησαν καὶ κατεστρώθησαν ἐν τῷ κώδικι συνῶδᾶ τῆ περὶ τούτου τάξει, τῶν περὶ βακουφίων δημοσίων γαιῶν, καὶ ἄλλων τοῖς πολιτικοῖς νόμοις θεογόντων ἀντικειμένων θεωρουμένων κατὰ τὸ β.ον ἄρθρον τοῦ περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου Κεφαλαίου τῶν Πατριαρχικῶν Κανονισμῶν ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Κράτους ὀρισμένοις δικαστηρίοις καὶ συμβουλίοις. Ἐπομένως ἐθεωρήθη εὐλογον, ἵνα γίνωνται δεκταὶ αἱ τοιαῦται διαθήκαι αἱ ἀφορῶσαι καθαρῶς μούλια, γρήματα καὶ ἄλλα κινητὰ τῶν ἐπιστέγων (μουτεκλαφάτ) ἀκινήτων βακουφικῶν καὶ τῶν γαιῶν βακουφικῶν τε καὶ δημοσίων ὑπαγομένων εἰς τοὺς περὶ γαιῶν καὶ βακουφικῶν νόμους καὶ κανονισμούς.

ἡ ἀπόδειξις
τῆς γνησιότητος
τῆς διαθήκης
συνίσταται
ἐν τῷ κώδικι
τῆς περὶ τούτου
τάξεως

• Ἐπειδὴ δὲ κατὰ τὰ γραφόμενα τῆς Α. Υ. τοῦ Πρωθυπουργοῦ τὸ ὑπουργικὸν συμβούλιον ἀπεφάσισε διὰ τοὺς ἀνωτέρω λόγους τὴν κοινοποίησιν τοῦ πράγματος, ὅπως κατὰ τὰ ἀνωτέρω ἐνεργῶνται τὰ δεόντα, διὰ ταῦτα πρὸς δῆλωσιν τούτων ἐγράφη ὁ παρῶν φιλικὸς Τεσπερές.

Τῆ 20 Ζηλ.-Χηλ.τζέ 1307.

25 Ἰουλίου 1306 (1890).

Ἰπουργὸς ΡΙΖΑ.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΥΣ ΥΠΟΥΡΓ. ΤΕΣΚΕΡΕΔΕΣ
(ΔΕΥΤΕΡΑ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ).

Τῆς Α. Εξοχότητι τῷ Ὑπουργῷ τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Ἐξοχώτατε,

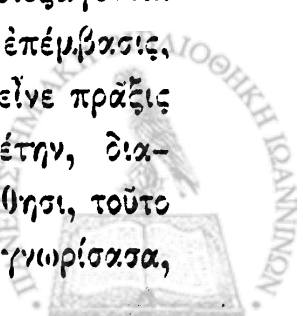
Ἔλαβον καὶ διήλθον ἐπισταμένως τοὺς ὑπὸ ἡμερομ. 25 Ἰουλίου ἐ. *ξ. καὶ 20 Ζηλχητζέ 1307 δύο Τεσκερέδες τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος, ἀφορῶντας τὸν μὲν εἰς τὸ προνομιακὸν ζήτημα, τὸν δὲ εἰς τὴν ἀπὸ τῆς Πατριαρχείας παραίτησίν μου καὶ τὴν ἔκδοσιν τῶν Αὐτοκρατορικῶν-Βερατίων-τοῖς δυοῖ σι-σρικτικοῖς ἐπισκόποις διὰ τὰς ἐπαρχίας Σκοπειῶν καὶ Ἀγρίδος.

Ἀπαντῶν ἐκδηλῶ ὅτι ἡ Σεβ. Αὐτοκρ. Κυβέρνησις προτρέπουσά με ὅπως ἐξαικολουθῶ ὡς καὶ πρότερον τὰ τῆς Πατριαρχείας καθήκοντα, ἐπειράθη ὡς δεικνύται νὰ ἄρῃ τὰ αἴτια, τὰ προκαλέσαντα τὴν παραίτησίν μου, ἅτινα νομίζει ὅτι εἰσὶν ἢ μὴ ἐκτέλεσις τῶν ἀρμοδίως ἐκ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων ἐκδιδομένων ἀποφάσεων ἐπὶ γάμου προικῶς, διαθήκης, τραχώματος καὶ διατροφῆς· οὕτω δὲ αναφέρεται ἐν τῷ τεσκερέ ὅτι τὰ περὶ διαλύσεως γάμου, τραχώματος καὶ προικῶς ὑπάρχουσι δυνάμει τοῦ Ὑψηλοῦ Βερατίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἀνατεθεμένα εἰς τὰ ἡμέτερα Πατριαρχεῖα· ἐπίσης καὶ τὸ περὶ διατροφῆς, ὡς παρεπόμενον τοῦ διαζυγίου, ἐννοεῖται, λέγει, ὅτι καὶ τοῦτο εἶνε τῆς ἀρμοδιότητος τοῦ Πατριαρχείου, μετὰ μόνης τῆς διαφορᾶς ὅτι ἐὰν τὸ ἐν μέρος ἤθελε διαμρισβητῆσαι τὸ ποσὸν τῆς διατροφῆς, ὅπερ ἤθελεν ὀρίσει τὸ Πατριαρχεῖον, εἰς τὰ ἡμέτερα Πατριαρχεῖα ἤθελεν ἀνατίθεσθαι ἢ τροποποιήσις καὶ ἢ διόρθωσις αὐτοῦ, τὰ δὲ Πατριαρχεῖα θέλουσι προβαίνει εἰς ἐξετάσεις ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου καὶ θέλουσι δεικνύει τρόπον ἐξομαλίσεως· ἐν περιπτώσει δὲ διαταγμοῦ περὶ τὴν παραδοχὴν τῆς ἐξομαλίσεως ταύτης, τὰ ἐκτελεστικὰ τμήματα θέλουσιν ἐνεργεῖ τῇ αἰτήσει τοῦ ἐνδιαφερομένου τὸ δέον ἐπὶ τῶν τοιούτων ὑποθέσεων, ὡς ἐπὶ τῶν συνήθων ἐρειλετῶν· αἱ δὲ διαθήκαι τότε θὰ ὡσι δεχταὶ καὶ θὰ ἐκτελῶνται, ὅταν συμφώνως πρὸς τὴν Ὑψ. Ἐγκύκλιον τῆς 7 Σεφερ 1278 καὶ τὴν τῆς 14 Ρεβιελ-ἔββέλ 1295 θὰ γίνονται

αὐται· δηλ. ὅταν τις, πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ, ἤθελε διαθέσει τὸ τρίτον τῆς περιουσίας του εἰς τινὰ ἀγαθοεργὰ καταστήματα, μετὰ τὸν θάνατον ἢ διαθήκη θὰ εἶνε ἔγκυρος κατὰ τὸ Σερῆ. Ἐὰν δὲ ὁ ἀποθανὼν ἤθελε δι' ἐγκύρου ἐγγράφου, συντεταγμένου ἐπὶ παρουσία ἐγκρίτων τοῦ ἔθνους αὐτοῦ μαρτύρων καὶ ἐπικεκρωμένου ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν, ἐκτὸς τῶν Βασιλικῶν, δημοσίων γαιῶν καὶ ἄλλων τοὺς πολιτικούς νόμους θιγόντων ἀντικειμένων, διανεῖμαι ζῶν ὅλην αὐτοῦ τὴν περιουσίαν καὶ τὰ κτήματα, εἰς ἓνα ἕκαστον τῶν γνησίων αὐτοῦ κληρονόμων, ἢ εἰς ἄλλους χωριστὰ, τὸ δὲ μερίδιον ἕκαστου ἤθελε χωρίσει καὶ παραδώσει, τὰ τοιαῦτα ἔγγραφα, ἀποδεικνύμενα γνήσια θὰ ἰσχύωσι κτλ.

Ἐπιτρέψατέ μοι, ἐξοχώτατε, νὰ παρατηρήσω ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὸ τῆς διατροφῆς ὅτι ἀντὶ τοῦ διαμρισιβητεῖν τὸν ἓνα τῶν διαδίκων τὴν ἐκτελεστέαν ἀπόφασιν, καὶ παραπέμπεσθαι ὑπὸ τοῦ ἐκτελεστικοῦ τμήματος αὐθις εἰς τὰ Πατριαρχεῖα πρὸς ἀναθεώρησιν τῆς διαφορᾶς, νομίζω ὅτι εἶνε νόμιμον καὶ ἔρθον, ὁ ἀπαρεσιόμενος εἰς τὴν ἀπόφασιν νὰ ποιῆται γρήσιν τῶν ἐνδίκων αὐτοῦ μέσων ἐν τοῖς ἀρμοδίαις Ἑκκλησιαστικοῖς δικαστηρίοις καὶ ἀκολούθως ἐκτελεῖται ἢ ἀπόφασις κατὰ τὰς διαγορεύσεις τοῦ περὶ ἐκτελέσεως τῶν ἀποφάσεων τῶν πολιτικῶν δικαστηρίων νόμου, ὡς καὶ τοῦ 39 ἄρθρου τοῦ αὐτοῦ νόμου, ἐκδοθέντος τῇ 27 Τζεμαζκουλ-ἄχῆρ 1296.

Ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰ περὶ διαθήκης, ἐφιστῶ τὴν προσοχὴν τῆς Ὑμ. Ἐξοχότητος ὅτι, ὅπως τὰ περὶ γάμου, προικῶς, τραχώματος, εἰσὶ δυνάμει τοῦ Ὑψ. Βερατίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἀνατεθειμένα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα καὶ διακάζονται κατὰ τοὺς ὀρησκευτικούς ἡμῶν νόμους, οὕτω καὶ τὰ περὶ διαθηκῶν εἰσὶν ἀνατεθειμένα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα δυνάμει τοῦ Κανονισμοῦ, ἐπομένως εἰσὶν ἄσχετα πρὸς τὴν ἔγκρισιν ἢ μὴ τοῦ Σερῆ, ὡς ὄντος, πρὸς ἡμᾶς ξένου ὀρησκευτικοῦ νόμου, οὐδ' ὑποβάλλονται εἰς αὐτὸ κατὰ τε τὴν Διακοίνωσιν τῆς 18 Μαρτίου 1878 τοῦ Ὑπουργοῦ, τῶν Ἐξωτερικῶν, λέγοντος, ὅτι «συνοδὸν γνωμοδοτήσῃ τοῦ Συμβουλίου τοῦ Κράτους ἢ νομιμότης δωρεᾶς μεταξὺ ζώντων ἢ κληροδοτήματος ἀπὸ διαθήκης, ἀφορώντων εἰς ἀκίνητα, οὐδαμῶς ὑποβάλλεται τῇ βεβαιώσει καὶ κυρώσει τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ», ὡς καὶ κατὰ τὴν Βεζυρικὴν Ἐγκύκλιον τῆς 8 Ὀκτωβρίου 1868 καὶ 4 Ρέτζτεπ 1285 «τὸ τῶν Ρωμαίων Πατριαρχεῖον ἀνήγγειλεν ὅτι καθῆδές τινες ἐπεμβαίνουσιν εἰς ὑποθέσεις, ἀποβλεπούσας εἰς τὴν ὀρησειαν, οἷον διαθήκης, προικοσυμφώνου, συνοικεσίου κτλ. Ἐπειδὴ δὲ αἱ τοιαῦτα ὑποθέσεις διεξάγονται εἰς τὰς μητροπόλεις καὶ ἐμποδίζεται ἢ τῶν ἄλλων δικαστηρίων ἐπέμβασις, διὰ ταῦτα ἀπαγορεύεται κτλ.». Ἡ διαθήκη καθ' ἡμᾶς, Ἐξοχώτατε, εἶνε πράξις ἐνεργουμένη μετὰ θάνατον, ἐπομένως ἢ ἰδέα τοῦ χωρίσαι τὸν διαθέτην, διανεῖμαι καὶ παραδοῦναι εἰς ἓνα ἕκαστον, πρὸς οὐς κατὰ νόμον διακίθησι, τοῦτο καθ' ἡμᾶς πᾶν ἄλλο εἶνε παρὰ διαθήκη. Ἡ Σεβ. Κυβέρνησις ἀναγνωρίσασα,

ὡς πάντοτε οὕτω καὶ νῦν τὴν διαθήκην τῶν Χριστιανῶν ὡς πράξιν Ἐκκλησιαστικῆν, ἀνάγκη νὰ ἀναγνωρίσῃ καὶ τὸν σαφεῆ καὶ εὐκρινῆ αὐτῆς σκοπὸν, τὴν ἀρμολογίαν τῶν Ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἐπὶ τῆς ἰηρησότητος τοῦ ἐργάτου ἢ μὴ καὶ τῆς διαδικασίας τῶν περὶ διαθήκης διαφορῶν· ἄλλως διαθήκη, οἶαν διατυποῦσιν αἱ ἀνωτέρω ἐγκύκλιαι, δὲν εἶνε οὔτε δύναται νὰ ὀνομασθῇ διαθήκη χριστιανῶν, ἀλλ' εἶνε ἄπλουν δωρητήριον καὶ οὐδὲν πλέον, ὡς καλῶς διέκρινε καὶ ὁ τῶν Ἐξωτερικῶν Ὑπουργός εἰς τὴν ἀπὸ 18 Μαρτίου 1878 Δικαιώωσιν αὐτοῦ πρὸς τὰς Δυνάμεις.

Ἄλλος λόγος τῆς παραίτησός μου εἶνε ἡ ἐλευθερὴ κατάστασις τῶν Σχολῶν, εἰς τὴν περιήγχιον αὐτῆς αἱ κατὰ τόπους πολιτικαὶ ἀρχαί, ἐγκαυθῆ μὲν κλείουσαι τὰς Σχολὰς, ἐκεῖ καταδιώκουσαι τοὺς ἐπιτρόπους τῶν Σχολῶν, ἀλλοτρίως ἀπειλοῦσαι καὶ ποῦ φυλακίζουσαι διδασκάλους καὶ διδασκαλίτσας, ὡς μὴ δύναμεναι νὰ ἀποσπᾶσωσιν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ ὑπαικούειν τοῖς κατὰ τόπον μητροπολίταις, τοῖς μόνοις ὑπευθύνοις ἀπέναντι τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως, εἰς τὴν ἐποπτείαν τῶν ὁμοίων τὸ μὲν Ἔθνος ἔχει, καὶ τοιοῦτους ἐννοεῖ τοὺς ἀρχιερεῖς αὐτοῦ, ἀείποτε ἀνατεθειμένην τὴν δικαιοσύνην, ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν διάπλασιν, ἡ δὲ Σεβ. Κυβέρνησις πᾶσιν ἀπ' αἰῶνων ἐμπιστοσύνην, καὶ ταύτην διετήρηνε διὰ τοῦ ὑψηλοῦ περὶ μεταρρυθμίσεων φερμανίου, οὗ ὁ Σχολιαστὴς Φουάτ πασᾶς ἔλεγε, προκειμένου περὶ τῶν ἰδρυθέντων καὶ δευθυνημένων ὑπὸ τῶν Κοινοτήτων Σχολείων ὅτι «πληρησάτη ἐλευθερία ἀρέθη αὐτοῖς ὑπὸ τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως, ἥτις οὐδέποτε ἐπεμβάίνει...»· διὰ δὲ τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ, τοῦ ἀπορρέοντος ἐκ τοῦ ἀνωτέρω φερμανίου, ἐξησφάλισε μὲν ἑαυτὴν ἀπὸ πάσης διδασκαλίας, ἀντιβαίνουσης εἰς τὰ καθέστωτα, ἐξησφάλισε δὲ τῷ Ὀρθοδόξῳ πληρώματι διδασκαλίαν, συνάδουσαν ταῖς θρησκευτικαῖς, ἠθικαῖς καὶ κοινωνικαῖς αὐτῶν ἀνάγκαις. Εἶνε περιττὸν νὰ ἀναφέρω τὰ ἄρθρα τοῦ Κανονισμοῦ 19 καὶ 20 περὶ τῶν σχέσεων Πατριάρχου καὶ Συνόδου, 3 καὶ 5 περὶ τῶν καθηκόντων τοῦ Συμβουλίου, καθ' ἃ ἡ ἰδρυσις Σχολῶν, ὁ διδρισμὸς Ἐσθέρων, ἡ μεμελετημένη ἔγγραφισ τοῦ διδασκαλικοῦ συστήματος καὶ τῶν προγραμμάτων καὶ ἐν γένει ἡ ὑπεύθυνος ἐποπτεία πρὸς τὴν ἔμφορα καὶ ἀποτελεσματικὴν δευθυνησιν τῶν Ἐθνικῶν ἐκπαιδευτηρίων, εἰσὶν ἐκ τῶν ἀδιασίλωνεικῆτων δικαιωμάτων τῶν Πατριαρχείων ἐν τῇ Βασιλευσούσῃ, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις κατὰ συνεχδοχὴν τῶν μητροπόλεων καὶ ἐπισκοπῶν.

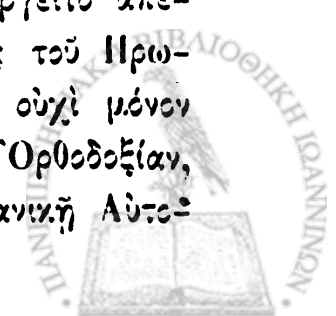
Ἄλλη αἰτία, σπουδαίως συμβάλλουσα εἰς τὴν παραίτησίν μου, εἶνε ἡ δεινὴ θέσις τῶν ἱερέων ἀπέναντι τῶν δικαστηρίων. Πρὶν ἢ ἡ Σεβ. Κυβέρνησις, κατανόησασα τὴν ἀναπόδραστον ἀνάγκην, ἀποδεχθῇ τὴν κανονικὴν λύσιν τοῦ περὶ διαδικασίας τῶν ἱερέων ζητήματος, ἀνεφύη τὸ περὶ ὀρκιωμασίας αὐτῶν· ἡ δὲ περαιτέρω ἀναβολή, τίς οἶδεν ὅποιαν σοβαρὴν σύγκυσιν θὰ ἐπενέγκη, πράγματα σπουδαῖα παρεχούσαν τῇ τε Αὐτοκρατορικῇ Κυβερνήσει καὶ τοῖς

17

Πατριαρχείοις· ἐνῶ ἢ ὑποβλήθησα ἄλλοτε λύσις τοῦ περὶ διαδικασίας τῶν ἱερέων ζήτηματος συνάδει καὶ πρὸς τὸν ἱερατικὸν χαρακτήρα τοῦ ἱερέως καὶ πρὸς τὸ Αὐτοκρ. Βερατίον, οὐδεμίαν δὲ οὐσιώδη μεταβολὴν ἐπιφέρει εἰς τοὺς Γενικοὺς νόμους τοῦ Κράτους· ἔστι δὲ αὕτη: «ὁ κατηγορούμενος ἐπ' ἐγκλήματι ἱερέως κρατεῖται ἐνταῦθα μὲν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις, ἐν δὲ ταῖς ἐπαρχίαις ἐν ταῖς μητροπόλεσι καὶ ἐπισκοπαῖς, μέχρις οὗ ἐκ τῶν ἀνακρίσεων ἀποδειχθῆ ἢ ἐνοχῆ ἢ ἢ ἀθωότης αὐτοῦ καὶ ἂν μὲν εὑρεθῆ ἀθῶως ἀπαλλάσσεται: ἂν δὲ ἐνοχος, ἐπειδὴ θὰ ὑποστῆ καὶ τὴν ἐκκλησιαστικὴν ποινὴν τῆς καθαιρέσεως, ἀνάγκη γὰρ δικασθῆ ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου ἐκκλησιαστικοῦ δικαστηρίου· ἀποδειχθείσης δὲ τῆς ἐνοχότητος αὐτοῦ, μετὰ τὴν καθαιρέσιν παραδίδεται εἰς πολιτικὴ ἀρχὴ· ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ὑφίσταται τὴν πολιτικὴν αὐτοῦ ποινὴν ἐν ἰδιαιτέρῳ τόπῳ, σώζοντι τὴν ἱερότητα τοῦ χαρκτηῖρος αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἐξευτελισμοῦ, τοῦδ' ὅπερ ἐστὶ λίαν ἀναγκαῖον διὰ τὸ γόητρον, ὅπερ πρέπει γὰρ ἔχει ἀπέναντι τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ποιματινομένου λαοῦ ὁ ἱερεύς».

Ὅσον ἀφορᾷ δὲ εἰς τὴν ὀρκωμοσίαν τῶν ἱερέων, ἐπαναλαμβάνω ὅσα ἐλέγθησαν πολλάκις· ὅτι ὁ ὑποχρεούμενος εἰς ὄρκον ἱερέως ἀποστέλλεται εἰς τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἀρχὴν, ἐνθα διαβεβαίωσι ἐν τῇ ἱερατικῇ αὐτοῦ συνειδήσει· ὅτι θὰ εἴπῃ γυμνὴν τὴν ἀλήθειαν καὶ οὐδὲν ἕτερον καὶ ὅπερ ἀπεδέχθη ἄλλοτε ἢ Α. Ὑψηλότης ὁ Πρωθυπουργός.

Τελευταία καὶ σπουδαία αἰτία τῆς παραιτήσεώς μου εἶνε ἢ εἰς σχισματικούς ἐπισκόπους ἔχουσιν Αὐτοκρατορικῶν Βερατίων, ἀπαρχιλάκτων πρὸς ὅσα δίδονται τοῖς ὀρθοδόξοις ἀρχιερεῦσιν, ὅπερ, ὡς πολλάκις καὶ γραπτῶς καὶ προφορικῶς ἀνέπτυξα, εἶνε αὐτόχρημα ἀντιὀρησκευτικόν, προσβάλλον καιρῶς αὐτὴν τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἐνώπιον τῆς ὁποίας οὔτε ἐγὼ οὔτε ἄλλοστις θὰ τολμήσῃ οὐχὶ γὰρ ἐνδῶσθαι, ἀλλ' οὐδὲ γὰρ φαντασθῆ τοιαύτην ἔνδοσιν· καὶ ἐνῶ ἐγὼ ἐπέμεινα παρὰ τῇ Α. Ὑψηλότητι, πρὸς τὴν μεταβολὴν τοῦ σχήματος, τὴν ὑπεσχέθη ὅτι θὰ ἐνεργήσῃ κατὰ προηγουμένην συνεννόησιν μετὰ τῶν Πατριαρχείων, καὶ εἰς τὴν σημείωσιν ἐν τοῖς Βερατίοις ὅτι εἰσὶ σχισματικοὶ ἐπίσκοποι, αἴτησις καὶ παρ' ἐλπίδα μανθάνω ὅτι δύο τοιοῦτοι ἔλαβον τὰ Βεράτια, ἀπαρχιλάκτα πρὸς τὰ τῶν ἡμετέρων καὶ ἄνευ προηγουμένης ἐκτελέσεως τῆς ὑποσχέσεως μεταβολῆς τοῦ σχήματος ἀπῆλθον εἰς ἐπαρχίας Ὀρθοδόξων, οὐχὶ βεβαίως ἵνα ποιμάνωσιν, ἀλλ' ἵνα προξενήσωσι σύγχυσιν καὶ γενικὴν ἀναστατώσιν. Τοῦτο οὔτε ἠλπίζον οὔτε ἐφантаζόμεν ὅτι θὰ ἐνηργεῖτο ἀπέναντι τῆς ἐπισήμου καὶ ρητῆς διαβεβαίωσεως τῆς Α. Ὑψηλότητος τοῦ Πρωθυπουργοῦ, ὅπερ ἀπεθάρρυνε καὶ ἀπήλπισεν, ὡς ἦν ἐπόμενον, οὐχὶ μόνον ἐμὲ, οὐχὶ μόνον τὴν Ἱερὰν Σύνοδον, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν τὴν Ὀρθοδοξίαν, ἥτις ἔχει γὰρ σχεφθῆ περὶ τῆς ἀσφαλείας αὐτῆς ἐν τῇ Ὀθωμανικῇ Αυτοκρατορίᾳ.

14

Ἐάν, Ἐξοχώτατε, μὴ ταχτοποιήθῃσι τὰ ὡς ἄνωθι κακῶς κείμενα καὶ
μὴ ἐπέλθῃ ἡ εὐτακτος καὶ ὁμαλὴ τῶν πραγμάτων κατάστασις εἰς τὸ πρῖν.
ἐπιτρέψατέ μοι νὰ ἐπαναλάβω ὅτι ἐγὼ δὲν δύναμαι νὰ ἀνακαλέσω ἡν δέδωκα
παρτίτησίν μου ἀπὸ τοῦ Οὐκουμενικοῦ Θρόνου καὶ ἐπομένως ἀδυνατῶ νὰ φέρω
τὴν μερίστην τῶν ἐθνητῶν ἀπέναντι τοῦ ἔθνους, τῆς Ἐκκλησίας μου καὶ
ἀπάσης τῆς Ὀρθοδοξίας.

Τῆ 28 Ζηλ.-γηλιε 1307.

2 Αὐγούστου 1306 (1890).

(Τ. Σ.) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

0.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.

Υπουργείον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Ἀριθ. 27.

Πρὸς τὴν Α. Παναγιώτητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Προλαμβάντως εἶχον γράψῃ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότητι ἵνα ἐξακολουθῇ ἐργαζομένη ὡς πρότερον καλῶς, καθότι τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἐξετάσαν τοὺς λόγους τῆς ἀπὸ τῆς Πατριαρχείας παραιτήσεως Αὐτῆς, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἴδῃ ἀφορμὴν παραιτήσεως.

Ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης εἰς ἀπαντησὶν λόγον ποιουμένη περὶ τῶν κοινοποιηθέντων συνεπείᾳ τῆς ἀποφάσεως, καθ' ἣν αἱ περὶ συγκροτήσεως καὶ διαλύσεως τοῦ γάμου, τυχώματος καὶ προικὸς ὑποθέσεις εἶνε δυνάμει τοῦ Ὑψηλοῦ Βερατίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ ἀνατεθειμένα εἰς τὸ Πατριαρχεῖον, λέγει ὅτι ἀδυνατεῖ ν' ἀνακαλέσῃ τὴν παραίτησιν Αὐτῆς ἐφ' ὅσον τὰ ἐν τῇ ἀπαντήσῃ Αὐτῆς ἐκτιθέμενα πέντε ζητήματα δὲν τακτοποιηθῶσι.

• Τοῦ ἀπαντητικοῦ Αὐτῆς τούτου Ταχυρίου ὑποβληθέντος τῇ Α. Ὑψηλότητι τῷ Πρωθυπουργῷ, ἐλήφθη ἤδη Ὑψηλῇ Βεζυρικῇ ἀπάντησις διατυπούσα τὰ ἑξῆς:

Τὸ πρῶτον τῶν ἐν λόγῳ ζητημάτων εἶναι αἱ ἀποφάσεις (ἰλιὰμ), αἱ ἐκδιδόμεναι παρὰ τῶν πνευματικῶν δικαστηρίων (μεχακίμι βουχανιγιέ) περὶ διατροφῆς νὰ ἐκτελῶνται ἀμέσως ὑπὸ τῶν ἐκτελεστικῶν τμημάτων, ὡς μὴ ὑπαρχούσης ἀνάγκης ν' ἀναθεωρῶνται. Ἀλλὰ τὸ Μικτὸν Συμβούλιον ἐπέχει θέσιν συμβουλευτικοῦ σωματοῦ (χεγιέτι μουσαβιρέ) διὰ τὸν Πατριάρχην, καὶ διὰ τοῦτο μέχρι τοῦδε δὲν ἀνεγνωρίσθη κυβερνητικῶς ὡς δικαστήριον (μεχαμε), αἱ δὲ ἀποφάσεις (καραρ-ναγιμέ) ἃς ἔδιδεν ἐπὶ θεμάτων τῆς καθωρισμένης δικαιοδοσίας αὐτοῦ δὲν ἐκαλοῦντο ἰλιὰμ (δικαστικαὶ ἀποφάσεις). Διὰ τοὺς λόγους τούτους αἱ ἐκφράσεις πνευματικὰ δικαστήρια (μεχακίμι βουχανιγιέ), καὶ ἀποφάσεις δικαστικαὶ (ἰλιὰμὰτ) θέον νὰ διορθωθῶσι, νὰ ἰσχύῃ δὲ προκειμένου περὶ διατροφῆς ἢ ἀπόφασις ἦν τὸ Ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἔλαβεν ἐπὶ τῇ προηγουμένη αἰτήσῃ τῆς Ὑμετέρας Παναγιότητος, καὶ ἥτις ἐξετέθη ἐν τῷ προηγουμένῳ Τέσκερῃ δὲν ἀπέστειλα.

Το δεύτερον τῶν ζητημάτων τούτων εἶναι νὰ λεχθῆ σαφῶς ὅτι ἡ ἐξέτασις τοῦ κέρους καὶ τῆς γνησιότητος τῶν διαθημάτων κατὰ τοὺς Χριστιανικοὺς κανόνους, καὶ ἡ ἐκδίωξις τῶν ἐξ αὐτῶν ἀναρρομένων διαφορῶν καὶ διωγῶν εἶνε ἀπολύτως, ὡς καὶ πρότερον, ἔργον τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, καθόσον τὰ περὶ διαθημάτων τυγχάνουσι, κατὰ τὸν Κανονισμόν, τῆς δικαιοδοσίας τοῦ Πατριαρχείου, τοῦθ' ὅπερ ὑποστηρίζεται καὶ ἐν τῇ Διακονίᾳ τῆς 19 Μαρτίου 1879 τοῦ Ἀυτοκρ. Ὑπουργείου τῶν Ἐξωτερικῶν. Διαλαμβάνουσι ὅτι, ἡ νομιμότης τῆς δωρεᾶς ἢ διαθήκης ἀναρροικῶς τῶν δωρουμένων ἢ διατιθεμένων κτημάτων δὲν ὑποβάλλεται τῇ κυριότητι τῶν δικαστηρίων τοῦ Σερῆ. Καθὰ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ἔγραψον ἐν τῷ προλαβόντι Τεσπερὲ, ἡ ἀπόδειξις τοῦ κέρους καὶ τῆς γνησιότητος τῶν διαθημάτων, τῶν ἀρροιστῶν καθαρῶς μούλια, γνήματα, καὶ λοιπὴν κινητὴν περιουσίαν — ἐκτὸς βικουρίων, δηροσίων γαιῶν, καὶ ἄλλων τοὺς πολιτικοὺς νόμους θετόρων ἀντικειμένων, ἅπανα κατὰ τὸ τρίτον ἄρθρον τοῦ περὶ Μικτοῦ Συμβουλίου κεραλαίου τοῦ Πατριαρχικοῦ Κανονισμοῦ θέον νὰ θεωρῶνται, ὡς πρότερον, ἐν τοῖς ὑπὸ τοῦ Κράτους ὁρισμέτοις Συμβουλίοις καὶ δικαστηρίοις — συνίσταται εἰς τὴν ὑπὸ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, Ἐπισκόπου, ἢ τῶν ἐπιτρόπων αὐτῶν ἐπικύρωσιν τοῦ ὅτι ἡ διαθήκη κατὰ τὰξιν εἶνε συνετεταγμένη καὶ εἰς τὸν κώδικα κατὰκεχωρισμένην, αἱ δὲ τοιαῦτα ἐπιτελεσθέντα διαθήκαι θέλουσι γίνεσθαι παραδεκταὶ καὶ ἐκτελεσθαι.

κα-
η'-
16-

Το τρίτον τῶν ζητημάτων εἶνε νὰ ἐμποδισθῶσιν αἱ ἐπεμβάσεις, ἅς ἀπὸ τινος ὑφίστανται ὑπὸ τῶν κατὰ τόπους ἀρχῶν τὰ ἐθνικὰ Σχολεῖα καὶ οἱ ἐν αὐτοῖς διδάσκοντες. Ἀλλ' ἡ ἐπιθεωρήσις τοῦ Σχολείων τῶν προδιορισμένων διὰ τὰξεις τοῦ λαοῦ, καὶ τῶν προγραμμάτων αὐτῶν εἶνε ἐκ τῶν οὐσιωδῶν καθήκοντων τῆς κυβερνήσεως καὶ ἐκ τῶν διατάξεων τοῦ περὶ δημοσίας ἐκπαιδεύσεως Κανονισμοῦ. Ἐπομένως ἡ ἀπὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως ἐξίρρασις τῶν σχολείων τῶν ῥωμαϊκῶν κοινοτήτων οὔτε εἶναι δυνατόν νὰ ἐπιτραπῆ ποσῶς, οὔτε ἐν τοῖς ἀρχαίοις προνομίοις ὑπάρχει, ὡς εἰκὸς, διάταξις τις περὶ αὐτοῦ. Διὰ ταῦτα καὶ ἐπειδὴ, οἱ διδάσκαλοι καὶ αἱ διδασκαλίσσαι, ὡς ἰδιῶται καὶ ὡς μὴ ἔχοντες κατιὲν προνόμιον, θέον ὅσκις ὁ νόμος ἀκκιτήση νὰ εἰσάγωνται εἰς δίκτην καὶ νὰ ἐνεργῆται ἐπ' αὐτῶν τὸ νόμιμον, ἡ Ὑμετέρα Παντιρότης πρέπει νὰ σαφηνίσῃ τοῦ ἐγένετο ἢ ἐπέμβασις περὶ ἧς ὁ λόγος καὶ εἰς τί αὕτη συνίσταται.

Το τέταρτον τῶν ζητημάτων εἶναι ἐν ταῖς ποινικαῖς ὑποθέσεσιν οἱ κατηγορούμενοι κληρικοὶ νὰ προσωποκρατῶνται ἐνταῦθα μὲν ἐν τῷ Πατριαρχείῳ, ἐν δὲ τῷ ἐξωτερικῷ ἐν ταῖς Μητροπόλεσι καὶ ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς, μέχρις οὗ ἐκ τῶν ἀνακρίσεων καὶ τῆς προδικασίας ἀποδειχθῆ ἡ ἐνοχῆ ἢ ἡ ἀθωότης αὐτῶν, καὶ ἐν περιπτώσει μὲν ἀθωότητος ν' ἀπολύωνται, ἄλλως ἐν μὲν ἐκκλησιαστικῶς ἐξετασθῆ καὶ ἀποδειχθῆ ἡ ἐνοχῆ αὐτῶν, ν' ἀραιφῆται τὸ ἱερατικὸν ἀξίωμα καὶ παραδίδηται ὁ ἐνοχος τῇ κατὰ τόπους ἀρχῇ· ἐὰν δ' ἐκκλησιαστικῶς δὲν ἀποδειχθῆ ὅτι ὁ κατηγορούμενος ἐπραξὲ πρᾶξιν συνεπείρουσιν

τὴν ἀφαίρεσιν τοῦ ἱερατικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος, νὰ ὑφίσταται ὁ τοιοῦτος τὴν ποινὴν ἐν ἰδιαιτέρῳ μέρει ἐπιτρέποντι τὴν ἀπὸ προσβολῆς προσφύλαξιν τοῦ διατηρηθησομένου ἱερατικοῦ αὐτοῦ ἀξιώματος· ἐπειδὴ δὲ οἱ κληρικοί κωλύονται ὀρθοσκευτικῶς ἀπὸ τοῦ νὰ ὀρκίζονται ὡς ὁ ἀπλοῦς λαὸς, ὅτι θέον νὰ ὀρισθῇ ἡ ὀρκωμοσία αὐτῶν κατὰ τοὺς ὀρθοσκευτικούς νόμους. Καὶ ὅσον μὲν ἀφορᾷ εἰς τὴν ὀρκωμοσίαν, ἐπειδὴ ἡ Ὑμετέρα Παναγιότης προηγουμένως εἶχε δηλώσει ὅτι ὀρθοσκευτικῶς δὲν ἐπιτρέπεται νὰ ὀρκίζονται οἱ πνευματικοὶ ἀρχιεροὶ ὡς οἱ ἰδιῶται, ἀνετέθη εἰς τὸ Συμβούλιον τοῦ Κράτους ἡ σύνταξις Κανονισμοῦ ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου. Ὅσον ὅμως ἀφορᾷ τὰ ἀστικά ἐγκλήματα τῶν πνευματικῶν, ἐπειδὴ μήτε εἶνε δυνατὸν νὰ ἐπιτραπῇ ἡ ἐξαίρεσις αὐτῶν ἀπὸ τῶν διατάξεων τοῦ νόμου ἐν τοῖς τοιούτοις ἐγκλήμασι, μήτε βλέπομεν τὸ Πατριαρχεῖον δικαιούμενον νὰ ζητῇ τοιαύτην ἐξαίρεσιν, προβάλλον ὀρθοσκευτικᾶς προνομίας, διὰ τοῦτο περὶ τῶν τοιούτων ἐγκληματούτων ἢ ἐξακολουθῆ ἐνεργούμενον ὅ,τι ἀνέκαθεν ἐγένετο.

Ἐὸ πέμπτον εἶνε ὅτι ἐνῶ τὸ Πατριαρχεῖον ἀνέμενεν ἵνα ἐν τῷ Ὑψηλῷ Βερανίῳ τῷ δοθησομένῳ τοῖς Βουλγάροις Ἐπισκόποις σημειωθῇ διακρίσεως χάριν ὁ ἕρως «σχισματικὸς ἐπίσκοπος», καὶ ἐνῶ ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ Πρωθυπουργὸς ὑπεσχέθη ἵνα συνεννοούμενος μετὰ τοῦ Πατριαρχείου ὑποχρεώσῃ τοὺς σχισματικούς Βουλγάρους Ἐπισκόπους εἰς τὴν ἀλλαγὴν τοῦ ἐνδύματος, ἐν τούτοις καὶ τὰ δοθέντα Ὑψηλὰ Βεράτια εἶνε ἀπαράλλακτα τῶν διδομένων τοῖς ὀρθοδόξοις Μητροπολίταις, καὶ ἡ μεταβολὴ τοῦ ἐνδύματος δὲν ἐνηργήθη, τοῦτο δὲ προὔξενησε μεγάλην συγκίνησιν εἰς ὅλην τὴν ὀρθοδοξίαν. Ἐν τούτοις κατὰ τὰς δευτέρας ἐξηγήσεις, τὰ Βεράτια τὰ δοθέντα εἰς τοὺς Βουλγάρους ἐπισκόπους δὲν περιέχουσι τὴν λέξιν Ὁρθόδοξος, καὶ ἐγράφησαν ὡς ἔδει νὰ γραφῶσι, τὸ δὲ περὶ μεταβολῆς τοῦ ἐνδύματος λεχθὲν ἀφορᾷ εἰς τὸ ὅτι ἐγένετο σύστασις τοιαύτη τῇ Βουλγαρικῇ Ἐξαρχίᾳ, συνωδᾷ τῇ περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου ληφθεῖσα ἀποφάσει.

Ἐπειδὴ δὲ ἡ Α. Ὑψηλότης ὁ Πρωθυπουργὸς γράφει ὅτι, τὸ ὑπουργικὸν Συμβούλιον ἀπεφάσισεν ἵνα κοινοποιηθῇ τῇ Ὑμετέρᾳ Παναγιότῃ τὰς ὡς ἀνωτέρω ἀποφάσεις αὐτοῦ, πράγμα διὰ τοῦ παρόντος νὰ φέρω τοῦτο εἰς γνῶσιν Αὐτῆς.

Τῆ 7 Μουχαρρέμ. 1308.

11 Αὐγούστου 1306 (1890).

Ἵπουργὸς ΡΙΖΑ.

**ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. Π.
ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΝ ΥΠΟΥΡΓΙΚΟΝ ΤΕΣΚΕΡΕΝ
(ΤΡΙΤΗ ΠΑΡΑΙΤΗΣΙΣ).**

Τῆ Α. Ἐξοχότητι τῷ Ὑπουργῷ τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν Ἱερῶν Ἐκκλησιῶν.

Ἐξοχώτατε,

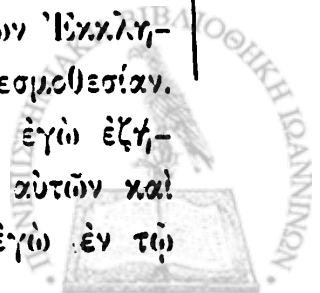
Διήλθον καὶ τὸν ὑπὸ ἡμερομ. 7 Μουχαρέμ 1308 = 11 Αὐγούστου 1890 μετὰ πάσης τῆς ἐπιστασίας τεσερὲν τῆς Ὑ. Ἐξοχότητος, διαλαμβάνοντα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐν τῷ ὑπουργικῷ Συμβουλίῳ, ληρθείσης ὑπὸ μελέτην τῆς ὑπὸ ἡμερ. 28 Ζιλχίτζε 1307 = 2 Αὐγούστου 1890 ἀπαντήσεώς μου, ἀνεσκευάσθησαν τὰ πέντε ζητήματα. ἄνευ τῆς λύσεως τῶν ὁποίων ἀδυνατῶ νὰ ἀνακαλέσω τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ θρόνου παραίτησίν μου, ἦτο: τὸ περὶ διαδικασίας τῆς διατροφῆς, τὸ περὶ διαθήκης, Σχολῶν, διαδικασίας τῶν ἱερέων καὶ ὀρκωμοσίας αὐτῶν καὶ τῆς ἐκδόσεως Αὐτοκρατορικῶν Βερατίων τοῖς σχισματικοῖς βουλγάροις Ἐπισκόποις. Ἐν τῇ ἀνασκευῇ, κατεῖδον ὅτι ἀναφέρονται ἕσα καὶ ἄλλοτε καὶ πρότερον ἐπαναληφθέντα διὰ πραγματικῶν ἀποδείξεων ἀνηρέθησαν ὑπὸ τῶν τεταγμένων εἰς πρόσπισιν τῶν ἀναλλοιώτων καὶ θείων δικαίων τῆς Ἐκκλησίας μου, καὶ διὰ τοῦτο ἐνισχύθη ἐπὶ μᾶλλον εἰς τὴν παραίτησίν μου ἐπιμένων εἰς ἕσα ἐν τῷ προλαβόντι μου Τακρίρῳ ἀνέφερα· οὐχ ἦττον καὶ τῆς εὐκαιρίας ταύτης δραπτόμενος διὰ τελευταίαν φορὰν δὲν λείπω νὰ δώσω διασαφήσεις τινὰς πρὸς ἄρσιν παντὸς δισταγμοῦ ἐπὶ τῶν ἡλίου φαινότερον διαλαμπόντων αἰώνιων δικαίων τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ ἔθνους μου.

Καὶ πρῶτον ὁ ὑμέτερος Τεσκερές ἀφορμὴν λαμβάνων ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῶν περὶ διατροφῆς ἀποφάσεων διαλαμβάνει ὅτι αἱ ἀποφάσεις αὗται ἐπειδὴ δὲν εἶνε δικαστικαὶ πρέπει νὰ ἀναθεωρῶνται, διότι ἡ Σεβ. Κυβέρνησις οὐδέποτε ἀνεγνώρισε δικαστικὸν χαρακτῆρα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα, τὸ δὲ Συμβούλιον δὲν εἶναι δικαστήριον ἀλλὰ Συμβουλευτικόν, Σωματεῖον, οὔτε τὰς ἀποφάσεις αὐτοῦ ὠνόμασε δικαστικὰς, ἀλλὰ (καράρια) γνωμοδοτήσεις, αἵτινες ὑποβάλλονται εἰς ἀναθεώρησιν.

Ἐξοχώτατε, πᾶσα ἀγωγὴ ἔχει ἀνάγκην ἑνὸς ἀρμοδίου Δικαστηρίου· τὸ ἀντικείμενον τῆς ὑποθέσεως ἡμῶν εἶναι αἱ ἀγωγαὶ συζύγων περὶ λύσεως γάμου καὶ τῶν ἐκ τούτου ἀπορρέοντων προικῶν καὶ τρεχώματος, διατροφῆς κτλ. πάντα ταῦτα ἡ Σεβ. Κυβέρνησις εἶπε πάντοτε καὶ λέγει ὅτι εἰσὶν ἀρμοδίως ἀνατεθειμένα, δυνάμει τοῦ Βερατίου καὶ τοῦ Κανονισμοῦ, εἰς τὰ Πατριαρχεῖα. Τὰ

Πατριαρχεία, ἤτοι τὰ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐδρεύοντα Σωματεῖα, Ἰερά Σύνοδος, Μικτὸν Συμβούλιον καὶ πνευματικὸν δικαστήριον, εἰς ἃ ἀναλόγως τῆς ὕλης παραπέμπει ὁ Πατριάρχης πᾶσαν τοιαύτην ὑπόθεσιν πρὸς ἐκδίκασιν; εἶναι δικαστήρια ἢ οὐ; ἐὰν τὸ δεύτερον, τότε ἡ Σεβ. Κυβέρνησις ἀντιφάσκει περὶ ἑαυτὴν καὶ ἀνάγκη νὰ δεῖξῃ ποῖον ἄλλο εἶναι τὸ ἀρμόδιον δικαστήριον ὅπως μᾶθωσι καὶ οἱ Χριστιανοί· ἐὰν τὸ πρῶτον, τὸ δικάζον Πατριαρχεῖον πῶς ἄλλως θὰ ὀνομασθῆ; ἐν ᾧ διέλαθε τὴν προσοχὴν τοῦ Ἰψηλοῦ Ἰπουργικοῦ Συμβουλίου, ὅτι ἐν τῷ Κανονισμῷ τὸ Συμβούλιον οὐδαμοῦ ὀνομαζέται συμβουλευτικὸν Σωματεῖον, αἱ δὲ ἐκδιδόμεναι ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου ἀποφάσεις καλοῦνται ἰλιᾶμ. (Ἀρθ. 10) καὶ αἱ ἀγωγαὶ δαβὰ (11) καὶ ἡ διαδικασία μουχακεμὲ (14) καὶ ὁ ἐνάγων μουδαί καὶ διὰ τὰ δικαστικὰ ἔξοδα ἐπιβάλλεται τοῖς διαδίκοις προκαταβολή· καὶ αὐτὸ τὸ Συμβούλιον θὰ ὀνομαζέτο δικαστήριον ἐπὶ τῶν τοιούτων, ἐὰν καὶ τὰ τότε δικαστήρια τοῦ Κράτους δὲν ὀνομαζόντο Συμβούλια = δαβιῆ μετζλησσὶ καὶ ἐν τῷ περὶ διοργανισμοῦ τῶν δικαστηρίων καὶ δικαιοδοσίας αὐτῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει 21 Ἰανουαρίου 1288 Ἀρθ. 5 καλοῦνται εἰδικὰ δικαστήρια καὶ ὅσα ἄλλα ἀναφέρω εἰς τὸ ὑπὸ ἡμερ. 26 μουχαρεμ. 1307 τακρίριόν μου· τὸ δὲ περιεργότερον ὅτι ἐπὶ τριακοντα περίπου ἔτη ἑκατοντάδες ἀποφάσεων τῶν Πατριαρχείων ὑπὸ τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως ἐξετελέσθησαν ἄνευ τῆς ἐλαχίστης παρατηρήσεως, σωζόμεναι ἐν τοῖς Ἀρχείοις καὶ διατρανοῦσαι τὴν ἀλήθειαν. Δεύτερον ἔρχεται τὸ τῶν διαθηκῶν· ἡ Σεβ. Κυβέρνησις πάντοτε ἀνεγνώρισε καὶ οἱ Κανονισμοὶ διακηρύττουσι καὶ τόσα ἄλλα διατάγματα καὶ διακοινώσεις πρὸς τὰς εὐρωπαϊκὰς δυνάμεις, ὅτι ἡ διαθήκη τῶν Χριστιανῶν εἶναι ὀρησκευτικὸν, ὡς ἐκ τούτου αἱ περὶ ταύτης διαφοραὶ εἰσὶν ἀνατεθειμένα εἰς τὰ Πατριαρχεῖα· ἀφ' ἑτέρου ἡ Σεβ. Κυβέρνησις διατυποῖ ὅτι ἡ διαθήκη τῶν χριστιανῶν τότε θὰ ἦ ἀποδεκτὴ ὅταν τις διαθέτων τὴν περιουσίαν αὐτοῦ ζῶν διενείμῃ καὶ παραδώσῃ εἰς ἕνα ἕκαστον χωριστὰ τὸ μέρος κτλ. . . . ἡ τοιαύτη διαθήκη ἐπικυρωθεῖσα παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου ἢ Ἐπισκόπου εἶναι ἀποδεκτὴ· διὰ τῆς διατυπώσεως ταύτης ἀντιφάσκουσα πρὸς ἑαυτὴν, οὐ μόνον ἄρδην καταστρέφει τὸν σκοπὸν καὶ τὴν οὐσίαν τῆς διαθήκης παρὰ τοῖς χριστιανοῖς, ἀλλὰ καὶ συγχέει καὶ τὴν δικαιοδοσίαν τῶν πνευματικῶν ἀρχηγῶν, ὑποχρεοῦσα αὐτοὺς νὰ ἐπικυρῶσιν ἔγγραφα συνταχθέντα κατὰ τὸ Σερῆ· ἡ διαθήκη, Ἐξοχώτατε, τῶν χριστιανῶν ἀφ' οὗ εἶναι ὀρησκευτικὸν πρέπει νὰ καταρτισθῆ κατὰ τὴν περὶ ταύτης Θεσμοθεσίαν καὶ οὕτω νομίμως ἐπικυρωθεῖσα παρὰ Πατριάρχου, Μητροπολίτου, ἢ Ἐπισκόπου ἔχῃ τὸ κῶρος καὶ τὴν ἰσχύν ἐνώπιον τῶν μόνων ἀρμόδιων Ἐκκλησιαστικῶν δικαστηρίων, δικαζόντων κατ' αὐτὴν ταύτην τὴν ἀνωτέρω Θεσμοθεσίαν.

Τρίτον εἶναι τὸ τῶν Σχολῶν, δι' ἧς ὁ Τεσκερὲς ἀναφέρει ὅτι ἐγὼ ἐξήτησα νὰ ἀποκλείσω τὴν Σεβ. Κυβέρνησιν ἀπὸ τῆς ἐπιθεωρήσεως αὐτῶν καὶ μοὶ γίνεται ἐρώτησις ὁποῖαί τινες εἰσὶν αἱ ἐπεμβάσεις, ἐν ᾧ ἐγὼ ἐν τῷ

τελευταία μου Τεταρτή σαφώς κατέδειξα πόσοι όσον αφορά εις το πρώτον, τούτοις τον αποκλεισμον της Σερβ. Κυβερνήσεως, ουδέως ουδέποτε έρχοιόθη, τούτων η όσον αφορά εις την έρώτησιν των επεμβάσεων αναφέρω όσα πολιτικά έλέγησαν. άνέλθην ή έποπεία και θείσθους των Συγρίων ήτοι αντεθεωρηθη, ως Πνευματικός αρτηριός, οιτινες μετά των περι αυτούς Συμβουλίων διόριζον το προσωπικόν των διδασκάλων, εξαρχαιόζοντας τους μεθυσ ήτων εν των Έκκλησιών και ήλων κληροδοτημάτων, συνέτασαν τα προγράμματα των θρησκευτικών ήθων και λωπών κατ' επιπέδον γαλή, μάτων, συμμόνωσ τοις καθεστώσι ή προαιώνως ήτοι ήτις κατωρρώθη και έστερεώθη δια φρακτιών, ως γκωσιόν, και του Κινοτισμού, ή δε Σερβ. Κυβερνήσις ουκ άνόηποτε παρτήρησιν είχε ήπρήσθη ήτην προς τους πνευματικούς* αρτηριός και μέγους ύπεσθίνους, όπθην έλάμβανε τις θεούσις πιστορορίας, σημερον ή έποπεία Αρχι ήπ' εθείας ειέρχονται εις τα Έκπαιδευτήρια διακίτουν τους διδασκάλους να παρουσιάζωσι τα διπλώματα ήτων προς ήρωσιν, ήκατόν ήτη εξέλεξιν των προγραμμάτων, ως εν της άρτήσεως δε εκείνον κλειόση τις Συγρίας, κατωρρώσθη τους έπτερόρους, πύορη και ήη και φούσιάζουσι τους διδασκάλους και... ήτοι ειόν ή επεμβάσεις γείόμεναι έντιόν του καθεωρμένου και κατωρμένου καθεστώτος έντιόν της ειλικρίνους και πιστής προς την Κυβερνήσιν στάσεως των Αρχιερέων, κληρονομήτων, να γαρ κληρονομήσθη ως έπτερμένους της έμπιστοσύνης έντιόν της συνειδήσεως του λαού εθιρμένου να βιάπη, τα τέκνα του μαρζούμενα θρησκευτικώς και ήθως υπό την ήμεσον κηδεμονίαν των πνευματικών ήτου πατέρων, έντιόν της κοστής Έκκλησίας και Έθους πεποθήσεως ότι ήκαίονουσι ελευθέρως εκπαιδευτέως.

Τέταρτον είναι το περι διαδομασίας των ιερέων και ουρη, ως αναφέρει κατ' λάθος ο Τεταρής, των πνευματικών αρτηριών, όστι περι της διακίτων όέν ύρίσκηαι ζήτημα κατ' τε το Αύτοκρατορικόν Βερτίον και τον Κινοτισμόν, ήθην πρό πολλού, ως αναφέρει ο υπό ήμερον 24 Ρεβέλις 1:01 = 29 Μαρτίου 1300 ύποργικός Τεταρής διακίτων ήτη τότε ειλικρίτη Συνέλευσιν να εύρη τρόπον λύσεως του περι διαδομασίας των ιερέων, ήτοι του κατωτέρου κλήρου, όπερ και εξέτέλεσεν, ήλλ' ήρωσώ διακί όέν έκαρρώθη τότε το έν λόγω σχέδιον, όπερ και ήτη Σ. Κυβερνήσιν υακισποεί και ήτη Έκκλησίαν ήκαίονουσι της εθίνης, ήη φέρει ήπέναντι του ιερταίου, ουδέ θα ήνευθη, να βιάπη, έν τω προσώπω των ιερέων, μετά διακί μονομερή εις τα πολιτικά διακίτηρια, ως οι λαοί ήκτομένων εις τις κοστής φούσιας, ήτη ιερών ήησκειν κατωρρονομένην, έν ή ή Σερβική Κυβερνήσις, προκείμενου περι της όρλωμοσίας των ιερέων χάριω ότι τέλος εκπαρήσθη ήτη έρθότητα των παρακίσειών μου ήνερωρίστε και ήπεδέγη, ήτη ύπερρωσιν ήέσιν των ιερέων ήπέναντι των λαών, έπί της όρλωμοσίας, ήτις έστ' ήριχτή

δικαστική πράξις· κατὰ λογικήν ὄψιν συνέπειαν δὲν δύναται παρὰ τὰ παρα-
δεχθῆναι τὴν διακριτικὴν ταύτην θέσιν τῶν ἱερέων ἐν γένει ἐπὶ ὅλης τῆς
διαδικασίας, ἕπερ καὶ ἀδιστακτικῶς ἀπεκδέχομαι.

Πέμπτον εἶναι τὸ περὶ ἐκδόσεως τῶν αυτοκρατορικῶν Βερατίων τοῖς
σχισματικοῖς Ἐπισκόποις, δι' ὃ ἐν τῷ Τεσπερὲ ἀναφέρεται ὅτι διὰ τὴν ὀρθο-
δοξίαν ἐγένετο τρόπος τινὰ ἢ θέουσα ἱκανοποίησις, διότι ἐν τοῖς δοθεῖσι Βε-
ρατίοις ἢ λέξις ὀρθοδοξία δὲν ἀναφέρεται, καὶ ὅτι ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὴν ὑπο-
σχεθεῖσαν μεταβολὴν τοῦ σχήματος ἐγένετο τῇ ἐξαρχίᾳ ἢ θέουσα σύστασις·
"Ὅταν ἡ Α. Ὑ. ὁ Πρωθυπουργὸς μὲ προέτρπεν ὅπως εὑρεθῆ τρόπος τῆς
λύσεως διὰ τὸν διορισμὸν τοιούτων Ἀρχιερέων εἰς ἐπαρχίας ἐχούσας τοὺς
κανονικοὺς αὐτῶν ἀρχιερεῖς, εἶπον ὅτι οἱ περὶ τὴν ἐξαρχίαν ἢ πρέπει νὰ
ἐμολογήσωσιν ὅτι εἶναι ὀρθόδοξοι, καὶ τότε ὀφείλουσι νὰ σεβασθῶσι τοὺς
κανόνας καὶ θεσμοὺς τῆς ὀρθοδοξίας, ἢ ὅτι δὲν εἶναι καὶ τότε λύεται τὸ
ζήτημα, καὶ δύνανται οὗτοι ἀνομολογήσαντες εἰς ποίαν ἄλλην Ἐκκλησίαν
ἐκτὸς τῆς ὀρθοδόξου ἀνήκουσι νὰ τελῶσιν ἐλευθέρως τὰ ὀρησκευτικὰ αὐτῶν
καθήκοντα· ἄλλο τι πλεῖον ἂν ζητῆ ἢ Σεβ. Κυβέρνησις, τοῦτο ἀνάγκη εἰς
τὴν οἰκουμενικὴν Σύνοδον, ὥστε ἢ παραλείψει τῆς λέξεως ὀρθοδοξία δὲν λύει
τὸ ζήτημα, ἀλλ' ἢ διασάφῃσι εἰς ποίαν Ἐκκλησίαν ἀνήκουσιν οὗτοι. Δυ-
στυχῶς ἢ Σεβ. Κυβέρνησις ἀντὶ τοῦ ἀναγκάσαι τοὺς περὶ τὴν ἐξαρχίαν
ἐμμένοντας εἰς τὸ σχίσμα νὰ ἀποδεχθῶσι τὴν μεταβολὴν τοῦ σχήματος καὶ
τὴν τροποποίησιν τοῦ Βερατίου, ἢ ἐπιτρέψαι τὴν συγκρότησιν οἰκουμενικῆς
Συνόδου ἀναλαμβάνει αὕτη θέσιν ὑπερτάτου δικαστηρίου τῆς ὀρθοδοξίας καὶ
λύουσα δῆθεν τὸ ζήτημα διὰ τῆς παραλείψεως τῆς λέξεως ὀρθοδοξίας ἐν
τοῖς Βερατίοις, ἀποστέλλει αὐτοὺς ἐναντίον τῶν διαμαρτυρήσεών μου πρὸς
καταφρόνησιν καὶ ἐξευτελισμὸν αὐτῆς τῆς ὀρθοδοξίας, ἥδη διανοουμένης τὸν
τρόπον τῆς ἀποκρούσεως τοιαύτης προσβολῆς γενομένης οὕτως ἐπισήμως παρὰ
τῆς Σεβ. Κυβερνήσεως, ἢ τις καὶ διὰ νόμων καὶ διὰ διεθνῶν συνθηκῶν διε-
κήρυξε τὴν ἀκριβῆ προσυλακὴν πάσης ὀρησκείας ἀπὸ τῆς ἐλαχίστης προσβο-
λῆς. Κατόπιν δὲ τοιαύτης ἀνελπίστου καταπατήσεως τῶν θείων δικαίων τῆς
ὀρθοδοξίας προσκαλοῦμαι ὅπως Πατριάρχουσιν ἐπὶ Ἐκκλησίας οὕτως ἐκ Θε-
μελίων διασαλευθείσης καὶ ὡς ἐν διωγμῷ ἰσταμένης. Εἶναι ποτὲ δυνατόν·
Ἐπαναλαμβάνων λοιπὸν ὅσα ἐν τῷ τελευταίῳ μου Τακρίῳ ἀνέφερα καὶ ἐν-
ταῦθα διεσάφησα, ἐπιμένω ὅπως πραγματοποιηθῶσι μετὰ πάσης ἀκριβείας, καὶ
οὕτως ἐπέλθῃ ἡ εἰρήνη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ δι' αὐτῆς ἀπάσι τῇ ὀρθοδοξίᾳ,
ἄλλως διὰ τελευταίαν φορὰν διαβεβαιῶ πάση δυνάμει ὅτι ἀδύνατον νὰ ἀνα-
καλέσω τὴν ἀπὸ τοῦ οἰκουμενικοῦ ὀρόνου παραίτησίν μου.

18 Μουχαρὲμ. 1308 (1306).

21 Αὐγούστου 1890.

ΙΑ.

**ΜΑΖΠΑΤΑΣ ΤΩΝ ΔΥΟ ΣΩΜΑΤΩΝ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. ΕΞ. ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.**

Υψηλότητα.

Οι εὐσεβέστεως ὑποφαινομένοι ἤτε Ἱερά Σύνοδος καί τὸ Δ. Ε. Μ. Συμβούλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ὑπομνηστικῶς τῇ Ὑμ. Ἐξουχότητι καθὰ προλαβόντως ὑπεβάλλομεν τῇ Α. Ὑψ. τῷ Πρωθυπουργῷ ὅτι συμμεριζόμεθα πληρέστατα τοὺς λόγους τοὺς ἀναγκάσαντας τὴν Α. Θ. Παναγιότητα νὰ παραιτηθῇ τοῦ Οἰκουμενικοῦ θρόνου. εὐδέποτε ὄμως θὰ ἀποδεχθῶμεν τὴν παραίτησιν αὐτῆς, ἀλλὰ παρακαλοῦμεν καὶ αὐθις τὴν Σεβαστὴν Κυβέρνησιν ὅπως εὐαρεστηθεῖσα ἐπισπεύσῃ ἐντὸς ὀλίγου νὰ ἄρῃ τὰ τῆς παραίτησεως αἷτια καὶ ἐπιπροχτανεύσῃ τὴν εἰρήνην ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ· ἐν ἐναντία περιπτώσει διαβεβαιούμεν ὅτι μὴ θυνάμενοι ἐν τοιαύτῃ παραλύσει νὰ φέρωμεν τὴν μερίστην τῶν εὐθυνῶν ἀπέναντι τῆς ἱεραρχίας καὶ τοῦ Ἔθνους, εὖς ἐκπροσωποῦμεν θὰ ἀναγκασθῶμεν νὰ ἀποσυρθῶμεν ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν τύχην τῆς ἐν τῇ Ἀνατολῇ Ἐκκλησίας τῇ μερίμνῃ πασῶν τῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν εἰς ἃς δηλωθήσεται ἡ ἐπισπεύδουσα ἀνάγκη τῆς κοινῆς αὐτῶν συναντιλήψεως πρὸς σωτηρίαν.

Τῇ 20 Μουχαρρέμ. 1308.

23 Αὐγούστου 1306 (1890).

IB'.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΚΑΙ ΤΩΝ
ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΠΕΡΙ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ
ΕΝ ΤΗ ΥΨ. ΠΥΛΗ.

Υπουργείον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Θρησκευμάτων.

Πρὸς τὴν Α. Παναγιότητα τὸν Πατριάρχην τῶν Ῥωμαίων.

Αὔριον Πέμπτην περὶ τὴν 8.ην καὶ ἡμέσειαν ὥραν συνέρχεται ἐν τῷ ἡμετέρῳ Υπουργείῳ ἡ δι' Αὐτοκρατορικῶν διατάγματα ὑπὸ τὴν Ἡμετέραν προεδρείαν συστάσα ἐπιτροπὴ πρὸς ἐξέτασιν καὶ μελέτην αἰτήσεων τινῶν ἀφορωσῶν τὰς Θρησκευτικὰς προνομίας.

Ἄξιόνται τοίνυν ἡ Ἡμετέρα Παναγιότης ἵνα εὐαρεστούμενη ἀποστείλῃ κατὰ τὴν ρηθεΐσαν ὥραν εἰς τὸ ὑπουργεῖον ἐν ἧ δύο κατάλληλα πρόσωπα ἐκ τῶν Συνοδικῶν ὅπως ἐπερωτηθῶσι καὶ δῶσιν ἐξηγήσεις ἐπὶ τῶν ἀντικειμένων τούτων.

Τῆ 25 Μουχαρρέμ. 1308.

29 Αὐγούστου 1306 (1890).

253

Υπουργὸς ΡΙΖΑ.

II'.

ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΟΝ ΤΕΣΚΕΡΕΝ.

Τῆ Α. Ἐξουχότητι τῷ Ὑπουργῷ τῆς Δικαιοσύνης
καὶ τῶν θρησκευμάτων.

Ἐξουχότητι.

Ἀνέγνω ἐπισταχμένως τὸν ἀπὸ 29 Αὐγούστου 1306 (1890) τετραπλῆν
τῆς Ὑμ. Ἐξουχότητος δι' οὗ προσκαλούμαι ὅπως ἀποστείλω ἓνα ἢ δύο τῶν
Συνεδείων Ἀρχιερέων πρὸς διασώτησιν τῶν μεταξὺ Πατριαρχείων καὶ Σεβασ-
τιῆς Κυβερνήσεως ζητημάτων.

Ἀπαγγέλλω ἐνδελῶ ὅτι διὰ τῶν διαμειθεθέντων ἐγγράφων ἐπὶ τῶν ἐν
λόγῳ ζητημάτων πᾶσα ἀνάπτυξις καὶ διασάφησις γενομένη λίαν ἐσκεμμένως
ἐξηκολούθη. ἄλλως ἐγὼ παρητημένος τῆς Πατριαρχείας, οὐδεμίαν ἔχω πρὸς
τὴν Ἱ. Σύνοδον ἐπίσημον σχέσιν, ἥτις ἡ εἰρηνοδωρὸς ἐπάνοδος ἀπέλειται τῆς
Σεβαστῆς Κυβερνήσεως.

Τῆ 31 Αὐγούστου 1890 (1306).

28 Μουχαρρέμ 1308.

(Τ. Σ.) ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

ΙΑ΄.

ΤΕΣΚΕΡΕΣ ΤΟΥ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΥ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ.

Υπουργείον τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ὀρησκευμάτων.

Πρὸς τὴν Α. Π. τὸν Πατριάρχην τῶν Ρωμαίων.

Ἡ πρὸς ἐξέτασιν αἰτήσεων τινῶν τῶν Ὑμετέρων Πατριαρχείων ἐσχάτως δυνάμει αὐτοκρατορικοῦ διατάγματος ὑπὸ τὴν ἐμὴν προεδρείαν συστάσα ἐπιτροπὴ ἀπὸ τῆς σήμερον ἤρξατο τῶν ἐξετάσεων, συνεργουμένη ἐν τῇ Ὑψ. Πύλῃ.

Ἐπειδὴ δὲ προσεχῶς γνωστοποιηθήσεται ὑμῖν ἡ ἀπόφασις, ἣν ἡ Κυβέρνησις θέλει λάβει ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξετάσεων τούτων, ἡ Α. Α. Μεγαλειότης διέταξεν ἵνα μὴ δοθῇ ἀφορμὴ ὥστε κανὲν τῶν μελῶν τῆς Ὑμετέρας Κοινότητος νὰ προβῇ εἰς δυσάρεστον τι ἀτόπημα. ἀλλ' ἀναμένητε τὴν ἀπόφασιν ταύτην, κοινοποιηθῆ δὲ τοῖς ἀρμοδίοις ὅτι ἐὰν ἤθελε συμβῆ δυσάρεστον τι, θέλουσι θεωρηθῆ ὑπεύθυνοι διὰ τοῦτο ὁ Πατριάρχης καὶ οἱ ἐν τοῖς Πατριαρχείοις ἐργαζόμενοι.

Διὰ ταῦτα ἀξιῶ ἵνα συνωδᾷ τοῖς ἀνωτέρω ἐνεργήσητε τὰ δέοντα.

Τῆς 3 Σεφὲρ 1308.

6 Σεπτεμβρίου 1890 (1306).

Υπουργὸς ΡΙΖᾶ.

ΙΕ.

**ΑΠΑΝΤΗΣΙΣ ΤΗΣ Α. Θ. ΠΑΝΑΓΙΟΤΗΤΟΣ
ΠΡΟΣ ΤΗΝ Α. Ε. ΤΟΝ ΥΠΟΥΡΓΟΝ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
ΚΑΙ ΤΩΝ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ.**

Ἐξοχώτατα,

Ἀνεκδιώθη μοι πρότερον διὰ τοῦ ὑπὸ ἡμέρ. 3 Σεβέρ 1308. 5 Σεπτεμβρίου 1890 ἐπισήμου Γεσηρέ τῆς Ἱμετέρας Ἐξοχώτητος ἔτι, ἐπειδὴ ἡ Σεβ. Κυβέρνησις προσεγγῶς θέλει γνωστοποιήσει τὴν ἐπὶ τῶν Ἑκκλησιαστικῶν ζητημάτων ἀπόφασιν αὐτῆς. Ἀυτοκρατορικὸν διάταγμα μοι συνιστᾷ τὴν πρόληψιν παντὸς δυσχερέτους, δυσχερέτου γὰρ προέβη, παρὰ πῶς τῶν μελῶν τῆς Ἱμετέρας Κοινότητος καθιστῶν ὑπευθύνους ἐπὶ τούτῳ τὸν Πατριάρχην καὶ τοὺς ἀρμοδίως ἐργαζομένους ἐν ταῖς Πατριαρχείαις. Εἶς ἀπάντησιν πληροσορῶ ἔτι παρατιθέμενος τῆς Πατριαρχείας σαφῶς διατρέψωσα ἔτι ἐγὼ ὡς Πατριάρχης, κατὰ συνέπειαν καὶ τὰ κατὰ τοὺς Κανονισμοὺς ὑπὸ τὴν προεδρείαν τοῦ Πατριάρχου ἀδιασπᾶστος συνεργαζόμενα Σύμβουλα, Ἱερὰ Σύνοδος καὶ Συμβούλιον εὐχόμενον εὐχ. ἔσμεν οἱ παραιτοὶ τῆς Ἑλληνικῆς καταστάσεως τῆς Ἑκκλησίας καὶ τῶν ἐν ταύτῃ προβλεπομένων σοβαρωτάτων συνεπειῶν ἀλλὰ καὶ διεμαρτυρήθη διὰ τοῦτο κατὰ τῶν παραιτίων, οἵτινες εἰσὶν οἱ προκαλέσαντες καὶ ἀντεγόμενοι ταύτης καὶ αὐτοὶ μόνοι εἰσὶν οἱ ὑπεύθυνοι· ἄλλως τε τὸ ἔθνος μου, ἔπως πάντως προστηρέθη εὐνομίως καὶ νομοταγῶς, εὖτω καὶ ἴνυ ἐξουλιουθεῖ μεθ' ὑπομονῆς ἀλλ' ἐνταυρίως ἀπεκδεχόμενον τὴν ταχέει τῶν ζωτικωτάτων αὐτοῦ ζητημάτων αἰσίαν λύσιν, τὴν μόνην δυναμένην εὐθύνως ἀρελεῖν δι' ἧς προσκομῆται εἰρήνης.

Τῆ 8 Σεπτεμβρίου 1890.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ:

Α.	— Ταχρίριον τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Πρωθυπουργὸν	Σελ. 3
Β.	— Δεύτερον Ταχρίριον τῆς Α. Θ. Π. πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Πρωθυπουργὸν	" 5
Γ.	— Ὑπόμνημα τῆς Α. Θ. Π. πρὸς τὴν Α. Α. Μ. τὸν Σουλτάνον	" 6
Δ.	— Παραίτησις καὶ διαμαρτύρησις τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου	" 8
Ε.	— Μαζπατᾶς (πρακτικόν) τῶν δύο Σωμάτων πρὸς τὴν Α. Υ. τὸν Πρωθυπουργὸν	" 10
Στ.	— Ἀπάντησις τῆς Α. Εξ. τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων	" 11
Ζ.	— Ἔτερα ἀπάντησις τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων	" 12
Η.	— Ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τοὺς προηγουμένους Ὑπουργικούς Τεσκερῆδες. (Δευτέρα παραίτησις)	" 14
Θ.	— Τεσκερῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων	" 19
Ι.	— Ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος εἰς τὸν προηγούμενον Ὑπουργικὸν Τεσκερῆν. (Τρίτη παραίτησις)	" 22
ΙΑ.	— Μαζπατᾶς τῶν Σωμάτων πρὸς τὴν Α. Εξ. τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων	" 26
ΙΒ.	— Τεσκερῆς τοῦ Ὑπουργοῦ τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων περὶ συστάσεως ἐπιτροπῆς ἐν τῇ Υ. Πύλῃ	" 27
ΙΓ.	— Ἀπάντησις εἰς τὸν προηγούμενον Τεσκερῆν	" 28
ΙΔ.	— Τεσκερῆς τοῦ Ὑπουργείου τῆς Δικαιοσύνης	" 29
ΙΕ.	— Ἀπάντησις τῆς Α. Θ. Παναγιότητος πρὸς τὴν Α. Εξ. τὸν Ὑπουργὸν τῆς Δικαιοσύνης καὶ τῶν Ἐργασκευμάτων	" 30

LE "TESKÉRÉ" MINISTÉRIEL.

NOUS AVONS déjà dit que, lundi, S. A. le Grand Vézir avait adressé à S. E. Riza pacha, ministre de la justice et des cultes, un *teskéré* contenant les décisions prises par le Gouvernement Impérial au sujet des demandes faites par le Patriarcat du Phanar concernant ses privilèges. Ce *teskéré* a été communiqué, avant hier mardi, au Patriarcat qui en a immédiatement pris connaissance.

Voici, en substance, une traduction de ce document :

1o En ce qui concerne la question des mariages, divorces, et les sentences rendues par le Patriarcat concernant les dots comme aussi les pensions alimentaires après la dissolution du mariage, — le Gouvernement Impérial décide que les affaires de mariage et de divorce seront, comme par le passé, du ressort des autorités ecclésiastiques, tant à Constantinople que dans les provinces. Les sentences des tribunaux ecclésiastiques concernant les pensions alimentaires constituées après dissolution du mariage, seront exécutoires par l'autorité civile (*idjra-daïreler*) en tant que la partie intéressée — celle condamnée à payer la pension — ne réclamerait pas contre la quotité fixée, au cas où celle-ci serait supérieure à ses moyens de fortune. S'il y a réclamation, les autorités ecclésiastiques seront invités à examiner de nouveau l'affaire et leur seconde sentence, confirmant ou modifiant la première, sera exécutoire par l'autorité civile d'après les règles adoptées dans l'exécution des sentences concernant les débiteurs en général. Quant aux procès concernant les dots, procès jugés par le Conseil national mixte du Patriarcat, conformément à l'art. 3 du règlement définissant les attributions de ce Conseil, les sentences qu'il aura rendues seront exécutoires dans les mêmes formes ; les tribunaux civils recevront à ce sujet les instructions nécessaires afin de respecter la procédure des autorités ecclésiastiques grecques et avis en sera également donné aux tribunaux religieux musulmans.

2o La question des testaments devrait, d'après le Patriarcat, être considérée comme une question purement religieuse et, partant, être régie par les lois ecclésiastiques en vigueur dans l'Eglise grecque. — Renseignements pris, il n'y a pas de règle définie à ce sujet. Dans quelques pays, le testateur

ut, s'il a moins de quatre enfants, disposer de la moitié de sa fortune au profit d'autres personnes et du tiers seulement quand il a quatre ou plus de quatre enfants. En Allemagne, le testateur peut disposer à sa volonté des deux tiers de sa fortune ; en Autriche, la moitié seulement de ses biens est laissée à sa discrétion. En France et en Roumanie, si le testateur a un enfant, il peut disposer de la moitié de sa fortune, s'il en a deux du tiers, s'il en a trois ou plus du quart seulement. Bref, la question est, dans les différents pays, régie par des lois propres à chacun de ces pays. En Turquie, la proportion gardée à ce sujet, c'est le tiers de la fortune, et il n'y a pas lieu de changer cette disposition ; toutefois, les testaments léguant aux héritiers plus de deux tiers ou à d'autres personnes plus d'un tiers des biens meubles ou immeubles du *de enjus*, sont régis par les ordonnances de l'année 1278 concernant les successions des chrétiens et d'après les dispositions de l'article 12 du règlement du Patriarcat. La réserve que fait la loi quand elle dit "après examen et constatation" signifie que ces testaments doivent avoir été au préalable légalisés par le patriarche, les métropolitains, les évêques ou leurs représentants. Quant à la procédure en vigueur suivie dans les affaires de testaments, elle prescrit que les affaires se référant à des successions qui, à cause de leur nature, doivent être inventoriées par l'entremise du *Chéri*, doivent être jugées par les tribunaux du *Chéri*; celles qui appartiennent à la catégorie des affaires régies par les lois du *vacouf*, de la propriété foncière et, en général, par les lois civiles de l'Empire, sont de la compétence des juridictions désignées par le Gouvernement. Dans les deux cas qui précèdent, les testaments concernant les biens meubles, les *mulk* proprement dits, les biens à *moukatta* et les *vacoufs* seront— s'ils sont régulièrement enregistrés et certifiés par les autorités ecclésiastiques— valables devant tous les tribunaux de l'Empire. Quand les héritiers sont majeurs, toute contestation à propos d'héritage dont une partie aura été attribuée à des tiers, sera, comme par le passé, réglée par les autorités ecclésiastiques.

3o Relativement aux écoles privées dont la direction est attribuée aux chefs religieux de la nation grecque, le Patriarcat dit que la nomination des professeurs et la rédaction des programmes doivent appartenir aux conseils du Patriarcat et des métropoles et que, pour trans-

mettre des ordres ou demander des renseignements concernant ces écoles, le Gouvernement Impérial doit s'adresser aux susdits chefs religieux. — Comme le Gouvernement Impérial a le droit d'examiner si les professeurs des écoles sont ou

non pourvus de diplômes et comme, d'autre part, la direction des écoles grecques appartient au Patriarcat et aux autorités ecclésiastiques, les inspecteurs et directeurs de l'instruction publique auront à examiner les programmes des leçons enseignées, les diplômes des professeurs ainsi que les certificats de capacité et de bonne conduite qui leur auront été délivrés par le Patriarcat à Constantinople ou par les autorités ecclésiastiques des provinces. S'il est constaté qu'un professeur ne possède pas le diplôme et les certificats ci-dessus mentionnés ou qu'il enseigne des leçons en dehors des programmes arrêtés, le professeur sera licencié et les programmes modifiés à la suite d'une correspondance échangée, à Constantinople entre le Ministère de l'instruction publique et le Patriarcat, et dans les provinces entre les autorités locales, civiles et religieuses.

40 Sur la question de l'exemption pour les prêtres à prêter serment, de leur arrestation et jugement en matières pénales, — comme, depuis la mise en exécution du code de procédure pénale, l'exemption de prêter serment en faveur des prêtres cités comme témoins constituait un obstacle au cours rapide du procès, il sera dorénavant procédé d'après les dispositions légales définissant le serment à prêter par les prêtres, d'après le rite de leur religion, au Patriarcat à Constantinople et devant les autorités ecclésiastiques dans les provinces. Quant à l'arrestation des prêtres, ceux ci seront, comme par le passé, retenus dans le patriarcat ou les métropoles dont ils relèvent. Dans l'interrogatoire et le jugement des religieux comparissant pour affaires pénales devant les tribunaux correctionnels et criminels, il sera suivi la règle suivante : Les citations émanées des juges d'instruction et des tribunaux parviendront aux prêtres prévenus par l'entremise du Patriarcat à Constantinople, des métropolitains et évêques dans les provinces. Les autorités religieuses, de leur côté, auront à livrer les coupables immédiatement. Si le prêtre n'est pas livré ou ne se conforme pas à la citation, il sera fait usage des dispositions légales jusqu'au prononcé du jugement et la fixation de

la peine encourue, le prêtre sera gardé dans des lieux de détention autres que ceux destinés aux coupables ordinaires, dans les chambres réservées aux personnes de qualité. Si la condamnation du prêtre arrêté porte sur une contravention ou un délit simple, il ne sera pas — une fois condamné — privé de son caractère religieux et pourra même purger l'emprisonnement auquel il aura été condamné dans le Patriarcat ou dans les métropoles. S'il est condamné pour crime, il devra être dégradé et subir sa peine dans les prisons ordinaires. — Au cas où, par suite de troubles, l'état de siège était proclamé sur n'importe quel point de l'Empire, tous les coupables sans aucune distinction seront — jusqu'au rétablissement de l'ordre — jugés par les conseils de guerre ; toutefois, en ce qui concerne l'arrestation et l'emprisonnement des prêtres, ces tribunaux auront à se conformer aux règles ci-dessus.

LE SERMENT DES PRÊTRES.

Les journaux turcs publient le texte du nouvel article de la loi relatif au serment des prêtres et des rabbins.

En voici une traduction :

En cas d'obligation pour les prêtres et les rabbins de prêter serment devant les tribunaux civils et correctionnels et les juges d'instruction, ils seront, d'après leur rite, envoyés aux patriarcats, évêchés et rabbinate dont ils relèvent ; ces derniers feront savoir par un *tezkéré* si le serment a été ou non prêté.

29 — Septembre 1890.

LA QUESTION PATRIARCALE.

Voici la traduction de la lettre vizirienne adressée le 13 novembre 1306 au ministère impérial de la justice et des cultes, et communiquée au Patriarcat œcuménique.

En réponse à la communication qui lui a été faite des décisions prises, après délibération en conseil des ministres, sur l'instance du Patriarcat œcuménique concernant ses privilèges ecclésiastiques, Sa Sainteté le Patriarche expose, dans un *takrir* transmis à la Sublime Porte par Votre Eminence, qu'il existe des différences essentielles entre ses demandes et les résolutions arrêtées.

D'après les explications verbales données par le Patriarcat, ces différences portent : En matière de pensions alimentaires, sur la non-perception de la partie adverse des frais occasionnés par l'emprisonnement des débiteurs détenus en exécution de décisions définitives rendues par le Patriarcat ; en matière testamentaire, sur la non-inscription par les tribunaux des biens meubles et immeubles légués par un orthodoxe, ses héritiers fussent-ils majeurs ou mineurs ; en matière scolaire, sur l'approbation par le Patriarche ou les métropolitains des programmes des études et des diplômes des professeurs et des institutrices ; et, enfin, sur la modification du costume des évêques bulgares et l'insertion de certaines dispositions dans leurs *bérats*.

Le conseil des ministres, après avoir examiné ces questions, a rendu les décisions suivantes :

Comme il est juste de ne pas percevoir de la partie adverse des frais d'entretien pour les débiteurs emprisonnés en exécution de sentences définitives prononcées en matière de pensions alimentaires, une disposition spéciale sera ajoutée, à ce sujet, au règlement sur l'exécution des jugements.

Pour ce qui est des testaments, si un chrétien ayant des héritiers majeurs ou mineurs laisse un testament, confirmé par le Patriarche, un métropolitain ou un évêque, cet acte sera reconnu valable par les tribunaux, et les biens légués, tant meubles qu'immeubles, à l'exception des terres émiriées et des vakoufs, seront remis au légataire sans qu'on y mette la main. Les contestations entre héritiers du chef de pareils testaments étant à Constantinople du ressort du Conseil mixte du patriarcat, conformément à

l'art. 3 du règlement de ce Conseil, seront de même jugées dans les provinces par les Conseils métropolitains et les sentences rendues mises à exécution par les bureaux exécutifs.

De même que les programmes scolaires sont dressés ou approuvés par le patriarcat ou les sièges métropolitains, et les diplômes et certificats des professeurs ou institutrices certifiés par ces autorités ecclésiastiques, il est nécessaire que le gouvernement en ait aussi connaissance. Par conséquent, les cours des écoles seront inspectés par l'inspecteur ou le directeur de l'instruction publique, et s'il est constaté que l'on y enseigne des matières nuisibles, et que parmi les instituteurs ou institutrices il en existe de non-diplômés, les dites matières seront, après correspondance avec le Patriarcat ou les métropolitains, interdites et les professeurs et institutrices sans diplôme remplacés par leur entremise.

Quant au changement de costume des métropolitains bulgares, les recommandations qui ont été déjà précédemment faites à ce sujet à S. B. l'Exarque bulgare lui seront renouvelées.

La suspension depuis quelque temps des services religieux dans les églises provoque, à l'heure qu'il est, les plaintes des populations grecque et bulgare de la Roumélie contre le Patriarcat. Or, il est de

264
notoriété publique que le gouvernement impérial ne s'est jamais départi de son attitude conservatrice et pleine d'équité à l'égard des prérogatives religieuses. Ainsi qu'il a été expliqué en détail dans la communication précédente, ces prérogatives sont intégralement maintenues et restent en pleine vigueur et de grandes facilités ont été accordées en ce qui concerne les affaires du Patriarcat et des chefs religieux qui dès lors doivent être confiants et rassurés et, appréciant à leur haute valeur les concessions octroyées *ab antiquo* par le gouvernement impérial au Patriarcat et confirmées par S. M. le Sultan notre auguste maître, se montrer satisfaits et reconnaissants.

Le conseil a donc été d'avis d'inviter S. S. le Patriarche, par l'entremise de Votre Eminence, à reprendre l'exercice de ses fonctions, et, faisant preuve de dévouement, à s'abstenir de tous actes de nature à froisser la conscience de la communauté grecque tels que la suspension du service divin dans les églises et de tous autres faits contraires aux devoirs de fidélité entraînant sa responsabilité.

Un iradé impérial ayant sanctionné les décisions qui précèdent, Votre Eminence voudra bien s'y conformer.

LE SERMENT DES PRÊTRES.

AUX TERMES d'une loi spéciale, sanctionnée par iradé impérial et promulguée en date du 29 septembre 1890, les prêtres chrétiens et les rabbins seront tenus de prêter serment toutes les fois que cela aura été jugé nécessaire par les tribunaux civils et criminels ou encore par le parquet. La prestation du serment aura lieu, d'après les différents rites, dans les patriarchats, évêchés ou rabbinnats, qui auront à informer l'autorité compétente si le serment a été prêté ou non.

« Περὶ τῆς μεταβιβάσεως ἀκινήτων κτη-
μάτων, λόγῳ προικῶς, ἀφ' ἑνὸς προσώπου
εἰς ἕτερον, ἐξεδόθη ἡ παρὰ πύδας πρὸς
τοῦς σεβασ. μητροπολίτας πατριαρχικῆ
καὶ συνοδικῆ ἐγκύκλιος.

ΔΙΟΝΥΣΙΟΣ ἐλέω Θεοῦ κτλ.

Πρωτ. 1877
Διεκπ. 1313

Ἰερώτατε Μητροπολίτα. ὑπέριμε
καὶ ἔταρξε. ἐν ἀγίῳ Πνεύματι ἀγαπη-
τὲ ἀδελφὲ καὶ συλλειτουργῆ τῆς ἡμῶν Μετριότη-
τος κυρ. χάρις εἴη τῇ αὐτῆς ἱερότητι
καὶ εἰρήνῃ παρὰ Θεοῦ. Συνεπεῖα ἀποφάσεως τῆς
σεβαστῆς αυτοκρατορικῆς Κυβερνήσεως εἰγενέ-
σθη ἐπὶ τοῦ ἀοιδίου ἐν τοῖς προκατόχοις ἡμῶν
κυροῦ Ἰωακείμ τοῦ ἀπὸ Κυζίκου ἐγκύκλιος ἐκ-
κλησιαστικῆ ἐπιστολῆ, ἐντελλομένη τοῖς καθ' ἕνα
ἐν τῷ γάμῳ ὀρθοδόξου τινὸς ἤθελε δοθῆ ὡς προῖξ
ἀκινήτων τε κτήμα, ἀπευθύνωσι, τῇ αἰτήσῃ τῶν
ἐνδιαφερομένων, ταχρίριον τοῖς ἀρμοδίοις ὑπαλλή-
λοις τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως (Μεγχεμεδες ἢ
Μουατζελέτ ταπού μεμμουρού) γνωστοποιούντες
ὅτι τὸ ἀκίνητον κτῆμα, περὶ οὗ πρόκειται, ἐδόθη
ὡς προῖξ, καὶ οὕτω τῆς προικῶς ιδιότητος τοῦ
κτῆματος γνωστῆς γενομένης, μὴ ἀναφύονται
δυσχερεῖαι δάκεις, συνωδὰ τῷ ἡμετέρῳ περὶ
προικῶς νόμῳ, δεόν ἵνα ἡ κυριότης τοῦ ἀκινήτου
κτῆματος ἐπιστρέψῃ τοῖς προικοδόταις. Ἐπει-
δὴ ὅμως ἡ τοσοῦτον λυσιτελῆς αὔπη τῆς σεβ.
Κυβερνήσεως ἀπόφασις, ἀπορρέουσα ἐκ τῆς ὑπὲρ
τῆς εὐθυμερίας τῶν πιστῶν ὑπηκόων ἀξιαγάστου
αὐτῆς μερίμνης, παρορᾶται ἐνίοτε ἐν τισὶ μέρεσι,
μὴ ἐκπληρουμένης δὲ τῆς ἀνωτέρω διαγραφείσης
διατυπώσεως, πλείστα ὅσα ἐγείρονται δυσχε-
ρεῖαι, ὁσάκις, ἐν θανάτῳ ἐνὸς τῶν συζύγων ἢ δια-
ζευξεί αὐτῶν, ζητεῖται, συμφώνως τῇ νομοθεσίᾳ
τῆς ἡμετέρας Ἐκκλησίας, ἡ ἐπιστροφή τοῦ ὡς
προικῶς δεθέντος ἀκινήτου κτῆματος, διὰ ταῦτα,
δεδομένης τελευταίως ἐφορμῆς, ἡ σεβαστὴ Κυβερ-
νήσις τοῦ φιλολάου καὶ εὐεργετικωτάτου ἡμῶν
Ἀνακτος ἠδούκησε καὶ αὖθις ἵνα συστήσῃ
τὴν ἀκριβῆ, ἐφαρμογὴν τοῦ περὶ οὗ ὁ λόγος
ἴσταν λυσιτελοῦς μέτρου πρὸς πρόληψιν τῶν
ἀναφυομένων δυσχερειῶν. Τὸ γεγονός τοῦτο
φέροντες εἰς γνῶσιν τῆς αὐτῆς ἱερότητος,

πρότρεπόμεθα καὶ ἀξιούμεν ἵνα δηλώσῃ τοῖς
ὑπὸ ἀρχιερατικὴν αὐτῆς δικαιοδοσίαν ὀρθο-
δόξοις χριστιανοῖς ὅτι, ἐν περιπτώσει, καθ' ἣν οἱ
προικοδόται ἤθελον δώσει ὡς προῖκα ἀκίνητόν τε
κτῆμα, οἰασθῆποτε φύσεως καὶ ἀν' ἣ τοῦτο
(μούλκιον ἢ βρχούριον ἢ γῆ δημοσία) ὀφείλουσιν
ἀπευθύνειν τῇ αὐτῆς ἱερότητι αἰτήσιν δεόντως
ἐπικεκυρωμένην, σημειοῦντες ἐν αὐτῇ ἐν πάσῃ
ἀκριβείᾳ τὸ ἀκίνητον κτῆμα, ὅπερ δίδεται ὑπὸ
αὐτῶν ὡς προῖξ (ἦτοι τὸ μέρος ἐνθα κεῖται τὸ
κτῆμα, τὰ συνορα αὐτοῦ, ὡς καὶ εἴ ἐστι βρχού-
ριον, ἢ μούλκιον, ἢ δημοσία γῆ, καὶ εἴτι ἕτερον),
ἢ δὲ αὐτῆς ἱερότης βεβαιουμένη, περὶ τούτου
δεόν ἵνα γνωστοποιῆ διὰ ταχρίριου αὐτῆς, τοῖς
ἀρμοδίοις κυβερνητικοῖς ὑπαλλήλοις (Μεγχεμεδες
ἢ Μουατζελάτ ταπού μεμμουρού), αἰτουμένη
τὴν σημείωσιν τοῦ κτῆματος ὡς προικῶς ἐν τε
τοῖς κτηματολογίοις καὶ ἐν τῷ ἐκδοθῆσομένῳ
τίτλῳ πρὸς μεταβίβασιν τῆς κυριότητος τοῦ
κτῆματος εἰς τοὺς λαμβάνοντας αὐτὸ ὡς προῖκα.
Πεποιθμενοὶ οὖν ὅτι ἡ αὐτῆς ἱερότης κατανοοῦ-
σα τὴν σπουδαιότητα τοῦ μέτρου τούτου καὶ τὰ
ἐξ αὐτοῦ ἀγαθὰ ἀποτελεσματα, ἅτινά εἰσιν ἡ ἀ-
παλλαγὴ τῶν χριστιανῶν αὐτῆς ἀπὸ πολυδα-
πανων καὶ οἰκαστικῶν ἀγῶνων ἢ ἐξασφαλισίς
τῆς κυριότητος τῆς ἀκινήτου προικῶς τοῖς νομί-
μοις δικαιούχοις, προθύμως προνοήσει περὶ ἀνελ-
λιποῦς αὐτοῦ ἐφαρμογῆς παρὰ τοῖς χριστιανοῖς
αὐτοῖς, ὀφείλουσιν ἐγκαρδίως εὐγνωμονεῖν καὶ
τῷ δεῖγματι τῆς ὑπὲρ αὐτῶν εὐεργετικῆς προ-
νοίας τῆς σεβαστῆς Κυβερνήσεως καὶ δεεσθαι
ὑπὲρ τῆς πολυτίμου ὑγείας τοῦ φιλολάου καὶ
εὐεργετικωτάτου ἡμῶν Ἀνακτος πρὸς τὸν βα-
σιλέα τῶν βασιλευόντων, οὗ ἡ χάρις καὶ τὸ ἀ-
πειρον ἔλεος εἴη μετ' αὐτῆς. , αὐπὴ ματοῦ α'.

- + Ὁ Κων)πόλεως ἐν Χριστῷ ἀγαπητὸς ἀ-
- δελφός. + Ὁ Ἡρακλεῖας Γερμανός. + Ὁ Νι-
- καίας Σωφρόνιος. + Ὁ Δέρκων Καλλίνκος
- + Ὁ Νικοπόλεως καὶ Πρεβέζης Ἰερώνυμος + Ὁ
- Βιζύης Κωνσταντῖος. + Ὁ Λίμνου Ἰωακείμ.
- + Ὁ Ἰμβρου Πάσιος. + Ὁ Σισανίου Ἀθανά-
- σιος. + Ὁ Μογλενῶν Καλλίνκος + Ὁ Δρυϊ-
- νοπούλεως Κλήμας. + Ὁ Χαλεπίου Δωρόθεος

— ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ —
ΕΥΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
ΑΥΕΩΝ ΑΡΙΘ.

بوکره مقام س امی، صدارت پناہیدن تسطیر
بیورلش و بر صورتی دخی روم بطریق خانہ سنہ
تبلیغ، قلمش اولان تحریرات عمومیہ نیک
صورتیدر:

روم بطریق خانہ سنک امتیازات قدیمہ
مذہبیہ سنک ادامہ محفوظیتی استدعاسیلہ عقد
نکاح و فسخ نکاح مادہ لرندن متولد نفقہ
و تراخومہ و جہازدعوالری حقنہ بطریق خانہ جہ
ویریلہ جک قرارک کماکان اجراسنہ و وصیت
مادہ سنہ و روم مکتبیرینک اصول تفتیشیہ سنہ
ورہابینک امر تحلیف لریلہ مواد جزائیہ دن
طولایی صورت توقیف و محاکمہ لریلہ دائر اعطا
ایلدیکی تقاریر اوزرینہ مقدم و مؤخر جریان
ایدن تدقیقات و مذاکراتہ توفیقاً و مذکور
بطریق خانہ نیک بارات عالی حائز اولدین امتیازاتک

محفوظیتی تائیداً عدلیہ و مذاہب نظارت جلیلہ سی
وساطتیلہ تواریخ مختلفہ، ده بطریق خانہ یہ تبلیغ
اولنان مفردات و جہلہ عقد نکاح و فسخ نکاح
مادہ لرندن متولد نفقہ و تراخومہ و جہاز
دعوالری اوتہ دنبرو بورادہ بطریق خانہ لردہ
و طشر لردہ مترہ پولید خانہ لردہ کورلکده اولدینی
مثلہو بعدما دخی تعامل قدیمہ رعایت اولنغله
برابر تقدیر نفقہ حقنہ کرک بطریق خانہ دن
و کرک طشرہ مترہ پولید خانہ لرندن ویریلان
قرار و یا اعلاملرک تحصیل نفقہ اولنہ جقسلر

طرفلارندن اعتراض وقوع بولمىچە اجرا دائره -
لرنجه اوتە دنبرو اجرا اولسه كادىكى كې اصل
مسئله اشتكائيه اولان حين اجواذه نفقه نيك
زياده تقدير قلنديقى وپوسيله نسويه سنجه
عجزىنى ادعا ودره يان ايدنلرك بوكونه اعتراف -
ضارينك استماع و تدقيق خصوصى دخى بعدازين
بطريقخانه به حواله اولنوب بونك اوزرينه
بطريقخانه جه بالتدقيق تعديل وياتصديق حاوى
ويريله جك قرار نهائيلرك اجرا دائره لرنجه
اجراسنه مبادرت اولنسى و بويابده سائر
مديونلر حقنده جارى اولان اصوله توفيقاً
نفقه حقنده ويريله جك قرار نهائيلرك اجرا -
آئنده حبسى لازم كلان مديونلر ايجون ديكر
طرفدن اعاشه مصرفى التامسى

وصيت ماده سنه كلنجه بوخصوص امور
حقوقيه دن اولمقله برابر بطريقخانه نظامنامه -
سنگ مجلس مختلط دائمى اعضاسنگ وظائفه
دائر اولان فصلنك اوچنجه ماده سى موجبنجه
خصوص مذكوره متعلق منازعاتك تدقيق
وتسويه سى مجلس مذكوره محول اولديغندن
صغير ويا كير ورثه سى اولان بر خريستيانك
ترك سندن ظهور ايدن وصيتنامه بطريق
ويامتره بوليد ويا خود بسقبوس طرفدن تصديق
اولنشى بولندينى حاله محكمه جه معتبر طوتيلوب
اراضى اميره و اوقافدن ماعدا شامل اولدينى
كرك مال و كرك ملكك موسى لهه يعنى وصيت
اولسان جهته بلا وضع يد ترك ايديله جكى كى

بين الورثه ويا ورثه صغارك ولسى طرفدن
اشبو وصيتدن منبعث ياخود وصيتنامهك اعتبار
وموثوقيتى حقنده وقوعه كله جك منازعات
بطريقه خانهك مجلس مختلط نظامنامه سنك اوچنچي
مادهسى موجبنجه درسه ادمه مجلس مذكوره
رؤيت اولنه جنى مثللو ولاياتده دخى متره پوليد
خانه مجلسنده كور يلوب مجلس مذكوره دن
ويريله جك اعلاماتك حكومتجه اجرا دائره -
لرندن اجرا اولنسى وشو قدر كه بوقرار روم
اورتودوقسن جماعتنه عائد اولدينى جهتمله
ورثه دن بعضلى اشبو جماعتدن غيرى جماعته
منسوب اولدينى وياخود تبعه اجنبيه دن بولندينى
ويا تصديق اولنان وصيتنامه وقف ويا اراضى
اميريه ينى وياخود كرك تبعه دوات عليه دن
وياتبعه اجنبيه دن آخبر بر كيمسه ايله منازع فيه مال
وياملكى شامل اولدينى حالده اومقوله وصيتنامه
مه دن منبعث دعاوينك رؤيتى محاكم دولت
عليه راجع اولسى .

مكانبك درس پروغراملى بطريقه خانه
ومتره پوليد خانه لرحه تنظيم ويا تصديق ومعلم
ومعلمه لرك ديپلومه وشهادتنامه لرى ينه انلر
طرفدن تصديق اولندينى كى حكومتجه ده
معلوم اولسى لازم كله چكندن معارف مفتش
ويامديرلى طرفدن مكانبك تدرى ساتى تفتيش
ايله مضر درس و اولوجه له شهادتنامه سى
اوليان معلم ومعلمه لرك كورلديكى حالده
دور سعادتمده ايسه معارف نظارتى وطشره لرده

ایسه حکومت محلیه چاب لرندن بطریقخانه
ومتره پولیدخانه ایله بالخابره او مقوله درسارک
او قوتدیرلماسی و او کی شهادتنامه سز معلم
ومعلمه لرك انلرك واسطه سیله تبدیلیه ایتدیرلمسی.
اصول محاکمات جزائیه نك موقع اجرایه
وضه ندیرو مواد جزائیه دن طولایی شهادته
کلان رهساینك عوام ناس کی عین ایتمکدن
امتناعلری امر محاکمهی اشکال ایتمکده اولسنه
مبنی کرك امور حقوقیه و کرك دعاوی جزائیه دن
ناشور تخلیو، اقتضا ایدن رهساینك اینلری
وجهله منسوب اولدقلری بطریقخانه و یا
متره پولیدخانه ده تحلیف ایتدیرلمك اوزره بوکره
موقع اجرایه وضع اولنان فقره نظامیه موجبنجه
معامله اولنسی و بونلرك توقیف و محاکمعلری
خصوصنه کلنجه بورج ایچون اولدقده رهساین
صنئی اوتهدنبرو منسوب اولدقلری بطریقخانه
ومتره پولیدخانه لرده توقیف اولدقلری مثلاو
بعدهما دخی اولوجهله معامله ایدلمسی و رهساین
ویا پاسارک مواد جزائیه دن طولایی محاکم عدلیه ده
اجرای استنطاق و محاکم لرنده اصول آیه و جهله
معامله اولنهرق استنطاق دائره لریله محاکم ایدن
صداری ایجاب ایدن جلب مذکره سی
در سعادتده بطریقخانه و طشره لرده متره پولید
و بسقپوس واسطه سیله تبلیغ اولنوب بطریقخانه
ایله متره پولید و بسقپوسلر دخی اشبو جلب
مذکره سنی اخذ ایتدکلری عقینده مظنون علیه

اولان راهبی حکومتہ تسلیمہ مجبور اولہرق
اشبو مجبوریت ایفا اولنمز ویاخود حقندہ جلب
مذکرہ سی اصدار اولنان راہب بوکا امثال
ایتمز ایسہ بالطبع حکم قانونہ مراجعت اولنسی
وثبوت تہمتلہ جزا ترتینہ دکن رھایندک
اشخاص عادیه نك موقوف و محبوس بولندقزی
محللرہ وضع اولنسیوب دائرہ حکومتدہ حال
وصفتلرینہ جسیان یعنی مرعی الحاطر اولنلرہ
مخصوص براوطہدہ توقیف اولنسی وتہمتی
ثابت اولوبدہ جنحہ وقباحت درجہ لرنده ایسہ
صفت روحانیہ نك نزعی لازم کلیہ جکی جہتلہ
حقندہ ترتب ایدن حبس جزاسنی منسوب
اولدینی بطریقخانہ بیامترہ پولیدخانہدہ کچور
مسی واسناد اولنان جرم جنایت درجہ سندہ
ایسہ مرتبہ ثبوتہ ایصال اولنوب محکوم اولنجه بہ
قدر توقیف واستنطاقجہینہ دائرہ حکومتدہ تخصیص
اولنہ جق او طہدہ الیقونیلوب ثبوت تہمتیلہ
حکم ترتبندن وصف روحانیہ سی النقدن
صکرہ قانوناً تعین ایدن جزایی عمومی محبسردہ
اکمال ایلمسی وممالک شاہانہ نك بر محلندہ انتظام
واسایشک فعلاً خللپذیر اولسی اوزرینہ اداریہ
عرفیہ اعلان اولنسدینی حالہ بونی موجب
اولان احوال واسباب مندفع اولنجه بہ دکن
اومملکت داخلندہ وقوعہ کلہ جک جرایم
اصحابنک بلا اسبتنا دیوان حربدہ اجرای
محاکماتدہ دخی رھبان وپایسارک موقوفیت

و محبوسیتلری خصوصندہ دیوان حربیجہ بالادہ
مبسوط اصولہ رعایت اولنسی مجلس مخصوص
و کلاہہ تذکر و تنسیب اولنمش و بالاستیدان
ارادہ مکارمعاذہ حضرت پادشاهی دخی
اولرکزده شرفسنوح و صدور بیورلمش
اولغله صورت مشروحہ دائرہسندہ ایضای
معاملہ به اہتمام اولنسی سیاقندہ شقہ .

فی ۲۲ جمادی الاخرہ سنہ ۱۳۰۸

فی ۲۲ کانون ثانی سنہ ۱۳۰۶

Εως 1/2 αυστηρ Γ.

Δ' Π

Ευλαξίται εως ελασι-
φρατος, ως ημερησι-
φρατος και ναυορ-
γισφρατος εως ιδαστηρι-
σφρατος εως δονουμηναι,
εως εως εως εως εως εως.

Εως αυστηρ Γ.

ε ρ ι ω ε

ε φρατος
ε φρατος φρατος φρατος
εως εως εως εως.

Εως αυστηρ Γ. Η' αυστηρ

ο φ υ λ α ι ι σ τ ω γ.

Ευλαξίται εως ημερησι-
φρατος εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως.

Εως αυστηρ Δ' Π

Ευλαξίται εως ελασι-
φρατος και ημερησι-
φρατος εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως.

ε ρ ι ω ε

" "

υ λ α ι ι σ τ ω γ ημερησι φρατος

Ευλαξίται εως ημερησι-
φρατος εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως
εως εως εως εως εως εως.

Εξ ανύποπτου η αλ-
 κειν ισχυροσυν λαζα,
 αλυσσχημικην εραδία
 ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.

" "

Μηδρι

IV

Π

ε ρ ι ζ χ
 Μηδρι

V

Π

ε ρ ι η
 α. Πρεσβ. ορ η ω

α.

β.

Πρεσβ. γουαμουσση

Κορυθαορσταν δε λωτ
 Π αλεσαρχισ η Μυλεσωδων

η γ η σ ε
 Εξ ανύποπτου η αλ-
 κειν ισχυροσυν λαζα

Διαδινου χειροσυν δε λωτ ημενησν α-
 ρα ζιου η ανημενη εγνησν δε λωτ ημενησν
 αλυσσχημικην εραδία ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.
 Αλυσσχημικην εραδία ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.
 Αλυσσχημικην εραδία ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.

ο χ η ω γ

Καθισ ημ' ορσιν η Μυλεσωδων ασο-
 γουαμουσση η ανημενη εγνησν δε λωτ ημενησν
 αλυσσχημικην εραδία ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.

λ η ρ ι η ω

Μυσησν

Γιλλαν αλυσσχημικην εραδία ημενησν ασο 174-
 οεισιν 1883.

Γιλλαν "

ω σ

Κορυθαορσταν δε λωτ Π αλεσαρχισ η Μυλεσωδων

ΓΕΩΜΕΤΡΙΑ ΚΑΙ ΔΕΚΑΛΟΓΟΣ ΤΟΥ ΙΙΙ: ΤΡΩΙΚΟΝ
 V Π Γ Ρ
 Α Α' Π Γ Ρ
 Μονοί Μονοί

Β' Π Γ Ρ
 Μονοί

Γ' Π Γ Ρ
 Μονοί

~~Κατασκευάζονται τα τριγώνω...~~

~~Επί διαίρεσιν των...~~
~~κατασκευάζονται...~~
~~επί διαίρεσιν...~~

~~Γ' Μονοί...~~

~~Επί διαίρεσιν των...~~
~~κατασκευάζονται...~~
~~επί διαίρεσιν...~~
~~ὡς καὶ...~~
~~κατασκευάζονται...~~

Καὶ Ἐφ' ἑσῶν

κ ρ

σ ρ κ

δ ρ κ

α σ

Ματθ

Χριστός

κ ρ

αὐτὸς ἐν τῷ

ω ρ ο

αὐτὸς ἐν τῷ

αὐτὸς

αὐτὸς

αὐτὸς

αὐτὸς

αὐτὸς

301 Ἐὼς Ἡρακλῆαν

η ρ ι κ ω ν

ω ρ ο σ ι α ς

Καὶ ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν

αὐτῶν Πατριάρχων

αὐτῶν ἁγίων

Καὶ ἐπὶ τῶν φωνῶν

αὐτῶν Πατριάρχων

καὶ ὁμοῦ ἐπὶ τῶν

ἁγίων

Κοινοῦ τῶν Πατριάρχων

φωνῶν

ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν

αὐτῶν Πατριάρχων

καὶ ὁμοῦ ἐπὶ τῶν

ἁγίων τῶν Πατριάρχων

αὐτῶν

ἐπὶ τῶν ὀφθαλμῶν

αὐτῶν Πατριάρχων

καὶ ὁμοῦ ἐπὶ τῶν

ἁγίων τῶν Πατριάρχων

αὐτῶν

αὐτῶν

Συμφωνία μου, με την...

Επί του...

με την...

Επί...

Τροπαιο 13 Ματίου 1884

Τροπαιο...

Α * α

Α * α

I. π + ρ i

Δ i α

λογίου ε' αριστερά...

Επί...

II. π + ρ i

π ρ i

λογίου ε' αριστερά...

ως α

III. π + ρ

Δ

λογίου ε' αριστερά...

ως α

IV. π + ρ

π ρ

μνδρ

μνδρ

V. α + ε

α ε

αυθεντικότητας...

Difference entre les

Tezkere du 13 May 1884 / 27 Temmuz 1300 Tezkere des

du 13 Aout 1306.

I. Περὶ διαφοράς οὐζούων.

Ἐπειδὴ ἔγνωσθη ὅτι οὐ
καὶ τὰ ἰσοδύναμα τῶν
τῶν ἡ ἀρκούντων ἰσχύου
σαδῆν, ἀναστρέφεται
τὸ ἀπὸ 15 Μαΐου 1299
/ 1883 / 1300

Ἐπειδὴ ἔγνωσθη ὅτι οὐ
καὶ τὰ ἰσοδύναμα τῶν
τῶν ἡ ἀρκούντων ἰσχύου
σαδῆν, ἀναστρέφεται
τὸ ἀπὸ 15 Μαΐου 1299
/ 1883 / 1300

II.

Περὶ γαζου καὶ δια-
ζούου.
Ἀφ' οὗτου ἀναστρέφεται
τὸ τῶν Τεζκερῶν καὶ
τῶν ἰσοδύναμων καὶ
τῶν ἰσχυρῶν ἀπὸ 15 Μαΐου 1299,
π.σ.

III. Περὶ ἰσχύου καὶ
καὶ τὰ ἰσοδύναμα τῶν
τῶν ἡ ἀρκούντων ἰσχύου
σαδῆν.

Καὶ διότι τὸ ἀπὸ
τῶν ἀναστρέφεται ὡς τῶν
κωλύσασθαι τὸ π.σ.π.π. εἰς
τὸ ἰσχύον, ὡς ἔχει τὸ ἰσχύον
χίαν, τὸ ἰσοδύναμον
εἰς τὸ ἰσχύον καὶ τὸ ἰσχύον
καὶ τὸ ἰσχύον ὡς τῶν

Τροικη 22 Ιανουαρίου 1851

Η δαδμασία αυτή ερμηνεύεται ως εκδήλωση
μυστήριου του θεοσκόπου αυτού στην καρδιά
του Χριστού, ότι και αυτή γίνεται εναντίον
θεοσκόπου ερμηνεύεται διαρκώς ως εναντίον
του εσχαίου καινού.

Τελευτή 2ης 13 Αυγούστου 1884. Τελευτή 2ης
" " 13 Νοβέμβριου 1890

~~III~~ Προς μητροπολίτην 2ης Επαρχίας 2ης Βουλ-
γαρίας κ. κ.

Ευχαριστώ πολύ 2ης Επαρχίας
2ης Βουλγαρίας κ. κ.
2ης Βουλγαρίας κ. κ.

ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ
ΕΠΙΣΤΗΜΟΛΟΓΙΟΥ ΚΟΥΡΙΛΑ
ΛΑΥΡΙΩΤΟΥ
LAYERN ARN.

Τοῖς Ἰωάννησι τοῦ Γ.

Ταυτίριον τοῦ ἀποστόλου
ἐκ τοῦ 19 Ἰαννουαρίου 1830
ἐπιγραφικῶς καὶ ἀ-
νεπίσημοις σ. 193.

Θουρηξὶς καὶ τὸ ἑρθε-
ύριον τοῦ κατὰ δὲ τοῦ 8
Μαΐου 1884. σ. 197.

Ταυτίριον ἐπιγραφικῶ-
ς ἐκ τοῦ 12 Μαΐου 1884.
σ. 199.

Κατὰ τὸν Ἰωάννην τοῦ Ε΄

Ταυτίριον ἐκ τοῦ 8 Ἰουλίου 1890
ἐπιγραφικῶς ἀνεπίσημοις
καὶ ἀνεπίσημοις σ. 250

Ἐπιγραφικῶς ἐκ τοῦ
10.01.01 καὶ τὸ ἑρθεύριον
καὶ τὸ ἑρθεύριον ἀνεπίσημοις
3 Ἰαννουαρίου 1890.

Θουρηξὶς καὶ τὸ ἑρθεύριον
ἐκ τοῦ 10.01.01 καὶ τὸ ἑρθεύριον
καὶ τὸ ἑρθεύριον ἀνεπίσημοις
καὶ τὸ ἑρθεύριον ἀνεπίσημοις
σ. 253.

Ταυτίριον ἐκ
ἀνεπίσημοις καὶ ἀνεπίσημοις

Θουρηξὶς ἐκ τοῦ 13 Νοβρίου
1890 καὶ ἀνεπίσημοις. Ἀνεπίσημοις
καὶ ἀνεπίσημοις ἀνεπίσημοις
σ. 260.

Ταυτίριον ἐκ

Νόμισμα καὶ ἀνεπίσημοις ἑρθεύριον
καὶ ἀνεπίσημοις ἀνεπίσημοις
καὶ ἀνεπίσημοις ἀνεπίσημοις
σ. 264.

